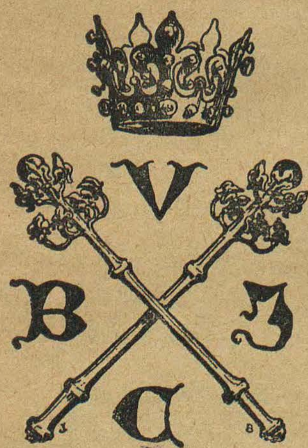

V
B
3
T

V
B
J
C
18001

1872. III. 12.

Zamieniono z W. Zatorskim na Dornera: Institutiones

$^{17}/_{1}872$ Schreiber

NAYPRAWOSŁAWNIEYSZEY NAYSAMOWŁADNIEYSZEY
WIELKIEY PANI

KATARZYNY II

IMPERATOROWEY CAŁEY ROSSIY
&c. &c. &c.

USTAWY

NA GUBERNIE PANSTWA CAŁOROSSYISKIEGO
Z NARODOWEGO NA JĘZYK POLSKI PRZEŁOZONE

PRZEZ

JX STANISŁAWA SIESTRZENCEWICZA BOHUSZA
Arcy Biſkupa Mohilewſkiego Kośc: Rzyms: Kawalera
Orderow Białego Orła i S. Staniſława, Prałata
Dziekana Katedry Wilenſkiey.

Edycya Druga

w MOHILEWIE
Roku 1795.

BIBLIOTH: UNIV:
JAGELLONICAE

NAYMIŁOSCIWSZA PANI

URząd na który *WASZA IMPERATORSKA MOSC* mię mianować raczyłaś, włożył na Mię obowiązek nabycia znajomości języka Narodowego; ktorę osiągnowszy, pierwiastki oney składam u nog wysokiego

Tro

Tronu WASZEY IMPERATORSKIEY MOSCI, Czas którym obracał na przekładanie tych USTAW, poczytuję za nayszacownieyszy w życiu moim przez wzgląd uszczęsliwienia piątey częsci Swiata starego które te Ustawy sprawują, i przez zadziwienie się nad dobrocią i mądroscią WIELKIEY i NIESMIERTELNEY SPRAWCY onych; oraz wspominam sobie ten czas i jako nay milszy przez czucie wdzięczności, wiernosci i naygłębszego uszanowania które mię do tey zabawy zachęcało i z któ-rym iestem do zgonu zycia.

w Mohilewie.
14. Jan,
Roku 1777.

WASZEY IMPERATORSKIEY MOSCI
Pani Mojey Naymiłościwszey

Poddany Bogomodlca
STANISŁAW BISKUP

MY KATARZYNA II, Z BOZEY ŁASKI IMPERATOROWA Y SAMOWŁADNĄCA CAŁEI ROSSYI &c. &c. &c.

WSzyſtkim wiernym poddanym naſzym podaiemy do wiadomości. Królowie i Króleſtwa wiekow przeſzłych, i dziś ſzczęśliwie ſtojące dają nam rzeczywiſte przykłady, iż rozſzerzenie granic Państwa, pomnożenie w onym mieſzkańcow, i ztąd wynikające obfite zrzodła wewnętrznych i zewnętrznych bogactw na nie ſpływających odmieniają rząd.

Uſtawy które na początkowy ſtan fundującego ſię Państwa były dokładne, w naſtępującym czasie niewyſtarczają, nieprzypadają, i przydatkow potrzebują. Nieſięgając dalekich czaſow, i Państw cudzych: my za naygruntownieyszy tey prawdy dowod ſtawiemy gorliwym Roſsyi Synom właſnę Oyczyznę i oney położenie, i ſtan przeſzły i teraznieyszy. Komparując czaſy i lata, i uważając w onych poſtępek Roſsyi, każdy zdrowym a przez hiſtoryę oświeconym rozumem uzna, iak w tym dla Roſsyi znamienitym wieku razem ona zajaśniała ſławą, pożytkiem i ſiłami. Stawiając więc na przeciw tych teraznieyſzych przeſzłe i bardzo różne tego Państwa okoliczności, odmiany, ſtan, uſtawy, potrzeby i nieobędności, ziemſkie i morſkie teraznieyſze, naprzeciw dawnych, ſiły, handle, rzemioſła, gęſte oſady tam, gdzie były przedtym zaſieki a za zaſiekami ſtepy, obſzerność dziſieyszych ſtepow, i za onymi daleko rozciągające ſię oſady; łatwo poznamy przez takowe ſtanu Roſsyi teraznieyszego z przeszłym porównanie, iż pomnożenie w oney i oświecenie narodu, te odmiany niezawodnie ſprawiły.

Dla

Dla tychże zatym ſamych odmian trzeba pomnożyć około narodu pieczę, około ziemi uporządzenie, i wproporcyi tego wſzyſtkiego, zwierzchności rządzących pracę.

Począł ſię ten wiek od woyny z Koroną Szwedzką, wprawdzie przez kilka lat nieſzczęśliwey, lecz męſtwem ducha JMPERATORA *Piotra Wielkiego* za ziemnych przezeń Woyſk uporządzeniem, i morſkich ſił ufundowaniem, ſzczęśliwie zakończoney, i trzema Xięſtwy Roſsyę powiękſzającey.

Srzod tych zwycięſtw, srzod Tureckich i Perſkich wypraw, ten przemądry i nieſpracowany Pan czuiąc już na ow czas niedoſtatek wewnętrznego rządu swojego Państwa, a pragnąc one widzieć na naywyżſzym ſławy i porządku ſtopniu, wydawał i uſtanawiał wiele rozmaitych praw, i rozrządzeniow ku pożytkowi ſwoich poddanych, ſtarał ſię o ich oświecenie, o handel i kupiecką Flotę, wchodził we wſzyſtkie drobności, ani zoſtawił żadney części rządu bez nowych uſtaw, i przepiſow; ſporząc dochody Państwa, pomnożył oraz i ſposoby do zyſkow poddanym ſwoim, odkrywaiąc nowe gałęzie handlu, przemyſłow, rękodzieł, i rzemoſł, ufundował handlowne miaſta, i morſkie przyſtanie. Lecz wiek Jego przed czasem ſkrocony, zoſtawił wiele tego co zaprowadził, uſtanowił i ufundował, w ſamym jeſzcze rozpoczęciu.

Po wielko pamiętney Jego śmierci liczne odmiany, naſtępne różne maxymy i myśli, i częſte woyny, lubo nieumnieyſzyły wielkości Państwa, jednak ſprawiły odmiany w uſtanowach tego Wielkiego IMPERATORA, i albo odwodziły myśli od kontynuowania tego, co przezeń było zaczętym, albo wprowadzały maxymy inne, z innego rzeczy pojęcia, czyli też za odmieniającymi ſię okolicznościami z iſtoty rzeczy wypływające Dla tego My od pierwſzego momentu wſtąpienia naſzego na Tron Cało-Roſsyiſki, rozciągaliśmy nieſpra-

ſpracowane ſtaranie nasze ku poznaniu w obec i wſzczegulności wſzyſtkich części we wnętrznego Państwa naszego Rządu, potrzebujących, albo poprawy, albo wcale nowych uſtaw, poſtanowieniow i nowego prawodawſtwa, za naſtępną okoliczności odmianą.

Wiadomo światu żeśmy już w *Roku* 1766. przyſtąpili byli do zwołania ze wſzyſtkiego Państwa Deputatow dla poznania potrzeb i niedoſtatkow każdego Powiatu, podlug ſytuacyi onego. Już niepozoſtawało *Nam*, jak tylko oczekiwać z prac ufundowanych Kommiſsyi owocow, naſzey o powſzechne i ſzczegulne ſzczęście pieczołowitości korreſpondujących; gdy wypowiedziana w *Roku* 1768. *Roſsyi* od Turka woyna, ſześć lat trwająca, a z wielą, równie trudnych, iak niebeſpecznych okoliczności ſprzężona, odſunęła osoby i możność od dalſzego układania całego prawodawſtwa, i coraz powiękſzając ciężar, niemniey ważnie zajęła czas i myśli zatrudnione, bo wſzyſtkie ku obronie wiary i Oyczyzny od wewnętrznych i zewnętrznych nieprzyjacioł, natężone.

BOG jednak, który dobre zamyſły błogoſławi, a nieprawe i niegodziwe napaści poſkramia, darowawszy *Nam* po ſześcio letnich licznych i ciągłych ziemnych i morſkich zwycięſtwach ſławny pokoy, i wróciwſzy cichość i powſzechnę ſpokoyność po całey obſzerney Państwa rozciągłości, wrócił oraz czas do milſzey ſercu naſzemu zabawy, to ieſt: do układania dla naſzego Państwa potrzebnych i pożytecznych wſzelkiego rodzaiu Uſtaw porządek pomnażających, a od wykonywania ſprawiedliwości, wſzelkie przeſzkody oddalających. A zatym gdy z Macierzyńſką a nieprzeſtanną o dzieciach naſzych troſkliwością zaczęliśmy ſię znowu badać wſzyſtkich drobności wewnętrznego Państwa naszego rządu: znaleźliśmy *naprzod*, iż niektòre Gubernie na obſzerność ſwoię nie ſą doſyć opatrzone, ani w ſubſellia, ani w potrzebnych do *Rządu* ludzi *Potym* że jedne

i też

i też same subsellium ma sobie powierzony rząd Gubernij, i skarbowe dochody, i rachunki powszechne, i dozor policyi, nadto jeszcze odbywa głowne sprawy, i Obywatelskie sądy. W iakowym zagmatwaniu sąowe Gubernie, wrownym są Prowincyalne i Powiatowe onych subsellia. Wiedney Woiewodzińskiey Kancellaryi umieszczone są sprawy wszelkiego rodzaiu i nazwiska.

Pochodzący ztąd nieporządek oczewisty jest: ziedney strony zwłoka, opuszczenie, i przeciąg, są istotnym takowego nieprzyżwoitego i niedostatecznego ułożenia skutkiem; gdyż ieden interes zatrzymuie drugi. I tak obarczona ta Woiewodzinska Kancellarya, gdy iuż sama iedna nie może odbyć tyle i tak rozmaitey natury spraw; może używać przez długi czas pokrywki do wymawiania niepunktualności w pełnieniu powinności swoiey, i może mieć do parcyalney decyzyi powod. Zdrugiey strony od zalegania nie rezolwowanych interessow wynikają swywole, krzywdy powszechne, i rozmaite zbrodnie. Kara albowiem za przestępstwa i zbrodnie nie następuje tak prędko, iak dla ukrocenia i ustraszenia zuchwałych należy. Na innych znowu mieyscach wielość pozwolonych appellacyi niemałę w dopełnieniu sprawiedliwości przynosi zwłokę. Whandlowych naprzykład kupieckich i mieszczanskich sprawach, kto nieprzestaje na decyzyi ustnego sądu, ten może na nowo zapozwać do mieyskiego Magistratu, od tego może appellować do prowincyalnego, od tego do Guberskiego, od Guberskiego Magistratu do Głownego, aż na ostatek do Senatu.

Dla wszystkich tych i wielu innych inkonweniencyi, które wyliczać nadto byłoby obszerno, a naybardziey dla wprowadzenia lepszego porządku, i przyśpieszenia niczym niezatamowanego sprawiedliwości biegu, osądziliśmy za dobre ułożyć ninieysze ustawy dla rządu Gubernij, i wprowadzić je tam

iako

jako do części obſzerność Państwa *R*oſsyiſkiego ſkładających, a tym ſamym ułatwić i przygotować do lepſzego i iſtotnieyſzego wykonania pożytecznieyſzych praw, które będą wydane na potym.

Te naſze poſtanowienia, jako każdy uyrzeć może, oddzielaiąc Sądowe mieyſca od Guberſkich rządow, przepiſuią każdemu mieyſcu powinności i prawidła i ułatwiają onym wykonanie tego co jeſt przepiſano, a to przez uporządzenie zgadzające ſię z terazn eyſzym wewnętrznym Państwa naſzego ſtanem. Nadto jeſzcze mocniey niż dotąd, utwierdzaią powſzechnę ſpokoyność i bezpieczeńſtwo, opatrują w rozmaite wygody ſzczegulny i oſobiſty ſtan i przebywanie we wnętrznościach Państwa żyiących, różnego rodzaiu i pokolenia ludzi; a zatym z iſtoty ſwoiey ſą nowym wiernych naſzych i miłych poddanych przekonywającym dowodem, z iak pełną miłości ludzkiey ku ludowi naſzemu ieſteśmy litością i gorącą pieczołowitością o dobry onego rząd i powſzechne uſzczęśliwienie.

Dla tego ſpodziewamy się że wſzelki rozumem obdarzony człowiek i gorliwy Oyczyzny Syn, całym ſercem uſiłować będzie ſtosować ſię do tych naſzych zbawiennych zamyſłow, ile do każdego znich te nowe Uſtawy ściągać ſię będą. Dadzą *N*am oni przez to naypowinnieyſzy wdzięczności dowod za tę nowę i obſitę łaſkę, którę w iedney, a dla całego narodu powſzechney uſtawie od *N*as otrzymają, Boga zatym proſiemy i błagamy, aby pobłogosławił te naſze uſtanowy długim pomyślnych Lat przeciągiem ku uſzczęśliwieniu poddanych, ku pomnożeniu prawdziwey ſprawiedliwości, ku poprawie obyczaiow, i rozkrzewieniu wſzelkich cnot Chrześciańſkich. *N*iech on zaszczepi w ſercach do tego dzieła użytych oſob gorliwość dokładnego i nieobłudnego wypełnienia powinności, a niech wrazi wſtręt od

B proż

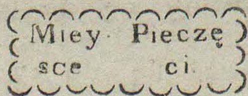

prôżnego tracenia czaſu na roſkoſzach i wſzelkich obyczaie pſujących zbrodniach. Niech leniwſtwo, niedbalſtwo, i nieprzykładanie ſię do iakowey kolwiek ſobie poleconey roboty, poczytane będą u ludzi za naywiękſzy wſtyd. Niech opuſzczenie powinności i nieſtarannosc o część uſzczęśliwienia powſzechnego, ſobie poruczonego, będzie naywiękſzą hańbą. A Twórca niech raczy naprowadzić wſzyſtkich, i Nas ſamych, na drogę Jemu przyiemnę. Zoſtaiemy zatym z zwykłą naſzą ku wſzyſtkim naſzym wiernym poddanym MONARSZĄ łaſką.

Dan w Moſkwie Dnia 7. Liſtopada Roku 1775. Panowania naſzego 14. Roku.

Oryginał podpiſany ieſt własną JEY JMPERATORSKIEY MOSCI Ręką tak

KATARZYNA.

Drukowano w Moſkwie przy Senacie Dnia 12. Liſtopada Roku 1775.

ROZDZIAŁ I

Wzor Urzędow Gubernij.

1.

Aby Gubernia czyli *N*amieśnictwo porządnie mogło być rządzone, kładzie ſię na one od trzech do czterech kroć ſto tyſięcy dusz.

Jaka liczba Duſz w Gubernij na wzor kładzie ſię?

2.

Dla *R*ządu zaś Gubernij czyli *N*amieśnictwa poſtawia ſię Jmperatorſki *N*amieśnik czyli General Gubernator.

Poſtanowienie General Gubernatora.

3

W Gubernij czyli *N*amieśnictwie funduie się *R*ządca *N*amieśnictwa czili Gubernator

Poſtanowienie Gubernatora.

4.

W Gubernij uſtanawia ſię *R*ząd *N*amieśniczy czyli Guberſki.

Ufundowanie Rządu Guberſkiego.

5.

W *N*amieśniczym *R*ządzie zaſiada Jmperatorſki *N*amieśnik czyli General Gubernator, *R*ządca *N*amieśnictwa czyli Gubernator, z dwóma Konsyliarzami.

O zaſiadaiących w Rządzie.

6

W Gubernij funduie ſię Jzba Sądu Głównego.

Ufundowanie Glówney Jzby.

7.

W Jzbie Głownego Sądu zaſiada jeden Prezydent, dwóch Konſyliarzow, i dwóch Aſseſsorow.

O zasiadających w Glówney Jzbie.

8.

Uſundowanie Jzby Cywilney.

W Gubernij funduie się Jzba Cywilnego Sądu.

9.

O zaſiadających w Jzbie Cywilney.

W Jzbie Sądu Cywilnego zaſiada Prezydent jeden, dwòch Konſyliarzow, i dwòch Aſseſsorow.

10.

O poſtanowieniu Komornika Guberſkiego.

W Gubernij poſtanawia ſię Guberſki Komornik.

11.

Uſundowanie Jzby Skarbowey.

W Gubernij funduie ſię Jzba dla ſpraw goſpodarſkich i zawiadywania ſkarbowemi dochodami JMPERATORSKIEY MOSCI.

12.

O zaſiadających w Jzbie Skarbowey.

W Jzbie ſkarbowey zaſiada Porucznik Rządcy czyli Wice Gubernator, Dyrektor Ekonomii, czyli goſpodarſtwa, jeden Konſyliarz, dwoch Aſseſsorow, i jeden Guberſki Podſkarbi.

13.

Uſundowanie wyżſzego ziemſkiego Sądu.

W każdym Namieśnictwie czyli Gubernij funduie ſię wyżſzy Sąd ziemſki, a jeśliby obſzerność Namieśnictwa tego wyciągała, tedy pozwala ſię ufundować w Namieśnictwie więcey niż jeden wyżſzy ziemſki Sąd.

14.

O zaſiadających w Wyżſzym Ziemſkim Sądzie.

W wyżſzym ziemſkim Sądzie zaſiadają, pierwſzy i wtòry Prezydent, i dzieſięciu Zaſiadających.

15.

Jeśliby potrzeba tego wyciągała, tedy rozdzieli się Namiestnictwo czyli Gubernia na Ziemie czyli Prowincye. *O podziale Gubernij na Prowincye.*

16.

Namieśnictwa i Ziemie rozdzielają się na Wiazdy czyli Powiaty. *O podzieleniu Gubernij na Powiaty.*

17.

We Wieździe, czyli Powiecie, liczy się od dwudziestu do trzydziestu tysięcy dusz. *Wzor liczby dusz w Powiecie.*

18.

W każdym Wiezdzie, czyli Powiecie, sfunduie się Wiezdny czyli Powiatowy Sąd. *Ufundowanie Sądu Powiatowego.*

19.

We Wiezdnym, czyli Powiatowym Sądzie, zasiadają Wiezdny czyli Powiatowy Sędzia, i dwóch Zasiadających. *O zasiadających w Powiatowym Sądzie.*

20.

Przy każdym Wiezdnym Sądzie ustanawia się urząd pod imieniem Szlacheckiey Opieki. *Funduje się Szlachecka Opieka.*

21.

W Szlacheckiey Opiece prezyduie Wiezdny Szlachty Marszałek, i zasiadają Wiezdny Sędzia, i jego Zasiadający. *O zasiadających w Szlacheckiey Opiece.*

22.

W każdym Wiezdzie czyli Powiecie ustanawia się Niższy Ziemski Sąd. *Fundowanie Niższego Ziemskiego Sądu.*

23.

23.

O zaſiadających w Niżſzym Ziemſkim Sądzie.

W Niżſzym Ziemſkim Sądzie zaſiadają Ziemſki Ciwun, ſprawnik, czyli Kapitan, i dwóch czyli trzech Zasiadających, podług obſzerności Wiaźdu.

24.

Poſtanowienie Podſkarbiego, Komornika, Doktora, Felſzera i innych.

W każdym Wiezdzie czyli Powiecie poſtanawiają się Powiatowy Podſkarbi jeden, Komornik przysięgły jeden, Doktor jeden, Felſzer jeden, Podfelſzerow dwóch. i Uczniow Felſzerſkich dwóch.

25.

Poſtanowienie Horodniczego.

W każdym Mieście, niemającym Kommendanta, poſtanawia się Horodniczy.

26.

Staroſtowie i Sędziowie uſtnego Sądu zoſtają ſię.

Po Miaſtach i Miaſteczkach Staroſtowie i Sędziowie uſtnego Sądu zoſtają się na dawnym uſtanowieniu.

27.

Ratuſze mają być po Miaſteczkach.

Ratuſze mają być tylko po Miaſteczkach.

28.

Mieſkie Magiſtraty zoſtają ſię.

W Miaſtach mają się zoſtać Mieſkie Magiſtraty.

29.

O zaſiadających w Mieſkim Magiſtracie

W Mieſkim Magiſtracie zasiadać mają dway Burmiſtrzowie, i czterech Radcow,

30.

Ufundowanie Mieſkiego Sierockiego Sądu.

Przy każdym Mieſkim Magiſtracie funduie ſię Mieſki Sierocy Sąd

31.

W Mieſkim Sierocym Sądzie prezydu ie Mieſki Zwierzchnik i zasiadają dwie Oſoby Sądowe Mieſkiego Magiſtratu, i Mieſki Staroſta.

O zasiadających w Mieſkim Sierockim Sądzie.

32.

W każdym Namieśnictwie funduje się Guberſki Magiſtrat; a jeśliby obſzerność Namieśnictwa tego wyciągała: tedy pozwala się fundować w Namieśnictwie więcey niż jeden Guberſki Magiſtrat.

Ufundowanie Guberſkiego Magiſtratu.

33.

W Guberſkim Magiſtracie zasiadają pierwſzy i wtóry Prezydent, i ſześciu Zasiadających

O zasiadających w Guberſkim Magiſtracie.

34.

W Gubernii funduje się podług uwagi Generał Gubernatora, i pomiarkowania obſzerności Namieśnictwa, oraz i okoliczności rozmaytych wnim Powiatow, dla Jednodworcow i innych, o których się w 335. paragraſie niżey mowi. na każdy od dzieſięciu do trzydzieſtu tysięcy duſz po jednym Sądzie nazywającym ſię Niżſza Rosprawa.

Ufundowanie Niżſzey Rozprawy.

35.

W Niżſzey Rozprawie zasiada Rozprawny Sędzia, i ośmiu Zaſiadających, z których dway poſyłają ſie dla zaſiadania w Niżſzym Ziemſkim, a dway dla zaſiadania w Sumiennym Sądzie, wſprawach do ich ſiedzib ściągających się.

O zasiadających w Niższey Rozprawie.

36

Ufundowanie Wyższey Rozprawy.

W Gubernii, w którey ufundowana jest iedna, albo więcey Niższych Rozpraw; funduie się oraz i Sąd tak nazwany: Wyższa Rozprawa; a jeśliby obszerność Namieśnictwa tego wyciągała: tedy pozwala się ustanowić w Namieśnictwie więcey niż jednę Wyższę Rozprawę.

37.

O zasiadających w Wyższey Rozprawie.

W Wyższey Rozprawie zasiadaią pierwszy i wtóry Prezydent, i dziesięciu Zasiadających.

38.

Ufundowanie Kancellaryi Powszechnego Opatrywania.

Wkażdym Namieśnictwie albo Gubernij funduie się po jedney Kancellaryi tak nazwaney: Kancellarya Powszechnego Opatrywania

39.

O zasiadających w Kancellaryi Powszechnego Opatrywania.

W Kancellaryi powszechnego Opatrywania prezyduie Sam Gubernator, i zasiada dwóch Zasiadających Wyższego Ziemskiego Sądu, dwóch Kollegow Guberskiego Magistratu, oraz i dwòch Kollegow Wyższey Rozprawy, gdzie jest; gdzie zaś oney niemasz, to się samo przeż się rozumie że z oney nikt zasiadać nie będzię.

40.

Ufundowanie Sądu Sumiennego.

W każdym Namieśnictwie funduie się po jednym Sądzie, nazywającym się Sąd Sumnienny.

41.

W Sądzie Sumiennym prezyduie Sędzia Sądu Sumiennego tego Namieśnictwa, i zasiadają do ſpraw Szlacheckich po dwòch Szlachty, do Mieyſkich ſpraw po dwóch mieſzczan, do Rozprawnych ſpraw po dwòch siedzibnych.

O zasiadających w Sądzie Sumiennym.

42.

Przy Namieśniczym Rządzie, i przy Izbach poſtanawiają się: Guberſki Inſtygator, Adwokat Guberſki ſpraw ſkarbowych, i Adwokat Guberſki Głównych ſpraw.

Poſtanowienie Guberſkiego Inſtygatora, i Guberſkich Adwokatow.

43.

Przy Wyżſzym Ziemſkim Sądzie poſtanawia się Inſtygator, Adwokat ſpraw ſkarbowych, i Adwokat ſpraw Głównych.

Poſtanowienie Inſtygatora i Adwokatow przy Wyżſzym Ziemſkim Sądzie.

44.

Przy Guberſkim Magiſtracie poſtanawia się Inſtygator, Adwokat ſpraw ſkarbowych i Adwokat ſpraw Głównych.

Poſtanowienie Inſtygatora i Adwokatow przy Guberſkim Magiſtracie.

45.

Przy Wyżſzey Rozprawie poſtanawia się Inſtygator, Adwokat ſpraw ſkarbowych i Adwokat ſpraw Głównych.

Poſtanowienie Inſtygatora i Adwokatow przy Wyżſzey Rozprawie.

46.

W każdym Wiezdzie czyli Powiecie poſtanawia się jeden Adwokat Powiatowy.

Poſtanowienie w Powiatach Adwokata Powiatowego.

ROZDZIAŁ II

O RANGACH

47.

Gubernator czwartey Klaſsy.

Rządca czyli Gubernator jeśliby wyżſzey, nad tę, rangi niemiał, policzony będzie w czwartey Klaſsie za Urząd, poki w powinności zoſtaie.

48.

Wice Gubernator, Prezydentowie Jzb. Piątey Klaſsy.

Porucznik Rządcy czyli Wice Gubernator, Prezydent Jzby Sądu Głównego, Prezydent Jzby Cywilnego Sądu, jeśliby rangi wyżſzey, nad tę, nie miał, liczy się w piątey Klaſsie za Urząd, poki w tey powinności zoſtaje.

49.

Konsyliarze Rządu i Jzb, Dyrektor Ekonomii, Jnſtygator Guberſki, pierwszy i wtóry Prezydent Wyżſzego Ziemſkiego Sądu, i Sędzia Su- miennego Sądu ſzóſtey Klaſsy.

Konsyliarze *Namieśniczego Rządu*, Konſyliarze Jzby Sądu Głównego, Konſyliarze Jzby Cywilnego Sądu, Dyrektor goſpodarſtwa, Konsyliarz Jzby ſkarbowey, Jnſtygator Guberſki, pierwſzy i wtòry Prezydent Wyżſzego Ziemſkiego Sądu, i Sędzia Sumiennego Sądu, jeżeliby wyżſzey rangi nie mieli, policzeni ſą w ſzoſtey Klaſsie za Urząd, poki tę powinność ſprawują.

50.

Marſzałek Szlachty, Zaſiadający w Sądzie Wyżſzym Ziemſkim, i Jnſtygator, Adwokaci Gu-

Marſzałek Szlachty, w Sądzie Wyżſzym Ziemſkim Zasiadający, i Jnſtygator, Adwokat Guberſki ſpraw ſkarbowych, Adwokat Guberſki ſpraw Głownych, pierwſzy i wtory

ry Prezydent Magiſtratu Guberſkiego; pierwſzy i wtóry Prezydent Wyżſzey Rozprawy, Osoby Sądowe Szlacheckie Sądu Sumiennego, jeśliby wyżſzey, nad tę, rangi niemieli, policzeni zoſtają w siódmey Klasſie za Urząd, poki tę powinność ſprawują.

berſcy, Prezydentowie Magiſtratu Guberſkiego, Prezydentowie Wyżſzey Rozprawy, zasiadający Szlachta w Sądzie Sumiennym, siodmey Klaſsy

51.

Aſseſorowie Jzb, Podſkarbi Guberſki Sądu Wyżſzego Ziemſkiego, Adwokat ſpraw ſkarbowych, i Adwokat ſpraw Głównych, Jnſtygator Magiſtratu Guberſkiego, Jnſtygator Wyżſzey Rozprawy, Sędzia Powiatowy, Horodniczy, i Komornik Guberſki, ieśliby wyżſzey rangi, nad tę, nie mieli, policzają się w oſmey Klaſsie za Urząd, poki tę powinność ſprawują.

Aſseſorowie Jzb, Podſkarbi Guberſki. Adwokaci Wyżſzego Ziemſkiego Sądu, Jnſtygator Magiſtratu Guberſkiego, Jnſtygator Wyżſzey Rozprawy, Sędzia Powiatowy, Horodniczy i Komornik Guberſki, w oſmey Klaſsie

52.

Ciwun Ziemſki, Sprawnyk czyli Kapitan Sędzia rozprawny, zasiadający w Sądzie Powiatowym, i Podſkarbi Powiatowy, jeśliby wyżſzey rangi nie mieli, policzają się w dziewiątey Klaſsie za Urząd, poki powinność ſprawują.

Ziemſki Ciwun czyli Kapitan, Sędzia Rozprawny, zasiadający w Sądzie Powiatowym, i Podſkarbi Powiatowy, dziewiątey Klaſsy

53.

Osoby Sądowe Szlacheckie Sądu Ziemſkiego Niżſzego, Zwierzchnik Mieyſki, Oso-
by

Oſoby Sądowe Szlacheckie Niż-

Niżſzego Ziemſkiego Sądu, Mieſki Zwierzchnik, Osoby Sądowe Guberſkiego Magiſtratu, Osoby Sądowe Mieſkie Sądu Sumiennego, Adwokaci ſkarbowi i Głòwni Magiſtratu Guberſkiego i Wyżſzey Rozprawy, w dzieſiątey Klaſsie,

Oſoby Sądowe Guberſkiego Magiſtratu, Oſoby Sądowe Mieſkie Sądu Sumiennego, Adwokaci ſkarbowi i Głowny Magiſtratu Guberſkiego i wyżſzey Rozprawy, jeśliby wyżſzey rangi nie mieli, policzają się w dziesiątey Klaſsie za Urząd, poki w powinności zoſtają.

54

Burmiſtrz pierwſzy i wtory Miaſta Guberſkiego Mieſkiego Magiſtratu i Adwokat Powiatowy, jedynaſtey Klaſsy.

Pierwſzy i wtòry Burmiſtrz Miaſta Guberſkiego Mieſkiego Magiſtratu, i Adwokat Powiatowy, jeśliby wyżſzey nad tę, rangi nie mieli, policzają się w iedynaſtey Klaſsie za Urząd, poki w powinności zasiadają.

55

Burmiſtrzowie Magiſtratow Mieſkich i Radcy Miaſta Guberſkiego Mieſkiego Magiſtratu, dwunaſtey Klaſsy.

Pierwſzy i wtòry Burmiſtrz Magiſtratu Mieſkiego, i Radcowie Magiſtratu Guberſkiego, jeżeliby wyżſzey, nad tę, rangi nie mieli, policzają się w dwunaſtey Klaſsie za Urząd, poki w powinności zoſtają.

56.

Radcowie Magiſtratu Mieſkiego

Radcowie Magiſtratu Mieſkiego i Burmiſtrzowie Miaſteczkowi, jeśliby wyżſzey

wyższey, nad tę, rangi nie mieli, policza ją się w trzynaſtey Klaſsie za Urząd, póki w powinności zoſtają.

i Burmiſtrzowie Miaſteczek trzynaſtey Klaſsy.

57.

Staroſtowie po Miaſtach, Sędziowie Sądu uſtnego i Radcowie w Miaſteczkach, jeśliby wyższey, nad tę, rangi nie mieli, policzają się w czternaſtey Klaſsie za Urząd, póki w powinności zoſtają.

Staroſtowie Miescy, Sędziowie Sądu uſtnego i Radcowie Miaſteczkowi, czternaſtey Klaſsy.

58.

Zasiadający Wyżſzey, i Niżſzey Rozprawy w Niżſzym Ziemſkim Sądzie, i Zasiadający Wieſcy w Sądzie Sumiennym, niepoliczają się w żadney Klaſsie; lecz póki w powinności zoſtają, dopóty bez Sądu karą ich tknąć się nikt niema, a po wyiściu terminu, mają bydź oni poczytanemi za pierwſzych w oſadach ſwoich między równemi ſobie.

Zasiadaiący Wieścy Wyżſzey i Niżſzey Rozprawy w Niżſzym Ziemſkim Sądzie, i w ſądzie Sumiennym, niepoliczają ſię w Klaſsach &c.

ROZDZIAŁ III

Porządek ſtanowienia Urzędnikow.

59.

Jmperatorſki Namieſtnik czyli Generał Gubernator, Rządca czyli Gubernator, Porucznik Rządcy, czyli Wice Gubernator, uſtanowieni bywają od JMPERATORSKIEY MOSCI.

Namieſtnik, Rządca, Porucznik Rządcy, uſtanawia ją ſię od JMPERATORSKIEY MOSCI.

60.

60.

Prezydentow Jzb, i Wyżſzego Ziemſkiego Sądu Senat wybiera i prezentuje JMPERATORSKIEY MOSCI.

Prezydentow Jzb, Prezydentow Wyżſzego Ziemſkiego Sądu, Senat wybierając godnych ludzi na każde wſzczegulności mieyſca po dwóch, uczyni w tym referencyę do JMPERATORSKIEY MOSCI, i czekac będzie rozkazu.

61.

Do Rządu i do Jzb Konsyliarzow i Aſseſsorow poſtanawia Senat.

Do Namieśniczego Rządu i do Jzb Konſyliarze i Aſseſsorowie uſtanawiają się z Senatu.

62

Ekonomii Dyrektor, Gubirſki Podſkarbi, obadwa Prezydentowie Guberſkiego Magiſtratu, obadwa Prezydentowie Wyżſzey Rozprawy uſtanowieni bywają przez Senat, za prezentowaniem przez Guberſki Rzad.

Ekonomii Dyrektor, Guberſki Podſkarbi, pierwſzy i wtóry Prezydent Guberſkiego Magiſtratu, pierwſzy i wtòry Prezydent Wyżſzey Rozprawy, uſtanowieni bywają od Senatu za prezentowaniem godnych Oſob przez Namieſtniczy *Rząd*.

63

Sędziego Sumiennego Sądu w Namieſtnictwie wybierają Urzędy Są

Do ſądow Sumiennego Sądu w Namieſtnictwie ma być wybierany od Urzędu Sądu każdego tey Gubernii jeden do tego zdolny, Sumienny, Rozſądny, Sprawiedli

wy

wy, i niepofzlakowany Człowiek, którego każdy Sądowy Urząd z ofobna podaie Jmperatorfkiemu Namieftnikowi, a On ztych podanych naznacza jednego za Sędziego Sumiennego Sądu wtym Namieftnictwie.

Sądowe, i uftanowiony bywa przez Generała Gubernatora.

64

Powiatowy Marfzałek Szlachty obierany bywa od Szlachty, co trzy lata, kałkułami.

Powiatowego Marfzałka obiera Szlachta.

65

W Wyżfzym Ziemfkim Sądzie Zasiadających dziesięciu, i dwòch z Szlachty Zasiadających w Sumiennym Sądzie ma wybierać Szlachta tych Powiatow, które fą pod Juryzdykcyą Sądową tego Wyżfzego Sądu, co trzy lata, i podają się od nich Gubernatorowi czyli Rządcy, kiedy Generał Gubernator w fwoim mieyfcu nieznayduie się. A jeżeli Oni nieznaydą się być jawnie pofzlakowanymi; tedy Jmperatorfki Namieftnik albo w niebytności onego Rządca Namieftnictwa, potwierdza owe Szlachty wybranie.

W Wyżfzym Ziemfkim Sądzie Zasiadający wybierają się od Szlachty &c.

66

Powiatowy albo Wiezdny Sędzia i Ziemfki Ciwun albo Kapitan mają się wybierać od Szlachty co trzy lata, i podani być Rządcy; a nieznaydąli się Oni jawnie być pofzlakowanymi; tedy Rządca potwierdzi

Powiatowego Sędziego i Ciwuna Ziemfkiego wybiera Szlachta &c.

dzi Szlachecki wybior. W tych zaś Powiatach, gdzie niemasz maiątkow Szlacheckich, lub bardzo mało, pod owczas Ziemſki Ciwun ma być naznaczony z rządu Namieſtniczego z Osob rangę maiących, za podaniem trzech ludzi godnych od Wyżſzey rozprawy.

67.

Zasiadających w Powiatowym Sądzie z Szlacheckiego ſtanu, zasiadających w Niżſzym Ziemſkim Sądzie wybiera Szlachta &c

Zasiadający w Powiatowym Sądzie z ſtanu Szlacheckiego, Zasiadający w Niżſzym Ziemſkim Sądzie, maią się obierać od Szlachty co trzy lata, i podani być rządcy, i nie będąli jawnie poſzlakowanemi, tedy rządca potwierdzi Szlachecki wybior.

68.

Powiatowy Pódſkarbi naznacza się, po podaniu Izby ſkarbowey, od Podſkarbiego Pańſtwa

Powiatowy Podſkarbi ma się wyznaczać co trzy lata, za podaniem ſkarbowey Izby, przez Podſkarbiego Pańſtwa.

69

Guberſkich i Powiatowych Komornikow naznacza graniczna Expedycya

Do Gubernii Guberſki, a do Powiatu Powiatowy Komornicy naznaczaią się z Senatowey graniczney Expedycyi.

70

Powiatowego Doktora i Felſzera przyimują do ſłuż

Powiatowy Doktor i Felſzer maią się przyimować do ſłużby, do czasu zamierzonego za Kontraktem od rządcy; wſzakże nie

nie inaczey, jako z należytymi świadectwy, zkąd się należy, o ich doświadczeniu, nauce i dobrym ſprawowaniu się. Podfelſzerzych zaś i Uczniow Doktor i Fęlſzer mają podawać Gubernatorowi.

by Rządca &c.,

71

Horodniczy ma się wyznaczać od Senatu po podaniu od Rządu Namieſtniczego.

Horodniczego naznacza Senat po podaniu z Rządu Guberſkiego.

72.

Po Miaſtach i Miaſteczkach Zwierżchnik, Burmiſtrze, Radcowie, wybierani być mają od Mieſkiego Poſpolſtwa co trzy lata, przez kałkuły, Staroſtowie zaś i Sędziowie uſtnego Sądu mają być wybierani od tegoż Poſpolſtwa przez kałkuły co rok.

Zwierzchnikow, Burmiſtrzow, Staroſtow, i Sędziow uſtnego Sądu wybiera Poſpolſtwo.

73.

W Guberſkim Magiſtracie Zasiadający, i Zasiadający w Sumiennym Sądzie, mają być wybierani od Guberſkiego Miaſta, z Kupcow i Mieszczan tegoż Guberſkiego Miaſta, co trzy lata, przez kałkuły, i podani Rządcy czyli Gubernatorowi, i niebędąli jawnie poſzlakowanymi? tedy Gubernator przypuści onych do zasiadania.

Zasiadających w Guberſkim Magiſtracie, i Zasiadających w Sądzie Sumiennym, wybiera Guberſkie Miaſto.

74.

Rozprawnego Sędziego ma naznaczyć Namieśniczy Rząd z ludzi w rangach zoſtających.

Rozprawnego Sędziego, naznacza Rząd.

75

W Wyżſzey Rozprawie Zasiadających, i ośmiu Zasiadających w Niżſzey Rozprawie, w Niżſzym Ziemſkim Sądzie, i Sumiennym Sądzie wybierają oſady, &c.

W Wyżſzey rozprawie Zasiadający, i ośm Zasiadających w Niżſzey rozprawie, z których dway odſyłani bywają do Niżſzego Ziemſkiego Sądu dla zasiadania; a dway do Sumiennego Sądu dla ſpraw do Jch osady należących: mają być wybierani od tych oſad które ſą pod Juryſdykcyą tey Wyżſzey rozprawy, i niema Onym być bronno żeby obierali z Szlachty, lub ludzi uczonych, lub z ludzi będących w rangach, lub bywałych w Urzędach, niepoſzlakowanych oſadłych, co trzy lata, i podani mają być Gubernatorowi, i niebędąli jawnie poſzlakowanemi; tedy rządca dopuści Onych do zasiadania.

76

W czasie trzech lat jak wakujące mieysca dopełniać!

Jeżeli w przeciągu lat trzech kto z Obranych, przez śmierć, czyli innym przypadkiem uſtąpi: tedy porucza się do terminu trzech lat mieysca Szlacheckie Wyżſzemu Ziemſkiemu Sądowi: Mieſkie mieysca Magiſtratowi Guberſkiemu: oſadne mieyſca Wyżſzey rozprawie napełniać ludzmi godnymi z potwierdzeniem od rządu Namieſtniczego.

77

Jnſtygatorow uſtanawia Senat.

Jnſtygator Guberſki, Jnſtygator Wyżſzego Ziemſkiego Sądu, Jnſtygator Guber-

ſkiego Magiſtratu, Jnſtygator Wyżſzey rozprawy, mają być naznaczeny od Senatu za przedłozeniem Generalnego Jnſtygatora.

78

Guberſki Adwokat Głownych ſpraw, i Guberſki Adwokat ſkarbowych ſpraw, mają być wyznaczeni od Senatu.

Guberſkich obu Adwokatow wyznacza Senat

79

Wyżſzego Ziemſkiego Sądu Adwokat Głównych ſpraw, i Adwokat ſkarbowych ſpraw: Guberſkiego Magiſtratu Adwokat Głównych ſpraw, i Adwokat ſpraw ſkarbowych, Wyżſzey rozprawy Adwokat Głównych ſpraw, i Adwokat ſpraw ſkarbowych mają być naznaczeni po podaniu Jzby, od Senatu.

Adwokatow Wyżſzego Ziemſkiego Sądu, Guberſkiego Magiſtratu, i Wyżſzey Rozprawy naznacza Senat po podaniu Jzb.

80.

Powiatowi Adwokaci mają być naznaczeni od Namieſtniczego rządu.

Powiatowych Adwokatow naznacza Rząd.

UWAGA.

Wybior kałkułami ma się odprawować na fundamencie Deputackiego wybioru Roku 1766. 14. dnia Grudnia

ROZDZJAŁ IV.

O powinności Namieſtnika Jmperatorſkiego

81

Powinność General Gubernatora, czyli

Powinność General

neral Gubernatora

Jmperatorſkiego Namieſtnika jeſt naſtępująca; ściſle i dokładnie ma się wywiadywać że wſzyſtkich do Jego Rządu należących mieyſc i ludzi, o zachowaniu praw i wypełnieniu wyznaczonych im Urzędow i powinności, Wſzakże bezſądownie niema karać nikogo. Wykraczaiących przeciwko prawom i powinnościom ma do tego Sądu odſyłać, ktory prawa przepiſały: albowiem

82

Jmperatorſki Namieſtnik nie jeſt Sędzią lecz poſtrzegaczem praw &c.

Jmperatorſki Namieſtnik nie jeſt Sędzią, lecz poſtrzegaczem od JMPERATORSKIEY MOSCI wydanych Uſtaw, obſtawającym o dobro poſpolite i Monarſze; Obrońcą uciśnionych, Ocucicielem ſpraw milczących, ſłowem: noſząc na ſobie imię Jmperatorſkiego Namieſtnika powinien one wyrażać w poſtępkach ſwoich chętliwością, miłością, i nad ludzmi kompaſsyą.

83

Porządek dobry, i prawna ſatyſſakcya od Jego ſtaranności zależy.

Porządek dobry w Namieśnictwie, uſkutecznienie praw nieodwłoczne, i ſrzodek do ukontentowanie każdego podług praw, źależy od ſtaranności Generał Gubernatora.

84

Zapobieżenie Rozkoſzom wyniſzczającym i okrucieńſtwu,

Ponieważ Jmperatorſkiemu Namieſtnikowi Rząd dobry albo policya w Miaſtach i na wsiach jeſt poruczona: zatym do Jego na-

le.

leży wykorzeniać marnotrawſtwa wſzelkiego rodzaju: a naybardziey niezmiernę zgubę przynoſzącę rozkoſz, zawściągać zbytki, zdrożności, rozrzutność, tyrannię i okrucieńſtwo.

85

Wykorzenać zwłokę ſpraw.

Jmperatorſki Namieſtnik powinien obſtawać za każdym którego po Sądach ciągają i przymuſzać Sądowe ſubſellia ſwego Namieſtnictwa decydować takowe ſprawy; ale żadną miarą niema się mieſzać do procederu; albowiem on mieyſce goſpodarza w ſwoiey Gubernii zaſtępuje, nie zaś Sędziego.

86.

Gdy się zdarzy nieſprawiedliwe oſądzenie: o przeſłaniu ſprawy do Senatu, i do JEY JMPERATORSKIEY MOSCI.

Jeśliby w którym Sądowym ſubſellium oczym wyrok ſtanął nieſprawiedliwy: to Jmperatorſki Namieſtnik ekzekucyą może zawieſić, i donieśc Senatowi; a w ſprawach niecierpiących zwłoki, Samey JMPERATORSKIEY MOSCI. To naybardziey należy do ſpraw głównych względem oſądzenia kogo na śmierć, lub na infamię, i w takich ſprawach ekzekucya zgoła być niepowinna bez wiadomości GeneralGubernatora.

87.

O zapobieżeniu niedoſtatkowi w rze

Jmperatorſki Namieſtnik obowiązany zapobiegać mogącemu w Jego Namieſtnictwie tra-

rzeczach potrzebnych dla wyżywienia. sić się wszelkiemu niedostatkowi w potrzebnych do wyżywienia rzeczach, jako to: w chlebie, w soli i tym podobnych.

88

O dokładności poborow, i o wybiorze rekrutow. Dokładność poborow i zachowanie w tym porządku nieuciemiężliwego należy do pieczy Generał Gubernatora, i wydawanie rekrutow powinno być pod Jego starannym dozorem.

89

O władzy Generał Gubernatora w każdym przypadku niebezspiecznym i opatrzeniu woyska. Jeżeli Namiestnictwo jest pograniczne; w ten czas Generał Gubernator ma mieć staranność i uprzedzającę ostróżność względem sąsiadujących, Y On w czasie potrzeby przedsię bierze rozporządzenia woienne W takowych rozporządzeniach znaydujący się tam woyskowy Kommendant Jego powinien usłuchac, chociażby był i starszym; także w czasie jakiego nieposłuszeństwa pospolstwa, jako i w czasie morowey zarazy, albo powodzi, lub pożaru. Kiedy zaś od JMPERATORSKIEY MOSCI zlecony zostanie woienny jaki interess woyskowemu Szefowi, pod ów czas iuż ten odpowiada: wszakże dostarczać woysku wszelkich potrzeb jest sprawą Imperatorskiego Namiestnika tey Gubernii.

90

Fortec Kommen W Fortecach Namiestnictwa onych

Kom.

Kommendanci, garnizony i polowe Pòłki, albo ſtraże jakiekolwiek bądz, należą właściwie do komendy Imperatorſkiego Namieſtnika na fundamencie Kommendantſkiego prawa.

mendanci i tam daley, zoſtają pod kommendą Imperatorſkiego Namieſtnika.

91

Imperatorſki Namieſtnik czyli Generał Gubernator, kiedy przybędzie do Stolicy, zasiada w Senacie, w powſzechnym zgromadzeniu, i w tym departamencie, do ktòrego juryzdykcyi należą ſprawy jemu pod ległe: i tam on bierze mieyſce zaſtępcy w ſprawach powierzonego jemu Namieſtnictwa, i ma głos, jako inni zasiadający w Senacie.

O Zasiadaniu Imperatorſkiego Namieſtnika w Senacie.

92.

Imperatorſki Namieſtnik czyli Generał Gubernator w czasie przebywania ſwego w Namieſtnictwie ma dla konwoju ſwoiey Oſoby dwudzieſtu czterech ludzi letkiey jazdy z jednym Podporucznikiem; dodają ſię jemu także dway Adjutanci; procz tego Szlachta wyznacza dla powagi Jego z młodzieży ſzlacheckiey, z każdego powiatu po jednemu, ktòrych Generał Gubernator uwalnia od aſsyſtencyi, podług ſwojego zdania.

O konwoju i czci Imperatorſkiego Namieſtnika.

93

Kiedy *Imperatorſki* Namieſtnik czyli Generał Gubernator rezyduie w Namieſtnictwie

O Stołowey kaſie.

je.

mu powierzonym; pod ow czas mu nastoł wydaie się po pięćset rublow na miesiąc stołowey pensyi.

ROZDZIAŁ V

O powinności Gubernatorskiego czyli Namiestniczego Rządu.

94.

O Prezydencie i zasiadających w Namiestniczym Rządzie

Generał Gubernator jest Prezydentem Rządu. Znim zasiada Gubernator z dwóma Guberskiemi Konsyliarzami Kiedy zaś Generał Gubernator i Gubernator za Gubernią zostają: pod ów czas Wice Gubernator zasiada mieysce Gubernatora,

95.

Władza Namiestniczego Rządu.

Rząd Namiestniczy iest to subsellium które rządzi podług praw Imieniem IMPERATORSKIEY MOSCI całą Gubernią, publikuie i ogłasza urzędy w będących pod jego zwierzchnością Prowincyach, prawa, ukazy, ustanowy, rozkazy i wyroki IMPERATORSKIEY MOSCI wychodzące z Senatu i innych Monarszych subsellijow, nato władzę maiących

96

Powinność Namiestniczego Rządu.

Rząd Namiestniczy pilnie rozciąga czuyność swoię, żeby prawa wszędy do skutku przychodziły, karze wszystkich nie posłusznych, szemrzących, leniwych, od-

wła

właczających, winy na nich nakłada: a jeżeli onemi ſię niepoprawią, do ſądu onych odſyła. Ma ſtaranność, ażeby policyine rozporządzenia i targi zachowywane i pełnione były z dokładnością; wſzyſtkie nieporządki przeciwne prawom wcześnie przecina i znosi; pilne ma ſtaranie o uſtanowieniu, utwierdzeniu, i zachowywaniu w całości wſzelkiego rodzaiu dobrych obyczaiow, porządku, pokoju i ſpokoyności, nietylko po miaſtach, oſadach, i wsiach; lecz i wewſzyſtkim do juryzdykcyi tey Gubernii należącym kraju na lądzie i nawodzie; także i podrogach przez one idących.

97.

O ſprawach do Rządu Guberſkiego należących.

Do Namieſtniczego ſubſellium czyli Rządu wchodzą, traktowane i konczone bywaią wſzyſtkie ſprawy wyciągaiące uſkuteczniénia i rychłego wykonania, czyli przykazania: także i te, w których nie może być ſprzeczka i ſprzeciwienie się, naprzykład: podpisane od dłużnika regeſtra, albo wekſle, albo kontrakty iaſne i jawne, które na terminie niezoſtały opłacone. W takowych ſprawach żałoby zanoſzą się przed urząd Guberſki, a od onego naſtępuie przymus. Pokażeli się zaś ſprawa nie bez kontrowerſyi, i niejakę maiąca wątpliwość: pod ów czas dla rozſądzenia

odsyła się spor wiodących do tego subsellium do którego przynależy.

98

O wydaniu aresztu i przyśpieszeniu sprawy w Sądach dependujących.

Wydanie aresztu na majątek, lub część onego za długi, podług dekretu sądowego urzędu, jest dziełem Guberskiego subsellium. Do tegoż należą i skargi o przewłokę w dependujących sądach, i przyspieszenie, podług zachodzących okoliczności, toż Namiestnicze subsellium nakazuje.

99

O wypełnieniu rozkazu Guberskiego Rządu.

Do wypełnienia rozkazu Guberskiego Rządu są obowiązane jak wyższe, tak powiatowe i niższe ziemskie sądy: równymże sposobem wyższa i niższa Rozprawa, Guberskie i Mieskie Magistraty, i ratusze w tey Gubernii znayduiące się.

100

Zaloba na subsellium Namiestnicze zanosi się do Senatu.

Kto nie kontent z urzędu Namiestniczego; ten ma swoię żałobę podać do Senatu.

101

O przyzwaniu Jzb ku radzie spolney z Namiestniczym Rządem i o prawie uczynienia remonstrancyi.

W okolicznościach spraw ważnych, czyli nadzwyczaynych, lub przy otrzymaniu nowey dla całego narodu konstytucyi, Jmperatorski Namiestnik przyzwac może Jzbę Glownego Sądu, Jzbę Cywilnego Sądu i Jzbę Skarbowę dla rozstrząśnienia spraw razem

zem

zem z Guberſkim Rządem: wczasie zaś nowey powſzechney uſtawy, jezeli poſtrzegą, że wczym uſtawa nie jeſt łatwa: tedy się pozwala im razem i zgodnymi głoſami uczynić remonſtracyę do Senatu; gdy zaś ta uſtawa potwierdzoną zoſtanie od władzy wyżſzey; nieodmiennie i bez odmowek powinno naſtąpić wykonanie.

102.

O Rządcy czyli Gubernatorze.

Gdy się oddali z ſwego Namieſtnictwa Jmperatorſki Namieſtnik; Rządca albo Gubernator odprawuie ſwoię powinność, podług Gubernatorom daney inſtrukcyi; utrzymuie korreſpondencyę z należącemi do Jego Gubernii ſąsiedzkiemi, wnętrznemi i zewnętrznemi prowincyami. O zagraniczney zaś korreſpondencyi tak Gubernator, jako i Generał Gubernator donosi do Kollegium ſpraw zagranicznych.

103.

O Konſyliarzach Guberſkiego Rządu.

Dway Konſyliarze naznaczają się do Guberſkiego Rządu dla pomocy Gubernatora. Oni podług zdania ſwego roztrząſają ſprawę, i potym wykonywają determinacye Gubernatora. A jeżeli się zdarzy, że Gubernatorſkie rozkazy niezgadzają się z dobrem poſpolitym, lub z wiernością ku JMPERATORSKIEY MOSCI, lub przeciwne ſą prawom, i Gubernatora od zdania

tego

tego odwrócić nie mogą; pod ów czas Konsyliarze powinni podać do Rządu na piśmie swoie zdanie, i Generał Gubernatora o tym uwiadomić i Senat: lecz rozkazow Gubernatorskich odmienić nie mogą, i one wypełnić powinni.

104.

O Guberskim Jnstygatorze i o Adwokatach.

Namiestniczy Rząd ma Guberskiego Jnstygatora, Guberskiego Adwokata skarbowych spraw, i Guberskiego Adwokata spraw głównych. Ci Adwokaci podaią swoie żałoby do Namiestniczego Rządu podług Jch funkcyi. I będzie żałoba godna uwagi, natenczas Gubernator przykaże im z żałobą stawac, dokąd po swey istocie sprawy należą.

ROZDZIAL VI.

O powinności Jzby Głównego Sądu.

105.

O Zasiadających.

W Jzbie głownego Sądu zasiada Prezydent jeden, dway Konsyliarze i dway Assessorowie.

106.

Co jest Jzba głównego Sądu?

Jzba głównego Sądu nic innego nie jest, jak tylko departament Kollegii sprawiedliwości, któremu właściwie się zlecają sprawy główne: sprawy oraz ściągające się do niezachowania powinności swoich urzędow w tey Gubernii.

107

107.

Tego Namieſtnictwa główne ſprawy, które ściągają na obwinionego karę na zyciu lub czci, niech wyprowadzone będą z wyżſzego ziemſkiego ſądu, albo z wyżſzey Rozprawy, lub z guberſkiego Magiſtratu bez żadney appellacyi lub odeſłania, proſto dla rewizyi i decydowania tey ſprawy do Jzby głowney tey Gubernii.

O wprowadzeniu głównych ſpraw dla przeyrzenia i decyzyi do Jzby.

108.

Rewizya głównych ſpraw nic innnego nie jeſt, jak tylko pilne roztrząſanie, czy ſprawa porządnie i zgodnie z prawem ſądzona była, tak dla pokazania niewinności, jako i dla objaśnienia przeſtępſtwa, lub konwikcyi przeſtępcy.

Co jeſt rewizya główney ſprawy?

109.

W Jzbie głównego ſądu Adwokat ſpraw głównych za rozkazem i pozwoleniem Gubernatora żałobę ſwoię wprowadza podług ſwey powinności.

O żałobie Adwokata ſpraw głównych.

ROZDZJAŁ VII.

O odprawowaniu ſpraw głównych.

110.

Odprawować się mają ſprawy główne odtąd naſtępującym porządkiem. Jeżeli kto uczyni kryminalny wyſtępek, zoſtający pod juryzdykcyą powiatowego ſądu, lub mie

O przeſzłym odprawowaniu ſpraw głównych o mocy powiatowego ſądu,

mieyſkiego Magiſtratu, czyli Ratuſza i niżſzey Rozprawy.

ſkiego Magiſtratu, albo Ratuſza, lub niżſzey Rozprawy; pod ówczas ten ſąd do którego iuryzdykcyi należy on kryminaliſta, powinien uczynić bezodwłoczne inkwizycyę popełnionego exceſsu; a będzieli exceſs nie zaſługujący, ani na karę garłowę, ani inſamii, ani na ukaranie na rynku; wtedy ſąd uczyniwſzy inkwizycyę, ma moc oſtatni dać wyrok, który dla ekzekucyi i ukarania winnego na mieyſcu za przeſtępſtwo powiatowy ſąd i Rozprawa niżſza oddadzą do rąk ziemſkiemu ſądowi, a mieſki Magiſtrat czyli Ratuſz Horodniczemu.

111.

W jakich okolicznosciach główną ſprawę ma odſyłać powiatowy ſąd do wyżſzego Ziemſkiego ſądu: mieſki Magiſtrat, lub Ratusz do Guberſkiego Magiſtratu, a niżſza Rozprawa do wyżſzey Rozprawy.

Będzieli, iż obwiniony za ſwe przeſtępſtwo zaſługuie na śmierć, lub infamię, lub karę publiczną, pod ów czas po uczynioney w tey ſprawie inkwizycyi, z prawami przypadającemi i z ſwoim zdaniem, o deſzle tę ſprawę, i winnego, ſąd powiatowy do wyżſzego ziemſkiego ſądu: mieſki Magiſtrat czyli Ratusz do guberſkiego Magiſtratu; a niżſza Rozprawa do wyżſzey Rozprawy dla dekretu ferowania

112.

O władzy wyżſzego ziemſkiego Sądu, guberſkiego Magiſtratu wyżſzey

Wyżſzy ziemſki Sąd albo guberſki Magiſtrat albo wierzchnia Rozprawa otrzymawſzy z ſądu inkwizycyę kryminalu, nie tracąc czasu z pilnością przyſtępuie do roz-

trzą

trząśnienia okoliczności, i feruie na fundamencie praw dekret, który odsyła, przy opisaniu sprawy do Izby głównego sądu dla rewizyi, porządnego procedowania w sprawie i ferowania dekretu. *szey Rozprawy w ferowaniu dekretu.*

113.

Izba głównego sądu, po otrzymaniu kryminalney sprawy, nic nie odkładając, czyni procederu kryminalney sprawy rewizyę, przystępuie do posledniego wyroku tey sprawy; i przeto przesyła onę do Imperatorskiego *N*amiestnika, żeby za rozkazem jego, dla ustraszenia złych, skarany był przestępca za przestępstwo, w tym powiecie lub miescie gdzie popełnił występek. *O władzy Izby głównego sądu w rewizyi spraw głównych.*

ROZDZIAŁ VIII

O powinnosci Izby cywilnego sądu.

114.

W Izbie cywilnego sądu zasiada Prezydent jeden, dwóch Konsyliarzow i dwóch Assessorow. *O zasiadających.*

115.

Izba cywilnego sądu nic innego nie jest, jak złożony departament z Kollegium sprawiedliwości i Kollegium spraw maiętności dziedzicznych; której oddaie się appellacya dla rewizyi cywilnych spraw wychodzących z ziemskiego sądu, z guberskiego Magistratu i z wierzchniey *Roz*prawy tey Gubernii. *Co jest Izba cywilnego sądu?*

116

Co to jest rewizya sprawy ciwilney?

Rewizya cywilnych spraw nic innego nie jest, jak tylko pilne roztrząsnienie, czy porządnie sądzona była sprawa i zgodnie z prawami, tak dla objaśnienia prawa uspra wiedliwioney strony, iako dla odrzucenia uroszczonego prawa strony przeciwney

ROZDZIAŁ IX.

O powinności skarbowey Jzby.

117

O zasiadających.

W skarbowey Jzbie zasiadaię porucznik *Rządcy* czyli Wice Gubernator, Dyrektor Ekonomii czyli gospodarstwa, jeden Konsyliarz, dwóch Assessorow, i jeden Gu berski Podskarbi; kiedy zaś Wice Guberna tor zastępuie mieysce Gubernatora: na ten czas w skarbowey Jzbie Dyrektor Ekonomii zastępuie mieysce Porucznika *Rządcy*.

118

Co to jest skarbowa Jzba?

Skarbowa Jzba nic innego nie jest jak złączony departament Kollegium skarbowego i rewizyinnego, któremu oddaią się w dozor gospodarskie i skarbowe sprawy tey Gubernii, jakoto wiadomość o liczbie ludzi, rewizyine opisy, uwiadomienia o przychodach i rozchodach, rewizya rachunkow, sprawy solne, arenda gorzałczana

na i kontrakty podiemne, wſzelkie ſkarbowe prawa, ſkarbowe i publiczne budowle, i onych utrzymanie w tey Gubernii z taką względem Kollegium ſkarbowego odmianą, że ſkarbowa Jzba nikogo nie ſądzi; lecz od prawuie zapytania ſwoie o ſprawach, o których ſprzeciwieńſtwo î ſprzeczka być niemoże w guberſkim rządzie, iako o takowych ſprawach przepisano w dziewiędziesiątym siódmym paragrafie o sprawach do guberſkiego Rządu należących. O innych zaś ſprawach które nie ſą bez ſprzeczki, albo też wątpliwości podlegaią, należy zanosić ſkargi do mieyſc ſądowych przez guberſkiego Adwokata ſkarbowych ſpraw.

119.

Jako ſkarbowey Jzbie porucza się wiadomość wſzelkiego rodzaju ſkarbowych poborow, prawami poſtanowionych, wtey Gubernii wybieranych; tak równo ſkarbowa Jzba naymocniey dozierać ma, żeby w tey gubernii z ludu żadne zakazane podatki wybierane niebyły, a gdzie takowe uyrzy: tedy przez Adwokata ſkarbowych ſpraw o ſkarżenie zaniesie w te mieyſce, do którego ſądu należy.

Skarbowey Jzbie powierzają się tak prawem uſtanowione pobory: iako i piecza, żeby z ludu niebyły wybierane zakazane.

120.

Skarbowa Jzba, względem dochodow JMPERATORSKIEY MOSCI, ſtara się nay-

Skarbowa Jzba ſtara się nayprzód oze

o zebranie. powtó re : *o przyſtawienie*. potrzecie : *o pilnowaniu dochodow*.

nayprzód: żeby dochody zupełnie i w ſam czas wybrane były. *powtóre*: żeby dokąd należy dochody przyſtawione były; *i potrzecie*: żeby dochody w całości uſtrzeżone były.

121.

O ułożeniu corocznym regeſtrow dochodowych, i o przyſtawieniu wiadomości o dochodach i rozchodach Podſkarbiemu Państwa.

Skarbowa Jzba układa corocznie ſprawiedliwy regeſtr dochodow każdego Powiatu tey gubernii, i ſtara się, aby te regeſtra były doſkonałe i dokładne i przyſtawuie wſzyſtkie wiadomości o dochodach i rozchodach tey Gubernii do Podſkarbiego Państwa:

122.

Podſkarbowie powiatowi podlegli Jzbie ſkarbowey, i przez nie rachunkow bywaią ſłuchani, tak z pieniędzy, jako i z regeſtrow,

Powiatowi Podſkarbiowie podlegli ſkarbowey Jzbie, która ich co rok w czas zmiany ſłucha rachunkow, i ich regeſtra weryfikuie.

123.

Skarbowa Jzba otrzymuie od powiatowego Podſkarbiego wiadomości: nayprzód : *o zebraniu dochodow*: powtóre: *o remanentach*. potrze

Skarbowa Jzba, względem dochodow i rozchodow kóżdego Powiatu, otrzymuie od powiatowych Podſkarbich naſtępujące wiadomości, *nayprzód*: jeżeli wſzyſtkie dochody ſkarbowe ſą wybrane? czyli *powtóre* dla czego dochod niewybrany. *potrzecie*: naco dochody obròcone? *poczwarte*: jeśli·

reſzta z urzędowego rozſchodu zoſtaie się jakowa? *po piąte*, gdzie jeſt reszta? *po ſzóſte*: ieśli wſzyſtko w gotowiznie i w takowey monecie znayduie się, jakową w przychod weſzło?

trzecie. *o użyciu dochodow*: pocz- warte: *o reszcie z urzędowego rozchodu zoſtającey się*; po piąte: *o chowaniu pieniężney kaſsy*; poſzóſte: *o całości pieniędzy*.

ROZDZIAŁ X.

O Izbach woguIności.

124.

Jzby niech nie ſądzą inaczey jak z mocy uſtanowionych praw Pańſtwa.

Jzby ſądzą podług praw.

125.

Jzba niema poſyłać Ukazow, iak tylko w podległe ſobie mieyſce.

Jzba poſyła Ukazy w podległe sobie mieysce.

126.

Jzby decyzye nie inaczey się publikują iak przeczytaniem przy otwarciu drzwi decyduiącego poſtanowienia tey Jzby.

Jzby decyzye publikują się przy otwartych drzwiach.

127.

Gdy decyzya iakowey Jzby ku ogłoſzeniu publicznemu tey Gubernii naſtąpi, niech poſłana będzie dla tego do *Rządu* Namieſtniczego.

Publikacye wychodzą przez Rząd Namieſtniczy.

128.

Jeśli ktora Jzba w ſprawie potrzebuie od ſubſellium ſobie równego kommunikacyi: tedy niech podadzą ſobie kommunikacyę

Jzby w ſprawach podają sobie wzajemne kommunikacye.

w przypadku zaś przedłużoney odpowiedzi, niech domagają się pomocy od swoiego Namiestniczego Rządu, z kąd poszle się zalecenie do tego subsellium, od którego zawisło mieysce, okazujące opieszałość.

129.

Zadna Jzba niech nie upada w władzę drugiey

Każda Jzba unika przypadku w padania w władzę drugiey Jzby i niewchodzi w korrespondencyę z mieyscami drugiey Jzbie podległemi.

130

Jzba ani swoich ani drugiey Jzby decyzyi nie przerabia.

Jedna Jzba niemoże odmienić decyzyi drugiey Jzby. ani swoie własne przerabiać.

131

Skargę na Jzby zanosić przed Senat.

Jeżeli kto niekontent z decyzyi Jzby, takowy skargę swoię ma zanieść przed Senat, iako i teraz na kollegia; ale naypierwiey niech położy dwieście rublow w Jzbie. Te pieniądze w Jzbie wiernie zchowaią się do decyzyi Senatu? Nadto także appelluiący sprawę opisze się sam miasto przysięgi że on w samey prawdzie mniema iż ma sprawiedliwę sprawę: a jeśli go Senat obwini: na ten czas w niesione pieniądze oddane będą z Jzby do kancellaryi powszechnego opatrywania. Adwokaci skarbowych i głównych spraw od wniesienia dwóchset rublow uwalniają się; poniewaź

po

winnośc ich jeſt powſzechna, tylko miaſto przysięgi opisać się powinni.

132.

Appellacya ſpraw z Jzby do Senatu zakazuie się, jeżeli proceder idzie o ſprawę, którey cena mnieyſza jeſt pięćset rublow.

Zakazuie się appellacya z Jzby do Senatu w ſprawie mnieyſzey pięciset rub

133.

Decyzye Jzb w ſprawach cywilnych ſpełnione bywają bez względu na appellacyę.

Decyzye Jzb w cywilnych ſprawach wykonywają się.

ROZDZIAŁ XI

O powinnosci Podſkarbiego powiatowego.

134

W każdym Powiecie uſtanawia się po iednym Podſkarbim.

O uſtanowieniu Podſkarbiego powiatowego.

135.

Podſkarbi powiatowy ma pod ſwoią juryzdykcyą ſkarbowe podatki tego powiatu, i uwiadamia o przychodzie i rozchodzie pieniędzy ſkarbowę Jzbę tey Guberníi, to jeſt *naprzód*: ieżeli wſzyſtkie ſkarbowe dochody tego Powiatu ſą wybrane? albo *powtóre*: dla czego niewybrane i od kogo? *potrzecie*: naco dochody obrócone? *poczwarte*: jeżeli od urzędowych rozchodow co pozoſtało? *popiąte*: gdzie te oſtatki złożone ſą? *poſzóſte*: jeśli wſzyſtkie w gotowiźnie i wtakowey monecie ſą jakową w przychod weſzły.

Powinnosć powiatowego Podſkarbiego

136.

Powiatowy Podſkarbi nie wybiera pieniędzy i niedyſponuie dochodami; lecz trzyma rachunki i ſtrzeże pieniędzy.

Powiatowy Podſkarbi niema mocy ſam wybierać, ani dyſponować ſkarbowymi dochodami, ale on jeſt ſtróżem tych pieniędzy które do Kaſsy przynoszone bywają, i utrzymuie porządne księgi.

137.

Wſzyſtkie ſkarbowe dochody tego powiatu ſą pod ſtrażą powiatowego Podſkarbiego

Wſzyſtkie ſkarbowe dochody tego Powiatu iakowego kolwiek ſą nazwiſka, żadnych niewyimując, powinny iść w przyjęcie i pod ſchowanie Podſkarbiego powiatowego

ROZDZIAŁ XII

O poborze z ludzi i o dochodach.

138.

JMPERATORSKIEY MOSCI ſkarbowe pieniężne pobory wchodzą do powiatowego Podſkarbiego; zboże zaś i siano do magazynow.

Wszelki gatunek podatku przez prawo uſtanowionego z każdego Powiatu, jeśli pieniężny? niech będzie oddany do ſkarbca powiatowego Podſkarbiego przez tychże ſamych przez których podatek opłacić należy, lub przez ich upełnomocnionych na terminie prawem uſtanowionym; a jeśli zboże albo siano? niech oddadzą do magazynow JMPERATORSKIEY MOSCI.

139.

Po wyiściu terminu podatkowania Podſkarbi mocą 123

Po wyiściu terminu podatkowania powiatowy Podſkarbi powinien uwiadomić ſkarbowę Jzbę iako otym w paragrafie 123

Prze

przepisano; remanentow zaś posyła regestr do niższego ziemskiego sądu dla wyekzekwowania.

paragrafu posyła wiadomość do Jzby skarbowey i regestr remanentow do niższego ziemskiego sądu dla wyekzekwowania.

140.

Skarbowa Jzba powyisciu każdego terminu podatkowania z wiadomości powiatowych Podskarbich ułożyć ma dwa regestra, w pierwszym spisze summy po Powiatach wybranych podatkow: w drugim summy z nieskutecznych wypłatnikow; i jeśli są remanenta każdego Powiatu? Oba dwa regestra posyła skarbowa Jzba do Namiestniczego Rządu, z kąd podług wtórego regestru remanentow posyłają nieodkładając do niższego ziemskiego sądu rozkaz dla wyekzekwowania.

Skarbowa Jzba po wyisciu terminu podatkowania układa dwa regestra: jeden o wybranym podatku, drugi remanentow: i posyła one do Namiestniczego Rządu, zkąd wydany będzie rozkaz wyekzekwowania.

141:

Otrzymawszy regestra remanentow niższy ziemski sąd posyła na mieysce remanentowe do nieuiszczających się wypłatnikow rozkaz, aby wczasie czterech niedziel remanentowe podatki były wniesione dokąd należy i dawane onym kwity z przyjęcia do sądu przystawione były.

Niższy ziemski sąd posyła rozkaz względem remanentow do nieuiszczających się wypłatnikow dla wnoszenia remanentow i kwitow z przyięcia w terminie czterech tygodni

142.

A jeżeli wczasie czterech niedziel remanenta nie będą wniesione i kwity zprzy jęcia

O ekzekucyi remanentow na mieyscu

ſcu po terminie czte-rech niedziel.

ięcia do ſądu prezentowane niebędą; tedy ziemſki Ciwun ſam powinien iachać na te mieysce gdzie zoſtaie remanent i wybrać go, albo też ieden z zasiadających w tym ſądzie, i dla tego przydać temu ekzekwującemu dwóch żołnierzow, którym co dzień ſowitę wydawać porcyę na rachunek nieuiſzczających się wypłatnikow, aż do tego czasu, póki do kaſsy remanet wypłacony nie będzie, A ieżeli w trzy razy dwudzieſtu czterech godzinach nieujſzczający się wypłatnik nie wniesie remanentu: wtedy ziemſki Ciwun ma prawo poſtąpić, jak o nieujſzczających się wypłatnikach w uſtawie ſkarbowey Izby napisano. A to wſzyſtko dzieie się na wſtyd i karę nieujſzczającym się wypłatnikom: gdyż każdy ujſzczać się powinien.

143.

Ma władzę ziemſki Ciwun przypominać Podſkarbiemu powiatowemu wypełnienie jego powinności.

A ieśli powiatowy Podſkarbi pocznie być opieſzałym w wybieraniu podatkow, albo w wydaniu kwitow z przyjęcia, i na onego o to będzie zaniesiona ſkarga przed niżſzy ziemſki ſąd; wtedy ziemſki Ciwun powinien Podſkarbiemu przypominać wypełnienie iego powinności i o tym uwiadomić ſkarbowę Izbę, żeby nieuiſzczający się podług ich winy otrzymali wſkaz.

ROZ

ROZDZIAŁ XIII.

O ſtrzeżeniu pieniężney kaſsy JMPERATORSKIEY MOŚCI.

144.

Chować pieniężnę kaſsę w ſzędzie w ſkarbcach.

Gdzie chować kaſsę?

145

Skarbce maią być murowane i od ognia i złodzieyſtwa bezpieczne.

Skarbce maią być murowane.

146.

Skarbce i w onych pieniężnę kaſsę chować wſzędzie za zamkami i pod pieczęcią.

Pieniądze trzymać za zamkami, pod pieczęcią.

147

Do ſkarbca nie wchodzić iednemu dla wyięcia lub wnoſzenia pieniędzy, lecz zawſze trzem przysięgłym razem.

Do ſkarbca nie wchodzić inaczey iak trzem razem.

148.

Wysyłanie pieniężney kaſsy niepowinno być czynione przez jednego; lecz przez trzech przysięgłych razem.

Wysyłanie pieni... dzy czynić trz... razem.

149.

Przy wyſyłaniu pieniężney kaſsy, należy zweryfikować jeżeli wſzyſtkie pieniądze w gotowiźnie, a potym przyłożyć pieczęć, i zoſtawić tyle bez pieczęci, ile po trzeba pieniędzy na wydatki biegące.

Przy wyſyła... pieniędzy zwe... kować jeżeli w... ſtkie w gotowiźn...

150.

Przeprowadzać pieniądze z wartą.

Dla przeprowadzenia pieniężney kaſsy używać warty.

151.

Gdy przyidą do ſkarbca, obeyrzeć, ieżeli wſzyſtkie w gotowiznie.

Gdy wchodzą w ſkarbiec, tedy obeyrzeć czy wszyſtkie worki, albo beczki, ile być powinno w liczbie, i czy wſzyſtkie w całości?

152.

Zeby niewyimowano zamiaſt jedney monety drugiey.

Przy braniu z pieniężney kaſsy patrzyć, żeby zamiaſt miedzianych niebyło brano ſrebrnych, albo złotych pieniędzy.

153.

Większych ſumm nigdzie niegromadzić, i co się zoſtanie w każdym przypadku odsyłać do kąd należy.

Zakazuie się większych ſumm zgromadzać lecz co od rozchodu na penſye i urzędowe potrzeby pieniędzy zoſtanie się, przy każdym zdarzającym się przypadku odſyłać wte mieyſca, dokąd jakowy dochod odſyłać rozkazano, albo dokąd z tamtych mieyſc aſsygnowano, przewodem lub wnaturze.

154.

Zakazuie się wſzyſtkim mieyscom expensować nad urzędowe rozchody bez Ukazu.

Zakazuie się wſzyſtkim mieyſcom expensować przez siebie ſamych bez aſsygnowania od tych mieysc, do których takowe dochody przynależą: albo bez Jmiennych i Senatorſkich Ukazow, dając iednak zawſze znać o wſzelkich takowych na urzędowe

wy

wydatki otrzymanych Ukażach i asygnowaniach, nieodkładnie po otrzymaniu onych, Podskarbiemu Państwa.

155.

Zakazuie się iednę summę z drugą mieszać, i czynic pożyczalne expensy: lecz wypłacać wszelki prawem ustanowiony wydatek z tey summy, na którę iest asygnowany.

Zakazuie się jedney summy z drugą mieszać, i czynić kompensujące expensy.

156.

Ponieważ podług rozporządzenia urzędowego determinowana jest każdemu mieyscu osobna summa na kancellaryiskie expensy, które w skarbcach chować trudno: każdego bowiem czasu potrzebna jest na rozchod: dla tego rozkazuiemy odsyłać rozchodowę i pensyinę dla służących tę summę przez nastąpieniem każdego tercyału na te mieysca dokąd należy, i na ten czas za ów tercyał już będą w odpowiedzi te mieysca które summę przyięły.

Summy na rozchody kancellaryiskie i na pensye odsyłać przed nastąpieniem tercyału na każde mieysce.

157.

Rozkazuiemy na wszystkie cywilne subsellia pensye wypłacać na tę tylko liczbę ludzi, ile gdzie onych rzeczywiście znayduie się: a zas ostawającę się summę przyrachować do gotowey summy.

Na subsellia cywilne pensyę odsyłać wedle wyrażney liczby ludzi.

158.

Powtarzamy rozkaz żeby wchodzących pienię

Potwierdza się aby były trzymane re·

gestra przychodow, i przychodowe a roz chodowe księgi aby sporządzono podług prawa.

nędzy były doskonałe regestra: i przychodowe i rozchodowe księgi trzymane były podług praw.

159.

Trzymać skarbowę codziennę notacyę i co w onę zapisywać?

Rozkazuiemy przy każdym pieniężnym skarbcu trzymac skarbowę codziennę notacyę, i w onę zapisywać nietylko w który dzień, miesiąc i rok wiele pieniędzy wniesiono i wyięto, i mianowicie przy kim; ale i kiedy, kto, i po co do skarbcu wchodził?

160.

O miesięczney weryfikacyi, i o raporcie dokąd należy?

Rozkazuiemy przy końcu każdego miesiąca, nietylko podług przychodowych i wydatkowych ksiąg, ale podług regestru i podług skarbowey codzienney notacyi weryfikować pieniężnę kassę. A Podskarbiowie raportować maią do guberskiey skarbowey Izby czy wszystkie pieniądze w gotowiźnie w skarbcu; albo ieżeli czego niedostaie, tedy z takich okoliczności?

161.

Po zakończeniu pół roku przysłać rachunki do Izby skarbowey.

Rozkazuiemy przy końcu każdego pół rocza posyłać rachunki dla rewizyi do skarbowey Izby tey Gubernij.

162.

Gubernator ma władzę weryfikować pieniężnę kassę.

Gubernator iako gospodarz Gubernii może każdego czasu pieniężnę kassę w gubernii Jemu powierzoney weryfikować sam, czyli przez od siebie upełnomocnionego.

163.

W każdym powiecie przy kaſsie JMPERATORSKIEY MOSCI uſtanawiaią się cztery osoby z odprawionych z gwardyi underoficerow, ludzi dobrego i pilnego ſprawowania się i doświadczoney wierności, z ktòrych dwóch powinno być przy tym gdy pieniądze wnoſzone i wyimowane bywaią ze ſkarbca i bez nich niech nikt niewchodzi do ſkarbca, ponieważ oni ſą ci przysięgli o ktòrych wyżey wſpomniono, i onym się powierza ſkład ſkarbca; pieczęć zaś i klucze od onego ma Podſkarbi. *O uſtanowieniu przysięgłych.*

ROZDZIAŁ XIV

O powinności ſądu ziemſkiego wyżſzego.

164.

W każdym Namieſtnictwie albo Gubernii funduie się wyżſzy ziemſki ſąd: i jeżeli obſzerność Namieſtnictwa tego potrzebuie: tędy się pozwala ufundować w Namieſtnictwie więcey niż ieden wyżſzy ziemſki ſąd. *Funduie się wyżſzy ziemſki ſąd ieden albo więcey w Guberniij.*

165.

W wyżſzym ziemſkim ſądzie zasiadają pierwſzy i wtóry Prezydent i dziesięciu Zasiadających. *O zasiadających w wyżſzym ziemſkim ſądzie.*

O wybieraniu dziesięciu zasiadających przez Szlachtę.

166.

Dziesięciu zasiadających wybierać ma co lat trzy ſzlachta tych powiatow, ktòre ſą pod iuryzdykcyą ſądu tego ziemſkiego, z szlachty na mieyſcu mieszkających, czyli tych, ktòrzy w regeſtrze ſzlachectwa tey Gubernii ſą zapisani, lecz nie są oddalonemi z przyczyny ſłużby i powinności ſwoich.

O rozdzieleniu wyżſzego ziemſkiego sądu na dwa departamenta.

167.

Wyżſzy ziemſki ſąd dzieli się na dwa departamenta.

Pierwſzy departament ma główne ſprawy.

168.

Pierwſzemu departamentowi wyżſzego ziemſkiego ſądu zleca się ſąd głównych ſpraw.

Drugi departament ma cywilne ſprawy

169.

Drugiemu departamentowi wyżſzego ziemſkiego ſądu zleca się ſąd cywilnych ſpraw.

W wyżſzym ziemſkim ſądzie w każdym departamencie zasiada ieden Prezydent i pięciu zasiadających.

170.

W pierwſzym departamencie wyżſzego ziemſkiego ſądu zasiada pierwſzy Prezydent i pięciu zasiadaiących w drugim zaś departamencie zasiada drugi Prezydent i pięciu zaſiadaiących.

Ieśliby nie było ſpraw głównych.

171.

A ieżeli nietrafią się ſprawy główne, tedy

tedy obadwa departamenta dzielą pracę w sprawowaniu cywilney sądowey sprawiedliwości.

tedy obadwa departamenta dzielą między się pracę.

172.

Pod iuryzdykcyą wyższego ziemskiego sądu stoią sądy powiatowe, opieki szlacheckie, i niższe ziemskie sądy iego obrębu.

Pod iuryzdykcyą wyższego ziemskiego sądu stoią sądy powiatowe, opieki szlacheckie, i niższe ziemskie sądy

173.

Do wyższego ziemskiego sądu za appellacyą w chodzą z sądow powiatowych z szlacheckiey opieki, i z niższych ziemskich sądow wszystkie sprawy, żałoby i procedera szlacheckie, i na szlachcica, iak cywilne tak i głòwne sprawy, ściągaiące się do dobr, przywileiow, zapisow testamentowych, sukcessyi do maiątku, i prawa następstwa, spory o dzierżenie, żałoby o bezczesc, i do prawa Adwokatow ściągaiące się, także i wszystkie sprawy mioszczanskich urzędnikow tych, ktòrzy podług praw appellacyinych z powiatowych i niższych ziemskich sądow prosto do wyższego ziemskiego sądu należą.

Iakie sprawy należą do wyższego ziemskiego sądu

174.

Jeżeli kto nie kontent z decyzyi wyższego ziemskiego sądu; takowy w czasie tygodnia nieprzestawanie swoie na oney temu sądowi niech obiawi, i na ten czas żałobę swoię dla rewizyi podać może do

Iak sprawę appellacyinę zanosić z wyższego ziemskiego sądu do Izby.

Jzby, od którey ta ſprawa zawisi : wprzód zaś niech wniesie ſto rublow, które pieniądze w wyżſzym ziemſkim Sądzie wiernie ſchowane będą aż do decyzyi Jzby. Procz tego appelluiący podpisze się miaſto przysięgi, że on wſamey prawdzie mniema, iż ma ſprawiedliwę ſprawę Albo też Adwokat iego toż ſamo uczyni. A gdy Jzba po przetrząśnieniu ſprawy iego, obwini go: w ten czas wniesione pieniądze zoſtaną przy wyżſzym ziemſkim ſądzie, oddane będą na procent, który obrócony będzie podług determinacyi i zezwolenia wyżſzego ziemſkiego ſądu przy końcu każdego roku. Adwokaci ſpraw ſkarbowych i głównych od wnoszenia ſta rublow uwalniają się: gdyż ich powinność ieſt powſzechna, tylko zamiaſt przysięgi podpisać się powinni.

175.

Zakazuie się appellacya z wyższego ziemſkiego ſądu do Izby w prawie mnieyſzey ſta rubli.

Appellacya sprawy z wyżſzego ziemſkiego ſądu do Jzby zakazuie się, jeżeli proceder idzie o intereſs, którego prawdziwa cena ieſt niżſza ſta rublow.

176.

Iak się traci prawo appellowania z wyżſzego ziemſkiego ſądu do Izby?

Jeśli kto termin do zaapellowania chibi, pieniędzy nie wniesie i nie opiſze się miaſto przysięgi, iako o tym w setnym siedmdziesiąt czwartym paragrafie przepisano, ten traci prawo appellowania.

177

177.

Gdy termin zachowany, i pieniądze wniesione, i podpis do wyżſzego ziemſkiego ſądu oddany; wten czas wyżſzy ziemſki ſąd uwiadamia o tym Jzbę i ſprawa dla roztrząśnienia wprowadza się do Jzby. A ieśli Jzba uſprawiedliwi appelluiącego, czyli Jzba mało co przemieni w decyzyi ziemſkiego sądu; na ten czas pieniądze wniesione do ſądu wrócone będą appellującemu: co Jzba przy każdey decyzyi wſpomnieć nie zaniedba.

Jak ſprawy z wyżſzego ziemſkiego ſądu odsyłane bywaią do Jzby. &c.

178.

A ieśli kto ubogi i pod przysięgą ſam albo przez upełnomocnionego ſtwierdzi podpisem że dla uboſtwa ſwoiego niema ſta rublow dla wniesienia do wyżſzego ziemſkiego ſądu: na ten czas ſprawa iego bez pieniędzy niech będzie dla roztrząśnienia wyprowadzona do Jzby.

O appellacyi ſpraw osob ubogich bez zapłaty ſta rublow dla roztrząśnienia w Jzbie.

179.

Jeśli wyżſzy ziemſki ſąd znaydzie że ſkarżący się naymnieyſzey ſprawiedliwości niemiał zaczynać ſprawę w ſądzie powiatowym, i że zaczął ſprawę bez żadney przyczyny i pozoru ſłusznego fundamentu, albo z jednego pieniactwa; tedy za prożne zaczęcie ſporu i procederu wyżſzy ziemſki ſąd nałoży na niego winę dwudzieſtu pięciu.

O założeniu winy na pieniaczow i zaczynających procedery prożne.

ciu rublow, które się oddadzą na utrzymanie szkoł w tym powiecie, gdzie on nadaremno podawał proszenie.

180.

Główne sprawy przenoszone bywają z wyższego ziemskiego sądu dla roztrząśnienia do Jzby głównego sądu.

Główne sprawy po skończoney decyzyi, nie przywodząc oney do ekzekucyi, niech będą odesłane z wyższego ziemskiego sądu dla roztrząśnienia do Jzby głównego sądu.

181.

Osoby sądowe wyższego ziemskiego sądu czynią informacyę z losu.

Gdy przed wierzchni ziemski sąd w procederze od strony powodowey i obżałowaney wszystkie stwierdzaiące słuszność ich dokumentow czyli słowne dowody na piśmie będą podane i od nich oddane pod władzę decyzyi wyższego ziemskiego sądu (toż samo i wgłównych sprawach) w ten czas, niewyimując Prezydenta, zasiadający w tym departamencie, w którym się sprawa agituie, los rzucąią między sobą, komu z nich dostać się ma w tey sprawie zebraniu podać informacyę. Przy podawaniu informacyi przez tę osobę sądowę, na którę padł los, drudzy pilno patrzac będą żeby w sprawie nic nie było opuszczono, i informacya uczyniona była z dokładnością, czystym sercem i z prawdą zgodnie. A ieżeli sprawa wyprowadzona z powiatowych sądow, szlacheckiey opieki, albo niższych ziemskich sądow: tedy oryginalny dekret

i roz

i rozkaz tych ſądow powinny być przeczytane, iżby uyrzeć można było dokładność informacyi we wſzyſtkich okolicznościach.

182.

Po zakończeniu informacyi, gdy ſędziowie doſkonale poznali iak iſtotę, tak i właſności położoney przed niemi ſprawy, po doſtatecznym uważeniu i doyrzałym wybadaniu się okoliczności, bez od włoki przyſtępuią do decyzyi i zaczynaią ſentencyę.

Po ſkończeniu informacyi przeſtępują do ſentencyi.

183.

Młodſza oſoba ſądowa przepowie naypierwiey iſtotę ſprawy, potym dowody i na koniec położy konkluzyę funduiącę się na prawie; a za nim drugie oſoby ſądowe podług ſtarſzeńſtwa, młodsi pierwiey toż ſamo czynią; a więkſzość głosow ſprawę decyduie.

Porządek iak dawać ſwoię ſentencyę?

184.

Ponieważ wſzelka decyzya ſprawy nieinaczey powinna być czyniona, iak dokładnie na fundamencie prawodawſtwa i podług ſłow prawa, a zatym w decyzyi rozpisanie się byćby niepowinno: jednak, ieżeli gdzie przy decyzyi, mimo ſpodzewania, rozdział głosow ſędziowſkich w cywilney ſprawie być okaże się, tedy poſtanawia

Jak poſtępować w przypadku rozdziału głosow Sądowych?

się

się *nayprzód*, iż większość głosow decyduie sprawę: *powtóre*, jeżeli głosy na równo się rozdzielą, tedy Prezydent równość rezolwuie; *potrzecie* różność głosow wniesiona będzie do osobliwego protokołu, który nie pierwiey ma się obiawić, jak w ten czs gdy sprawa będzie, zawołana do Jzby dla przeyrzenia.

185.

O trzech terminach zasiadania w każdym roku.

Wyższy ziemski sąd kadencye swoie ma mieć trzy razy w rok, wyjąwszy niedzielne i na tabelli wyznaczone dni; *pierwszę* od osmego dnia Stycznia do wielkiego tygodnia; *wtórę* po Swiętey Tròycy, w Swiątkowy poniedziałek przypadającey do dwudziestego siódmego Czerwca: *a trzecię* od drugiego Października do ośmnastego Grudnia.

186.

Wyższy ziemski sąd zaczyna kadencyę zasiadania od przeczytania regestru spraw.

Przy reassumpcyi każdey kadencyi wyższy ziemski sąd naypierwiey przeczyta regestr spraw iego decyzyi podległych.

187.

Porządek decydowania spraw.

Do decydowania przywoływać będą w cywilnym departamencie po skarbowych i zgromadzeniow sprawach, sprawy następuiącym porządkiem: *nayprzòd* sprawy dłużnikow dla zabezspeczenia kredytorow; *powtòre*: sprawy kontraktowe i kuplowe, *potrzecie*: sprawy o dobra nie ruchome, *poczwarte*:

spra-

ſprawy procederowe ludzi mieſzkających od wyżſzego ziemſkiego ſądu daleko *popiąte* potym inne ſprawy podług uwagi ſędziow: *poſzóſte* na koniec obſzerne ſprawy, i ieżeli można, tedy wyżſzy ziemſki ſąd przed roziechaniem się ſwoim z mieyſca ſądowego zkończy regeſtr tak, żeby ani iedna ſprawa nie pozoſtała.

188.

O prętſzym zakończeniu ſpraw; dla których kto pod wartą zoſtaie.

Nayprzedniey zaś wyżſzemu ziemſkiemu ſądowi przepisuie się kończyć na iedney kadencyi ſprawy, dla których kto pod wartą zoſtaie. A ieśli na wyżſzy ziemſki ſąd ſkargi będą, iż takowę ſprawę zoſtawił przez trzy kadencye bez decyzyi; tedy oſoby ſądowe wyżſzego ziemſkiego ſądu tracą roczną pensyę ku pożytkowi cierpiącego, albo iego ſukceſsorow, albo ſzkoł.

189.

O extraordynaryinych zasiadaniach wyżſzego ziemſkiego ſądu

Jeśliby potrzeba tego wyciągała, lub też za wezwaniem Gubernatora: tedy wyżſzy ziemſki sąd zaśiada i winne czasy roku.

190.

W czasie roziachania się wyżſzego ziemſkiego ſądu zoſtaie się po dwóch ſądowych w każdym departamencie.

Gdy wyżſzy ziemſki ſąd nie ieſt w zebraniu; wtedy zasiadaią po miesiącu po dwóch ſądowych w każdym departamencie, którzy ani decydować ſprawy, ni ogłoſzenia żadnego czynić nie mogą, lecz rezolucye doczeſne, a nie decydujące: w ſprawach

bieg-

bieg swóy maiących dawać mogą.

191.

Gdy wszystkie sprawy pod czas kadencyi nieskończone, iak one kończyć?

Gdy się zdarzy, że w przeciągu zasiadania wszystkie sprawy nie odeszły; tedy Prezydentowie powinni kontynuować zasiadania z temi sądowemi którzy co miesięcznie przytomni są dla zakończenia tego co pozostało.

192.

O Instygatorze i Adwokatach

Przy wyższym ziemskim sądzie znayduie się Instygator, Adwokat spraw skarbowych i Adwokat spraw głównych.

ROZDZIAŁ XV

O powiatowym sądzie i onego powinności.

193.

O rozdzieleniu Gubernii i Prowincyi na Powiaty.

Namiestnictwa i ziemie rozdzielaią się na Powiaty.

194.

O liczbie dusz w Powiatach.

W powiecie liczy się od dwudziestu do trzydziestu tysięcy dusz.

195.

Funduie się powiatowy sąd.

W każdym powiecie funduie się powiatowy sąd.

196.

O zasiadaiących w powiatowym sądzie: i o ich wybiorze.

W powiatowym sądzie zasiada powiatowy sędzia ieden i dwóch zasiadaiących którzy wybierani i ustanowieni bywaią co

lat

lat trzy, iak o tym przepisano w paragrafach ſześćdziesiąt ſzòſtym, ſześćdziesiąt siódmym i ſto ſześćdziesiąt ſzòſtym.

197.

Powinność powiatowego ſądu jeſt naſtępuiąca: powiatowy ſąd ma czynić w Powiecie ſprawiedliwość tak w głòwnych iako i cywilnych ſprawach.

O powinności powiatowego ſądu w wykonywaniu ſprawiedliwości.

198.

Powiatowy ſąd ſam przez się nie wchodzi w żadne rozeznawanie, lecz bierze przed się ſprawę czyli za żałobą, czyli za proſzeniem ſzczegulnych osob, albo Adwokatow, czyli za kommunikacyą z drugiego ſądu, czyli za rozkazem oney Gubernii Namieſtniczego Rządu, albo Jzby, albo wyżſzego ziemſkiego ſądu.

Powiatowy sąd nie inaczey wchodzi w rozeznanie ſprawy, aż za żałobą, za proſzeniem, za kommunikacyą czyli za rozkazem.

199.

Ponieważ powiatowy ſąd powinien roſtrząsać wſzyſtkie o ziemię ſprawy, więc powinien ten ſąd, ieżeli potrzeba tego wyciąga weſpół z przysięgłym Komornikiem oglądać na mieyſcu ſporne między i granice, zapowiadaiąc tak żałuiącey, iak i obżałowaney ſtronie termin oglądania takowego, sześcią niedzielami pierwey.

Powiatowy ſąd powinien z komornikiem oglądać ſporne między i granice.

200.

Jeżeli kto nieprzeſtaie na decyzyi ſądu powiatowego, ten w tygodniu niech oznaymi

Jak ſprawę za appellować do wyżſzego ziemſkiego sądu?

mi temu ſądowi ſwoie nieukontentowanie sam, czyli przez Adwokata. i na ten czas żałobę ſwoię zanieść może przed wyżſzy ziemſki ſąd, lecz naprzód niech wniesie dwadzieści pięć rublow do sądu powiatowego. Te pieniądze w powiatowym ſądzie wiernie maią być chowane do decyzyi wyżſzego ziemſkiego ſądu: Nad to appelluiący niech się opiſze miaſto przysięgi, że on prawdziwie mniema, jako ma ſłusznę ſprawę, czyli Adwokat iego toż uczyni. A ieżeli wyżſzy ziemſki ſąd znaydzie, że przeniesienie czyli appellacya uczyniona bez wſzelkiey ſłuszności, i powiatowego ſądu decyzyę uſprawiedliwi: tedy położone pieniądze zoſtaną się w powiatowym ſądzie, i oddadzą one na procent, który obrocony będzie podług determinacyi i zezwolenia powiatowego ſądu, przy końcu każdego roku.

201.

Zakazuie się appellacya z powiatowego ſądu w ſprawie mnieyſzey dwudzieſtu pięci rublow.

Zaappellowanie ſprawy z powiatowego ſądu do wyżſzego ziemſkiego ſądu zakazuie się, ieżeli proceder idzie o interes którego prawdziwa cena jeſt mnieyſza dwudzieſtu pięci rublow.

202

Jak utraca się prawo appellowania

Jeżeli kto terminu appellacyi uchybi, pieniędzy nie położy w powiatowym ſądzie, i

nie

nieopiſze się miaſto przysięgi, iako o tym w dwuſetnym paragrąfie napisano, ten traci prawo apellowania.

z powiatowego ſądu do wyżſzego ziemſkiego ſądu.

203.

Jak ſprawa z powiatowego ſądu odſyła się do wyżſzego ziemſkiego ſądu.

Gdy zaś i termin zachowany, i pieniądze położone, i podpis do powiatowego ſądu oddany: w ten czas powiatowy ſąd uwiadomia o tym wyżſzy ziemſki ſąd, i ſprawa w wyżſzy ziemſki ſąd odſyła się. A gdy przez wyżſzy ziemſki ſąd appelluiący uſprawiedliwionym zoſtanie, czyli też, gdy wyżſzy ziemſki ſąd mało co przemieni w decyzyi ſądu powiatowego: wtedy pieniądze z owego ſądu wracają się appelluiącemu, o czym wyżſzy ziemſki ſąd przy każdey decyzyi wſpownieć nie omieszka.

204.

O appellacyi ſpraw ubogich bez dwudzieſtu pięci rublow do wyżſzego ziemſkiego ſądu.

Ieżeli kto ubogi, i pod przysięgą sam, czyli przez upełnomocnionego opiſaniem się ſtwierdzi że przez uboſtwo ſwoie niema dwudzieſtu pięciu rublow dla złożenia wſądzie powiatowym, w ten czas iego ſprawa bez pieniędzy przeniesiona będzie do wyższego ziemſkiego sądu.

205.

O nabywaniu i podawaniu wsi w powiecie.

Kto w powiecie kupi wieś, ten kuplę ſwoię niech w ſądzie powiatowym okaże A powiatowy sąd do sądowych drżwi przybiie kartę, iż wieś takowa kupiona jeſt przez

iest przez takiego i za takowę cenę, i o tym kommunikacyę uczyni do wyższego ziemskiego sądu, aby ten toż samo uczynił; Także i do senatu niech dadzą znać dla wnieśienia do publicznych gazet obudwóch Stolic. A ieżeli od owego czasu przez lat dwie nikt nie stanie z protestacyą; tedy na przyszły czas wszelki spor o kuplę przecina się; i wieś kupuiącemu podać bez sprzecznie rozkaże sąd powiatowy niższemu ziemskiemu sądowi.

206.

O trzech kadencyach sądowych rocznych

Powiatowy sąd zieżdza się razy trzy czyli na trzech kadencyach w roku, ieżeli niemasz spraw extraordynaryinych. *Pierwsza* kadencya od osmego Januaryi do wielkiego tygodnia: *druga* po Swiętey Troycy odponiedziałku świątecznego do dwudziestego siódmego Czerwca; *a trzećia* od wtórego Pazdziernika do osmnastego Grudnia.

207.

O prętkim kończeniu spraw dla których kto pod strażą zostaie.

Powiatowemu sądowi przepisuie się kończyć sprawy na iedney kadencyi, dla których kto zatrzymany iest pod strażą. A ieżeli na powiatowy sąd żałoba będzie zanieśiona, iż takowę sprawę zostawił przez trzy kadencye zasiadania bez decyzyi: tedy osoby sądowe powiatowego sądu roczney pensyi na pożytek cierpiącego, czyli onego następcow, czyli powiatowych szkoł, ubliżonemi zostaną.

208.

Jeżeli potrzeba tego wymaga, czyli za rozkazem Gubernatora, czyli za zaleceniem wyższego ziemskiego sądu; tedy sąd powiatowy zasiada i w inne czasy roku. *O extraordynaryinych zasiadaniach sądu powiatowego.*

ROZDZIAŁ XVI.

O szlacheckiey opiece i o powinności iego mieysca.

209.

Przy każdym wyższym ziemskim sądzie funduie się subsellium pod nazwaniem szlachecka opieka dla szlacheckich wdow i małoletnich. *Funduie się szlachecka opieka.*

210.

W szlacheckiey opiece prezyduie powiatowy szlachty Marszałek za wybiorem przez szlachtę co lat trzy, i zasiada powiatowy Sędzia i iego oba wspól zasiadaiący. *O zasiadaiących.*

211.

Powiatowego szlachty Marszałka obiera szlachta co lat trzy kałkułami *O wybiorze Marszałka szlachty.*

212.

Każdy szlachty Marszałek powinien uwiadomić szlachecką opiekę o wdowach i o osierociałych szlacheckich małoletnich dzieciach, które w tym powiecie pozostały po mężach albo rodzicach i bez opatrzenia znayduią się; przykładaiąc do tego zaświadczenia. *Każdy powiatowy Marszałek szlachecką opiekę uwiadomić powinien o wdowach i sierotach.*

213

213.

Szlacheckiey opiece porucza się ſtaranie o wdowach i sierotach i maiątku, i ſprawach ich.

Szlacheckiey opiece porucza się ſtaranie nietylko o pozoſtałych po ſzlacheckich rodzicach małoletnich sierotach, i ich maiątku, ale i o wdowach i ich intereſsach.

214.

Szlachecka Opieka nie inaczey wchodzi w ſprawę, iak za uwiadomieniem, ſkargą, rozkazem, albo kommunikacyą.

Szlachecka opieka sama przez się niewchodzi w sprawy wdow albo sierot, lecz bierze się do ſpraw za ſkargą wdowy, albo za uwiadomieniem powiatowego ſzlacheckiego Marſzałka albo bliżſzych krewnych albo zpowinowaconych z sierotą, albo za świadectwem obcych dwóch ſwiadkow i Plebana (który ma donieść ſzlacheckiey opiece, kiedy w iego parafii wdowy albo sieroty bez opatrzenia zoſtaią się) albo też za rozkazem tey Gubernji Namieſtniczego *R*ządu, albo Jzby, albo wyżſzego ziemſkiego ſądu, albo za kommunikacyą drugiego ſądu.

215.

O władzy i powinności ſzlacheckiey opieki.

Kiedy zaś o małoletnim sierocie doydzie do wiadomości ſzlacheckiey opieki: w ten czas ſzlachecka opieka *nayprzód* uwiadomia którzy z woli rodzicow uſtanowieni ſą opiekunami sieroty? a ieżeli niemasz; tedy *powtóre* ſzlachecka opieka władzę ma obierać opiekunow dla maiątku, i dla osoby małoletniego; *potrzecie* dla maiątku przyſtawuie

wuie ieżeli nieznayduią się między wyię-
temi niżey przepisane w paragrafie 216.
cztery oznaczenia, małoletniego krewnych
albo też spowinowaconych, czyli nawet
postronnych ludzi poczciwego i porządnego
zachowania się: *poczwarte* za opiekunow
dla osoby małoletniego szlachecka opieka
postanawia także z krewnych czyli z po-
winowaconych ludzi tych, którzy cnotli-
wemi przymiotami swoiemi uczciwością i
nie podeyrzanym postępowaniem większę
czynią nadzieię o staraniu około małoletnie-
go zdrowia, szlacheckiego wychowania i
przystoynego sustentowania: i od których
oycowskiey pieczołowitości dla małoletnie-
go oczekiwać nieomylnie można; *popiąte*
szlachecka opieka, po naznaczeniu opieku-
na, czyli opiekunow, przepisuie im, żeby
przy sekretarzu powiatowego sądu i dwóch
postronnych szlacheckich świadkach, uczy-
nić z okolicznościami inwentarz wszystkiey
sukcessyi, którego iedna stronica podpisana
przez opiekunow, sekretarza, i świadkow
oddaie się do szlacheckiey opieki, a druga
także podpisana, opiekunom. *Poszóste* szla-
checka opieka daie opiekunom instrukcyę:
Co zaś zawierać w sobie maią te opiekun-
skie instrukcye ku onych uskutecznieniu
podług rozmaitości spraw i sukcessyi, zo-
stawuie się zdaniu szlacheckiey opieki: na-

przy

przykład zaś służąca, czyli generalna instrukcya opiekunow niżey iest przepisana. *Po siódme* szlachecka opieka powinna znać iak wielki iest maiątek małoletniego: *Po ósme* iak opiekunowie rządzą maiątkiem sierot; *podziewiąte* szlachecka opieka co rok otrzymuie od opiekunow wiadomość iak o dochodach, tak i o sustentacyi i edukacyi małoletniego: *Po dziesiąte* szlachecka opieka wgląda w rachunki i regestra opiekunow, i pieczą ma, żeby maiątki małoletniego porządnie rządzone były, żeby małoletni brał przystoynę edukacyę, i miał sustentacyę, iako i ci ludzie których nieobędnie należy trzymać przy małoletnim: i żeby opieka we wszystkich częściach uporządzona była tak, żeby prawdziwy pożytek z tąd wypływał dla osoby i maiątku małoletniego, nie zaś uszczerbek lub ruina *Pojedynaste* wdowom też szlachecka opieka pomaga tak, iż miasto onych czyni się zastępnikiem w drugich sądach, daie im Adwokatow darmo, i stara się przywracać onym przynależący ruchomy i nieruchomy maiątek; a ieżeli wdowa tego żąda, tedy postanawia zaszczyciciela ze szlachty dla rady i obrony we wszystkich iey sprawach z takowemiż przymiotami, iak i o piekunach napisano: *Po dwunaste*: o rozdzieleniu zaś wdow i sierot między sobą: albo pozostawie-

niu

niu na iednym mieyſcu, ſzlachecka opieka (w każdym przypadku baczność maiąc na wygody i ſpokoyność iak w dow, tak i sierot) informacyi zasięga od wyżſzego ziemſkiego ſądu. Gdy zaś opiekunowie dla nieobędnych okoliczności, dla zapłacenia długow, ſzlacheckiey opiece przekładaią przedaż iakowego nieruchomego maiątku małoletniego, na ten czas ſzlachecka opieka powinna za remonſtracyą opiekunow weſpoł z ſwoim zdaniem referować się do wyżſzego ziemſkiego ſądu.

216.

Kogo opiekunami nie należy uſtanawiąć.

Szlacheckiey opiece zakazuie się za opiekunow poſtanawiać albo obierać (ponieważ opiekunami być niepowinni) *naprzód* rozpraſzaiących własny ſwóy maiątek i takiego, który miał rodzicielſki maiątek, lecz przez rozrzutność wſzyſtko ſtracił: *Po wtóre* takowego, który w iawnych i głosnych wyſtępkach zoſtaie, i pod ukaraniem ſądowym ieſt, czyli był, *Po trzecie* takowego którego ſurowe poſtępowanie wiadome oſobom ſzlacheckiey opieki: albowiem opiekunowi należy być łagodnym, miłości ludzkiey pełnym, ſtarannym, pieczołowitym i gorliwym o dobro małoletniego: *Po czwarte* takowego, który miał ſpor z rodzicami małoletniego.

217.

217.

O wdowach i małoletnich, ktòrzy zostali się bez maiątku.

A ieżeli małoletni został się bez żadnego maiątku, w ten czas szlachecka opieka stara się umieścić go w pospolitych szkołach, czyli zapisać w iakę służbę JMPERATORSKIEY MOSCI. Dla wdow zaś, które nie maią żadnego maiątku, stara się ziednać przytulenie i wyżywienie przystoyne ich kondycyi.

218.

Szlachecka opieka donosi co rok o każdey opiece wyższemu ziemskiemu sądowi, pod którego iest iuryzdykcyą,

Szlachecka opieka donosi co rok wyższemu ziemskiemu sądowi pod ktòrego też iuryzdykcyą stoi, krótko, lecz w szczegulności o stanie maiątku małoletniego i o rządzie opiekunow.

219.

O appellacyi spraw szlacheckiey opieki do wyższego ziemskiego sądu

Jeżeli kto niekontent z decyzyi szlacheckiey opieki: temu pozwala się appellacya z szlacheckiey opieki do wyższego ziemskiego sądu, właśnie na tymże samym postanowieniu, iak o appellacyi z powiatowego sądu przepisano,

220.

O kadencyach zasiadania szlacheckiey opieki.

Szlachecka opieka zieżdza się trzema kadencyami w rok, w tenże sam czas, w który powiatowy sąd zasiadanie swoie miewa. Ku czemu na ten czas osobliwe dni i pory za wspolnym zezwoleniem naznaczać należy.

221

221.

Jeżeli potrzeba tego wyciąga, czyli za rozkazem Gubernatora, czyli za zaleceniem wyżſzego ziemſkiego ſądu; tedy ſzlachecka opieka zasiada i w inne czasy roku.

O extraordynaryinym zasiadaniu ſzlacheckiey opieki.

222.

Na wzor dana czyli powſzechna inſtrukcya opiekunow.

1.

Opiekunowi należy być łaſkawym, łagodnym, pełnym miłości ludzkiey, pieczołowitym i gorliwym o dobro małoletniego,

Moralna inſtrukcya dla opiekuna.

2,

Opiekun obeymuie ruchomy i nieruchomy maiątek małoletniego podług opiſania w ſwóy dozor i rząd.

O obięciu maiątku małoletniego.

3.

A obięty przez opiekuna w ſwoy dozor i rząd ruchomy maiątek, zapiſy, wekſle, zakładne prawa i tym podobne, i wſzelkie rzeczy, chować ma w ſposobnych i bezpiecznych mieyſcach, żeby od złego dozoru, czyli nieſtrzeżenia uſzkodzonemi, utraconemi, i zniſzczonemi być nie mogły.

O ſtrzeżeniu ruchomego maiątku małoletniego.

4.

Dochodow małoletniego opiekun powinien trzymać wierne i dokładne przycho

O wiernych przychodowych i rozchodo

dowych księgach &c.

chodowe, a rozchodow rozchodowe księgi corocznie, i stara się, żeby dochody wybierane były w należyty czas i termin, a expensy czynione były bez zbytku.

5.

O osobie małoletniego i onego sustentacyi i edukacyi.

O osobie i zdrowiu małoletniego opiekun ma pilne staranie i wszelkim sposobem stara się żeby małoletni cwiczony był, w boiazni Bożey, w poznaniu tey wiary w którey się rodził, w maxymach moralnych, w oddaleniu od wszelkich złych przykładow, serce i obyczaie od samego dzieciństwa psuiących i ruinuiących, i dla tego ieżeli małoletni nie umieszczony w publicznych dla szlachty szkołach, należy opiekunowi przystawić do małoletniego na usługę nieobędnę tylko potrzebnych sług, dobrych i w postępkach niepodszlakowanych: a dla edukacyi i uczenia nieprzyimować wędrownikow od których dobrego spodziewać się nie można, i którzy bardziey obyczaie i serce psuią i przewracaią, niżeli na drogę cnoty naprowadzaią; lecz przyimować takich ludzi, którzy umieiętności i postępkow prawem ustanowione świadectwo otrzymali, i one maią, i o których można mieć dobrę nadzieię. A sustentacya małoletniego z wyznaczonemi do niego ludzmi do posługi i edukacyi, powinna być utrzymywana z dochodow

ma

małoletniego, maiąc wſzyſtkiego tego wierne rachunki, i oddalaiąc wſzelkie zbytki, niepotrzebne i rozkoszne chętki, żeby małoletni od ſamey młodości wprawionym był do uczciwey ſkrzętności, tak w życiu, iako i w obchodzeniu się, i przez to przygotowanym zoſtał, w każdey i w iakowey by kolwiek ſytuacyi towarzyſtwa czyli gatunku ſłużby JMPERATORSKIEY MOSCI być mu się zdarzyło, prowadzić życie porządne, pomierzone z maiątkiem, bezkłopotliwe od kredytorow, i nierozhukane od domowego nieporządku, bardzo oddalone od rozproſzenia niſzczącego domy i pokolenia; i ażeby był dalekim od życia przewracającego rozum, wykorzeniającego w podległych poſłuszeńſtwo, i od ubliżającego cześć dla zwierzchności przez prawa uſtanowione.

6.

O poſłuszeńſtwie opiekunom i o porządnym zawiadywaniu wsiami i o rządzeniu ludźmi małoletniego.

Wſie i ludzie małoletniego powinny być we wszelkim poſłuszeńſtwie względem opiekunow. A opiekunowie powinni utrzymywać czyli przyprowadzać wsie małoletniego do takiey sytuacyi, aby małoletni miał z onych należyte sobie dochody, Monarsze podatki bez remanentow żeby były wypłacone w wyznaczony czas, chłopi także i ludzie małoletniego, i wſzyscy do niego należący

w dobrym i porządnym ſtanie żeby zachowani byli, rolnicze gospodarſtwo w zgodnych do tego mieyscach nie upodlało się, także obory i ſtada i wſzyſtkie inne wieyſkie prawami nie zakazane przemyſły podług ſposobności, rozmaitego mieysc położenia, wygod i zaprowadzenia, żeby nie były zaniedbane, opuſzczone, czyli zruynowane.

7.

O reparacyi budowli i o dosyć czynieniu nałożonym na domy i innym poſpolitym powinnościom.

A potrzebne i pożyteczne budowle małoletniego gdzie się znayduią, opiekun niedopuści do ruiny czyli upadku, lecz poſtarasię one podług wſzelkiey możności ſwoiey przez reparacyę ulepſzyć w ſpoſobnym czasie, a po wsiach i po domach mieyſkich wſzelkie nakazane powſzechne powinności, reperacye ulic i drog bez zaniedbania rozkaże uſkuteczniać.

8.

Niebrać dochodow i pieniędzy małoletniego bez wiadomości opiekuna i o tym podobnych.

Ponieważ wſzyſtkie wsie i ludzie małoletniego i ſam on pod opieką znayduią się, tedy zawiadowcy, ſtaroſtowie i wyborni, oprocz wyznaczonego ludziom na ſuſtentacyę i na hodowlę ptaſtwa i wſzelkiego bydła, bez wiadomości opiekuna z przynależących małoletniemu dochodow pieniężnych czyli innych iakowegokolwiek one byłyby nazwiſka, używać niepowinni ſami

przez

przez się niczego, lecz niech chowaią w całości co należy do małoletniego dziedzica do opiekuńskiego rozkazu. Z tych zaś ludzi służących małoletniemu, ktòrzy się pokażą nieporządnemi albo niszczącemi dziedzictwo, opiekun ma moc oddalić i ustanowić na mieysce oddalonych, drugich, ieżeli tego iest potrzeba. Co do kary zaś cielesney ludzi i chłopow, opiekun sam przez się nic przedsięwziąć nie ma władzy, lecz za główne przestępstwa i prawu przeciwne winy, niech odeszle człowieka albo chłopa winnego dokąd podług prawa należy. Za małe zaś domowe swywole opiekun w mieście oddaie ludzi Horodniczemu dla ukarania i wstrzymania; a we wsiach odda ich na sąd zawiadowcom, starostòm i wybornym, ktòrzy przy gromadzie chłopow albo zebraniu dwornych ludzi dadzą im karę.

9.

Szczegulna instrukcya opiekunowi przepisuie się przez szlachecką opiekę.

Szczegulna instrukcya opiekunom względem rządu wsiami czyli maiątkiem, i zbierania dochodow małoletniego, tu się nieprzepisuie: ponieważ każdey szlacheckiey opiece, z pozycyą mieysc i wielością maiątku małoletniego zgadzaiący się w tym przepis uczynić zostawuie się.

10.

O pomnożeniu dobrego gospodarstwa.

Opiekun wyż pierwiey położonych docho-

chodow albo czynſzow ſam przez się nie nakłada, i chłopow i ludzi zbytecznemi poborami i robotami żadną miarą nieobciąża. Powiękſzenie zaś dobrey ekonomij ku pożytkowi i pomnożeniu dochodow i maiątku małoletniego podług właſności czaſu i wedle uznania opiekunow albo ufundować na nowo pozwala się albo też odmienić na lepſze niezakazuie się.

11.

O zbytecznych dworſkich ludziach

A ludzi w domu i po wsiach utrzymywać, iak pierwey oni utrzymywani byli, czyli wyznaczyć im, ile potrzeba będzie, na ich ſuſtentacyę. A ieżeli po pomiarkowaniu opiekunow we wsi czyli wdomu małoletniego okażą się dworſcy ludzie prożnuiący i nie potrzebni: tedy opiekunowie mogą onych wyprawić za umowiony czynſz na zarobki z paſzportami, albo poſtanowić ich, kto do czego ſposobnym być się pokaże, w domu, we wsi, albo na gruncie oſadzić, patrząc iednak na wiernosć i uſługę każdego.

12.

O odbieraniu kredytow od dłużnikow.

Uporządziwſzy ſuſtentacyę i małoletniego i iego edukacyę i po ułożeniu domowey iego ekonomii, opiekun powinien obrocić wzgląd i na inne intereſsa małoletniego. A ieśli są zakładne prawa czyli wekſle, czyli długi, tedy opiekunowie odbieraią

owe

owe pieniądze na terminach od kredytorow, a w przypadku niewypłacenia, z prawami zakładnemi udaią się i pilność czynią tam, gdzie podług prawa należy, i prożbę zanoszą o rozprawę i o podanie założonego maiątku małoletniemu; i dochod skarbowy za podanie płacą z iego intrat. A weksle na terminie protestuią i długi odbieraią: pieniądze także małoletniego oddaią na prawem determinowane procenty, na pewne zakłady, albo też oddaią one na bank dla podobnegoż pożytku.

13.

O zapłaceniu długow małoletniego.

A ieżeli maiątek małoletniego obciążony iest długami, tedy opiekunowie staraią się z zostawaiących od expensy dochodow, niekwestyonowane długi wypłacać, i maiątek małoletniego oswobadzać od wszelkiego ciężaru, A ieżeli dochody niewystarczaią na opłacenie razem długow: tedy opiekunowie starać się powinni tak się obracać: żeby zwłoki niecierpiące długi naypierwiey wypłacone były, a na drugie, żeby im więcey czasu zostało. W samych zaś potrzebnych czyli wątpliwych przypadkach (wyrażaiąc swoie zdanie) referować się maią do szlacheckiey opieki, pragnąc od oney instrukcyi.

14.

O piekun powinien być zastępcą

Jeżeli są z strony dobr małoletniego interessa

w interesſie małoletniego. reſsa w ſądowych ſubselliach, tedy o one obſtawać opiekunowi porucza się; i przepisuie się we wſzyſtkich przypadkach te przedsiębrać ſposoby, które małoletniemu nayſpokoynieyſzę poſseſsyę maiątku zachować mogą.

15.

Opiekunowie małoletniego ſzlachcica zostaią pod iuryzdykcyą ſzlacheckiey opieki Opiekunowie małoletniego ſzlachcica ſą pod iuryzdykcyą ſzlacheckiey opieki i od oney otrzymuią inſtrukcyę.

16.

O opiekunſkich rachunkach. Na końcu opieki, to ieſt, po dóyścin lat małoletniego, opiekunowie rachunek ſwóy oddaią do ſzlacheckiey opieki, do którey prócz tego, w przeciągu opieki co rok przysyłaią rachunek tak z dochodow, iak i z hodowli i edukacyi małoletniego.

17.

Dla opiekunow za pracę co poſtanawia się? Za pracę opiekunom (wieleby kolwiek onycb było) pozwala się wſzyſtkim wziąć razem pięć procentow z dochodow małoletniego, co rok.

ROZDZIAŁ XVII

O powinności niższego ziemſkiego ſądu.

223.

O zasiadaiących. W niżſzym ziemſkim ſądzie zasiada ziemſki ciwun, ſprawnik, czyli kapitan i dway zasiadający. A ieżeli obſzerność tego powiatu wymaga: tedy zoſtawuie się rozſąd.

kowi Rządu Namiestniczego rozkazać wybrać i trzeciego zasiadaiącego w ziemskim sądzie; którzy obierani, ustanowieni i przysłani bywaią co lat trzy, iak o tym przepisano w paragrafach 23, 35, 65. 66. 67. 75. 166. 336.

224.

Niższy ziemski sąd powinien *naypierwiey* mieć pieczę, ażeby w powiecie zachowana była policya, dobra obyczayność i porządek, *powtóre*, żeby cokolwiek jest przepisano prawem pożytecznego, wszędzie po powiecie wykonano i zachowano było. W przypadku zaś naruszenia onych, niższy ziemski sąd, podług ważności interessu, nie patrząc na żadnę osobę, każdego powinien przywodzić do wykonania, co przepisano prawem. *potrzecie*. niższy ziemski sąd ieden w powiecie prawo ma przyprowadzać do skutku rozkazy *Rządu*, decyzye Jzb, wyższych i powiatowych sądow, i czynić podania.

Niższemu ziemskiemu sądowi powierza się naprzód *ziemska polycya czyli uporządzenie;* powtóre *doprowadzenie do skutku prawa;* potrzecie *ekzekucya rozkazow Rządu, lub decyzyi Jzb i wyższego, oraz powiatowego sądu: takoż czynić podania.*

225.

W sprawach do policyi czyli uporządzenia ziemskiego ściągaiących się, i w sprawach względem mostow i drog, niższy ziemski sąd stoi prosto pod rozkazem Namiestniczego Rządu.

W prawach do policyi, do mostow i drog ściągaiących się niższy ziemski sąd stoi prosto pod Guberskim Rządem.

226.

Niższy ziemski sąd powinien doglądać, żeby nikt zabronionych rzeczy nie przedawał w powiecie, i przez granicę powiatu nie

Niższy ziemski sąd ma doglądać, żeby zakazanych towarow nikt nie prze

dawał w powiecie nie przewozil tego, co jest zakazano.

227.

Niższy ziemski sąd ma wiadomość o cenach targowych. Niższy ziemski sąd powinien mieć wiadomość o targowych cenach w powiecie każdego gatunku zboża i prowiantu, i o tym każdego miesiąca czynić notacyę i wnosić do osobliwey na to książki: żeby zawsze podług oney informować się można było po iakiey cenie, w iaki czas roku zboże się kupowało.

228.

Niższy ziemski sąd ma mieć dozor, żeby wagi i miary w powiecie były niefalszywe i zupełne. Niższy ziemski sąd ma także pilny dozor żeby w powiecie wszędzie miary i wagi były wierne, dokładne i cechowane; za fałszywe zaś poszukiwać kary podług ustanowionych praw.

229.

Niższy ziemski sąd pieczę ma, że by nikt zbiegow nie przyimował, nietrzymał i nie ukrywał. Niższy ziemski sąd pieczę ma, żeby w powiecie nikt zbiegow nieprzyimował, nie utrzymywał i nietaił. A ieżeli gdzie znaydzie się takowy nieposłuszny i wzruszyciel ustanowionego porządku, któryby przyiął, utrzymywał czyli ukrywał u siebie zbiega: to niższy ziemski sąd (ieżeli nie odda dobrowolnie) postąpić powinien z takowym, iak opisano prawem. Kto zaś niekontent z tego procesu niższego ziemskiego sądu: ten prosić może u powiatowego sądu, a gdzie onego nie masz, u niższey Rozprawy, o rozsądzenie tey sprawy. Ale ta prożba nie

iest

ieſt appellacyą czyli przenoſem, lecz ſkarżącemu daie się na wolę obrać ſobie być ſądzonym albo przez niżſzy ziemſki ſąd, albo przez powiatowy ſąd, albo przez niżſze Rozprawe: a na ten czas niżſzy ziemſki ſąd obowązany ieſt, to co poſtanowił w takowey ſprawie, poſłać do powiatowego ſądu, czyli do niżſzey Rozprawy, Za zbiegow zaś odpowiada na ów czas ten u kogo oni znalezieni, póty póki decyzya powiatowego ſądu nie naſtąpi.

230.

Drogi, moſty i przeprawy ſą pod mocą ziemſkiego ſądu.

Niżſzy ziemſki ſąd pod mocą ſwoią ma wſzyſtkie drogi i moſty, uſiłuie z nieuſpionym dozorem i pieczą aby drogi, moſty i przeprawy przez rzeki i wody w tak doſkonałym ſtanie utrzymane były, żeby przeieżdzaiący nie mieli, ani tamy, ani niebezpieczeńſtwa.

231.

Niższy ziemſki ſąd czyni inkwizycyę w ſprawach na mieyſcu darmo.

Niżſzy ziemſki ſąd wſzędzie w obrębie władzy ſwoiey na mieyſcu ſprawy ekzaminuie, niepotrzebuiąc żadnego gatunku zapłaty, ani za ſprawę, ani za przeiażdzkę. A ſkoro uwiadomionym zoſtanie o takowych ſprawach które towarzyſtwu przynoſzą ſzkodę a do iego decyzyi nie przynależą, o tym da znać dokąd należy.

232.

Niżſzy ziemſki ſąd

Jeżeli się okaże ſprawa takowego gatun-

Sąd niezbiera dla wypytu wielkiey liczby ludzî; lecz przeieżdza z mieysca na mieysce i dla czego.

ku że wielkę liczbę ludzi ekzaminować należy z iedney, czyli z różnych osad, czyli mieszkaniow: tedy niższy ziemski sąd powinien iechać z iednego, mieysca w drugie, żeby nie zabierać ludzi nadto, i ich nie oddalać od domow, robot, i rzemiosł i sposobu do wyżywienia się, a wedle doyrzałego i dokładnego uważenia wszystkich okoliczności, na mieyscu niższy ziemski sąd uczyni dekret, który w samey prawdzie i na fundamencie praw uczynić należy.

233.

O appellacyi spraw z niższego ziemskiego sądu.

A ieżeli kto z wypełnienia przez niższy ziemski sąd rozkazu, czyli decyzyi wyższego iakowegokolwiek subsellium niekontent, i dowieść może że niższy ziemski sąd nie podług prawa postąpił: ten powinien skargę zanieść w czasie czterech niedziel, przed tym wyższym subsellium tego Namiestnictwa od którego ten rozkaz czyli decyzya dla wypełnienia do niższego ziemskiego sądu posłana była. A jeżeli sprawa zaczęła się za żałobą przez Adwokata, czyli po uważeniu samego ziemskiego Ciwuna, czyli niższego ziemskiego sądu, czyli za skargą czyli za oznaymieniem strony powodowey; a potym ktoby z decyzyi ziemskiego sądu nie był kontent: ten o swoim nieukontentowaniu niech oznaymi niższemu ziemskiemu sądowi, i w-

cza-

czasie czterech niedziel skarżyć się może prawnym porządkiem w sądzie powiatowym, iak powiedziano w paragrafie dwóchsetnym dwudziestym dziewiątym. A na ten czas niższy ziemski sąd proceder odeszle do powiatowego sądu; a gdzie onego nie masz, do niższey Rozprawy. A ieżeli kto dla tey sprawy pod strażą zostaie; albo że lico u niego iest znalezione: to i takowego przy oney sprawie odeszle do powiatowego sądu, czyli do niższey Rozprawy.

234

Niższy ziemski sąd niema wyznaczonego w roku czasu dla zasiadania. lecz każdego razu zjeżdża się w powiecie tam, gdzie się dowie że nie porządek stał się, czyli gdzie wezwanym iest, czyli posłanym.

Niższy ziemski sąd każdego czasu zasiada tam gdzie się dowie że nieporządek iest, czyli gdzie posłanym, czyli wezwanym będzie.

ROZDZIAŁ XVIII

O powinności ziemskiego Ciwuna sprawnika, czyli Kapitana.

235.

Niższemu ziemskiemu sądowi powierza się w powiecie *nayprzód* ziemska policya czyli uporządzenie; *pówtóre;* przyprowadzenie do skutku rozkazow rządu, i tym podobnych. Od ziemskiego zaś Ciwuna, iak on jest pierwszym zasiadaiącym w tym sądzie, zależy, i przepisuie się iemu, to co następuie.

Przepis ziemskiemu Ciwunowi czyli Kapitanowi.

236.

Moralna instrukcya dla Ciwuna ziemskiego.

Ciwunowi ziemskiemu należy odprawiać powinność swoię z nieporuszoną wiernością i gorliwością ku służbie JMPERATORSKIEY MOSCI; z łaskawością i miłością dla ludu, z ostróżną łagodnością bez opieszałości we wszystkich sprawach, i z nieprzestanną pieczołowitością żeby wszędzie ustanowiony porządek przez wszystkich i każdego w powiecie zachowany był w zupełności.

237.

O zachowaniu przysięgi poddańskiey wierności ku Osobie IMPERATORSKIEY Mości i o niedopuszczeniu żadnego przedsięwzięcia przeciwnego oney.

Ziemski Ciwun sam, i wszyscy w powiecie mieszkaiący, obowiązanymi są przysięgą przed Wszechmocnym Bogiem zachować nienaruszonę poddańskę wierność ku Osobie JMPERATORSKIEY MOSCI; a iako bez naruszenia doczesnego i wiecznego swoiego uszczęśliwienia, przysięgi swoiey przestąpić nie mogą: więc ziemskiemu Ciwunowi zleca się i przepisuie pieczą, żeby nikt przeciwnego poddańskiey powinności i posłuszeństwu w powiecie niebrał nic przed się, i nie uczynił. A ieżeli mimo spodziewania gdzie się okaże przeciwne temu przedsięwzięcie: tedy ziemski Ciwun nie tylko o tym uwiadomić powinien Gubernski Rząd i Jmperatorskiego Namiestnika: lecz niema do tego dopuszczac, i ma uśmierzyć, podług wymiaru daney sobie władzy,

wzru-

wzruſzyciela powſzechnego, ſzczególnego, i właſnego ſwoiego pokoiu i uſzczęśliwienia. W czym każdy wierny IMPERATORSKIEY MOSCI poddany obowiązanym jeſt, podług udzieloney władzy, siły i możności ſwoiey, pomagać ziemſkiemu Ciwunowi.

238.

O indagacyi zaraźliwych chorob i o leczeniu chorych.

A jeżeli (od czego Boże uchoway:) w powiecie pokażą się na ludziach zaraźliwe choroby, iako to gorączki plamy wyrzucające, krwawe dyſsenterye, i drugie tym podobne choroby: tedy ziemſki Ciwun ma indagacyę uczynic nieodkładnie sam na mieyſcu, z znayduiącym się w powiecie Doktorem, czyli Felſzerem, przy Plebanie, i dwóch świadkach. A jeżeli iſtotnie takowe choroby z indagacyi okażą się: tedy dla zapobieżenia zarazie, ziemſki Ciwun ma odłączyć zdrowych od chorych tak, żeby kommunikacyi iedni z drugiemi niemieli; chodzenie około ich i leczenie poleca lekarzom: ſam zaś o chorobie uwiadomia nieodkładnie Namieſtniczy Rząd, i General Gubernatora czyli Rządcę Namieſtnictwa, z iaſnym lekarſkim, czyli felszerſkim opisaniem tak choroby, iako i gdzie, komu, i od czego ona przypadła.

239.

O zarazie morowey i oſtrozności od oney.

Jeżeli gdzie w powiecie rzeczywiście (co naywyżſzy BOG niech raczy na wieczne

czne czasy odwrócić od ludu swego) zaraza morowa okaże się: tedy ziemski Ciwun postępować powinien na fundamencie przepisu roku 1771 względem ostrożności: mianowicie *nayprzód* względem przystawienia warty do niebezpiecznych mieysc *powtòre* zabronienia przeiazdu wpoprzek przez zarażone mieysca, i przełożenia dla objazdu drog, *potrzecie* względem trzymania ogniow; *poczwarte* użycia ostrożności dla umnieyszenia klęski *popiąte* względem przyprowadzenia do skutku tego co ochrania od zarazy.

240.

O osadach zarażonych iednąż chorobą, i o staraniu ocalenia ludzkiego plemienia.

A jeżeli pokaże się gdzie w powiecie iż całe osady zarażone iednąż niebezpieczną chorobą: tedy ziemski Ciwun przyłoży starania i pieczy do uleczenia i zachowania w zdrowiu pokolenia ludzkiego.

241.

O ostrożności w czasie zarazy bydła.

A jeżeli w którym mieyscu w powiecie okaże się zaraza bydła: tedy ziemski Ciwun ma indagować nieodwłocznie sam na mieyscu, i o tym nieodkładnie uwiadomić namiestniczy Rząd i Generał Gubernatora, czyli Rządcę Namiestnictwa, z iasnym opisaniem, gdzie, od czego, i wiele bydła padło. Zarażone bydło ziemski Ciwun rozkaże od dzielić od zdrowego, a padłe rozkaże w odległych od mieszkania mieyscach, żadną miarą niesciągaiąc skur, i niedotykaiąc się

onych)

onych rękami, zakopać wgłębokie iamy. Do zakopywania zaś używać należy długich żerdzi, a iamy zasypywac ziemią. W skroś przez osadę gdzie pada bydło, ziemski Ciwun zakaże przeieżdżać, i przełoży dla objazdu drogi; i postąpi na fundamencie praw o tym ferowanych roku 1746. 1771. 1774.

242.

O przyprowadzeniu do posłuszeństwa nieposłusznych.

Jeżeli się gdzie pokaże w powiecie wczymkolwiek nieposłuszeństwo całey osady: tedy ziemski Ciwun uwiadomi o tym Namiestniczy Rząd i Generał Gubernatora, czyli Rządcę Namiestnictwa, a przy tym przyłoży starania o przyprowadzenie nieposłusznych do posłuszeństwa podług wymiaru daney sobie władzy.

243.

Jak postąpić ziemskiemu Ciwunowi w przypadku gwałtu w powiecie.

Ziemski Ciwun każdemu ukrzywdzonemu daie sądowy zaszczyt; i dla tego, jeżeli gdzie w powiecie pokaże się gwałt: tedy ziemski Ciwun zaraz na mieyscu o tym wyprowadza inkwizycyę bez przedłużania pismiennego procesu; lecz iedynie iasno wywodzi ieżeli stanął taki przypadek, czyli nie? i świadkow się wypytywa. A ieżeli u kogo co odebrano, i taż sama rzecz w całości znayduie się, zaraz rozkaże wrócić, i uwiadomi o tym powiatowy sąd, przed który prożbę zanosić pozwala się tym, któ-

rzy dowieść mogą, że ziemſki Ciwun parcyalnie czyli nieſprawiedliwie poſtąpił, iak o tym w paragrafie dwuſetnym dwudzieſtym dziewiątym i dwuſetnym trzydzieſtym trzecim przepiſano.

244.

O wykorzenieniu kupy łotrow czyli zbiegow.

Jeżeli gdzie w powiecie okaże się kupa łotrow czyli zbiegow: tedy ziemſki Ciwun uwiadamia o tym *Namieſtniczy Rząd* i General Gubernatora albo *Rządcę Namieſtnictwa*, i zaraz, nietracąc czaſu, dokłada wſzelkiego ſtarania łotrow ścigać, w tym miey ſcu w powiecie gdzie się znayduią; W czym każda oſada obowiązana ieſt podać rękę wſpomagaiącę. I jeżeli po inkwizycyi pokaże się, że gdzie w oſadzie łotrowie czyli zbiegowie byli, i onych w oſadzie niechwytano przez niedbalſtwo: tedy takowe oſady podlegaią winie, i ziemſki Ciwun przełoży to niżſzemu ziemſkiemu ſądowi, ktory ma onę nałożyć na niebacznych o powſzechne bezpieczeńſtwo, i ekſekwować z takowych oſad, ſtaroſtow, wybornych i ſetnikow po rublu z każdego z nich od oſoby, że upuścili mogąc onych ſchwytać.

245.

Ziemſki Ciwun włáſną mocą niekarze nikogo.

Ziemſki Ciwun ſam przez się na nikogo nie nakłada winy, czyli kary, lecz to uczynić ma ſąd podług prawa.

246.

Ziemski Ciwun czuły dozor mieć powinien w powiecie nad mostami i większemi drogami a żeby one w takiey doskonałey dobroci były, żeby na onych zatrzymania ani niebezpieczeństwa nikomu nieprzytrafiło się. A ieżeli gdzie popsuią się, rozkaże poprawić tym do których to należy, bez utraty czasu, i dotego przymusić może. Ziemski Ciwun ma dozor i na to, żeby mostow i drog nikt nieprzekopywał, niezagradzał, i nie przekładał z iednego mieysca na drugie bez rozkazu, i żeby wszędzie na mostach i drogach było ochędostwo, i ani zdechlina ani padło, które zarażą powietrze, po mostach i drogach, i przy onych, nigdzie niewalały się.

O dozorze na dobroty i ochędostwo mostow i drog.

247.

Jeżeli zdarzy się, iż Połk JMPERATORSKIEY MOSCI, czyli woysko, czyli komenda, przy którey chorągwie, przechodzi przez powiat: w ten czas ziemski Ciwun sam, czyli ieden z zasiadaiących w ziemskim sądzie, spotyka na granicy powiatu, i przeprowadza woyskowych ludzi do granicy przyległego powiatu, a gdzie potrzeba kwater, rozpisuie one ziemski Ciwun, paczrąc na każdym mieyscu żeby obywatelom iednym po mimo drugich uciążliwości nie było, i bez konieczney potrzeby (chyba-

O przeprowadzeniu woyskowych ludzi przez Powiat.

by dla wielkiey liczby woyſkowych ludzi i niemaiąc doſtatecznego dla nich mieſzkania) zapisywać i ſtawić nieinaczey jak po dwóch żolnierzow na każdę obywatelſkę ſtancyę. A jezeli i mieſzkania mało, a komenda liczna: na ten czas rozſtawiać wedle miary możności wiele na ſtancyę przypadnie, i o tym ziemſki Ciwun, z wyrażeniem półkow albo kommend, i gdzie im kwatery, i iak rozpiſane? ma przyſłać raport do Namieſtniczego Rządu, i Generał-Gubernatora, czyli Rządcy Namieſtnictwa Toż ſamo uczyni i po wyiściu Półku. albo komendy z powiatu, a przez cały czas bytności Półku czyli woyſkowey komendy w powiecie, ma mieć dozor, żeby z obuſtron krzywd i uciśnienia nikomu niebyło. A jeżeli gdzie pokażą się krzywdy, czyli uciśnienia: tedy ziemſki Ciwun roztrząsnąwſzy, za obywatelow, jeżeli kto znich ukrzywdzonym ieſt. dopominać się ma ſatysfakcyi, tak, iako z obywatelow ſatysfakcyę czynić, ieżeli oni kogo ukrzywdzili. A ieżeli ziemſki Ciwun od woyſkowego komendanta ſatyſfakcyi za krzywdy czyli uciſki nie otrzyma: tedy ma o tym uwiadomić Namieſtniczy Rząd i Generał Gubernatora, czyli Rządcę Namieſtnictwa, proſząc o zaſtępſtwo przez danie ſatyſfakcyi i nadgrody tak ſwemu urzędowi i władzy, iako i dla ukrzywdzonych.

[248.

248.

O paſzy w powiecie dla woyſkowych komend.

A jeżeli w powiecie gdzie potrzeba będzie odprowadzić woyſkowym komendom dla koni latem, na fundamencie Płakatu, paſzę, tedy ziemſki Ciwun odprowadzi onę po kolei, żeby iednemu poſseſsorowi nad innych bezwinnie krzywda się nieſtała; i ziemſkiemu Ciwunowi przy tym mieć dozor należy, żeby zasiane zboże i drugie łąki zpaſzone i wybite nie były, i krzywd żadnego gatunku z oboiey ſtrony od nikogo i nikomu nie było, i ſtarać się, nigdzie do tego niedopuſzczać. A ieżeli gdzie mimo ſpodziewania iakowe krzywdy okażą się: tedy poſtępować ziemſkiemu Ciwunowi należy tak, jak o tym przepiſano w paragrafie 236 i 247.

249.

O oſtròżnościach od pożaru i o pożarach lajow.

Ziemſki Ciwuu ma moc przykazywania raz na zawſze pilnego dozoru każdemu goſpodarzowi, żeby naywięſzę wſzędzie oſtrozność na baczeniu mieli w domach od ognia i na polach przy wypaleniu traw i ſcierniſka i pniow, i żeby przeieżdzaiący rozkładali ognie od moſtow, mieſzkania i lalow w takiey odległości, żeby pożar ztąd zaiąć się nie mogł, i żeby przy odiezdzie z ſtanowiſka ognie gasili. A ieżeli gdzie w lesnych siedliſkach zaymie się (od czego Boże uchoway) takowy pożar

któ-

którymby cały las w niebezpieczeństwo popadl wygorzenia: w takim razie ziemſki Ciwun powinien ſam na mieyſcu uczynić wſzelkie, iakowe tylko można, rozporządzenia dla przytłumienia pożaru, i obywatelow przymusić do okopywania rowami czyli kanałami owych mieyſc, żeby ogień daley się nie ſzerzył.

250.

Półkom na połkowe narzędzia nie. wyznaczać laſu albowiem im na to pieniądze z kaſsy się daią, a na gotowanie kaſzy dać z powalu &c.

Połkom ſtoiącym w powiecie czyli przechodzącym laſu na ſporządzenie półkowych narzędziow i na inne potrzeby ziemſki Ciwun ſam przez się nieodprowadza; albowiem podług inſtrukcyi półkowniczey rozkazano obchodzić się kuplą, naco i pieniądze półkom daią się. Na gotowanie zaś kaſzy i pieczenie chleba czasu obozowania za rozkazem Namieſtniczego Rządu ziemſki Ciwun wyznacza pował, uſchłe drzewa i podrosle.

251.

O zachęceniu do rolnictwa i pracowitości.

Ziemſki Ciwun namową powinien zachęcać nie tylko rolnikow do rolnictwa i pracowitości, oſady zaś do tego, żeby zawſze nieco zboża w zapasie mieli i żeby wprzypadku nieurodzaiu obywatele niedoſtatku niecierpieli; lecz i wpowſzechności wſzyſtkich ludzi do dobrych obyczaiow i rządnego życia.

252.

252.

Ziemſki Ciwun powinien mieć oſobliwę pieczołowitość o wyżywieniu żebrakow i ubogich w powiecie, i ſtara się żeby każda Parafia, czy Poſsesor, czy oſada ſwo ich żebrakow, ubogich i przez niedołężność ciała robić niemogących karmiła, i onym żadną miarą niedopuſzczała przyiść do takiego niedoſtatku, iżby z głodu i chłodu przymuſzeni byli włoczyć się po świecie, a haniebnym i nagannym ſposobem dokuczać ludziom pod oknami, czyli na ulicach i drogach proſzeniem iałmużny. A ieżeli pod pozorem żebrakow naydzie z drugich powiatow niczym nie bawiących się włoczęgow: tedy takowych ſchwytawſzy wysle precz z powiatu. A jezeli zbiegami oni ſą bez paſzportow, tedy odesle dokąd należą, a póki odeſlani nie będą (ieśli mogą robić) przynagli ich do robienia drog i moſtow, za obywatelow ktorzy im dadzą za to codzienną potrzebnę żywnosć.

O wyżywieniu żebrakow i ubogich i o chwytaniu pod pozorem żebrakow niczym niebawiących się i włoczących się leniwcow.

ROZDZIAŁ XIX.

O Horodniczym i Jego powinności.

253.

W każdym powiatowym mieście, i gdzie niemaſz kommendanta, uſtanawia się Horodniczy: ieśli zaś ſą komendanci, to porucza się im wykonanie tego co ieſt niżey opisano w tym rozdziale.

W powiatowym mieście uſtanawia się Horodniczy.

254.

Horodniczemu powierza się 1. mieyska policya czyli uporządzenie. 2. przyprowadzenie prawa do wykonania, 3. uskutecznienie rozkazow Rządu, decyzyi Jzb, i innych sądow.

Horodniczy nie iest sędzią, lecz powinien naypierwiey mieć staranie, żeby w mieście, zachowana była policya, dobre obyczaie i porządek. *powtóre* żeby wszystko to co iest przepisano prawami dla pożytku w mieście utrzymano i dochowano było. A w przypadku niedochowania tego, Horodniczy według gatunku sprawy bez względu na żadnę osobę, każdemu przypomnieć może wypełnienie tego co iest przepisano prawem, a w przypadku nieposłuszeństwa da o tym znać do sądowego subsellium dla osądzenia winnego. *potrzecie* Horodniczy w mieście prawo ma przywieść do skutku rozkazy Rządu, decyzye Jzb, i innych sądow.

255.

Moralna instrukcya dla Horodniczego.

Horodniczemu należy odprawiać powinność swoię z nieporuszoną wiernością i gorliwoscią ku służbie JMPERATORSKIEY MOSCI, z łagodnością i miłością ku ludziom z ostrożną powolnością bez opieszałości we wszystkich sprawach, i z nieprzestanną czułością, żeby ustanowiony porządek przez wszystkich i każdego w mieście zachowany był doskonale.

256

O zachowaniu przysięgi poddańskiey wierności ku Osobie JMPERATOR-

Horodniczy sam i wszyscy w mieście mieszkaiący obowiązani przysięgą przed Wszechmocnym Bogiem do zachowania

nie

nienaruſzenie poddańſkiey wierności kú Oſobie IMPERATORSKIEY MOSCI, i iako bez utraty doczeſnego i wiecznego ſwoiego uſzczęśliwienia przysięgi ſwoiey przeſtąpić niemogą, dla tego Horodniczemu porucza się i przepiſuie mieć ſtaranie, żeby nikt na przeciw poddańſkiey powinności i poſłuſzeńſtwu w mieście nic czego nieprzedsiębrał i nie uczynił; a jeżeli mimo ſpodziewania, gdzie okaże się przeciwne temu przedsięwzięcie; tedy Horodniczy nie tylko o tym uwiadomić ma Guberſki Rząd Imperatorſkiego Namieſtnika, czyli Rządcę Namieſtnictwa, lecz i powinien do tego niedopuſzczać i uśmierzyć podług wymiaru władzy ſobie daney wzruſzyciela powſzechnego, ſzczegulnego, i właſnego ſwoiego pokoiu i uſzczęśliwienia. Wczym każdy wierny IMPERATORSKIEY MOSCI poddany obowiązany ieſt podług wymiaru władzy, siły i możności ſwoiey, pomagać Horodniczemu.

SKIEY MOSCI. i o niedopuſzczeniu przedsięwzięcia przeciwnego oney.

257.

Cywilne kommendy które w mieście znayduią się przy różnych wartach ſubselliowych mieyſc, czyli na powinnościach, ſą pod kommendą Horodniczego, który w przypadku niebezpieczeńſtwa (zoſtawiwſzy ſzylwachy gdzie nieuchronnie potrzeba) one zebrać i użyć może dla zacho-

O cywilney kommendzie i użyciu oney

wania pospolitego dobra od niebezpieczeństwa. Wczym Horodniczemu przynależy na porządne utrzymanie tey cywilney kommendy pilny mieć dozor.

258.

O daniu kommendy dla wzięcia pod wartę.

Przeciw podwozom na uszczerbek kabakow Horodniczy daie kommendy; i gdy co znaydzie się przeciwnego prawu, odsyła winnych do sądu, dokąd podług praw należy. Kiedy zaś sąd nie zasiada, tedy zatrzymuie winnych pod strażą i donosi Namiestniczemu Rządowi.

259.

O dozorze miar i wag.

Miar i wag w mieście ma Horodniczy spolny z mieyskim magistratem dozor.

260.

O indagacyi zaraźliwych chorob i o leczeniu chorych

Jeżeli (od czego Boże uchoway) w mieście pokażą się na ludziach zaraźliwe choroby, iako to: gorączki z osypką, krwawe dyssenterye i inne tym podobne dolęgliwości; to Horodniczy indagować rozkaże bez odwłoki Doktorowi czyli Felszerowi, przy dwóch świadkach. A ieżeli rzeczywiście takowe choroby z indagacyi okażą się: tedy dla zapobieżenia zarazie, Horodniczy oddzielić każe zdrowych od chorych, tak, żeby kommunikacyi iedni zdrugiemi nie mieli; chodzenie zaś około nich i leczenie, powierza się lekarzom; sam zaś o chorobie-

bie uwiadamią nieodkładnie Namiestniczy *Rząd*, i Generał Gubernatora, czyli *Rządcę* Namiestnictwa, z iasnym Doktorskim czyli Felszerskim opisaniem iak choroby, tak i gdzie, komu, i od czego ona przypadła.

261.

O zarazie i o ostrożnościach od oney

Jeżeli wmieście rzeczywiście (czego naywyższy niech raczy na wieczne czasy odwrócić od ludu swego) zaraza morowa okaże się; na ten czas Horodniczy postępować ma na fundamencie przepisu 1771 roku o ostrożnościach; a mianowicie, naprzód o przystawieniu warty do niebezpiecznych mieysc; *powtóre* o zakazaniu przeiazdu wskroś przez zarażone mieysca, *potrzecie* o trzymaniu ogniow; *poczwarte* o użyciu ostrożnosci dla umnieyszenia klęski, *popiąte* o przyprowadzeniu do skutku, iak zachować siebie od zarazy.

262.

Horodniczy w niebezpiecznym przypadku z miasta niewyieżdza.

Horodniczy w żadnym niebezpiecznym przypadku miasta nie rzuca, pod azardem utraty mieysca i czci.

263

O ostrożnościach wczasie padnienia bydła.

Jeżeli w mieście okaże się zaraza bydła; o tym Horodniczy indagować każe nieodkładnie na mieyscu, tudziesz uwiadamia bez zwłoki Namiestniczy Rząd i Generał Gubernatora, czyli *Rządcę* Namiestnictwa, z iasnym opisaniem z czego, i wiele by-

dła padło. Zarażone bydło Horodniczy od dzielić rozkaże od zdrowego, a padłe rozkaże w dalekich od mieszkania mieyscach, nie zdeymuiąc zgoła skur, i niedotykaiąc się do onego rękami, zakopać w głębokie iamy, a do zakopywania użyte być maią długie żerdzie, a iamy zasypane ziemią.

264.

O przyprowadzeniu do posłuszeństwa nieposłusznych.

Jeżeli w mieście okaże się nieposłuszeństwo całego zgromadzenia: tedy Horodniczy uwiadomi Namiestniczy Rząd i Generał Gubernatora, czyli Rządcę Namiestnictwa, a tym czasem dołoży starania nieposłusznych przywieść do posłuszeństwa podług wymiaru daney sobie władzy.

265.

O przytomności magistratowey osoby w sprawach kupieckich.

Horodniczy, gdy co iemu wypełnić przypadnie podług iego powinności w sprawach do kupca czyli mieszczanina ściągaiących się, niech przyzwie osobę sądową mieskiego magistratu, która przez magistrat osobliwie dla tego wyznaczona i zawsze obecna być powinna.

266.

Jak postąpić Horodniczemu w przypadku gwałtu w mieście.

Horodniczy każdemu ukrzywdzonemu powinien dać urzędowy zaszczyt, i dla tego ieżeli w mieście pokaże się gwałt: Horodniczy rozkaże o tym zaraz na mieyscu wyprowadzić inkwizycyę bez długiego pismien-

smiennego proceſsu, lecz iedynie na iaw- okazać, ieżeli ſtał się taki przypadek, czyli nie, i świadkow rozpytywać każe, a ieżeli u kogo co odebrano, i taż ſama rzecz w całości znayduie się, zaraz wrócić rozkaże, i uwiadomi otym ſąd, i odeſzle do onego tych, którzy przezeń winnemi będą znalezieni, gdzie powodowey ſtronie lub ukrzywdzoney ſkargę zanosić należy podług prawa.

267.

O zniesieniu kupy hultaiow, czyli zbiegow.

Jeżeli w mieście okaże się kupa hultaiow czyli zbiegow: tedy Horodniczy nie tracąc czaſu, dołoży usilnego ſtarania hultaiow łapać, wczym każdy dom w mieście obowiązany ieſt podać rękę wſpomagaiącę; a ieżeli z inkwizycyi pokaże się że gdzie wdomu hultaie, czyli zbiegowie byli: a onych niechwytano przez niedbalſtwo: tedy takowe domy podpadaią winie, i Horodniczy przełoży ſądowi, który powinien wnieść na niebacznych o powſzechne bezpieczeńſtwo, i ekzekwować z takowych domow i owych ludzi którzy domem rządzą, po rublu od każdego człeka, iż upuścili, mogąc onego złapać.

268.

Horodniczy ſamowładnie nie karze nikogo.

Horodniczy ſam przez się ni na kogo nie wkłada winy, czyli kary, lecz to uczynić ma ſąd wedle praw.

269.

269.

O dozorze koło poprawy i ochędostwa mostow, przepraw i ulic.

Horodniczy dozor mieć powinien w mieście nad mostami, przeprawami i ulicami, żeby te w tak dobrym stanie były, aby na onych zastanowienia się i niebezpieczeństwa nikomu nieprzypadło. A ieżeli gdzie popsuią się, poprawować rozkaże tym, do kogo przynależy, bez zwłoki czasu, i do tego przymusić może. Horodniczy doziera i tego, żeby ulic i drog nikt nieprzekopywał, niezagradzał i nieprzekładał z iednego mieysca na drugie, i żeby wszędzie po ulicach i mostach było ochędostwo, i zdechłe bydło czyli padło, od czego zarazliwe powietrze pochodzi, nigdzie w mieście niewalało się.

270.

O przechodzie woyskowych komend przez miasta.

Jeżeli trafi się woyskom JMPERATORSKIEY MOSCI, Połkowi czyli komendzie przechodzić przez miasta: wten czas, kiedy potrzeba, Horodniczy rozkaże rozpisać kwatery, uważaiąc, żeby obywatelom iednym bardziey niż drugim uciążliwości niebyło, i bez ostatniey potrzeby (chybaby dla wielości woyskowych ludzi i że nie maią wygodnego dla siebie umieszczenia), zapisuie i stawia nie inaczey, iak po dwoch żołnierzy na każdę obywatelskę stancyę, a ieżeli mieszkania mało a komenda liczna: na ten czas rozstawi podług uznaney możności po wiele na stancyę przydzie, i o tym

Ho

Horodniczy, z wymienieniem półkow i komend, i iak onym kwatery rozpisane, ma posłać raport do Namiestniczego Rządu i General Gubernatora czyli Rządcę Namiestnictwa. Toż samo uczyni i po wymaszerowaniu Regimentu czyli komendy z miasta. Przez cały zas czas konsystencyi półku czyli woyskowey komendy w mieście ma mieć dozor, żeby z zobustron krzywd i ucisku nikomu nie było. A ieżeli gdzie o każą się krzywdy czyli uciemiężenia: tedy Horodniczy weyrzawszy, dla obywatelow, ieżeli kto znich ukrzywdzony iest, domagać się ma satyssakcyi tak, iak i z samych obywatelow satyssakcyę uczynić rozkaże, ieżeli oni kogo ukrzywdzili. A ieżeli Horodniczy od woyskowego kommendanta satysfakcyi za krzywdy czyli uciski dla obywatelow nieotrzyma, tedy ma o tym uwiadomić Namiestniczy Rząd, i General Gubernatora, czyli Rządcę Namiestnictwa, prosząc o zaszczyt satysfakcyę i nadgrodę, iak dla swoiego urzędu i władzy, tak i dla obywatelow pokrzywdzonych.

271.

Jeżeli na mieskich wygonach trzeba będzie odprowadzać dla woyskowych komend koni w letnię porę, na fundamencie płakatu, paszę: tedy Horodniczy onę odprowadzić rozkaże, i dozierać ma przytym, *O paszy dla woyskowych komend.*

że

żeby nikomu krzywdy niebyło, i żeby zasiane zboże i inne łąki i ogrody ſtrawione i wytłuczone niebyły. A ieżeli mimo ſpodziewania iakowe krzywdy okażą się: tedy poſtąpi Horodniczy, iak o tym przepiſano w paragrafie dwóſetnym siedmdziesiątym.

272.

Półkom na Półkowe narzędzia drzewa nieodprowadzać, ponieważ im na to pieniądze z kaſsy wydawane bywaią; a na gotowanie krupniku w obozie dać z powału &c.

Półkom ſtoiącym w mieście, czyli przechodzącym drzewa z mieſkich uroczyſzczow, na zrobienie półkowych narzędzi, i na inne potrzeby Horodniczy ſam przez się odprowadzać nie rozkaże; albowiem podług inſtrukcyi Półkowniczey rozkazano półkom obchodzić się kuplą. Na gotowanie zaś krupniku i pieczenie chleba w czasie obozu za rozkazem Namieſtniczego Rządu Horodniczy odprowadzić każe pował, wyſchłe drzewo i podroſtki.

273.

O oſtrożności od pożaru.

Horodniczy władzę ma rozkazać raz na zawſze naypilnieyſzy dozor każdemu goſpodarzowi, żeby nayiſtotnieyſza wſzędzie oſtróżność zachowana była w domach od ognia i pożaru. A ieżeli (od czego Boże uchoway) uczyni się w mieście pożar: tedy Horodniczy powinien ſam na mieyſcu czynić, iakowe tylko może, rozporządzenie ku przytłumieniu i zagaſzeniu pożaru, i obywatelom rozkaże przykładać do tego ſtarania.

274.

274.

Horodniczy słowami powinien zachęcać obywatelow nie tylko do wszelkiego gatunku pozwoloney pracowitości, rękodzieł i przemysłow: lecz i wpowszechności wszystkich ludzi w mieście mieszkających do dobrey obyczayności, ludzkości i porządnego życia.

O zachęceniu do pracowitości, rękodzieł, dobrey obyczayności &c.

275.

Horodniczy o wyżywieniu żebrakow i ubogich w mieście pieczę mieć powinien, i starac się, żeby każda parafia swoich żebrakow ubogich i dla słabości ciała niepossobnych do pracy, żywiła, i onych żadną miarą niedopuszczała do takowey ostateczności, żeby od głodu i chłodu przymuszeni byli po świecie włoczyć się, i haniebnym a występnym sposobem dokuczać ludziom pod oknami, czyli na ulicach i mostach, proszeniem iałmużny. A ieżeli pod pozorem żebrakow, napłynie z drugich mieysc do miasta próżno włoczących się ludzi: tedy takowych połapawszy, wysyłać precz zmiasta. A ieżeli zbiegowie i ludzie bez paszportu będą, to odesłać ich dokąd należy, a póki niebędą odesłanj (ieżeli robić mogą) kazać im reparować ulice i mosty, miasto naimowanych przez obywatelow, zaco obywatele dadzą im dzienny potrzebny pokarm.

O wyżywieniu żebrakow i ubogich, i o łapaniu pod pretextem żebrakow próżno włoczących się leniwcow.

Dozor i ſtaranie nad ſkarbową budowlą w mieście porucza się Horodniczemu.

Horodniczemu porucza się dozor i ſtaranie w mieście nad ſkarbowemi budowlami Względem reparacyi zaś i utrzymywania referencyę on czyni wcześnie do ſkarbowey Izby tey Gubernii, przyſyłaiąc dokładny i regularny komput, bardzo dozieraiąc wſzędzie żeby ſkarbowa ſtrata nigdzie niezdarzyła się próżnie.

ROZDZJAŁ XX.

O miaſtach

277.

W miaſtach ſtaroſtowie i uſtny ſąd zoſtaną się i wybierał je co rok kalkulami.

Staroſtowie i uſtny ſąd wmiaſtach zoſtawia się na dawnym uſtanowieniu, i wybierać maią ſtaroſtow i sędziow uſtnego ſądu mieſzczanie i kupcy napoczątku każdego roku kalkulami.

278.

Ratuſze maią być po miaſteczkach.

Ratuſze maią być tylko po miaſteczkach i obierać w onych ludzi co lat trzy kalkułami. W małych zaś miaſteczkach, gdzie ieſt mniey pięciſet duſz, pozwala się wybrać po iednym Burmiſtrzu i po dwóch Radcow; a w większych miaſteczkach obierać liczbę Burmiſtrzow i Radcow, iak wmiaſtach

279.

O mieſkich magiſtratach i po wie-

W miaſtach zoſtawione będą mieſkie ma-

magiſtraty; w onych zasiadać maią dway Burmiſtrzowie, i czterech Radcow, z ktorych trzem to ieſt; iednemu Burmiſtrzowi, i dwôm Radcom, pozwala się z kolęj wyieżdżać.

te oſob w onych ma zasiadać.

280.

Burmiſtrzow i Radcow wybieraią kupcy mieścy i mieſzczanie co lat trzy kalkułami.

Jak obierać Burmiſtrzow i Radcow.

281.

Na końcu służby ſtaroſtow, ſędziow uſtnego ſądu, Radcow, i Burmiſtrzow (ieżeli przez ſprawiedliwość i dobre a porządne poſtępki tego zaſłużyli) dać ſtaroſtom i ſędziom uſtnego ſądu mieſkich ſpraw, a Radcom i Burmiſtrzom od poſpolſtwa, pochwalne piſmo. A gdy piſmo otrzymaią; w ten czas maią oni mieć w mieſkim zgromadzeniu po bywſzych w magiſtracie oſobach pierwſze mieyſce: Burmiſtrzom zaś dyſtynkcyę czynić przez nazywanie znakomitymi, i na drugie niżſze poſługi ich nie wybierać.

Na końcu ſłużby wydać pochwalne piſmo i gdzie ma mieć mieyſce &c.

282.

Przykońcu ſłużby ſtaroſtow i ſędziow uſtnego ſądu, Radcow, i Burmiſtrzow pozwala się mieſkiemu zgromadzeniu imiona ich pod kalkuły poddawać z drugiemi razem: lecz zakazuie się tego, ktory pochwalne piſmo ma, zniżyć urzędem, to ieſt: z Burmiſtrzow w Radcow, z Radcow

Poniżać urzędem zakazuie się, a zoſtawić przy onym i podwyżſzyć z niżſzych w wyżſze pozwala się.

w ſędziow uſtnego ſądu zamienić: przytey zaś powinności kogo zeſtawić, albo urzędem powyżſzyć, od woli mieſkiego zgromadzenia zawisi.

283.

Mieſki magiſtrat czyli ratuſze nie inaczey wchodzą w rozbieranie ſprawy, iak za żałobą, proszeniem, kommunikacyą, czyli za rozkazem.

Mieſki Magiſtrat czyli Ratuſze, ſame przez się niewchodzą w żadne rozbieranie głownego czyli cywilnego ſądu, lecz przyſtępuią do ſprawy albo za żałobą albo za proszeniem ſzczegulnych oſob, lub Adwokatow, albo za kommunikacyą z drugiego ſądu, czyli Horodniczego; albo za rozkazem tey Gubernii Namieſtniczego Rządu lub Jzb, czyli Guberſkiego Magiſtratu.

284.

Sprawy ktore ściągać się mogą do mieſkiego magiſtratu albo ratuſza wespół i do powiatowego ſądu, czyli do niżſzey rozprawy, decyduią się wſpolnie z temiż ſędziami.

A ſprawy takowego gatunku, które ściągać się mogą wspolnie, tak do mieſkiego magiſtratu czyli ratuſza, tak, do powiatowego ſądu czyli do wyżſzey rozprawy, powinny być rozbierane i decydowane zaiedno z temiż ſędziami.

285

Jak ſprawę z mieſkiego magiſtratu czyli ratuſza do guberſkiego magiſtratu przeprowadząć.

A jeżeli kto niekontent zdecyzyi mieſkiego magiſtratu albo ratuſza, ten w czasie tygodnia nieukontentowanie ſwoie niech oznaymi temu ſądowi ſam, albo przez Adwo-

wokata, i wtedy żałobę swoię zanieść może przed Guberski magistrat, wprzód iednak niech wniesie dwadzieści pięć rublów do mieskiego magistratu, czyli ratusza. Te pieniądze w mieskim magistracie czyli ratuszu wiernie chowane będą aż do decyzyi Guberskiego magistratu, czyli ratusza. Nad to appelluiący niech się opisze zamiast przysięgi, iż on prawdziwie mniema, że ma słuszną sprawę, lub też Adwokat iego toż samo uczyni. A ieżeli guberski magistrat uzna że appellacya, czyli przenos uczyniony bez żadney słuszności, i mieskiego magistratu, czyli ratusza decyzyę usprawiedliwi: pod ów czas wniesione pieniądze zostaną się w mieskim magistracie, czyli ratuszu, i oddadzą one na procent, który obrócony będzie podług determinacyi i zezwolenia mieskiego magistratu, czyli ratusza, przy końcu każdego roku.

286.

Zakazuie się appellacya z mieskiego magistratu, czyli ratusza, do guberskiego magistratu, w sprawie niższey dwudziestu pięci rublów.

Appellacya sprawy z mieskiego magistratu, czyli ratusza, do guberskiego magistratu zakazuie się, ieżeli proceder idzie o sprawę, którey cena właściwa niższa iest dwudziestu pięci rubli.

287.

Jak traci się prawo appellowania.

Jeżeli terminu appellacyi kto uchybi, pieniędzy nie wniesie do mieskiego magistra-

z mieſkiego magiſtratu, czyli ratuſza do guberſkiego magiſtratu.

ſtratu, czyli ratuſza, i nie opiſze się miaſto przysięgi (iak otym w paragrafie 285. napiſano) ten traci prawo appellowania.

288.

Jak ſprawa z mieſkiego magiſtratu, czyli ratuſza, odſylana bywa do guberſkiego &c.

Kiedy zaś i termin zachowany, i pieniądze wniesione, i podpis mieſkiemu magiſtratowi, czyli ratuſzowi oddany; na ten czas mieſki magiſtrat, czyli ratuſz uwiadamia o tym guberſki magiſtrat, i ſprawa do guberſkiego magiſtratu odſyła się. A ieżeli przez guberſki magiſtrat uſprawiedliwiony będzie appelluiący: lub też guberſki magiſtrat mało co odmieni w decyzyi mieſkiego magiſtratu, czyli ratuſza: na ten czas pieniądze z tego ſądu wracaią się appellacyinemu; o czym guberſki magiſtrat przy każdey decyzyi wſpomnieć nieomieſzka.

289.

O appellacyi ſpraw ubogich bez zapłaty dwudzieſtu pięci rublow do guberſkiego magiſtratu

A ieżeli kto ieſt ubogi i pod przysięgą ſam, albo przez upełnomocnionego ſtwierdzi podpiſem, że przez ubośtwo ſwoie niema dwudzieſtu pięci rublow dla wniesienia do mieſkiego magiſtratu, czyli ratuſza: na ten czas ſprawa iego bez pieniędzy przeniesiona będzie do guberſkiego magiſtratu.

290.

O kupli domu, czyli ziemi w mieście.

Kto w miescie kupi dom, czyli inne zabudowanie, czyli plac, ten o kupli niech oznaymi mieſkiemu magiſtratowi, czyli ratuſzowi: a mieſki magiſtrat, czyli ratuſz

do

do ſądowych drzwi przybiie, że dom, czyli inna budowla, czyli grunt takowy, kupiony przez takiego, i za takowę cenę, i o tym kommunikacyę uczyni do guberſkiego magiſtratu, żeby ten toż ſamo wykonał. A ieżeli w dwóch leciech nikt nieſta nie z proteſtacyą; tedy w przyſzły czas wſzelki ſpor przecina się, i kupla dla kupującego utwierdza się.

291.

O zasiadániu

Mieſkiego magiſtratu czyli ratuſza. oſoby, ponieważ ſą zawſze ſami w mieście, mogą zasiadać bez przerywnie; okrom dni w Tabelli wyznaczonych.

292.

O prętſzym kończeniu ſpraw dla których kto zoſtaie pod ſtrażą.

Mieſkiemu magiſtratowi, czyli ratuſzowi przepiłuie się konczyć w iedney kadencyi nakazane przez drugi ſąd ſprawy dla ktòrey kto zoſtaie pod ſtrażą.. A ieżeli na mieſki magiſtrat czyli ratuſz żałoba zaniesiona będzie że ſprawa takowa zoſtawiona przez trzy kadencye bez decyzyi: tedy Oſoby ſądowe mieſkiego magiſtratu, czyli ratuſza, pozbawione będą roczney penſyi ku pożytkowi cierpiącego, albo jego naſtępcow, albo mieſkich ſzkoł.

ROZDZIAŁ XXI.

O mieſkim ſierocym ſądzie i iego powinnościach.

293

293.

Funduie się mieſki sierocy ſąd.

Przy każdym mieſkim magiſtracie funduie się mieſki sierocy ſąd dla kupieckich i mieſkich wdow, i małoletnich sierot.

294.

O zaſiadaiących

W mieſkim sierocym ſądzie prezyduie mieſki Zwierzchnik, i zasiadaią dway ſądowi mieſkiego magiſtratu, i mieſki ſtaroſta.

295.

O wyborze mieſkiego Zwierzchnika

Mieſki Zwierzchnik wybierany bywa przez zebranie mieſkie, co lat trzy, kałkułami.

296.

Każdego miaſta Zwierzchnik uwiadamia mieſki sierocy ſąd o wdowach i ſierotach.

Każdego miaſta Zwierzchnik powinien uwiadomić mieſki sierocy ſąd o wdowach i osierociałych małoletnich dzieciach wſzelkiego nazwiſka mieſkich mieszkańcow, które w tym mieście gdzie on ieſt obranym, pozoſtały po mężach, czyli po rodzicach, i bez opatrzenia znayduią się, przyłączaiąc do tego świadectwo

297.

Mieſkiemu ſierocemu ſądowi porucza się ſtaranie o wdowach i ſierotach i o maiątku i ſprawach ich.

Mieſkiemu sierocemu ſądowi porucza się piecza, nie tylko o pozoſtałych w tym mieście po wſzelkiego nazwiſka mieszkańcach małoletnich sierotach i ich maiątku; lecz i o wdowach i ich ſprawach.

298

Mieſki sierocy ſąd ſam przez się niewchodzi w ſprawy wdow, albo sierot, lecz przyſtępuie do procederu za ſkargą wdowy, czyli za uwiadomieniem mieſkiego Zwierzchnika, czyli bliżſzych krewnych, czyli ſpowinowaconych małoletniego, czyli za świadectwem poſtronnych dwóch świadkow i Plebana, (który ma donieść mieſkiemu sierockiemu ſądowi, gdy w iego parafii wdowy, czyli małoletni bez opatrzenia zoſtaią się,) czyli też za rozkazem tey gubernii *Namieſtniczego* Rządu; lub Jzb, lub guberſkiego magiſtratu; czyli za kommunikacyą drugiego ſądu.

Mieſki ſierocy ſąd nieinaczey wchodzi w ſprawy, iak za uwiadomieniem czyli za ſkargą, czyli za rozkazem czyli za kommunikacyą.

299

Jak tylko małoletnim sierocie doydzie do wiadomości mieſkiego sierocego ſądu: tak zaraz mieſki sierocy ſąd *nayprzód* dowiaduie się o maiątku małoletniego, i ieżeli małoletni ma maiątek, a przez rodzicow nie ſą wyznaczeni opiekunowie; tedy *powtóre* mieſki sierocy ſąd władzę ma obierać opiekunow nad maiątkiem i dla oſoby małoletniego: *potrzecie* nad maiątkiem małoletniego poſtanawia (byleby nie wchodziło w wyłączenie niżey opiſanych pięć wyznaczeń) małoletniego krewnych, czyli ſpowinowaconych, ludzi dobrego, uczciwego i porządnego poſtępowania. *poczwarte,*

O władzy i powinności mieſkiego ſierocego ſądu.

za opiekunow dla osoby małoletniego mieski sierocy sąd postanawia takoz ż krewnych, czyli spowinowaconych, czyli też obcych ludzi, takowych, którzy cnotliwemi przymiotami, uczciwością i niepodeyrzanym życiem większę czynią nadzieię pieczy o małoletniego zdrowiu, wdobrych obyczaiach edukacyi i dostateczney sustentacyi, podług iego urodzenia: i po których iż użyią oycowskiego starania około małoletniego, spodziewać się nie omylnie można: *popiąte*, mieski sierocy sąd po naznaczeniu opiekuna albo opiekunow, przepisuie im, żeby przy sekretarzu mieskiego magistratu i dwóch postronnych świadkach uczynili ze wszystkiemi okolicznościami opisanie całey sukcessyi, ktorego opisania iedna kopia podpisana przez opiekunow, sekretarza i świadkow oddaie się mieskiemu sierocemu sądowi: a druga kopia także podpisana, opiekunom *poszóste*, mieski sierocy sąd daie opiekunom instrukcyę; co zaś wsobie zawierać maią te opiekuńskie instrukcye, przydanie do onych podług rozmaitości, spraw, przemysłow, i sukcessyi zostawuie się baczności mieskiego sierocego sądu. Na wzor zaś dana czyli generalna instrukcya dla opiekunow nizey iest opisana: *posiódme* mieski sierocy sąd powinien znać, iak opiekunowie rządzą maiątkiem sierocym, *po ósme* mieski sierocy sąd co rok otrzymuie od

opie

opiekunow rachunek iak handlu, tak i profitu, dochodow i rozchodow; tudzieſz ſuſtentacyi i edukacyi małoletniego; *podziewiąte* mieſki sierocy ſąd roztrząſa rachunki i regeſtra opiekunow i pieczę ma, żeby maiątkiem małoletniego porządnie rządzono było, żeby małoletni brał przyſtoynę edukacyę i ſuſtentacyę weſpół z temi ludźmi, których nieobędnie należy trzymać przy małoletnim, i żeby opieka we wſzyſtkich częściach rozporządzona była tak, żeby rzeczywiſty pożytek z tego naſtępował dla oſoby i maiątku małoletniego, a nieſzkoda albo ruina; *podziesiąte* wdowom zaś mieſki sieroc ſąd pomaga tak, że na mieyſcu ich ſtaie się zaſtępcą w drugich ſubselliach, daie im Adwokatow darmo, i ſtara się przywrócić należący do nich maiątek ruchomy i nie ruchomy, iako to: dwory, kramy, fabryki i tym podobne. *poiedynaſte* o podziale zaś wdow i sierot mieſki sierocy ſąd (w każdym przypadku patrząc wygody i ſpokoyności iak wdow, tak i sierot, referencyę czyni do guberſkiego magiſtratu A ieżeli wdowa tego żąda: tedy naznacza zaſzczyciciela (z takiemiż zaletami, iak i o opiekunach napiſano) z kupcow, czyli mieſzczan dla rady i obrony we wſzyſtkich iey intereſsach: *podwunaſte*; gdy opiekunowie dla koniecznych iakowych okoliczności dla opłacenia długow mieſkiemu sierocemu

sądowi przekładać będą potrzebę przedaży takowego nieruchomego maiątku małoletniego; w ten czas ten mieski sierocy sąd powinien za przełożeniem opiekunow z swoim zdaniem referować się do guberskiego magistratu.

300

Kogo opiekunem ustanawiac nie należy.

Mieskiemu sierocemu sądowi zakazuie się za opiekunow stanowić, czyli obierać (ponieważ opiekunami być niepowinni) *naprzód* utratnikow własnego swego maiątku i takowych, którzy mieli od rodzicow swoich substancyę, a nic z oney więcey im niezostaie: *powtóre* Bankróta kupca albo mieszczanina. *potrzecie* takowego, który w iawnych i głośnych występkach zostaie albo pod ukaraniem sądowym iest, lub był. *poczwarte* takowego, którego srogie postępki wiadome osobom mieskiego sierocego sądu: *popiąte* takiego, który miał spor z rodzicami małoletniego, ponieważ opiekun powinien być łagodny, pełny miłosci ludzkiey, staranny, troskliwy i gorliwy o pożytek małoletniego.

301.

O wdowach i małoletnich którzy bez maiątku pozostali.

A ieżeli małoletni został się bez wszelkiego maiątku; tedy ziemski sierocy sąd stara się umieścić małoletniego podług kondycyi iego, albo w powszechnych dla sierot szkołach, albo u takowych ludzi, gdzieby

się

się nauczył nauk, czyli handlu, czyli rzemiosła, i dany był iemu sposob do uformowania się w dobrego obywatela. Wdowom zaś ktore niemaią żadnego maiątku stara się wyiednać przytulenie i wyżywienie, czyli zarobotek przystoyny ich kondycyi.

302.

Mieski sierocy sąd donosi co rok guberskiemu magistratowi, pod którego iurysdykcyą stoi, krotko, lecz w szczegulności, o stanie maiątku małoletniego i o opiekunskim rządzie.

Mieski sierocy sąd donosi co rok o wszelkiey opiece do guberskiego magistratu, pod ktorego zostaie iurysdykcyą.

303.

A jeżeli kto niekontent z decyzyi mieskiego sierocego sądu: temu pozwala się appellować od mieskiego sierocego sądu do guberskiego magistratu, właśnie na tym samym fundamencie, iako o appellacyi z mieskiego magistratu, albo ratusza było przepisano.

O appellacyi spraw z mieskiego sierocego sądu do guberskiego magistratu.

304.

Ponieważ mieski sierocy sąd, iest zawsze przytomny: może zasiadać ile kroć interess będzie.

O zasiadaniu mieskiego sierocego sądu

305.

Naprzykład dana, czyli generalna instrukcya dla opiekunow.

1

Opiekunowi należy być łaskawym, łago-

Moralna instrukcya dla opiekuna.

godnym, miłości ludzkiey pełnym, pieczołowitym, ftarannym i gorliwym o pożytek małoletniego.

2.

O obięciu fubftancyi małoletniego

Opiekun obeymuie ruchomy i nieruchomy maiątek (iako to domy, kramy, fabryki, czyli ftada, obory i tym podobne) małoletniego, podług inwentarza, w fwóy dozor i rząd.

3.

O ftrzeżeniu ruchomego maiątku małoletniego.

A przyięte przez opiekuna w fwóy dozor i rząd ruchomość, prawa wieczyfte, weksle, kontrakty, prawa zaftawne na upad, i tym podobne, i wfzelkie rzeczy, opiekun chować powinien w fposobnych i bezpiecznych mieyfcach, żeby od złego dozoru czyli nie pilnowania pofzkodzone, utracone, czyli znifzczone być niemogły.

4.

O niezawodnych przychodowych i rozchodowych ksiąfzkach &c.

Przychodow i profitow z handlu czyli też z obrotow, z maiątku małoletniemu przynależącego, opiekun powinien trzymać rzetelne i dokładne przychodowe, a na rozchody rozchodowe ksiąfzki corocznie, i ftara się żeby profit, czyli przychod zebrany i wniesiony był w fwoim czasie: a rozchody czynione były bez zbytkow.

5.

O ofobie małoletniego, i iego fu-

O ofobie i zdrowiu małoletniego opiekun ma naypilnieyfzę pieczę, i wfzelkim fpo-

ſobem ſtara się, żeby małoletni wychowany był w boiaźni Bożey, w poznawaniu tey wiary w ktorey się rodził, w prawidłach dobrych obyczaiow, w oddaleniu od wſzelkich złych przykładow ſerce i poſtępki od ſamego dziecińſtwa przewracaiących i pſuiących: i dla tego (jeżeli małoletni nie pomieſzczony ieſt w powſzechnych dla mieſzczan ſzkołach) należy przybrać do małoletniego nie obędnie tylko potrzebnych dla uſługi i edukacyi ludzi dobrych i poſtępkow nienagannych: albo też małoletniego ſamego poruczyć ludziom dobrych obyczaiow i niepodeyrzanych poſtępkow: żeby mogł on być wychowanym w dobrych obyczaiach i cnocie i w poięciu przyzwoitego jego ſtanowi przemyſłu, czyli rzemiosła. Utrzymywanie zaś małoletniego rozporządzić maią podług iego maiątku bez zbytkow i bez wymyślnych pieſzczot, żeby małoletni od ſamey młodości zachęconym był do pomiarkowania, i przez to przygotowanym zoſtał, w iakowey kolwiek ſytuacyi znaydowaćby mu się zdarzyło, do prowadzenia życia porządnego, pracowitego, umiarkowanego, i bardzo dalekiego od rozrzutności i wſzelkiego rodzaiu nieforemności które tylko niekredyt w zaiemny w przemyſłach handlu, i rzemiosłach ſprawuią: od niekredytu zaś bywa upadek przemyſłu handlu, i rzemiosła, a dowiar czyli kredyt ieſt ſkutkiem

ſtentacyi i edukacyi.

kiem uczciwości i porządnego chodzenia koło interessow, przemysłu handlu, i rzemiosła.

6.

O przyprowadzeniu przemysłow itd. do iak naylepszey sytuacyi.

Opiekunom należy utrzymywać i przywodzić handle, przemysły i inne interessa i założenia małoletniego do takowego stanu, żeby niebyły opuszczone, czyli zruinowane. lecz przeciwnie żeby były doprowadzone do naylepszey i naybarziey kwitnącey sytuacyi.

7.

O posłuszeństwie ku opiekunom, i o porządnym opiekunskim rządzie.

A ieżeli u małoletniego znayduią się fabryki, czyli zaprowadzenia i przy onych ludzie i chłopi: tedy opiekunom n leży utrzymywać fabryki, zaprowadzenia i ludzi małoletniego w takim stanie, żeby małoletni otrzymał z onych należące sobie dochody, Pańskie podatki bez remanentow żeby wypłacane były w naznaczony czas, a chłopi i ludzie, i wszystko co małoletniego jest własnością, w dobrym i porządnym stanie zachowano zostało.

8.

O reparacyi budowli i wykonaniu nałożonych na domy i na inne, powszechnych powinności.

Potrzebnych zaś i pożytecznych budowli małoletniego, gdzie się znayduią, opiekun nie dopuści do ruiny, czyli upadku lecz postara się one podług swoiey możności reparować i ulepszać w sposobnym czasie. A w fabrykach i zaprowadzeniach i mieskich

do-

ſkich domach wſzelakie nałożone powſze. chne powinności i reparacye drog i ulic bez zaniedbywania poprawiać rozkaże.

9.

Nieużywać dochodow małoletniego bez wiadomości opiekuna &c.

Ponieważ wſzelki maiątek ruchomy i nieruchomy i ludzie małoletniego i ſam on, pod opieką ſtoią; tedy zawiadowcy, ſtaroſtowie i wyborni, gdzie oni ſą, prócz poſtanowionego ludziom na utrzymanie i na wikt ptaſtwa i wſzelkiego bydła, bez wiadomości opiekuna z własności małoletniego niepowinni używać ſami przez się niczego, lecz chować w całości to co przynależy do małoletniego goſpodarza aż do opiekunſkiego rozkazu. Jeżeli zaś którzy z ludzi małoletniego pokażą się być nieporządnemi, czyli dziedzica rzeczy tracącemi, opiekun ma władzę oddalić ich, i uſtanowić na mieyſcu oddalonego, drugiego, ieżeli tego potrzeba. Cieleſnych zaś kar ludziom i chłopom opiekun ſam przez się zadawać niema władzy, lecz za główne przeſtępſtwa i prawom przeciwne winy, niech odesle winnego z pomiedzy ludzi, czyli chłopow, dokąd podług prawa należy; a zaś za małe domowe ſwywole opiekun w mieście odda ludzi do Horodniczego dla ukarania i powściągnienia; a za miaſtem odda ich do ſądu zawiadowcom, ſtaroſtom i wybornym, ktorzy przy zchadzce chłopow, czyli zebraniu ludzi, czyli fabrycznych, dadzą im karę.

10.

Szczegulne instrukcye opiekunowi przepisuje miejski sierocy sąd.

Szczegulna instrukcya dla opiekunow względem rządzenia maiątkiem małoletniego tu się nie przepisuie, ponieważ każdemu mieskiemu sierocemu sądowi podług okoliczności maiątku małoletniego dogodny w tym przepis uczynić zostawuie się.

11.

O przybytku z dobrego gospodarwsta

Opiekunowi przysparzać przez dobrę ekonomię ku pożytkowi i pomnożeniu maiątku małoletniego, podług sposobności czasu, wedle uznania opiekunow, czyli usundować na nowo pozwala się, czyli odmieniać na lepsze nie zakazuie się, byle to tylko wykonane było bez uciemiężenia ludzi i chłopow przez zbyteczne podatki albo pańszczyznę.

12.

O odbieraniu długow od kredytorow.

Opiekunowie powinni obrócić myśl i na inne interessa małoletniego. A ieżeli są zastawy na upad czyli weksle, czyli długi: tedy opiekunowie odbieraią owe pieniądze na terminie od kredytorow, a w przypadku nieopłacenia, zastawne prawa na upad prezentuią dla obięcia gdzie podług prawa należy, i prożbę zanoszą, i dochod od podania płacą z intrat małoletniego. A o weksle na terminie protestacyę czynią, długi odbieraią, pieniądze zaś małoletniego oddaią na prawem ustanowione procenty na pewne weksle, czyli na zastawy na upad

lub też używaią onych na handel, na przemyśl, lub temu podobnie.

13.

A ieżeli zdarzy się maiątek małoletniego obciążony ieſt długami, tedy opiekunowie ſtaraią się z przychodow i z pozoſtaiącey od rozchodow intraty niekweſtyonowane długi wypłacać, zachowuiąc we wſzyſtkim dowiar, czyli kredyt małoletniego, i maiątek iego oſwobodzą od wſzelkiego długu; a ieżeli ſuperaty z intrat czyli reſtancye niewyſtarczaią do wypłacenia razem długow; tedy opiekunowie utrzymuiąc kredyt ſtaraią się uczynić obrot takowy, żeby zwłoki niecierpiące długi naypierwiey wypłacone były: a na drugie pozoſtawał się im fryſzt. W ſamych zaś naypotrzebnieyſzych, czyli wątpliwych przypadkach referuią się do mieſkiego sierocego ſądu, i żądaią od onego inſtrukcyi.

Opłaceniu długow małoletniego

14.

A ieżeli ſą u małoletniego intereſsa po ſądowych ſubſelliach: tedy za onemi opiekunowi obſtawać rekommenduie się, i nakazuie się we wſzyſtkich przypadkach przed się brać te ſpoſoby, ktore małoletniemu iak nayſpokoynieyſzę poſsesſyę uczynić mogą.

Opiekun zaſtępuie intereſsa małoletniego.

15.

Opiekunowie małoletniego obywatela podległemi ſą mieſkiemu sierocemu ſądowi,

Opiekunowie małoletniego obywatela ſą pod iuryſdy-

kcyą mieſkiego sie rocego ſądu.

wi, i od onego otrzymuią inſtrukcyę.

16.

O opiekunſkim rachunku.

Po zakończeniu opieki, to ieſt po dòyściu lat małoletniego, opiekunowie rachunek ſwòy oddaią mieſkiemu sierocemu ſądowi, do którego okrom tego w przeciągu opieki poſyłaią co rok rachunek, iak o percepcie, tak i o rozchodzie, i o ſuſtentacyi i edukacyi małoletniego.

17.

Co opiekunom za pracę naznacza ſię.

Za pracę opiekunom (wielebykolwiek ich było) pozwala się na wſzyſtkich razem wziąć pieć procentow z intrat małoletniego co rok.

ROZDZJAŁ XXII.

O guberſkim magiſtracie i o iego powinności.

306.

Funduie ſię guberſki magiſtrat.

W każdey gubernii funduie się guberſki magiſtrat; a ieżeli obſzerność Namieſtnictwa tego wyciąga: tedy pozwala się uſtanowić w Namieſtnictwie więcey, niż ieden, guberſki magiſtrat.

307.

O zasiadaiących w guberſkim magiſtracie.

W guberſkim magiſtracie żasiada pierwſzy i wtóry Prezydent, i ſześciu zasiadaiących.

308.

O wybiorze zaſiadaiących w guberſkim magiſtracie.

Sześci zasiadaiących guberſkiego magiſtratu wybieraią się co lat trzy kałkułami,

z kup

z pomiędzy kupcow i mieszczan guberskiego miasta.

309.

O rozdzieleniu guberskiego magistratu na dwa departamenta

Guberski magistrat dzieli się na dwa departamenta.

310.

Pierwszy departament ma głowne sprawy.

Pierwszemu departamentowi guberskiego magistratu zleca się sąd głownych spraw

311.

Wtòry departament ma sąd cywilny.

Wtóremu departamentowi guberskiego magistratu zleca się sąd cywilnych spraw.

312.

W guberskim magistracie w każdym departamencie zasiada ieden Prezydent i trzech zasiadających

W pierwszym departamencie guberskiego magistratu, zasiada pierwszy Prezydent i trzech zasiadaiących; w wtórym zaś departamencie zasiada wtòry Prezydent i trzech zasiadaiących.

313.

Jeżeli niemasz głòwnych spraw, tedy obadwa departamenta dzielą między siebie pracę.

Jeżeli nie zdarzą się głòwne sprawy, tedy obadwa departamenta dzielą pracę w odprawowaniu cywilnego sądu sprawiedliwości.

314.

Pod guberskiego magistratu iurysdykcyą stoią mieskie magistraty, sieroce sądy i ratusze.

Do Guberskiego magistratu przynależą mieskie magistraty, sieroce sądy i ratusze tey gubernii.

315.

Jakie sprawy prosto wciągane by-

Do Guberskiego magistratu wchodzą wszystkie sprawy w ktòrych rzecz

iest

waią do guberſkiego magiſtratu.

idzie o przywileie, o sporne poſseſsye, czyli inne sprawy do całego miaſta, czyli do prawa Adwokatow sciągające się. Te ſprawy i przenoſy, czyli appellacye z mieſkich magiſtratow, sierocych ſądow i ratuſzow, proſto do guberſkiego magiſtratu przynależą.

316.

Jak ſprawę appellować z guberſkiego magiſtratu do Jzby.

Jeżeli kto niekontent z decyzyi guberſkiego magiſtratu; ten w czasie niedzieli nieukontentowanie ſwoie niech oznaymi temu ſądowi, i na ten czas żałobę ſwoię dla rewizyi wyprowadzić może do Jzby, do którey ta ſprawa należy. Lecz wprzód niech wniesie ſto rublow. Te pieniądze w guberſkim magiſtracie wiernie ſchowane będą, aż do decyzyi Jzby. Nad to appelluiący niech się opiſze miaſto przysięgi że on prawdziwie mniema że ſprawiedliwę ma ſprawę, czyli Adwokat iego toż ſamo uczyni. A ieżeli Jzba po przetrząśnieniu ſprawy iego obwini go, na ten czas wniesione pieniądze zoſtaną się w guberſkim magiſtracie, i oddane będą na procent, króry użyty będzie podług poſtanowienia i zezwolenia guberſkiego magiſtratu po zakończeniu każdego roku. Adwokatowie ſkarbowych i głównych ſpraw od wniesienia ſta rubli uwolnieni ſą, ponieważ ich powinnosć ieſt dla powſzechności, tylko miaſto przysięgi opiſać się oni ſą powinni.

317.

Appellacya ſprawy z guberſkiego magiſtratu do Jzby zakazuie się: ieżeli proceder idzie o intereſs którego właściwa cena niżſza ieſt ſta rubli.

Zakazuie ſię appellacya z guberſkiego magiſtratu do Jzby. w ſprawie mnieyſzey ſta rublow

318.

Jeżeli terminu appellacyi kto uchybi, pieniędzy nie wniesie, i nie opiſze się miaſto przysięgi, iako otym w 316 paragrafie przepiſano, ten traci prawo do appellowania.

Jak traci ſię prawo appellacyi z guberſkiego magiſtratu do Jzby.

319.

A jeżeli i termin zachowany, i pieniądze wniesione, i opis do guberſkiego magiſtratu oddany: tedy guberſki magiſtrat uwiadomia otym Jzbę, i ſprawa do Jzby dla przetrząśnienia wnosi się. A ieżeli Jzba uſprawiedliwi appelluiącego, czyli Jzba mało co odmieni w decyzyi guberſkiego magiſtratu: w ten czas pieniądze z tego sądu wrócą się appelluiącemu; oczym Jzba przy każdey decyzyi wſpomnieć niezaniedba,

Jak ſprawa z guberſkiego magiſtratu odsylana bywa do Jzby.

320.

A ieżeli kto ubogi, i pod przysięgą ſam, albo przez ſwoiego upełnomocnionego ſtwierdzi podpiſem, że przez uboſtwo ſwoie niema ſta rublow dla ulokowania w guberſkim magiſtracie, na ten czas ſprawa iego bez pieniędzy dla roztrząśnienia niech będzie przeniesiona do Jzby.

O appellacyi ſpraw ludzi ubogich bez zapłaty ſta rublow dla rewizyi do Jzby.

321

321.

O złożeniu winy na pieniaczów i rozpoczynaiących próżne procedera.

A jeżeli guberſki magiſtrat znaydzie że ſkarżący się naymnieyſzey słuſzności niemiał rozpoczynać ſprawy w mieſkim magiſtracie, czyli ratuſzu, i że zaczął ſprawę bez wſzelkiey przyczyny lub pozoru ſprawiedliwego fundamentu, czyli z ſamego tylko pieniactwa: na ten czas za próżne zaczęcie ſporu i procederu, guberſki magiſtrat włoży na niego winę 25. rublow, które oddane będą na utrzymanie ſzkoł w tym mieście, gdzie pozywał próżnie.

322.

Głôwne ſprawy przenoſzone bywaią z guberſkiego magiſtratu dla roztrząśnienia do Izby głównego ſądu.

Głòwne ſprawy po zakończoney ſentencyi, nieprzywodząc onych do ſkutku niech będą odeſłane z guberſkiego magiſtratu dla roztrząśnienia do Izby głównego ſądu.

323.

Oſoby guberſkiego magiſtratu informacyę czynią ſami z losu

Gdy guberſkiemu magiſtratowi w procederach od powodowey ſtrony, i od obżałowaney, wſzyſtkie dowody ſprawiedliwości ich dokumentow, czyli uſtne wykłady na piſmie przełożone, podane będą do właſney decyzyi guberſkiego magiſtratu (toż ſamo i w głównych ſprawach,) w ten czas, nie wyimuiąc Prezydenta, zasiadaiący w tym departamencie w ktorym ſprawa agituie się, los rzucaią między ſobą, komu z nich doſtanie się wtey ſprawie informacyę czynić

nić zebraniu. Przy informacyi tey osoby sądowey, na ktòrę padł los, drudzy zasiadający pilnie patrzą żeby w sprawie nic niebyło opuszczono i informacya uczyniona była z dokładnością, szczerze i zgodnie z prawdą. Jeżeli sprawa za appellowana z mieskich magistratow, czyli ratuszow, tedy originalny dekret i rozkaz tych sądow powinny być przeczytane, żeby uyrzeć można było do kładność informacyi we wszelkich okolicznościach.

324.

Po skończeniu informacyi przystępuią do sentencyi.

Po zakończeniu informacyi, gdy sędziowie doskonale poięli iak istotę, tak i własności przed nich położoney sprawy, po dostateczney uwadze i doyrzałym wybadaniu się okoliczności, bez odkładu przystępu ą do decyzyi i zaczynaią sentencyę.

325.

Porządek iak dawać sentencyę.

Naymłodsza osoba sądowa przepowie nayprzód istotę sprawy, potym dowody, i na koniec położy konkluzyę funduiące się na ustanowionym prawie; a zatym inni zasiadaiący podług starszeństwa, młodsi nayprzód toż samo czynią, a większość głosow sprawę decyduie.

326.

Jak postąpić w przypadku rozdziału głosow sędziowskich.

Ponieważ wszelka decyzya sprawy nieinaczey powinna być ferowana, iak dokładnie na fundamencie prawodawstwa i po-

R dług

dług słów prawa, a zatym w decyzyach rozdwoienie być by nie powinno; ieżeli gdzie iednak przy decyzyi mimo spodziewania rozdwoienie głosow sędziowskich w cywilnych sprawach pokaże się, tedy się postanawia *nayprzód*, że większość głosow sprawę decyduie, *powtóre*: ieżeli głosy rozdzielone będą na równe części; na ten czas głos Prezydenta daie przewagę; *potrzecie* rozdwoienie głosow niech będzie w prowadzone w osobliwy protokuł, który nie inaczey obiawiony będzie. iak w ten czas kiedy sprawa będzie wołana dla roztrząśnienia w Izbie.

327.

O trzech kadencyach zasiadania w każdym roku

Guberski magistrat zasiada co rok trzy razy, wyiąwszy niedzielne, i w tabelli wyrażone dni. Pierwsza kadencya zasiadania niech będzie od 8, Stycznia do wielkiego tygodnia: druga od nazaiutrz po Swiętey Tróycy do 27 Czerwca: trzecia kadencya od wtórego Października do 18. Grudnia.

328.

Guberski magistrat zaczyna kadencyę zasiadania od przeczytania regestru spraw.

Przy reassumcyi każdey kadencyi zasiadania guberski magistrat naypierwiey przeczyta reiestr spraw do iego decyzyi przypadaiących.

329.

Porządek decydowania spraw.

Do sądzenia zaś przed się wezmą w cywilnym departamencie, po skarbowych i

po

ſprawach zgromadzeniow, ſprawy następuiącym porządkiem: *nayprzód* ſprawy dłużnikow dla ubezpieczenia kredytorow, *powtóre* ſprawy kontraktowe i o kuple, *potrzecie* ſprawy o maiątek, *poczwarte* ſprawy i procesſa ludzi mieſzkaiących od guberſkiego magiſtratu w dalekiey odległości, *popiąte* potym inne ſpory podług uważenia ſędziow, *po/zóſte* nakoniec obſzerne ſprawy; i ieżeli można tedy guberſki magiſtrat przed rozjechaniem się ſwoim z ſądowego mieyſca zakończy przez decyżyą reieſtr tak, żeby ani iedney ſprawy niepozoſtało.

330.

O pręt/zey decyzyi ſprawy dla którey kto zatrzymany ieſt pod ſtrażą.

Naybardziey zaś guberſkiemu magiſtratowi przepiſuie się kończyć na iedney kadencyi ſprawy, dla których kto utrzymany ieſt pod ſtrażą; i ieżeli na guberſki magiſtrat żałoba będzie zaniesiona, że takowę ſprawę zoſtawił przez trzy kadencye bez decyzyi, tedy oſoby ſądowe guberſkiego magiſtratu upośledzonemi będą w roczney penſyi ku pożytkowi cierpiącego, albo iego naſtępcow, albo ſzkoł.

331.

O extraordynaryinym zasiadaniu guberſkiego magiſtratu.

Jeżeli potrzeba tego wymaga, czyli za rekwizycyą Gubernatora: tedy guberſki magiſtrat i w inne roku czasy zasiadać będzie.

332.

W czaſie rozey-

Gdy guberſki magiſtrat nie ieſt zebrany,

 na

ſcia się guberſkiego magiſtratu, zoſtaie po dwie oſoby, w każdym departamencie.

na ten czas zasiadaią co miesiąć po dwie oſoby ſądowe w każdym departamencie, które ani decydować ſprawy, ani publikacyi żadnych czynić; lecz tylko rezolucye doczeſne, a nie decyduiące w ſprawach bieg ſwóy maiących dawać mogą.

333.

Gdy wſzyſtkie ſprawy przez kadencyę zasiadania nie ſą zakończone, iak one kończyć.

A ieżeli zdarzy się że przez kadencyę zasiadania wſzyſtkie ſprawy nie ſą zakończone: na ten czas Prezydentowie powinni kontynuować zasiadania z dwóma zasiadaiącemi z każdego departamentu dla zakończenia ſpraw pozoſtałych.

334.

O Jnſtygatorze i Adwokatach

Przy guberſkim magiſtracie znayduie się Jnſtygator, Adwokat ſkarbowych ſpraw, Adwokat głównych ſpraw.

ROZDZIAŁ. XXIII.

O ſądzie nazwanym Niżſza Rozprawa i onego powinności.

335.

Funduie ſię Niżſza Rozprawa.

W tych miaſtach i Powiatach, gdzie mieszkaią jednodworcy, czyli którzy przed tym ſłużyli w różnych ſłużbach, czyli czarnoſosni rolnicy, czyli koronni chłopi, czyli Monarsi chłopi, do jakich kolwiek mieyſc, czyli fabryk zapiſani: tedy dla takowych jak w 75. paragrafie napiſano, pozwala się w gubernii uſundować podług uważenia Generał-

rał - Gubernatora, wzgląd maiąc na pożytek i potrzeby, i przed się ſtawiąc obſzerność Namieſtnictwa i okoliczności rozmaitych po wiatow, od dziesięci do trzydzieſtu tysięcy duſz, po iednym ſądzie, pod imieniem *Niżſzey Rozprawy.* Furmani także ekonomiczni i Monarsze dworſcy chłopi, i inni docześnie pod koronnym rządem ſtoiący, niech będą pod iurysdykcyą ſądem i rozprawą *Niżſzey* Rozprawy, na takim że uſtanowieniu.

336.

O zaſiadaiących w Niżſzey Rozprawie.

W niżſzey Rozprawie zasiada ſędzia rozprawny i ośm zasiadających, z których dway poſyłaią się dla zasiadania w niżſzym ziemſkim ſądzie, a dway dla zasiadania w ſumiennym ſądzie, w ſprawach do ich oſad ściągaiących się; uſtanawiaią się zaś oni co łat trzy, iak o tym przepiſano w parag. 75.

337.

O powinności Niżſzey Rozprawy.

Powinność *Niżſzey Rozprawy* ieſt ſprawować dla tych oſad ludzi, dla których ten ſąd uſtanowiony ieſt, ſprawiedliwość iak w głównych, tak cywilnych ſprawach.

338.

Niżſza Rozprawa nie inaczey wchodzi w rozſądzenie ſpraw, iak za żałobą, za pozwem, kommunikacyą. czyli za rozkazem.

Niżſza Rozprawa ſama z siebie niewchodzi w żadne ſpraw rozſądzenie; lecz bierze przez się ſprawę, albo za żałobą, albo za pozwem ſzczegulnych oſob, czyli Adwokatow; czyli za kommunikacyą drugiego ſądu: czyli za rozkazaniem tey gubernii *Na-* mie-

mieſtniczego Rządu, czyli Jzby, czyli wyżſzey Rozprawy.

Niżſza Rozprawa powinna weſpół z komornikiem oglądać ſporne miedze i granice.

339.

Ponieważ Niżſza Rozprawa ma rozſądzać oraz wſzyſtkie o ziemię ſpory, tedy powinien ten ſąd (ieżeli tego potrzeba wyciąga) weſpoł z przysięgłym komornikiem oglądać na mieyſcu ſpory o miedzę i granicę: oznaymuiąc iak ſtronie powodowey, tak i obżałowaney termin takowego oglądania ſześcią niedzielami pierwiey.

Sprawy, które mogą ſię ściągać w powſzechności do powiatowego ſądu, mieſkiego magiſtratu i do Niżſzey Rozprawy decydowane bywaią ſpolnie przez też ſądy

340.

Sprawy zaś takowego gatunku, które ściągać się mogą w ogulności iak do *N*iżſzey Rozprawy, tak i do mieſkiego magiſtratu i do powiatowego ſądu, powinny być roztrząśnione i decydowane ſpolnie przez te ſądy do ktorych należą.

Jak ſprawę zaappellować z Niżſzey do Wierzchniey Rozprawy.

341.

Jeżeli kto niekontent z decyżyi *N*iżſzey *R*ozprawy: ten w czasie tygodnia nieukontentowanie ſwoie niech oznaymi temuż ſądowi ſam, czyli przez Adwokata, i na ten czas żałobę ſwoię zanieść może do Wyżſzey rozprawy, lecz nayprzód niech wniesie dwadzieści pięć rublow do *N*iżſzey Rozprawy. Te pieniądze wiernie będą chowane w Niżſzey Rozprawie, aż do decyzyi Wyżſzey *R*ozprawy: prócz tego zaś appeluiący niech się opiſze miaſto przysięgi, że

że on prawdziwie mniema iż słuszną sprawę ma, czyli Adwokat iego toż samo uczyni. A ieżeli Wyższa Rozprawa znaydzie że appellacya, czyli przenos uczynione są bez wszelkiey słuszności, i Niższey Rozprawy decyzyę usprawiedliwi: w ten czas wniesione pieniądze zostaną się w Niższey Rozprawie, i oddane będą na procent, który użyty będzie podług postanowienia i zezwolenia Niższey Rozprawy przy końcu każdego roku.

342.

Zakazuie się appellacya z Niższey Rozprawy do Wyższey, w sprawie mnieyszey dwudziestu piąci rublow.

Appellacya sprawy z Niższey Rozprawy do wyższey zakazuie się ieżeli proceder idzie o sprawę którey prawdziwa cena iest mnieysza dwudziestu piąci rublow.

343.

Jak traci się prawo appellowania z Niższey do Wyższey rozprawy.

Jeżeli terminu appellacyi kto chybi, pieniędzy nie wniesie do Niższey Rozprawy, i nieopisze się miasto przysięgi, iak o tym w 341. paragrafie przepisano, ten traci prawo appellowania.

344

Jak sprawa z Niższey rozprawy odsyła się do Wyższey &c,

A ieżeli i termin zachowany i pieniądze wniesione i opis Niższey Rozprawie oddany: na ten czas Niższa Rozprawa uwiadomia o tym Wyższę Rozprawę, i sprawa do Wyższey Rozprawy odsyła się. A ieżeli przez Wyższę Rozprawę usprawiedliwiony będzie appelluiący, czyli Wyższa Rozprawa mało co odmieni w decyzyi Niższey

ROZ-

Rozprawy: na ten czas pieniądze z tego ſądu wrócone będą appelluiącemu, oczym Wyżſza Rozprawa przy każdey decyzyi wſpomnieć niezaniedba.

345.

O appellacyi ſpraw ubogich bez zapłaty dwudzieſtu piąci rublow do Wyżſzey rozprawy.

A ieżeli kto ubogi i pod przysięgą ſam, czyli przez upełnomocnionego ſtwierdzi opiſem, że dla uboſtwa ſwoiego niema dwudzieſtu piąci rublow dla lokowania w Niżſzey Rozprawie: na ten czas ſprawa iego bez pieniędzy przeniesiona będzie do Wyżſzey Rozprawy.

346.

O kupli ziem.

Kto pod juryſdykcyą ſądową Niżſzey Rozprawy kupi ziemię, ten kuplę niech oznaymi w Niżſzey Rozprawie, a ieżeli kupla nie ieſt prawom przeciwna: tedy Niżſza Rozprawa do ſądowych drzwi przybiie kartę, iż ziemia takowa kupiona przez takiego i za takę cenę, i otym uwiadomi Wyżſzę Rozprawę, żeby i tamta toż ſamo uczyniła. A ieżeli w czasie dwóch lat nikt nie ſtanie z kontradykcyą: tedy w przyſzły czas wſzelka kontrowerſya niech przecięta będzie: a kupiona ziemia kupuiącemu utwierdzona zoſtaie

347.

O trzech kadencyach zaſiadania w każdym roku.

Niżſza Rozprawa zbiera się trzy razy czyli na trzech kadencyach w roku, jeżeli niemaſz ſpraw extraordynaryinych: pierwſza kadencya od oſmego Stycznia do wiel-

wielkiego tygodnia, drugi termin od nazaiutrz po S: Tròycy Ruſkiey do dwudzieſtego siódmego Czerwca, a trzeci od wtórego Pazdiernika do ośmnaſtego Grudnia.

348.

O prętſzym kończeniu ſpraw, dla ktôrych kto zatrzymany ieſt pod ſtrażą.

Niżſzey Rozprawie przepiſuie się kończyć na iedney kadencyi ſprawy dla ktòrych kto zatrzymany ieſt pod ſtrażą, A ieżeli na Niżſzę Rozprawę żałoba wyniesiona będzie, iż ſprawę takowę zoſtawiono przez trzy kadencye zasiadania bez decyzyi; tedy oſoby ſądowe *N*iżſzey Rozprawy ubliżonemi będą roczney penſyi ku pożytkowi cierpiącego, lub iego ſukceſsorow, lub powiatowych ſzkoł.

349.

O extraordynaryinych zasiadaniach Niżſzey rozprawy.

Jeżeli potrzeba tego wyciąga, czyli za rozkazem Gubernatora, czyli za rozkazem Wyżſzey Rozprawy: tedy *N*iżſza rozprawa zasiada i w inne czaſy roku.

ROZDZIAŁ XXIV

O ſądzie nazywaiącym się Wyżſza Rozprawa.

350.

Funduie się Wyżſza rozprawa.

W gubernii, gdzie ufundowana *N*iżſza rozprawa ieſt, tam funduie się ſąd pod imieniem *Wyżſzey Rozprawy*, A ieżeli obſzerność *N*amieſtnictwa tego wyciąga; tedy się pozwala zakładać w *N*amieſtnictwie

S wię-

więcey niż iednę Wyższę rozprawę.

351.

O zasiadaiących w Wyższey rozprawie.

W Wyższey Rozprawie zasiadaią pierwszy i wtóry Prezydent, i dziesięć zasiadaiących.

352.

O wybiorze dziesięci zasiadaiących.

Dziesięci sądowych zasiadaiących wybierać się ma co lat trzy przez te osady które stoią pod iurysdykcyą sądową tey Wyższey Rozprawy; i o których w paragrasie 75. i 335. wspomniano.

353.

O rozdzieleniu Wyższey rozprawy na dwa departamenta.

Wyższa Rozprawa rozdziela się na dwa departamenta.

354.

Pierwszy departament ma główne sprawy.

Pierwszemu departamentowi Wyższey Rozprawy poructa się sąd głównych spraw.

355.

Wtóry departament ma sprawy cywilne.

Wtóremu departamentowi Wyższey rozprawy porucza się sąd cywilnych spraw.

356.

W Wyższey rozprawie w każdym departamencie zasiadaią ieden Prezydent i pięci zasiadaiących.

W pierwszym departamencie Wyższey rozprawy zasiadaią pierwszy Prezydent i pięci zasiadaiących; w drugim zaś departamencie zasiada wtóry Prezydent i pięci zasiadaiących.

357.

A ieśli się nie zdarzą główne sprawy, w ten czas obadwa departamenta rozdzielaią pracę między siebie w odbywaniu cywilnych spraw rozsądzenia.

A ieśli niemasz głównych spraw; tedy obadwa departamenta dzielą miedzy siebie pracę.

358.

Pod Wyższey Rozprawy iurysdykcyą stoi Niższa rozprawa, i niższy ziemski sąd, ieżeli gdzie niemasz wyższego ziemskiego sądu; a gdzie iest wyższy ziemski sąd, tam niższy ziemski sąd stoi pod iurysdykcyą wyższego ziemskiego sądu

Pod Wyższey rozprawy iurysdykcyą Niższa Rozprawa stoi i (gdzie niemasz wyższego ziemskiego sądu) niższy ziemski sąd.

359.

Do Wyższey rozprawy wprowadzone bywaią wszystkie sprawy za appellacyą z Niższey rozprawy, żałoby i procedera od stoiących pod iurysdykcyą oney osad i ludzi tak główne, iako i cywilne, czyli od całey osady lub też do prawa Adwokatow przynależące. Te sprawy i appellacye, czyli przenosy z Niższey rozprawy i niższego ziemskiego sądu (gdzie ten pod Wyższey rozprawy iurysdykcyą stoi) prosto do Wyższey rozprawy przynależą.

Jakie sprawy prosto wprowadzone bywaią do Wyższey rozprawy.

360.

A ieżeli kto niekontent z decyzyi Wyższey rozprawy; ten w czasie tygodnia nieukontentowanie swoie niech oznaymi temuż sądowi, i wten czas żałobę swoię dla roztrząśnienia zanieść może do Izby; do któ-

Jak sprawę zaappellować z Wyższey rozprawy do Izby

którey iurysdykcyi sprawa należy; lecz naypierwiey niech wniesie sto rublow. Te pieniądze w Wyższey rozprawie wiernie chowane będą aż do decyzyi Jzby. Nad to appelluiący niech się opisze miasto przysięgi że on w samey prawdzie mniema, iż sprawiedliwę sprawę ma, czyli Adwokat iego toż samo uczyni. A ieżeli Jzba po roztrząśnieniu sprawy obwini go, wtedy wniesione pieniądze zostaną się w Wyższey rozprawie, i oddane będą na procent, który użyty będzie podług postanowienia i zezwolenia Wyższey rozprawy przy końcu każdego roku. Adwokaci skarbowych i głównych spraw od lokowania sta rublow uwalniaią się: ponieważ ich powinność iest powszechna, tylko miasto przysięgi opisać się oni powinni.

361.

Zakazuie się appellacya z Wyższey rozprawy do Jzby w sprawie mnieyszey sta rubliow.

Appellacya sprawy z Wyższey rozprawy do Jzby zakazuie się, ieżeli proceder idzie o rzecz, którey prawdziwa cena iest niższa sta rublow.

362.

Jak traci się prawo appellowania z Wyższey rozprawy do Jzby.

Jeżeli terminu appellacyi kto chybi, pieniędzy niewniesie i nieopisze się miasto przysięgi, iak o tym w paragrafie 360. przepisano: ten traci prawo appellowania.

363.

Jak sprawa z Wyższey rozprawy

Jeżeli zaś i termin zachowany, i pienią-

dze

dze wniesione, i opis do Wyżſzey rozprawy oddany; w ten czas Wyżſza rozprawa uwiadamia o tym Jzbę, i ſprawa do Jzby dla roztrząśnienia wniesiona będzie. A ieżeli przez Jzbę uſprawiedliwiony będzie appelluiący; czyli Jzba mało co przemieni w decyzyi Wyżſzey rozprawy, wten czas pieniądze z tego sądu wrócone będą appelluiącemu: o czym Jzba przy każdey decyzyi wſpomnieć nie omieſzka.

przenosi ſię do Jzby i tam daley.

364.

A ieżeli kto ubogi, i pod przysięgą ſam, czyli przez ſwoiego pełnomocnego ſtwierdzi opiſem, że dla uboſtwa ſwego niema ſta rubli dla wniesienia do Wyżſzey rozprawy: w ten czas ſprawa iego bezpieniężnie dla roztrząśnienia niech przeniesiona będzie do Jzby.

O appellacyi ſpraw ubogich ludzi bez zapłaty ſta rubli dla roztrząśnienia w Jzbie.

365.

A ieżeli Wyżſza rozprawa znaydzie że appelluiący naymnieyſzey ſłuſzności niemiał do rozpoczęcia ſprawy w Niżſzey rozprawie, i że zaczął proceder bez wſzelkiey przyczyny i pozoru ſprawiedliwego fundamentu, czyli z iednego pieniactwa; tedy za próżne zaczęcie ſporu i prawa Wyżſza rozprawa wſkaże nań winy dwadzieścia pięć rublow, które oddadzą się na utrzymanie ſzkół w tym powiecie; gdzie pozywał nadaremno.

O wſkazaniu winy na pieniaczow i rozpoczynaiących próżne procedera.

366.

366.

Główne sprawy przenaszaią się z Wyższey rozprawy dla przeyrzenia do Jzby głównego sądu.

Główne sprawy po wypadłey sentencyi, niedoprowadzaiąc do skutku, niech będą odesłane z Wyższey rozprawy dla przeyrzenia do Jzby głównego sądu.

367.

Osoby sądowe Wyższey rozprawy informacyę daią z losu, czyli przez przysięgłego upełnomocnionego.

Gdy do Wyższey rozprawy w procederach od strony powodowey i obżałowaney wszystkie wsparcia słuszności ich dokumentow, czyli ustne dowody na pismie wniesione, podane i od nich zostawione są do należney decyzyi Wyższey rozprawy (toż samo i w głównych sprawach): w ten czas, niewyłączaiąc Prezydenta, osoby tego departamentu w ktòrym sprawa agituie się, losy rzucaią między sobą na kogo z nich ma przypaść w tey sprawie informacyę uczynić zebraniu. Przy informacyi tey osoby sądowey na ktòrę padł los, czyli tego przysięgłego upełnomocnionego ktòremu on informowanie powierzy (albowiem osobie Wyższey rozprawy pozwala się byleby sam był przytomnym, informacyę czynić przez przysięgłego upełnomocnionego,) drudzy zasiadaiący z pilnością do patruią żeby ze sprawy nic nie było opuszczono, a informacya czyniona była z dokładnością, szczerością, i z prawdą zgodnie. Jeżeli sprawa za appellowana iest z niższych sądow, tedy originalny dekret,

czy-

czyli nakaz tych sądow, powinien być przeczytany, żeby uyrzeć można było informacyi dokładnosc ze wszystkiemi okolicznościami.

368.

Po zakończeniu informacyi, ieżeli sędziowie doskonale poięli iak istotę, tak i okoliczności położoney przed nich sprawy; po dostatecznym uważeniu i doyrzałym roztrząśnieniu dowodow, przystępuią do decyzyi, i zaczynaią sentencyą.

Po zakończeniu informacyi przystępuią do sentencyi.

369.

Młodszy zasiadaiący przepowiada nayprzód treść sprawy; potym dowody, a nakoniec położy konkluzyę funduiącę się na prawie, a za nim drugie osoby sądowe podług starszeństwa, młodsi nayprzód, toż samo czynią, a większość głosow decyduie sprawę.

Porządek dawania sentencyi.

370.

Ponieważ każda decyzya sprawy nie inaczey dziać się powinna iak dokładnie, na fundamencie prawodawstwa, i podług słów prawa; a zatymby w decyzyi rozdwoienie być nie powinno: iednakże, ieżeli gdzie w decyzyi, mimo spodziewania, rozdzielenie głosow sędziowskich w cywilney sprawie nastąpi; tedy postanawia się *nayprzód* że większość głosow sprawę decyduie: *powtòre*, ieżeli głosow równość wypadnie, tedy głós Prezydenta daie przewagę, *potrze-*

Jak postępować w przypadku rozdwoienia głosow sędziowskich.

trzecie: rozdzielenie głosow niech wniesione będzie do osobliwego protokułu, który nie inaczey obiawiony zostanie, iak wten czas gdy sprawa przywołana będzie dla przeyrzenia do Izby.

371.

O trzech kadencyach zasiadania w każdym roku.

Wyższa rozprawa zasiadania swoie ma każdego roku razy trzy, wyimuiąc niedzielne i w Tabelne dni. Pierwsza kadencya zasiadania niech będzie od osmego Stycznia do wielkiego tygodnia: Wtóra od nazaiutrz po S. Tróycy to iest poniedziałku Swiątecznym do dwudziestego siódmego Czerwca: a Trzecia od wtórego Października do ośmnastego Grudnia.

372.

Wyższa rozprawa poczyna termin zasiadania od przeczytania reiestru spraw.

Przy reassumcyi każdey kadencyi Wyższa rozprawa naypierwiey przeczyta reiestr spraw czyli wokandę do iey decyzyi podanych.

373

Porządek decydowania spraw.

A do decyzyi przywoływane będą sprawy w cywilnym departamencie po skarbowych i zgromadzeniow sprawach, niżey następuiącym porządkiem: *Nayprzód* sprawy dłużnikow dla zabezpieczenia kredytorow: *Powtóre* sprawy kontraktowe i kuplowe, *Potrzecie* sprawy o maiątki: *Poczwarte* sprawy procederowe ludzi mieszkaiących od Wyższey rozprawy w dalekiey odległości. *Popiąte* inne spory podług rozważenia sędziow. *Po-*

szóste

ſzóſte na koniec przydłużſze ſprawy. A ieżeli można, tedy Wyżſza Rozprawa przed iechaniem się ſwoim z ſądowego mieyſca rozzakończy przez od ſądzenie reieſtra tak, żeby ani iedna ſprawa niepozoſtała.

374.

O prętſzym kończeniu ſprawy, dla którey kto zatrzymany ieſt pod wartą.

*N*aybardziey zaś Wyżſzey Rozprawie przepiſuie się kończyć na iedney kadencyi ſprawę, dla którey kto zatrzymany ieſt pod wartą; a ieżeli na wyżſzę *R*ozprawę żałoba wyniesiona będzie, iż takowę ſprawę zoſtawiła przez trzy kadencye bez decyzyi, tedy oſoby ſądowe Wyżſzey *R*ozprawy ubliżonemi będą roczney pensyi ku pożytkowi cierpiącego, lub iego naſtępców, lub ſzkoł.

375.

O extraordynaryinych Wyżſzey Rozprawy zaſiadaniach.

A ieżeli potrzeba tego wyciąga, czyli za wezwaniem Gubernatora; tedy Wyżſza Rozprawa zasiada i w inne czaſy roku.

376

Jeżeli wſzyſtkie ſprawy w terminie zaſiadania nie ſą pokończone, iak one kończyć.

A ieżeli zdarzy się że przez kadencyę wſzyſtkie ſprawy nie ſą pokończone; tedy Prezydentowie powinni kontynuować zasiadanie z dwoma ſądowemi każdego departamentu dla kończenia przed niemi leżących ſpraw.

377.

O Jnſtygatorze i Adwokatach.

Przy Wyżſzey Rozprawie znayduie się

Instygator, Adwokat skarbowych spraw: Adwokat głównych spraw.

ROZDZIAŁ. XXV

O kancellaryi powszechnego opatrywania i i iey powinności.

378.

W Gubernii ustanawia się kancellarya powszechnego opatrywania.

W każdey Gubernii ustanawia się po iedney kancellaryi pod imieniem kancellaryi powszechnego opatrywania.

379.

O zasiadaiących w niey.

W kancellaryi powszechnego opatrywania prezyduie Gubernator sam i zasiadaią dway zasiadaiący wyższego ziemskiego sądu, dway zasiadaiący Guberskiego magistratu, i dway zasiadaiący Wyższey Rozprawy, (gdzie iest, gdzie zaś których niema, to samo przez się można rozumieć, że też w zasiadaniu nie będą) i pozwala się kancellaryi powszechnego opatrywania, ieśli się zdarzy potrzeba dla informowania się okolicznego czyli mieyscowego, przyzwać do zasiadania w kancellaryi powszechnego opatrywania powiatowego którego szlacheckiego marszałka, albo mieskiego Zwierzchnika, dla wspolnego rozebrania interessow.

380.

Co iest za powinność kancellaryi powszechnego opatrywania.

Kancellaryi powszechnego opatrywania porucza się staranie i dozor nad ustanowieniem i przyzwoitym rozporządzeniem. 1.

Na

Narodowych ſzkoł, 2. uſtanowienie i inſpekcya sierockich domow dla przytulenia i wychowania sierot mezkiey i niewieściey płci pozoſtałych po rodzicach bez ſpoſobu do życia. 3. Założenie i dozor ſzpitalow, czyli łazaretow dla leczenia chorych. 4. Założenie i dozor domow miłosiernych dla męzkiey i niewieściey płci ubogich, kalek i zgrzybiałych, ktorzy wyżywienia niemaią. 5. Założenie i dozor oſobnego domu dla chorych nieuleczonych, ktorzy ſpoſobu do życia nie maią. 6. Założenie i dozor domu dla odeſzłych od rozumu. 7. Założenie i dozor roboczych domow dla oboiey płci.

381.

Jakie założenia nie należą do kańcellaryi powſzechnego opatrywania.

Od opieki i dozoru kancellaryi powſzechnego opatrywania wyłączaią się te ſzkoły, lub założenia ktore oſobnemi przywileiami, czyli dyplomami nadanemi udoſtoione, albo rządom duchownym, lub świeckim poruczone z rozkazu JMPERATORSKIEY MOSCI.

382.

O kasſie JMPERATORSKIEY MOSCI poleconey kancellaryi powſzechnego opatrywania.

Kancellaryi powſzechnego opatrywania pozwala się ze ſkarbu JMPERATORSKIEY Mości na wyżey w 380. paragrafie wyrażone uſtanowy z pierwſzego razu na każdę Gubernię piętnaści tysięcy rublow z dochodow teyże Gubernii, i przykazuie

się kancellaryi powſzechnego opatrywania temi pieniędzmi tak ſzafować, żeby one ſamą rzeczą obrócone były napożytek tych uſtanowień i żadną miarą aby niebyły nadaremno utracane, ani obracane na inne wydatki, albo żeby nieginęły przez złe użytki, czyli ſzalbierſtwa po części lub też ze wſzyſtkim; pozwala się kancellaryi powſzechnego opatrywania oddawać te pieniądze na prawem uchwalone procenty, na niezawodne zaſtawy wedle przepisow ſzlacheckiego Banku, iednak z tą rożnicą, żeby zaſtawna maiętność rzeczą ſamą w tey Gubernii zoſtawała i żeby pieniądze tylko na rok rozdawane były: w iedne także ręce niewięcey tysiąca rublow, ani mniey, jak pięć ſet rubli: dozwala się kancellaryi powſzechnego opatrywania pomnażać ten kapitał, tak częścią procentowych pieniędzy iako i przyięciem od dobroczynnych ludzi na chwalebne uſtanowy dobrowolney ofiary, iako komu będzie się zdało i dla którego kto nadania uzna za dobre co naznaczyć: to na to i obracać. Pozwala się kancellaryi powſzechnego opatrywania fundować aptekę, którey dochody obrócić na pożytek uſtanowien w 380. paragrafie przepiſanych, wſzakże onym uſtanowieniom lekarſtwo dochodzić ma od kancellaryi bez zapłaty.

383

383.

Kancellarya powszechnego opatrywania utrzymuie niezawodne i dokładne przychodowe księgi co do wszystkich przyimowanych przez nię pieniędzy iak skarbowych, tak i od dobrotliwych dawcow. W zględem rozchodow zaś i komu pieniądze oddano, i co na co mianowicie wyszło, iak na ustanowienie, tak i na utrzymanie którego z ustanowień, po wiele corocznie wydaie się? sporządza każdego roku osobliwie rozchodowe porządne księgi, które odsyłaią się dla przedrabowania do Izby skarbowey tylekroć, ile kroć od JMPERATORSKIEGO Namiestnika przysłany będzie rozkaz.

O niezawodnych i dokładnych przychodowych i rozchodowych księgach.

384.

W zględem kraiowych szkoł kancellarya powszechnego opatrywania powinność ma starać się, żeby one były ustanowione 1. po wszystkich miastach, a potym w tych zaludnionych osadach które są pod sądem Wyższey Rozprawy, dla wszystkich tych, którzy dobrowolne chcą cwiczyć się w onych (w czym więc nieczynić nikomu przymuszenia, ale zostawić na wolę rodzicow oddadząli dzieci do szkoły ! albo ich doma zatrzymaią) 2. żeby niemaiętni mogli uczyć się bez płaty, a maiętni za umiarkowanę płatę, 3. nauka w kraiowych szkolach z pierwszego razu zasadza się

O kraiowych szkolach.

na

na nauczeniu młodzi czytania, ryſowania, piſania, arytmetyki. Dzieci także Greko-Roſsyiſkiego obrządku uczyć katechizmu dla zrozumienia fundamentow prawoſławney wiary, wykładu dziesięciorga Przykazań Bozych dla wpoienia moralney znaiomości; 4. w każdey ſzkole należy mieć dozor, żeby ſtancye były czyſte, i każdego dnia wymiecione, i powietrze się w onych przemieniało odmykaniem okien latem przez cały dzień, a zimą na każdy dzień przez krótkę chwilę; żeby dzieci od zaduchu w ſtancyach nie ponosili w zdrowiu ſwoim uſzczerbku. 5. Uczenie ma się odbywać każdego dnia, wyiąwſzy niedzielne i w tabelli wyrażone dni, wſzakże niewięcey dwóch godzin wciąż zrana, także dwóch godzin wciąż po obiedzie dla iednych dzieci w iedneyże nauce. We ſrzody zaś i w ſoboty po obiedzie daie się odpoczynek. 6. Nauczycielom zakazuie się karać dzieci karą cieleſną. 7. kancellarya powſzechnego opatrywania ma przyzwoite ſtaranie aby nauczyciele i ſzkoły wſzyſtko to co im wyznaczono odbierali wſzędzie i niechybnie; nieochoczych zaś i niedoſkonałych nauczycielow, po roztrząsnieniu zanieſioney przeciw nim ſkargi, odmienia i naznacza na mieyſcu ich pilnych i doſkonałych.

385.

Względem ustanowienia i dozoru sierocych domow ku opatrywaniu i hodowaniu sierot męskiey i niewieściey płci pozostałych po rodzicach bez sposobu życia, kancellaryi powszechnego opatrywania przepisuie się. ieśliby gdzie niebyło wygodne zakładanie takowych pospolitych domow dla wychowania, z przyczyny, że budowla potrzebuie kosztu przewyższaiącego nadanie, albo że utrzymanie dozorcow dla uczenia i wychowania konwiktorow odiełoby sposob do powiększenia onych liczby: wtedy kancellarya powszechnego opatrywania, maiąc za iedyny cel pomnożenie dla wiela od niey potrzebuiących pomocy ubogich sierot, wedle ich urodzenia, czyli stanu, odda ie na ręce pewnym, cnotliwym i obyczaynym ludziom za mierną zapłatę zmowionym do utrzymania i wychowania sierot z obowiązkiem, żeby stawić ich do kancellaryi powszechnego opatrywania w każdym czasie, dzieci z rodzicow rzemieslniczych dla nauczenia kupiectwa, a wszelkich innych sierot dla wyuczenia, czyli wyżywienia, wedle ich płci, urodzenia, czyli stanu.

O utrzymaniu i wychowaniu sierot oboiey płci.

386.

Względem ustanowienia i dozoru szpitalow, czyli łazaretow dla leczenia cho-

O szpitalach czyli łazaretach.

rych,

rych, należy kancellaryi powszechnego opatrywania starać się zakładać one dla ludnieyszych miast nie w mieście, lecz blisko onego, po niżey rzeki, wszakże nie wyżey miasta, ieśli można, na wysokim mieyscu i wolnym powietrzu, i bardzo troskliwie doyrzeć potrzeba żeby mieszkanie było nie ciasne ani nizkie, żeby stancye czysto utrzymane były i żeby w stancyach powietrze się świeże czyniło otwieraniem chociaż na krótkę chwilę, okien; żeby chorzy męskiey płci osobno chowani byli od chorych płci niewieściey; żeby choruiący na zaraźliwe choroby osobliwe stancye mieli: żeby zbytniemi i niepotrzebnemi ludzmi czyli przystawami, albo innemi bezpożytecznemi wydatkami nieumnieyszała się i nieginęła summa, którąby mogła być obracana z lepszym użytkiem dla uleczenia iak naywiększey liczby chorych. Kancellaryi powszechnego opatrywania równe bezprzerywne dbanie i staranie mieć należy, aby do łazaretow i znayduiącym się w nich dochodziło wszystko to co im wyznaczono. Dla wystawienia zaś wzoru przyłącza się rozporządzenie iednego łazaretu.

387.

O Domach miłosiernych. Względem ustanowienia i doglądania domow miłosiernych dla męzkiey i kobieciey płci ubogich, kalek i zgrzybiałych, którzy wyżywienia nie maią, należy kancellaryi

po

powſzechnego opatrywania doglądać, gdzie onym czego braknie (ponieważ na wielu mieyſcach takowe uſtanowy iuż zaprowadzone ſą) a ieżeli znaydzie, że gdzie w Gubernii liczba oboiey płci ubogich, kalek czyli zgrzybiałych, którzy wyżywienia nie maią, przechodzi liczbę poſtanowionych mieyſc po domach miłosiernych, natenczas kancellaryi powſzechnego opatrywania od daie się do uwagi, czyli rozſzerzyć uſtanowione domy miłosierne i powiękſzyć mieyſca w onych, czyli też zaprowadzić na nowo w ſpoſobnych do tego mieyſcach domy miłosierne, maiąc zawſze przed oczami, żeby takowi ubodzy, kalecy, i ſtarzy, którzy wyżywienia nie maią, otrzymywali przytulenie, odzienie i wyżywienie w domach miłosiernych, i żeby z powſzechnym wſtydem i zgorſzeniem niebyli przymuſzeni żebrać na ſtronie za domem gdzie ſą umieſzczeni. Przy uſtanowieniu domow miłosiernych kancellarya powſzechnego opatrywania dozierać ma i tego, żeby męzkiey płci domy oſobno, a kobieciey płci domy oſobno uſtanowione były; żeby do domow miłosiernych i w onych znayduiącym się dochodziło wſzyſtko to co im wyznaczono; żeby wewnątrz w domach miłosiernych policya zachowana była; żeby ſtancye były w ochędoſtwie utrzymywane; żeby w domach miłosiernych młodych ludzi oboyga płci żadną miarą niebyło, i gdzie

takowi znaydzieni będą: tedy kancellarya powſzechnego opatrywania, miarę biorąc z lat, płci, czyli ſtanu, odda onych albo do ſzkoł, albo umieści w ſłużbie, czyli poruczy onych dobrych obyczaiow ludziom dla nauk, czyli rzemiosła, czyli innych robot, czyli też odeſzle onych do roboczych domow dla wyżywienia, i żadną miarą niedopuści żeby z młodości w próżnowaniu żyli, i do próżnowania przywykali. Kancellarya powszechnego opatrywania doziera i tego żeby wewnątrz w domach miłosiernych zachowana była dobra obyczayność, i żeby żadnych nieforemności, towarzyſtw gorſzących nieprzytrafiało się, a nalezionych mimo ſpodziewania w przeciwnych takowych zgorſzeniach, kancellarya powſzechnego opatrywania podług uwagi odeſłać może do domow poprawy na czas, czyli na zawſze czego bardzo doſyć będzie dla powściągnienia zuſałości wſzelkiego gatunku oboyga płci ludzi.

388.

O domach dla chorych nieuleczonych.

Względem uſtanowienia i dozoru oſobnego domu dla nieuleczonych chorych którzy wyżywienia niemaią, kancellaryi powſzechnego opatrywania przepiſuie się takowy dom uſtanowić dla tego, że, choć w ſzpitalach, czyli łazaretach i ſtaraią się o uleczenie różną niemocą obłożnych,

nych; iednak trafiaią się choroby takowe, które z istoty swoiey bywaią nieuleczone. A ieżeli gdzie nie będzie osobliwego ustanowienia dla nieuleczonych ubogich: na ten czas zdarzyc się może że wszpitalach, czyli łazaretach liczba nieuleczonych ubogich zabierać będzie mieysca beż potrzebnie tych, którzy będąc przypadkowemi chorobami złożeni, mogliby otrzymać przez dane im pomocy i przez uleczenie w szpitalach, czyli łazaretach (niewspominaiąc i o tym, że bywaią choroby nieuleczone, które są przytym iescze i zarażliwe) czyli też nieuleczeni a ubodzy zostaną się bez przygarnienia. I dla tego kancellaryi powszechnego opatrywania należy starać się o dostarczenie nieuleczonym ubogim dachu, wyżywienia, usłużenia i opatrzenia, i przez to niech poda nieuleczonym ubogim przynaymniey ulgę w ich niemocach.

389.

O domach dla wyszłych z rozumu.

Względem ustanowienia i dozoru domu dla wyszłych z rozumu, kancellaryi powszechnego opatrywania należy mieć pieczę żeby dom obrany był dosyć obszerny i wkoło mocny, żeby uciec z onego nie można było. Takowy dom opatrzyć trzeba przystoynym, łagodnym, stałym i doskonałym dozorcą, i potrzebną liczbą ludzi dla dozoru, usłużenia i wyżywienia wyszłych

szłych z rozumu. Do czego przyimować można czyli z abszeytowanych żołnierzy dobrych i sprawnych, czyli inszych ludzi na ugodzonę płatę, ktòrzyby chodzili około wyszłych z rozumu z ludzkością, ale przy tym mieli o nich mocny i nieleniwy każdego czasu dozor, żeby wyszły z rozumu sam sobie i drugiemu co złego nie uczynił; i dla tego trzymać wyszłych z rozumu podług stanu miałkosci ich rozumu, czyli każdego z osobna zamknionego, czyli w takim mieyscu gdzie przezeń ani niebezpieczeństwo być, ani złego stać się nic nie może, i dołoży starania o ich wyleczenie. Wyszłych z rozumu ubogich przyimuią bez zapłaty, a maiących sposob przyimuią w dom nie inaczey iak za roczną płacę, na utrzymanie, dozor i na przystawy.

390.

O roboczych domach.

Względem ustanowienia i dozoru roboczych domow dla oboyga płci ludzi, kancellarya powszechnego opatrywania ma sciśle i pilnie dozierać żeby takowe ustanowienie korrespondowało doskonale temu zamysłowi dla którego takowe domy fundować przepisuie się, a mianowicie: żeby przez robotę dać wyżywienie ubogim; iakowę zaś robotę? to oddaie się do uwagi kancellaryi powszechnego opatrywania (ponieważ nie wszędzie iednakowe spo-

so-

ſobnośći bywaią. W Moſkwie kamienie piłować, w drugich mieyſcach czeſać len, czyli prząść, i temu podobne. A ponieważ w roboczych domach każdy się żywi z ſwoiey roboty; tedy przyimuią do onych prawdziwie ubogich oboyga płci ludzi, ktòrzy robić mogą, oraz i tych ktòrzy tam przychodzą; (a ktòrzy nie przywiązanemi ſą do inney roboty) w owych domach daią im robotę, a podług wymiaru ich roboty pokarm, ſtancyę, odzienie, czyli pieniądze, czyli też do roboczych domow przyimuią przytulenia niemaiących, ktòrzy przyſłani będą na czas, czyli na zawſze z iakiego kolwiek ſubſellium, nato władzę maiącego wtey Gubernii. Mieſzkaiących w roboczych domach ludzi męzkiey płci trzymać należy oſobno od kobiecey płci, i w tych uſtanowach, iako i we wſzyſtkich innych, zachowuią maxymy dobrey obyczayności, oddalaią wſzelkę niekarność i przeſtępſtwa przemieniaiące dobre uſtanowy na ſzkodliwe. Wyznaczaią do tych domow przyſtoynych dozorcow, ludzi ſumiennych i rządnie żyiących, oraz innych nieobędnie potrzebnych ludzi dla dozoru, unikaiąc we wſzyſtkim zbytku.

391.

Względem uſtanowienia i dozoru domow poprawy dla oboyga płci ludzi, kancellaryi powſzechnego opatrywania przepiſuie *O domach poprawy.*

się

się fundować one z wielką dbałością, żeby ustanowienie dofkonale korrespondowało intencyi; albowiem dobrze ustanowiony dom poprawy broni towarzystwo od wiela przestępstw dobrę obyczayność psuiących, a zatym iest potrzebnym dla powszechney karności i spokoyności Familii. Dom poprawy funduie się dla takich ludzi oboiey płci którzy są próżniackiego, nie powściągliwego życia, iakoto 1. synowie, czyli córki, którzy rodzicom swoim nie są posłuszni, czyli prowadzą złe życie, czyli do niczego dobrego nie są skłonni; 2. ludzie, którzy wpadaią w swywolne życie, zaczynaią rozpraszać maiątek, długi zaciągaią w sowit nad maiątek, dom niszczą i czynią swywole przeciwne czci: 3. ludzie, którzy zaczną bez wstydu i z pogardą iawnie postępować przeciw dobrey obyczayności i policyi, 4. poddani prożniacy których nikt w służbę nieprzymuie. 5. poddani leniwi i hultaie, którzy wszystko przepiiaią, czyli 6. ludźie, którzy niechcąc pracować dla swego wyżywienia, iedzą chleb darmo, i tym podobni. 7. swywolnego, nieforemnego i gorszącego życia kobiety. A w dom poprawy nie inaczey przyimuią na czas, czyli na zawsze wyźey opisanych ludzi towarzystwu wstyd i hańbę przynoszących,

iako za rozkazem Namieſtniczego rządu, czyli za dekretem drugich ſądow, czyli za ſkargą do kancellaryi powſzechnego opatrywania przez oycow, czyli matek podaną, czyli za ſkargą trzech ich krewnych (którzy powinni przyſtawić świadectwo, dla czego?) czyli za domaganiem się ſzlachcica, czyli goſpodarza, z wyrażeniem przyczyny dla którey odsyła człowieka do domu poprawy. Dom poprawy powinien być doſyć obſzerny poſtawiony na wolnym powietrzu, w około mocną oprowadzony ścianą, czyli takim parkanem, żeby uciec z owego domu żadną miarą nikt niemogł, i żeby liczby ludzi dla dozoru, czyli warty niepotrzebne niepowiękſzać. Wewnątrz domu poprawy mieć wſzyſtkie potrzebne dla domu budowle, i łaznię. Nad domem poprawy należy przełożyć przyſtoynego i ſprawnego dozorcę, i dla należytego we wſzyſtkich częściach domu dozoru z abſzeytowanych żołnierzow dobrych i ſprawnych ludzi. Wdom poprawy zaſłanych ludzi należy utrzymywać mężkę płeć oſobno od białey, i iak ſkoro kto do domu poprawy przyiętym będzie, i imię z oyca i nazwiſko iego w księgę domu tego zapiſane będzie: tedy nazywać iuż go tym imieniem chrzeſtnym a nie po oycu, ani nazwiſkiem familii: W domu poprawy nade-

wſzy-

wſzyſtko naybardziey poſtrzegać należy żeby zaſłani, okrom potrzebnego człowiekowi czaſu dla ſnu i pokarmu, żadną miarą nieprożnowali; lecz zoſtawali w nieprzerwaney robocie we wnątrz wdomu, a z tamtąd pod żadnym pretextem żadną miarą wypuſzczani nie byli; leniwych zaś przymuſzać do roboty, a ſzemrzących i nieposłuſznych dozwala się dozorcy karać palcatami, lecz nie więcey nad trzy uderzenia za ieden wyſtępek, czyli ſadzać na chlebie i wodzie na trzy dni, czyli w ciemnę turmę tego domu na tydzień. Do domu poprawy zaſłanym dawać należy potrzebny do wyżywienia pokarm bez zbytku, odzienie nayprościeyſze; chorym zaś po między nich ſtarać się leczeniem przywracać zdrowie. W dom poprawy zaſłanym za ſkargą rodzicow, krewnych, ſzlachty, czyli goſpodarzow, ſami rodzice krewni ſzlachta i goſpodarze powinni doſtarczać ſuſtentacyę, bez czego dom poprawy zaſłanych nie przyimuie, czyli przyiętych oſwobodzi: w domie poprawy, iak i we wſzyſtkich innych uſtanowieniach, kancellarya powſzechnego opatrywania ſurowie poſtrzega, żeby zachowane były maxymy dobrey obyczayności i policyi, i oddala wſzelkie przeſtępſtwa i zgorſzenia, przewracaiące dobre i pożyteczne funduſze w ſzkodliwe.

392.

A ieżeli zdarzy się że szczególna osoba czyli iakie towarzystwo, czyli miasto, czyli osady zechcą ustanowić iakowę kolwiek zwyż opisanych fundacyi, czyli ku ustanowionym przydać co żądaią swoim kosztem: tedy kancellarya powszechnego opatrywania nieczyni w tym nikomu przeszkody, byleby ustanowa ta zgadzała się z powszechnymi dla funduszow przepisanemi maxymami, i onych niepsuła; albowiem kancellarya powszechnego opatrywania wszędzie okazywać powinna dobroczynność ku narodowi ludzkiemu, i uskuteczniać wszędzie sprawy funduiące się na miłości rodzaiu ludzkiego, a szlachty marszałkowie i miescy zwierzchnicy obowiązanemi są w chwalebnych intencyach, których staranie włożone iest na kancellaryę powszechnego opatrywania, czynić na swoich mieyscach przestrogi i reprezentacyę do kancellaryi powszechnego opatrywania, w tym co ku powszechnemu pożytkowi ich mieysc im zda się bydź potrzebnym. *O osobliwych ustanowieniach.*

393.

Kancellarya powszechnego opatrywania ma iednę kadencyę zasiadania w roku, a mianowicie od osmego Stycznia do wielkiego tygodnia. *O kadencyi zasiadania kancellaryi powszechnego opatrywania.*

394.

Wzor położony dla fundacyi lazaretu.

W A

A.

JAK POSTĘPOWAĆ W PRZYIMOWANIU i UTRZYMANIU CHORYCH.

1,

Do łazaretu nieprzyimować nikogo bez karty podpiſaney ręką głównego dozorcy.

2.

Jak ſkoro chory przyięty będzie do łazaretu, tak odebrać od niego wſzyſtkie ſuknie i wſzelkie obuwie, i dać iemu zamiaſt tego ſuknię nocnę, czyli ſzlafrok z grubego płótna, koſzulę, czapkę nocnę, pończochy, ſpodnie i pantofle. Wſzyſtkie wzięte u chorego rzeczy ſpisawſzy zebrać w iedne związanie, i położyć w ſkarbczyku tego łazaretu, z napiſem imienia chorego,

3.

Takowe odebrane rzeczy u chorego, wrócić iemu w ten dzień, gdy za wyzdrowieniem wychodzić będzie z łazaretu.

4.

Łazaret funduie się dla określoney liczby ludzi (iak oſądzono będzie, dwudzieſtu, trzydzieſtu, więcey czyli mniey podług możności uſtanowioney ſuſtentacyi) i więcey nad oznaczonę liczbę chorych nieumieſzczać w łazarecie: i dla tego

dla determinowaney liczby chorych trzymać pościele zawſze w gotowości ze wſzyſtką należytością bielizny wſzelkiey, po trzy przemiany na każdego.

5.

U każdego chorego przy pościeli ma bydź ſtolik przykryty ceratą, a na tym ſtoliku kubek i konewka cynowa i dzwoneczek dla zazwania wartuiących.

6.

Stancye utrzymywać w ochędoſtwie i kadzić w onych po dwa razy na dzień, przemieniać powietrze iak Doktor czyli Felſzer o tym przepiſze, w którey to ſtancyi wartownicy bydz powinni bez odchodzenia.

7.

Obiadować chorzy zawſze o godzinie dziesiątey z rana maią, a wieczerzać o godzinie ſzóſtey w wieczor. Jedzenie gotować dla wſzyſtkich w powſzechności, chybaby dla kogo co oſobliwego od Doktora czyli Felſzera rozkazano było.

8.

Dozierać naymocniey żeby do chorych nikt z poſtronnych niczego nieprzynosił; roznoſzących przekupniow pod żadnym pretextem do łazaretu nie puſzczać,

9.

W lazarecie wygodę czynić i dozierać wszelkiego gatunku biednych i nędznych ludzi bez pieniężnie, drugich zaś chorych i Pańskich ſlug w ten czas tylko przyimować, kiedy są próżne mieysca, i ſtawiać ich osobno, a zapłatę za jch leki uſtanowić bardzo pomiarkowanę.

B

JACY LUDZIE BYC MAJĄ PRZY LAZARECIE I Z JAKĄ PENSYĄ.

Nazwiſka Urzędow.	*Liczba ludzi.*	*Pensya każdego*	*Na Pensyę dla wszyſtkich.*
Głowny dozorca			
Doktor			
Dozorca			
Felszerowie			
Pod Felszerowie			
Stróżowie domow			
Pierwszy ſtróż.			
Stróżowie rych			
Wartujący przy cho			
Kobiety wartnjące u chorych kobiet			
Kredencerz			
Kucharze			
Kuchcicy			
Praczka główna dozórca nad wszyſtką bielizną			

Przyniey praczki do mycia bielizny			
Szaſarz.			
Kopiſta			
Do rąbania drew parobek			
Parobcy do wożenia wody			
Konie			
Summa			

C

CO KOMU z ZNAYDUIĄCYCH SIĘ PRZY ŁAZARECIE NALEŻY WYKONYWAC.

10

Główny dozorca ma ſtaranie o wſzyſtkim tym co się ściąga do łazaretu, i o wſzyſtkich przy różnych powinnościach znayduiących się w łazarecie iemu poruczonych.

11.

Doktor powinien głównego dozorcy co tydzień na piſmie uwiadamiać o ſtanie chorych, i mieć nieuſpiony dozor żeby chorzy w leczeniu i w iedzeniu podług przepiſu iego utrzymywani byli, względem lekarſtw rozkazy daie felſzerowi i do apteki zapiſuie ſwoie przepiſy. Względem pokarmu zaś dla chorych daie notacyę dozorcy łazaretu.

12.

Jeśli z przysłanych za kartą podpisaną od głównego dozorcy chorych pokaże się kto być w zaraźliwey chorobie: tedy doktor da o tym znać dozorcy lazaretu, który zaraz takowego chorego postawi osobno, żeby zaraza nienastąpiła.

13.

Doktor ma nawiedzać chorych zrana nierzadziey iak przez dzień, czyli przynaymniey co dwa dni, a gdy zdarzą się większe felszerowskie operacye: tedy bydź ma i doktor przy onych.

14.

Felszer, a gdzie felszerow wiele, tedy dzień trzymaiący felszer, nietylko przynawiedzaniu doktora nieodstępnym być ma, lecz i w te dni kiedy doktor da znać że on z iakoweykolwiek przyczyny nie będzie oglądac chorych zrana i przepisywać onym potrzebne lekarstwa, a okrom tego i w dzień często mieć dozor, żeby podług przepisu w niczym niebyło niedostatku, i o wszystkim donosić doktorowi.

15.

Felszer, a gdzie felszerow więcey niż ieden, tedy dzień trzymaiący felszer ma uwiadomić ustnie głòwnego dozorcy co dzień o stanie chorych, Potrzebne operacye, przewiązywanie rąk i krwi puszczanie

nie odprawiać ma podług swoiego doświadczenia z naygorliwszą uwagą.

16.

Podfelszerzy w czasie brania lekarstw przytomnym być powinien przy chorych bez oddalania się, i dozierać żeby nieprzytrafiło się w czym niewyrozumienie. Wreszcie stoi on pod rozkazem dzień trzymaiącego felszera.

17.

Dozorcy łazaretow nieustannie należy mieć staranie oto, żeby włazarecie zachowane było ochędostwo i we wszystkim porządek, żeby pokarm podług przepisania doktorskiego był przygotowany, żeby chorzy w przystoynych podług chorob swoich mieyscach umieszczonemi byli, i odebrane od nich suknie i inne rzeczy należycie były chowane. On ma pod rządem swoim stróżów, wartownikow, kucharzow, i innych wszelkich niższych służących, i doziera żeby każdy z nich przystoynie odprawiał swoię powinnosć, o porządku włazarecie uwiadomia codziennie głównego dozorcę.

18.

Szafarz ma przenizanę księgę pod pieczęcią głównego dozorcy; w onę zapisywać należy iemu otrzymywane na rozchod od głównego dozorcy pieniądze, takoż i co, dokąd właściwie obrócono, u kogo ku-

kupiono, i komu oddano? przyczym przy notacyi kupcy powinni podpiſować się Mięſo i inne potrzeby, podług przepiſu dozorcy kupować w dobrym gatunku: co miesięcznie o całym rozchodzie podawać głównemu dozorcy wiadomość: a po wypłynieniu roku, i całę przenizanę księgę, dla przeyrzenia. On ma przy ſobie kopijſtę.

19.

Pierwſzego dnia każdego miesiąca powinno bydź zebranie, w ktòrym zasiada doktor, felſzerowie, dozorca i ſzafarz, i ieżeli wtym zebraniu poſtanowiono co będzie ku pożytkowi chorych: otym przełożyć należy głòwnemu dozorcy.

20.

Główny dozorca powinien dać każdey z wyrażonych urzędzy trzymaiących oſob, na fundamencie tego powſzechnego uſtanowienia, ułożonę ſzczegulnę informacyę, czyli przepis na wſzelkie przypadaiące przypadki, ręką ſwą podpiſanę.

21.

Oprocz przyſłanych i podawanych głównemu dozorcy uwiadomieniow, doktor trzymać powinien codziennę notacyę iak liczby i nazwiſka chorych, iak i o ich chorobach, o ſpoſobach użytych do leczenia onych, z przypadaiącemi do tego zdaniami, żeby takowa księga mogła w przyſzły czas ſłużyć w radach doktorſkich, która to księga ma bydz chowana w archiwie.

ROZDZIAŁ XXVI.

O ſumiennym ſądzie i iego powinności.

395.

Sąd ſumienny uſtanawia się.

Ponieważ oſobiſte bezpieczeńſtwo każdego wiernego poddanego naſzemu ludziom ſprzyiaiącemu JMPERATORSKIEMU ſercu bardzo drogie i ſzacowne ieſt, i żeby więc tym, którzy cierpią czaſem, zwłaſzcza przez nieſzczęśliwy przypadek, albo przez bieg rozmaitych okoliczności, które ich los daleko nad wartość ich ſpraw uciążaią, pomocnę rękę podać, uznaliśmy za dobre w każdym Namieſtnictwie oſobliwy ſąd pod imieniem ſumiennego ſądu naymiłościwiey poſtanowić; iako go ninieyſzym poſtanawiamy i zakładać przykazuiemy.

396.

O oſobach ſądowych ſumiennego ſądu.

W Sumiennym ſądzie zasiada ſędzia ſumiennego ſądu Namieſtnictwa iako Prezydent, tudzieſz w ſzlacheckich ſprawach dwie co trzy lata od ſzlachty Gubernii wybierać się maiące ſądowe oſoby; w mieſkich ſprawach dwie co lat trzy od miaſt Gubernii koleyno wybierać się maiące ſądowe oſoby; w ſprawach które do rozprawy należą dwie co lat trzy od siedzibnych gubernii wybierać się maiące ſądowe oſoby; ſumienni, prawa świadomi, i naukę maiący.

397.

Prawidła sumiennego sądu.

Sumienny sąd sądzi w powszechności tak, iak wszystkie inne sądy wedle praw; że zaś on na zachronę partykularnego, czyli osobistego bezpieczeństwa ustanawia się, więc powinny iego prawidła we wszystkich przypadkach następuiące być: 1. powszechna ludzi miłość. 2. wzgląd na osobę bliźniego iako człowieka: 3. wstręt od naprzykrzenia się czyli uciemiężenia ludzkiego. Z tey przyczyny ma sumienny sąd iakiegokolwiek bądź człowieka losu nie obciążać, ale raczey o powierzone sobie sumienne ulacnienie i przezorne a litościwe zakończenie przełożonych mu spraw tak się starać, iakby za to przed Bogiem i Naszym JMPERATORSKIM Maiestatem odpowiedzieć i każdego czasu zdawać liczbę potrafił.

398.

Sąd sumienny inaczey się nie wdawa w rzecz iakowę, tylko za rozkazem, odesłaniem albo proźbą.

Sumienny sąd wdaie się nie z własnego powodu w iakowę kolwiek rzecz, ale używa się za sprawę albo za rozkazem rządu, albo za odesłaniem od drugiego sądowego mieysca, albo za żałobą i proźbą.

399.

Co za sprawy przed sąd sumienny należą?

Sprawy takowych winowaycow którzy czasem, osobliwie przez iakowy nieszczęśliwy przypadek, albo przez bieg rozmaitych okoliczności, w obwinienia popadli, które onych los daleko nad wartość ich

sprаw

ſpraw obciążaią. Także przeſtępſtwa bez rozumnych lub małoletnich, i ſprawy czarownikow albo czarodzieyſtwa, ile ieśli głupſtwo, oſzukanie i proſtota z nim ſą złączone, powinny do ſumiennego ſądu być odeſłane, który ſam tylko prawo ma o to wſzyſtko wyrok uczynić.

400.

O powinności ſumiennego ſądu.

Powinność ſumiennego ſądu ieſt w cywilnych ſprawach te walczące ſtrony pogodzić które u niego umiarkowania ſwey ſprawy dopraſzaią się. Z tego względu domaga się ſumienny ſąd od żaluiącego i obżałowanego prawnych srzodkow i zdań dla ugody dokonania, i kiedy oba się zgodzą onych zmowę przez przyciśnienie ſwoiey pieczęci zmacnia. Kiedy zaś ſtrony poiednać się nie mogą, tedy nalega tak u żaluiącego się, iako i obżałowanego, aby każdy z ſwoiey ſtrony iednego albo dwuch w tym mieyſcu nadarzaiących się pośrzednikow poſtarał się, od którego urzędu żaden który w obywatelſkim towarzyſtwie żyie, unikać nie powinien. Gdy więc pośrzednicy wyznaczeni i przed ſąd ſtawieni ſą; tedy rozbieraią drugiego lub trzeciego dnia potym ſprawę weſpoł z ſumiennym ſądem, i ſtaraią się zatym wynaleść śrzodek do umiarkowania winuiącego i obwinionego. Jeśli się pośrzednicy między ſobą na iedno zgadzaią, tedy przyciſka ſumienny ſąd ſwę

pieczęć pod ich ugodę, a skarżący i oskarżony tracą zatym prawo do żałoby swoiey daley w którym kolwiek sądzie odnowienia. Kiedy zaś pośrzednicy z sobą zgodzić się nie mogą, tedy przekłada sąd sumienny onym swoie mniemanie, iakby skarżącego i oskarżonego bez ich ruiny, bez prawowania się, bez sporu, bez wzaiemnych zarzutow i pieniactwa pogodzić. Mniemanie zaś sumiennego sądu ma być na następuiących przepisach zasadzone: 1. Obie strony sposobnemi uczynić do prowadzenia życia prawom przyzwoitego, uczciwego i spokoynego. 2. Wszelkiey nieprzyiaźni zayściu i waśni zapobiedz. 3. Każdemu do własności dopomodz. 4. Sądom przez pogodzenie stron prac ich ubawić Kiedy zaś pośrzednicy mimo to zgodzić się nie mogą; tedy każe sumienny sąd skarżącemu i oskarżonemu osobiście przyiść przed się, i przekłada im śrzodki do ugody; ieśli je przyimuią, tedy umacnia ich ugodę przez pieczęć sumiennego sądu, ieśli zaś oni nieprzyimuią, tedy obudwom oznaymuje iż z ich sprzeczką daley nic do czynienia niema, i że się z nią do wyznaczonych przez prawa sądow udać mogą.

401.

Władza sumiennego sądu.

Jeśli kto suplikę do sumiennego sądu zasyła iż więcey trzech dni w więzieniu przytrzymany iest i że mu w tych trzech dniach

dniach nieoznaymiono za co ieſt w więzieniu, albo że w tych trzech dniach niezoſtał zapytanym, tedy ieſt ſąd ſumienny w obowiązku, ſkoroby takę ſuplikę otrzymał, i nim się zebranie rozeydzie, rozkaz wydać, aby ten w więzieniu siedzący człowiek, kiedy on nie za obrażenie Oſoby JMPERATORSKIEY MOSCI, nie za zdradę, nie za zaboyſtwo, nie za kradzież albo łupieſtwo więźniem siedzi, do ſądu ſumiennego odeſłany i przedeń ſtawiony był, z przyłączeniem przyczyn dla których go pod ſtrażą utrzymuią, lub dla czegoby nie był zapytany. Rozkazy ſumiennego ſądu powinny w tym razie na tym mieyſcu do którego przychodzą, i godziny nieodwlekaiąc, być wykonane pod wſkazem winy trzech set rublow od Prezydenta, a po ſto rublow od zasiadających, jeśliby w którym subsellium te rozkazy w przeciągu dwudzieſtu czterech godzin do ſkutku nie były przywiedzione. Względem drogi będzie się dwadzieścii pięć wiorſt na dzien liczyć. Jeśli ſumienny ſąd po przyſtawieniu więźnia znayduie, iż ſuplikuiący, ani za obrażenie JMPERATORSKIEY MOSCI, ani za zdradę, ani za zaboyſtwo, ni za kradzież albo łupieſtwo w więzieniu oſadzony ieſt; tedy rozkazuie więźnia za otrzymaną pareką tak względem iego zachowywania się, iako też względem iego ſtawania przed tym ſą-

dem

dem *Namieſtnictwa*, ktory on sam obiera i do którego na ow czas ſprawa odſyłana bywa, na wolność wypuści. Niema się za tym żaden ważyć, takowego przez władzę ſumiennego ſądu z więzienia uwolnionego człowieka za też ſamę rzecz przed iey rozſądzeniem, znowu do więzienia wſadzić. Iego rzecz zaś powinna według przepiſu praw być ſądzona. A ieśli ſąd ſumienny znaydzie, że ſupplikuiący dla wyżey wſpomnionych obwinień, to ieſt: za obrażenie Oſoby IMPERATORSKIEY MOSCI, za zdradę, za zaboyſtwo, za kradzież albo za łupieſtwo pod ſtrażą utrzymany ieſt, w iakim razie on też do ſumiennego ſądu odeſłany być nie ma; albo ieśli ſupplikuiący ſumiennemu ſądowi falſzywie donioſł iż trzy dni w areſzcie wysiedział nie wiedząc za co, ani będąc wypytywanym; albo ieśli żadnych poręcznikow za siebie nie daie lub nie ſtawia, tedy powinien ſumienny ſąd onego znowu do więzienia oddać, aby tam ściśley iak przedtym był trzymany,

402.

Na ſąd ſumienny ſkarżyć ſię w wyżſzym ſumiennym ſądzie.

Jeśli kto z wyroku ſumiennego ſądu nie kontent: ten ma o to ſwę żałobę przed wyżſzym ſumiennym ſądem przełożyć.

403.

O czaſie zaſiadania ſumiennego ſądu

Sumienny ſąd każdego razu ſchodzi się w terminach naznaczonych dla innych ſądowych mieyſc, i kiedy ſprawa ieſt.

404.

ROZDZIAŁ XXVII

O JNSTIGATORSKIEY I ADWOKATSKIEY POWINNOSCI.

404.

W ogulności Guberski Jnstygator i Gubersey Adwokaci naglądaią i pieczę maią o zachowaniu wszędzie wszelkiego porządku prawami ustanowionego, i o procedowaniu a odbywaniu samych spraw. Oni zachowuią całość władzy, ustanowień, i interessu JMPERATORSKIEY MOSCI; dostrzegaią żeby zakazanych poborow z ludu nikt niewybierał, i powinność maią wypleniać wszędzie szkodliwe wziątki.

W powszechności o powinności Guberskiego Jnstygatora i Guberskich Adwokatow.

405.

POWINNOSC GUBERSKIEGO JNSTYGATORA.

1.

Gdy przysłane będą nowe powszechne praw ustanowienia, czyli rozporządzenia, czyli ukazy do Gubernii, czyli Namiestnictwa: tedy dla zapisania w księgę praw, ustaw, i ukazow, Guberski Rząd i Jzby wysłuchiwaią nayprzód konkluzyę guberskiego Jnstygatora; ten przełoży im na ten czas nowo wydane prawo, ustawę czyli ukaz z iakim prawem zgodny, czyli iakim prawom przeciwny iest, czyli odmianę, czyli poprawę przynosi, czyli dopełnienie które?

Czego Guberskiemu Jnstygatorowi doglądać należy przy otrzymaniu nowego prawodawstwa.

2.

2.

Jak guberſki Jnſtygator złe zwyczaie przeciwne prawom powinien odwracać.

A ieżeli Guberſki Jnſtygator gdzie poſtrzeże nad używanie przeciwne prawu, uſtawom, czyli ukazom; tedy powinien otym (w przyzwoitości temu przypadkowi) na pamięć przywodzić i uwiadomić, Namieſtniczy Rząd, i Generał Jnſtygatora, żeby nad używanie poprawione było.

3.

Przy zaczęciu kadencyi Guberſki Jnſtygator rozkaże przeczytać dla odnowienia w pamięci przypadaiące paragrafy prawa.

Przy zaczęciu kadencyinego zasiadania Guberſki Jnſtygator rozkaże przeczytać te paragrafy z praw, uſtaw, czyli ukazow, o których mniema, że potrzeba one odnowić w pamięci dla naypilnieyſzego zachowſania, na fundamencie przysięgi, porządku i sprawiedliwego ſądu w ſubſelliach; lecz czytanie takowe niech nieprzedłuża się nad puł godziny.

4.

Dzieſięć paragrafow o których Guberſki Jnſtygator powinien donoſić Namieſtniczemu Rządowi.

Guberſki Jnſtygator powinien donosić Namieſtniczemu Rządowi wſzyſtko to, co do wiadomości iego doydzie ſciągaiącego się do Guberſkiego Rządu obowiązku, a mianowicie: 1. o niedokładnym gdzie w ſądowym mieyſcu wykonaniu praw, uſtaw, ukazow, 2. ieśli gdzie w Namieſtnictwie ieſt niepoſłuſzeńſtwo, czyli ſzemranie, 3. o leniwych w wypełnieniu powinności, 4. o opieſzałości w wykonaniu rozkazow, 5. o opieſzałym w ſprawach procedowaniu, 6,

o naruſzeniu maxym policyi, i o wſzyſtkim co daię okazyę do wiela zgorſzenia, o prawom przeciwnym poſtępku, o winie czyli przeſtępſtwie. 7. o zakazanym handlu czyli o prawom przciwney przeſzkodzie przedaży pozwoloney, 8. o naruſzeniu powſzechney ſpokoyności, 9. o naruſzeniu wierności przysięgi, 10. o ſkarbowym i powſzechnym uſzczerbku.

5.

Guberſki Jnſtygator doziera, żeby władza iednemu ſubſellium poruczona nieprzeſzła w drugie i iak iemu poſtępować w przypadku zwloki w wypełnieniu.

Guberſki Jnſtygator pilnie baczy, żeby w Namieſtnictwie iedne ſubſellium nieprzywłaſzczało ſobie władzy i odprawowania ſpraw przez uſtawy drugiemu ſubſellium poruczonych, i żeby ſprawy kończyły się a ſkończone ſprawy prędko i bez zwłoki ſamą rzeczą po decyzyi uſkutecznione były. I dla tego Guberſki Jnſtygator powinie pytać się bardzo częſto, ieżeli wykonano (takowy czas, w ktory początek i zakończenie oney ſprawy dopełnione być może) A ieżeli niedopełniono dla czegokolwiek, to guberſki Jnſtygator przypomnieć powinien wykonanie. A zatym w przypadku opieſzałości poſtąpić, iak w 4. punkcie przepiſano.

6.

A ieżeli trafi się wątpliwość do którego ſubſellium ſprawa należy, czyli o prawach: tedy wy-

Jeżeli trafi się ſprawa takowey iſtoty, iż z oney wypada wątpliwość, czyli zapytanie w iakowym ſubſellium, albo do iakiego mieyſca należy oney proceder, lub też

ſluchać konkluzyi Guberſkiego Jnſtygatora &c.

w każdey inſzey ſprawie gdzie u ſędziow rodzić się może o prawie wątpliwość: tedy kommunikuie się ta ſprawa Guberſkiemu Jnſtygatorowi, i wyſłuchaią iego konkluzyi przed decyzyą, a potym decyduią ſprawę. A podobnę konkluzyę Guberſki Jnſtygator obowiązany ieſt kommunikować General Jnſtygatorowi i od niego przyimować poprawę, żeby wſzędzie iednakowe rozumienie przyimowano o powſzechnych uſtanowach.

7.

Jeżeli iakowa ſprawa zdarzy się szczegulna i powſzechna, czyli ſzczegulna i do ſkarbowego intereſsu ściągaiąca ſię: tedy wyſłuchaią konkluzyj Guberſkiego Jnſtygatora.

Jeżeli trafi się ſprawa takowey iſtoty, że ieſt razem i ſzczegulną i powſzechną, czyli ſzczegulną lecz ściągaiącą się do ſkarbowego intereſsu: tedy kommunikuią onę guberſkiemu Jnſtygatorowi i wyſłuchiwaią iego konkluzyi przed decyzyą.

8.

Oba guberſcy Adwokaci daią ſię Guberſkiemu Jnſtygatorowi dla rady.

Guberſkiemu Jnſtygatorowi dla rady uſtanawiaią się Guberſki Adwokat głównych ſpraw i Guberſki Adwokat ſkarbowych ſpraw i rozumie się, że oni wſzyſcy trzey iednemi uſtami mówią.

9.

Guberſkiemu Jnſtygatorowi i Adwokatom nikt mowy nie przerywa.

Guberſkiemu Jnſtygatorowi, czyli Guberſkim Adwokatom niech nikt nieprzerywa mowy: lecz cierpliwie i w milczeniu

niech

niech wyſłuchiwaią ich konkluzyi i przekładania podług powinności.

10.

Guberſki Rząd i Izby przez Inſtygatora i Adwokatow znoſzą ſię.

*N*amieſtniczy *R*ząd i Izby przez Guberſkiego Inſtygatora i Guberſkich Adwokatow znoſzą się z ſobą kommunikacyą, i dla tego Guberſki Inſtygator i Guberſcy Adwokaci każdego czaſu wchodzą iak do *N*amieſtniczego *R*ządu, tak i do Izb.

11.

Pod Guberſkiego Inſtygatora iuryſdykcyą ſtoią drudzy Inſtygatorowie i Adwokaci.

Guberſkiego Inſtygatora iuryſdykcyi podlegli ſą iak drudzy Inſtygatorowie, tak i Adwokaci tego *N*amieſtnictwa, i on powinien przyimować od nich donoſzenia, i one podawać tam, gdzie należy.

12.

Guberſki Inſtygator, ponieważ ieſt okiem generalnego Inſtygatora powinien donośić iemu, gdy kto nie pełni powinności.

Gdy Guberſki Inſtygator poſtrzeże że kto niewykonywa powinności: tedy powinien donosić o tym nie tylko Generał Gubernatorowi, lecz i generalnemu Inſtygatorowi, ponieważ we wszyſtkich ſprawach Guberſki Inſtygator ieſt okiem generalnego Inſtygatora.

13.

Guberſki Inſtygator pieczę ma o trzymanych pod ſtrażą ludziach.

Guberſki Inſtygator ſtaranie ma o wyżywieniu pod ſtrażą zoſtawaiących, i żeby ſprawy tych ludzi prędſzę decyżyę otrzymały, i żeby oni prędzey odprawionemi, czyli wypuſzczonemi byli; i dla tego Guberſki Inſtygator powinien część chodzić

po turmach, przynaymniey raz w tydzień, a mianowicie w piątki po obiedzie, żeby poznać mogł ſtan w turmie siedzących, i ieżeli im dochodzi wſzyſtko to co im wyznaczono, i ieżeli ich utrzymuią zgodnie z ich ſtanem i ludzkością.

406.

POWINNOSC GUBERSKIEGO i ADWOKATA SKARBOWYCH SPRAW, I GUBERSKIEGO ADWOKATA GŁOWNYCH SPRAW.

I.

Guberſcy Adwokaci ſłużą guberſkiemu Inſtygatorowi radą, i imieniem iego przekładaią konkluzyę.

Guberſki Adwokat ſkarbowych ſpraw i Guberſki Adwokat głównych ſpraw, iak w 8. punkcie powinności Guberſkiego Inſtygatora przepiſano, dla tego uſtanowionemi ſą, żeby Guberſkiemu Inſtygatorowi ſłużyli radą w należących ſprawach do iego urzędu, i żeby miaſto Guberſkiego Inſtygatora i imieniem iego przekładali konkluzyę w Izbach.

2.

W przypadkach wątpliwości Guberſcy Adwokaci z Guberſkim Inſtygatorem naradzaią ſię, a ieżeli nie wſzyscy trzey iednego ſą zdania, tedy głos Guberſkie

W przypadku wątpliwości do którego ſubſellium ſprawa należy, czyli w wątpliwości o prawach, o których w 6. punkcie powinności Guberſkiego Inſtygatora wſpomniano, Guberſki Inſtygator i Guberſcy Adwokaci poradziwſzy ſię między ſobą powſzechnym zdaniem rozwiązuią wątpliwość. A ieżeli wſzyſcy trzey nie iednego

ſą

ſa zdania, tedy Guberſkiego Inſtygatora głos przewagę daie temu zdaniu Adwokata na które on przyſtaie.

go Inſtygatora przewagę daie.

3.

Guberſkich Adwokatow powinność ieſt 1. kłaść konkluzyę zgodnę z zachowaniem powſzechnego, prawem uſtanowionego porządku, 2. wynosić żałoby bez względu na osoby, iako ſtronie powodowey; guberſkiemu Adwokatowi ſkarbowych ſpraw w ſkarbowych ſprawach i w ſprawach naruſzaiących powſzechny porządek, czyli przeciwnych władzy i przysiegłey powinności; Guberſkiemu zaś Adwokatowi głównych ſpraw wynosic żałobę iak ſtronie powodowey w winach głównych i przeſtępſtwach wzruſzaiących prawa, każdą razą tam, gdzie ſtrony powodowey niemaſz, iednak dowody ſą; ſtroną zaś powodową guberſcy Adwokaci nie inaczey bywaią, iak doniożſzy o tym wprzód Namieſtniczemu Rządowi, i ukazawſzy onemu w ſprawie tey ſwoie dowody, i otrzymawſzy od Namieſtniczego Rządu dozwolenie.

O zamiarach Adwokackiey powinności &c.

4.

Względem powierzoney powinności, Guberſcy Adwokaci prawo maią domagać się od tego ſubſellium, gdzie ſą poſtanowięni, kommunikacyi wſzelkiey ſprawy ściągaiącey się do ich powinności, iako to na.

Guberſcy Adwokaci maią prawo domagać się kommunikacyi każdey ſprawy do ich powinności przypadaiącey.

naprzykład: w sprawach tyczących się skarbowego interessu, czyli ubytku; w sprawach o gruntach, skarbowe ziemie i prawa oni ochraniać powinni; w sprawach naruszaiących powszechny porządek, czyli przeciwnych władzy i powinności; w sprawach ściągaiących się do zakazanego poboru z ludu, czyli o szkodliwe wziątki: w sprawach ściągaiących się do powszechności; w sprawach małoletnich, którzy opiekunow nie maią, i w innych temu podobnych, w powinność ich wchodzących, czyli stosuiących się do oney, wszakże niewdaiąc się iednak w sprawy między szczegulnemi osobami nieściągaiącemi się do wyżey opisanych w tym punkcie.

5.

Guberscy Adwokaci w kommunikowanych sprawach i w których oni z powinności swoiey są stroną powodową iakie prawa maią?

W kommunikowanych sprawach, czy też kiedy który Guberski Adwokat stał się stroną powodową, w ten czas podług własności sprawy on moc ma przełożyć sądowi i domagać się od onego albo osobistego stawienia przed sąd i strony obżałowaney, lub iey upełnomocnionego, albo reprezentacyi od strony obżałowaney na mieyscu w subsellium: albo sędziowskiego rozkazu na osądzenie strony obżałowaney pod strażą, ieżeli przestępstwo takowego iest gatunku, czyli prawo tak rozkazuie; albo wskazania winy albo dania reprymandy: albo innych

są.

sądowych wyrokow podług własności sprawy: iednym słowem Guberscy Adwokaci prawo maią w sprawach swoiego urzędu wynosić w sądowym mieysca w ktòrym oni są ustanowionemi; żałobę; skargę; prosić o inkwizycyę po przywołaney sprawie i dla uczynienia dekretu przekładać to czego w żałobie nie dostaie: zaappellować udecydowanę sprawę z niższych sądow do wyższych: doglądać i pieczę mieć o zachowaniu porządku każdemu subsellium przepisanego; i aby strony powodowe i obżałowane powinnę dla sądu i sędziow cześć wyrządzali: żeby subsellia zbierały się w swoim czasie, i sessye mieli o rozkazaney porze, wprzypadku zaś podeyrzenia w sprawie na którę osobę sądowę, ieżeli się sam òw nie wstrzyma od zasiadania, oni iemu o tym przystoynie do zrozumienia dać mogą, żeby winy w należący czas exekwowane były, oni zaś sami za wszelkie opuszczenie podpadaią sowitey pieniężney karze: oni też godzą spory i zwady mogące wyniknąć iak między sędziami, tak i między stronami, gdy tego po nich potrzebować będą.

6.

Guberscy Adwokaci iak się zachować maią w procede-

W procederach pretensyinych Guberski Adwokat może zaczynać sprawę i bez zgodzenia się Guberskiego Instygatora, wysłucha

derach pretensyinych i głównych sprawach względem Guberskiego Instygatora.

chywaiąc iednak iego konkluzyi. Wgłòwnych zaś sprawach i skarbowych Guberski Instygator na pismie poda swoię konkluzyę podług którey Guberscy Adwokaci postępować powinni.

7.

Guberskim Adwokatom zakazuie się w sprawach do ich powinności należących dawać komukolwiek radę, czyli być za kogo zastępcą.

Guberskim Adwokatom zakazuie się w sprawach do ich powinności i do skarbowego interessu stosuiących się podawać radę komu kolwiek, czyli za miast kogo być zastępcą.

8.

Guberski Adwokat głównych spraw kiedy przekładać ma swoię konkluzyę w zaczętey sprawie i kiedy mu obiawić delacyę czyli delatora?

Guberski Adwokat głównych spraw, gdy uyrzy żałobę i winy strony obożałowaney: w ten czas zaraz sądowi przełoży swoię konkluzyę: a ieżeli sąd usprawiedliwi stronę obżałowaną: wtedy Guberski Adwokat pod zagrożeniem utraty swoiego mieysca obowiązanym iest przełożyć stronie obżałowaney delacyę i delatora, ieżeli strona obżałowana tego domagać się będzie, żeby iasno i iawno było, iż Guberski Adwokat głównych spraw nie iest potwarcą niewinności.

9.

Guberski Instygator i Adwokaci wychodzą w czasie decyzyi sprawy z koła.

Guberscy Adwokaci i guberski Instygator w czasie namowy w sprawie z koła wychodzą, a sądowe subsellia decyduią wszelkie sprawy podług dokładney własności i słów prawa bez względu ni na czyie żądania lub propozycye.

10.

10.

Guberſcy Adwokaci w przypadku potrzeby ieden drugiego mieyſce zaſtępuią, gdy którego nie maſz. A za nadaremne zaczynanie prawa powinni oni płacić wſzyſtkie expenſa i ſzkody, tracić ſwoie mieyſca i wytrzymać tę karę pod którą kogo poddawać usiłowali, jeśli się pokaże że dobrowolnie kogo zpotwarzyli.

Guberſcy Adwokaci ieden drugiego mieyſce zaſtępuią, i w iakę winę popadaią wcywilnych i głównych ſprawach, ieżeli kogo zpotwarzą.

407.

O POWINNOSCI JNSTYGATOROW I ADWOKATOW PRZY WYZSZYM ZIEMSKIM SĄDZIE, GUBERSKIM MAGISTRACIE, I WYZSZEY ROZPRAWIE W OGULNOSCI.

Ponieważ dla przyśpieſzenia ſprawiedliwości, dla zachowania dobrego, prawami uſtanowionego porządku w ſądowych mieyſcach tak względem sędziow, iak i z uwagi ſtron powodowych i obżałowanych, pożyteczno ieſt, kiedy ſądowe ſubſellia opatrzone ſą umyślnemi oſobami, którym przepiſano i których powinnością ieſt, być utrzymuiącemi exekucyę prawa, ſtrofowanie przeſtępſtwa a niewinności zachronę, przeto więc uſtanawia się w Wyżſzym Ziemſkim ſądzie Jnſtygator, Adwokat ſpraw ſkarbowych i Adwokat ſpraw głównych; w Guberſkim magiſtracie Jnſtygator, Adwokat

Przyczyny uſtanowienia Jnſtygatora i Adwokatow.

 ſkar.

ſkarbowych ſpraw i Adwokat głównych ſpraw; w Wyżſzey rozprawie Jnſtygator, Adwokat ſkarbowych ſpraw i Adwokat głównych ſpraw.

408.

O POWINNOSCI INSTYGATORA PRZY WYZSZYM ZIEMSKIM SĄDZIE, PRZY GUBERSKIM MAGISTRACIE I WYZSZEY ROZPRAWIE.

1.

Jak w Wyżſzych ſądach Jnſtygatorowie nad używania przeciwne prawom powinni odwracać.

Jeżeli w którym z tych ſądow Jnſtygator poſtrzeże nad używanie przeciwne prawom, uſtawom czyli ukazom; tedy powinien o tym (przyſtoynie wedle tego, iak przypada) przypomnieć i uwiadomić guberſkiego Jnſtygatora, żeby nad używanie poprawiony być mógł.

2.

Przy zaczęciu kadencyi Inſtygator rozkaże przeczytać dla odnowienia w pamięci dogodne paragrafy uſtaw.

Przy zaczęciu kadencyinego zasiadania Jnſtygator rozkaże przeczytać te paragrafy z praw, uſtaw, czyli ukazow, o których rozumie, iż potrzeba odnowić pamięć dla naylepſzego zachowania podług przysięgi, porządku, i ſprawiedliwości w ſubſelliach, ale czytanie takowe niech nie będzie dłuższe nad puł godziny.

3.

Dzieſięć punktow o których Inſtygator powinien donieść

Każdy Jnſtygator powinien donosić guberſkiemu Jnſtygatorowi wſzyſtko to co

do

guberſkiemu Inſtygatorowi.

do wiadomości iego doydzie ściągaiącego się do Namieſtniczego Rządu powinności a mianowicie tego wyżſzego ziemſkiego ſądu, czy Guberſkiego Magiſtratu, lub pod iuryſdykcyą onych zoſtaiących, 1. o nie ściſłym w ſądowym mieyscu wykonaniu praw, uſtaw i ukazow. 2. ieżeli gdzie ieſt niepoſłuſzeńſtwo czyli ſzemranie, 3. o leniwych w pełnieniu powinności. 4. o opieſzałości w czynieniu zadość rozkazom; 5 o przewłoce w ſpraw odbywaniu. 6. o naruſzeniu uſtaw policyi i wſzelkim zdarzaiącym się licznym zgorſzeniu, o prawom przeciwnym poſtępku, winie albo wykroczeniu, 7 o zakazanym kupczeniu albo o prawom przeciwney przeſzkodzie pozwolonemu kupczeniu, 8. o naruſzeniu powſzechney ſpokoyności; 9 o naruſzeniu przysięgi wierności, 10. o ſkarbowym powſzechnym uſzczerbku.

4.

Inſtygator wyżſzego którego ſądu, czyli Guberſkiego magiſtratu, pilnie dogląda żeby pod jurysdykcyą tego ſądu ſtoiące iedne ſubſellium nieprzywłaſzczało ſobie władzy i nieodbywało ſpraw przez uſtawy drugiemu ſubſellium powierzonych, i żeby ſprawy kończyły się, a okończone ſprawy pretko i bez przewłoki ſamą rzeczą podług rozſądzenia ſkutek wzięły. Y dla

Inſtygator dogląda, żeby władza iednemu ſubsellium pozwolona nie przechodziła w drugie, i iak ma poſtąpić w przypadku opieſzałości w wykonywaniu.

tego Jnstygator powinien dowiadywać się nader często jesli wykonano? (wtakowy czas w którym początek i koniec owey sprawy dopełnion być może) a jeśli niewykonano z przyczyny iakiey; tedy Jnstygator przypomnieć powinien wykonanie, i przeto w przypadku opieszałości ma o tym donieść guberskiemu Jnstygatorowi.

Jeśli trafi się wątpliwość do którego subsellium sprawa należy, czyli o prawach; tedy wysłuchać konkluzyi Instygatora.

5.

Jeżeli się trafi sprawa takowey istoty, że z oney wynika wątpliwość czyli zapytanie do iakowego subsellium, czyli do iakiego mieysca proceder należy, czyli we wszelkiey inney sprawie, gdzie u sądu wyniknąć może względem prawodawstwa wątpliwość: tedy ta sprawa Jnstygatorowi kommunikowana będzie, i przesłuchaią iego konkluzyi przed sentencyą, a potym zadecyduią sprawę, podobne też konkluzye Jnstygator obowiązany kommunikować guberskiemu Jnstygatorowi i od niego otrzymywać poprawienia konkluzyi zgadzaiące się z powszechnemi ustawami.

Jeżeli ioka sprawa przytrafi się częścią szczegulna, częścią powszechna albo też szczegulna, ale do skarbowego interessu ściągaiąca się: tedy wysłuchuią konkluzyi Instygatora.

6.

Jeżeli trafi się sprawa takowey istoty, iż iest razem szczegulną i powszechną, czyli szczegulną ale ściągaiącą się i do skarbowego interessu: tedy kommunikuie się Jnstygatorowi i wysłuchiwaią iego konkluzyi przed decydowaniem.

7

7.

Wyżſzych ſądow czyli Guberſkiego magiſtratu Jnſtygatorowi dla rady naznaczaią ſię Adwokat ſkarbowych ſpraw, i Adwokat głównych ſpraw, i rozumie ſię że oni wſzyſcy trzey iednymi uſtami mówią.

Obadwa Adwokaci daią ſię Jnſtygatorowi dla rady.

8.

Wyżſzych ſądow czyli Guberſkiego magiſtratu Jnſtygatorowi czyli Adwokatom niech nikt nie przerywa mowy; lecz cierpliwie i w milczeniu niech wyſłuchaią ich konkluzyi i przekładania podług powinności.

Jnſtygatorowi i Adwokatom niech nikt mowy nieprzerywa.

9.

Obadwa departamenta Wyżſzego iakiego ſądu, i wyżſze ſądy między ſobą przez ſwoiego Jnſtygatora i Adwokatow, znaſza ią ſię ſposobem kommunikacyi; i dla tego Jnſtygator i Adwokaci w każdym razie wchodzą we wſzelkie zaſiadania ſwoiego ſubſellium w którym ſą poſtanowieni.

Oba departamenta wyżſzego którekolwiek ſądu, przez Jnſtygatora i Adwokatow kommunikacyę ſobie czynią &c.

10

Jeżeli Jnſtygator poſtrzeże że kto nie wypełnia powinności ſwoiey; tedy powinien donieść o tym Guberſkiemu Jnſtygatorowi, albowiem każdy Jnſtygator w Namieſtnictwie ieſt okiem Guberſkiego Jnſtygatora.

Każdy Jnſtygator, ponieważ ieſt okiem Guberſkiego Jnſtygatora, powinien donieść iemu o niewykonaniu przez kogo powinności.

11.

Jnſtygatorowie i Adwokaci wyżſzych ſą

Jnſtygatorowie i Ad

sądow; podlegli są Guberskiemu Instygatorowi, i do onego posyłaią donoszenia.

Adwokaci są pod iurisdykcyą Guberskiego Instygatora,

12.

Instygator pieczę ma o utrzymanych pod strażą.

Instygator pieczę ma o wyżywieniu pod strażą zatrzymanych, i aby sprawy tych ludzi predszę decyzyę otrzymywały, i samiż prędzey odprawę odnieśli; i dla tego Instygator powinien chodzić często po turmach przynaymniey raz w tydzień, a mianowicie w piątki po obiedzie; aby uyrzeć mógł stan w turmie siedzących, i jeżeli dochodzi im wszystko to co dla nich postanowiono, i jeżeli ich tam trzymaią zgodnie we wszystkim podług ich stanu i ludzkości.

400.

O POWINNOSCI ADWOKATA SPRAW SKARBOWYCH, I ADWOKATA SPRAW GŁOWNYCH, PRZY WYZSZYM ZIEMSKIM SĄDZIE, PRZY GUBERSKIM MAGISTRACIE I WYZSZEY ROZPRAWIE.

I.

Adwokaci służą Instygatorowi radą i imieniem iego kladną konkluzyę.

Przy wyższych sądach Adwokaci spraw skarbowych, i Adwokaci głownych spraw, iak w 7. punkcie powinności Instygatorowi wyższych sądow przepisano, dla tego ustanawiaią się, żeby Instygatorowi służyli radą

wtra

w trafiaiących się sprawach podług iego powinności, i żeby miasto Jnstygatora i imieniem iego kładli konkluzyę w tym wyższym sądzie w którym oni postanowieni są.

2.

W przypadku wątpliwości, do którego mieysca sprawa należy, czyli w niepewności względem spraw, o których wspomniano w 5 punkcie powinności Jnstygatora wyższych sądow, Jnstygator i Adwokaci poradziwszy się między sobą, powszechnym zdaniem rezolwuią wątpliwość; będzieli zaś że wszyscy trzey nie iednego są zdania; tedy Jnstygator doniesie Guberskiemu Jnstygatorowi.

W przypadkach powątpiwania Adwokaci radzą z Jnstygatorem, a ieżeli wszyscy trzey nie iednego są zdania, to Jnstygator doniesie o tym Guberskiemu Jnstygatorowi.

3.

Wyższych sądow Adwokatow powinność iest 1. kłaść konkluzye zgodne z ocaleniem powszechnego, prawami ustanowionego porządku, 2. wynosić żałobę bez względu na osoby, miasto strony powodowey Adwokata skarbowych spraw, wynosi żałobę w interessach skarbowych, i w sprawach wzruszaiących powszechny porządek lub przeciwnych władzy i powinności; Adwokata zaś głównych spraw, wynosić żałobę iak stronie powodowey, w głównych winach i przestępstwach prawa wzruszaiących, każdego razu, tam gdzie strony powodowey niemasz, iednakże dowody są; stroną powodową zaś Adwokaci nie i nak bywaią, iak donioższy

O zamiarach Adwokatskiey powinności &c.

etym

o tym Guberſkiemu Juſtygatorowi i pokazawſzy iemu swoie w tey ſprawie dowody, oraz otrzymawſzy od niego pozwolenie, czyli zgodzenie się

4.

Adwokaci maią prawo domagać ſię kommunikacyi wſzelkiey ſprawy do ich urzędu ściągaiącey ſię.

Względem powierzonego urzędu Adwokaci maią moc domagać się w tym ſubselium, gdzie oni ſą poſtanowieni, kommunikacyi wſzelkiey ſprawy ściągaiącey się do ich powinności, iakowe ſą ſprawy tyczące się ſkarbowego intereſsu czyli uſzczerbku, w ſporach o grunt: oni ſkarbowe grunta i prawa zaſzczycać powinni; ſprawy wzruſzaiące powſzechny porządek, czyli przeciwne władzy i powinności; ſprawy ściągaiące się do zakazanego poboru z ludu; czyli oſzkodliwe korrupcye; ſprawy ściągaiące się do powſzechności; ſprawy małoletnich którzy opiekunow niemaią, i inne tym podobne w ich powinność wpadaiące, czyli ściągaiące się do niey: żadną miarą atoli niewdaiąc się w ſprawy między partykularnemi oſobami nieściągaiące się do wyż wſpomnianych w tym artykule.

5.

Adwokaci za kommunikacyą ſpraw i w ſprawach w których oni z urzędu ſwego ſtroną ſą powodową, iakie prawa maią?

W ſprawach kommunikowanych, czyli gdy który Adwokat ſtanie się ſtroną powodową: tedy podług ſłuſzności ſprawy Adwokat ma prawo przekładać ſądowi, i domagac się albo oſobiſtego przyſtawienia

ſtro

ſtrony obżałowaney, czyli od oney upełnomocnionego, czyli przyſtawienia ſtrony obżałowaney na mieyſce do ſubſellium, czyli rozkazu ſądowego aby oſadzona była ſtrona obżałowana pod ſtrażą jeżeli będzie przeſtępſtwo takowego gatunku, iż za nie prawa wyciągaią, czyli wſkazania winy, czyli dania reprymandy, czyli innych ſądowych decyzyi według właſności ſprawy; iednym ſłowem. Adwokaci maią moc w ſprawach ſwego urzędu wynosić w ſądowym mieyſcu w którym oni poſtanowieni ſą, żałobę, ſkargę, dopraſzać się inkwizycyi podług procederu ſprawy, oraz i przed ferowaniem decyzyi przyłożyć to czego w procederze niedoſtaie; zaapellować od ſądzonę ſprawę z niżſzego ſubſellium do wyżſzego, doſtrzegać i pieczę mieć o zachowaniu porządku każdemu ſądowi przepiſanego, i żeby żałuiący i odwodzący się, należyte ſądowi i ſędziom poſzanowanie wyrządzali, a żeby ſądowe ſubſellia zbierały się ſwego czaſu, a kadencye ſeſsye odbywali w nakazaney porze, w przypadku zaś podeyrzenia o ſprawę na którego z ſądowych ieżeli się ſam nie wſtrzyma od zasiadania, tedy Adwokaci iemu przyzwoicie to napomknąc obowiązani ſą: żeby winy w należytym czasie zyſkane były, a Adwokaci ſami za wſzelkie opuſzczenie podpadaią podwòynemu ſztrafowi: oni tak-

że godzą nieſnaſki i zwady mogące urość iak między ſędziami, tak i między ſtronami, kiedy w tym zaydzie do nich rekwizycya.

6.

Adwokatom zabrania ſię dawać rady nikomu w ſprawach do ich urzędu ściągaiących się . lub też być czyim zaſtępcą.

Adwokatom zakazuie się, w ſprawach ściągaiących się do ich urzędu i do ſkarbowego intereſsu dawać komukolwiek rady, czyli też zamiaſt kogo być zaſtępcami.

7.

Adwokat ſpraw głównych, kiedy ma podać ſwę konkluzyę w ſprawie zaczętey, i kiedy onemu obiawić delacyę i delatora?

Adwokat głównych ſpraw, kiedy pozna kontrowerſyę i winy obżałowanego: tedy zaraz przełoży ſądowi ſwoię konkluzyę: ieśli zaś ſąd uſprawiedliwi ſtronę obżałowanę: tedy Adwokat pod karą utraty ſwego mieyſca obowiązanym ieſt wyiawić ſtronie obżałowaney delacyę i delatora, ieśliby o ſkarżony tego domagał się, aby iaſno i iawno było, że Adwokat głównych ſpraw nie ieſt potwarcą niewinności.

8.

Adwokaci i Jnſtygatorowie wychodzą czaſu namowy z koła.

Jnſtygator i Adwokaci w czasie decyzyi ſprawy z koła wychodzą. a ſądowe mieyſca odſądzaią wſzyſtkie ſprawy według dokładney mocy i ſłów prawa bez względu ni naczyie żądania, lub remonſtracye.

9.

Adwokaci jeden drugiego mieyſce zaſtępuie, i pod jakę winę oni podpadaią w

Adwokaci w przypadku potrzeby ieden drugiego mieyſce zaſtępuią, gdy ktoego nie maiz: za próżnę zaś zaczepkę pro win

winni oni zapłacić wszystkie expensa i utraty, wypaść z mieysca, i wytrzymać tę karę, którę na kogo sprowadzić usiłowali, jeżeli się pokaże że umyślnie kogo zpotwarzyli.

cywilnych i główaych sprawach, gdy zpotwarzą niewinnych ludzi.

410. POWINNOSC POWIATOWEGO ADWOKATA.

1.

Powiatowy Adwokat podług wykonaney swoiey przysięgi powinien staranie mieć, aby w Powiecie nic zgoła przeciwnego w ładzy, interessowi, prawom, ustawom i rozkazom JMPERATORSKIEY MOSCI, i publicznemu dobru niedziało się: co ieżeli, mimo mniemania co temu przeciwnego postrzeże: tedy bez względu na osoby możne powinien o tym uwiadomić Guberskiego Jnstygatora i według iego rozkazu czy dopuszczenia wynosić pozew.

Oczym powiatowemu Adwokatowi mieć staranie &c.

2.

Nieporządki w sądowych mieyscach tego powiatu przytrafiać się mogące iak od zasiadaiących tak i od proceduiących przeciwko prawom, ustanowom, i rozkazom JMPERATORSKIEY MOSCI Powiatowy Adwokat powinien zapisywać, zasiadaiącym przyzwoitym sposobem przypominać i ich ostrzegać obowiązanym iest. proceduiącym też perswadować, a ieżeli iego kto

Co Powiatowemu Adwokatowi zapisywać &c.

niepoſłuchaią; tedy mocen on zapozwać ich do przyzwoitego ſubſellium dla ſprawienia się albo dla napomnienia lub włożenia winy, czy też poſtąpi iak prawo opiewa.

3.

Czego na kadencyinych ſeſsyach powiatowy Adwokat patrzyć powinien.

Powiatowy Adwokat w powiecie ſwoim obowiązany doſtrzegać, żeby ſądy w przepiſanym terminie zbierały się, albo też za rozkazem extraordynarynym ſeſsye bywały, żeby odſądzone ſprawy ſkutek miały, żeby nikomu krzywdy czyli uciemiężenia, czyli uciſku od nikogo nie było. i dla tego kommunikuie się iemu od wſzyſtkich w Powiecie ſądow regeſtr odeſzłych ſpraw, żeby aktualnego wykonania dekretu dopatrzyć mogł, za co obowiązanym on ieſt odpowiadać przed Namieſtniczym Rządem.

4.

Czego powiatowemu Adwokatowi nadglądać w Powiecie.

Powiatowemu Adwokatowi porucza się dozor w powiecie żeby wſzyſtkie poſpolite uſtawy wſzędzie w ſwoiey mocy zachowane były i wſzyſtkie publikowane prawa, poſtanowienia, i ukazy dopełnione zoſtały. Jeżeli zaś gdzie poſtrzeże niezachowanie onych tedy donieść ma o tym guberſkiemu Jnſtygatorowi a żałobę nie inaczey wynosić, iak za rozkazem czyli pochwaleniem Guberſkiego Inſtygatora, tam gdzie podług praw przykazano.

5.

5.

Obowiązek powiatowego Adwokata.

Jeżeli powiatowy Adwokat poſtrzeże, iż dla wielu czyli dla wſzyſtkich zgorſzenie dzieie ſię z iakiego iawnego wyſtępku, czyli grzechu, tedy obowiązany ieſt oznaymić otym guberſkiemu Inſtygatorowi i wynieść cytacyą dokąd podług prawa rozkazano; Takoż powiatowemn Adwokatowi powierza ſię dozor, żeby przez ſąd notowani ludzie albo od czci odſądzeni, czyli na rynku penowani, czyli wywołani z towarzyſtwa dobrych ludzi, czyli tacy których dla nieprzyſtoynego i niegodziwego poſtępowania chronić ſię i onemi gardzić należy, nigdzie w kompanii iawnie cierpianemi nie byli A ieżeli gdzie takowych w gromadnym zebraniu znaydzie; tedy ma prawo wyprowadzić ich z towarzyſtwa, i oddać pod wartę na dni trzy, żeby dobrzy i uczciwi ludzie nie byli zmieſzani z notowanemi i nieuczciwemi.

6.

Powiatowy Adwokat poſzanowanie dla ſędziow zachować nakazuie.

Powiatowy Adwokat ma oko i na to, żeby cześć ſędziom od ſtron wyrządzana była i żeby dla mniey ważnych przyczyn o ſędziach podeyrzenia nie miano i ſędziow lekce nieważono. Jeśli zaś to ſię przez kogo ſtanie; tedy powiatowy Adwokat podług powinności ſwoiey żałobę wynieść może, gdzie przypadnie.

7.

O exakcyi wskazow.

Powiatowy Adwokat powinien doziérać, żeby, gdy nałożona będzie wina, rzeczywiście też ona exekwowana była, Jemu zaś z teyże winy do kassy wchodzić maiącey, ustępuie się trzecia część.

8.

Powiatowy Adwokat kiedy wchodzi i wychodzi z koła.

Powiatowy Adwokat wchodzi do sądowego mieysca swegoż powiatu i miasta w każdym czasie; a zaś czasu namowy sprawy wychodzi z koła.

9.

O zaniedbaniu powinności powiatowego Adwokata,

A ieżeli powiatowy Adwokat uchybi, czyli zaniedba sprawy do swey powinności, należącey sprawa takowa wytoczy się bez niego, i iesli on wiedział, a guberskiemu Jnstygatorowi nie doniosł, ani żałoby nie wyniosł; tedy skarany będzie wedle wymiaru i ważności iego niedbalstwa odięciem funkcyi, czyli urzędu, czyli rangi, albo iak mieć chce prawo w podobnym razie.

ROZDZIAL XXVIII.

O Rezydencyi Rządu, sądowych subselliow i ustanowionych osob urzędowych JMPERATORSKIEY MOSCI.

411.

Jakie subsellia i osoby maią zasiadać, i zostawać w guberskim mieście.

W guberskim mieście zasiadać i zostawać maią

Rząd Namiestnictwa.

Izba

[Jzba Głównego ſądu.
Jzba Cywilnego ſądu.
Jzba ſkarbowa
K mendant
Wyżſzy ziemſki ſąd.

Guberſkiego miaſta powiatu powiatowy ſąd

Guberſkiego miaſta powiatu ſzlachecka opieka

Guberſkiego miaſta powiatu niżſzy ziemſki ſąd, kiedy z powinności ſwoiego urzędu nie jeſt w powiecie

Guberſkiego miaſta powiatu powiatowy Podſkarbi z kaſsą

Guberſkiego miaſta powiatu przysięgły Komornik, doktor, felſzer, podfelſzerzy, uczniowie felſzerowſcy, ieżeli w powiecie z powinności ſwoiey doczynienia niemaią

Guberſkiego miaſta mieſcy ſtaroſtowie i ſędziowie uſtnego ſądu

Guberſkiego miaſta mieſki magiſtrat
Guberſkiego miaſta mieſki sierocy ſąd
Guberſki magiſtrat

Guberſkiego miaſta powiatu *Niżſza Rozprawa*, gdzie ona ieſt

Wyżſza *Rozprawa*
Kancellarya powſzechnego opatrywania
Sumienny ſąd Namieſtnictwa

Guberſkiego miaſta powiatu powiatowy Adwokat, gdy nigdzie w powiecie ſprawy niemaſz.

412.

Jakie subsellia i osoby maią rezydo wać i zasiadać w powiatowym mieście

W powiatowym mieście rezydencyę i zasiadanie maią

Kommendant czyli Horodniczy

Tey prowincyi powiatowy sąd

Szlachecka opieka

Niższy ziemski sąd, gdy z swego urzędu nie iest w powiecie

Powiatowy Podskarbi z kassą

Przysięgły Komornik

Doktor, felszer, podfelszerzy, felszerowscy uczniowie, ieżeli w powiecie z swoiego urzędu zabawy niemaią

Powiatowego miasta mieyscy Starostowie i Sędziowie ustnego sądu

Powiatowego miasta mieski Magistrat

Powiatowego miasta mieski sierocy sąd

Nizsza Rozprawa, gdzie iest

Powiatowy Adwokat, gdy nigdzie w powiecie interessu niema

Oryginał podpisany własną JEY IMPERATORSKIEY MOSCI *Ręką* tak.

KATARZYNA

w Moskwie Listopada 7. dnia 1775. roku,

NAYPRAWOSŁAWNIEYSZEY NAYSAMOWŁADNIEYSZEY I

WIELKIEY PANI JMPERATOROWEY

KATARZYNY II

USTAWY DLA RZĄDU GUBERNIY PANSTWA CAŁOROSSYISKIEGO

CZĘSC DRUGA

ROZDZIAL XXIX

Jak rząd Guberski, Izb, i sądowe wyższe i niższe subsellia między sobą postępować maią

415.

1. Rząd Guberski równy iest Kollegiom i dla tego oprócz IMPERATORSKIEGO MAJESTATU i Senatu od nikogo nie przyimuie Ukazow i rozkazow i nikomu niepodaie i nie posyła raportow i donoszeniow. *O rządzie Guberskim*

2. Władza rządu Guberskiego nierozciąga się daley tey Gubernij w którey ustanowiona iest.

3. rząd Guberski z równymi sobie subsel/iami w zdarzaiących się potrzebach względem spraw podług praw, znosi się, kommunikacye czyni z wyrażeniem przyczyn: niech raczy Guberski rząd rozkazać, albo posłać, albo przystawić, albo jak w jakowey okoliczności przypada, przystoi albo należy pisać; także z Izbami tey albo drugiey Gubernij, ponieważ one są Departamentami Kollegskiemi. 4 rząd Guberński do wszystkich subselliow sobie podległych posyła ukazy, i od onych otrzymuie raporty i donoszenia.

414.

1. Izby nic innego nie są jak departamenty kollegskie, i dla tego oprocz IMPERATORSKIEGO MAJESTATU i Senatu *O Izbach.*

od nikogo nie przyimuią ukazow i rozkazow i nikomu niepodaią i nieposyłaią raportow i donoszeniow. 2. Włada Jzb nie rozciąga się daley nad tę Gubernię w którey ustanowioną iest. 3. Izba z równym sobie subsellium, w czym ze spraw prawna potrzeba zdarzy się znosi się, kommunikacye czyni z wyrażeniem prawnych przyczyn; niech raczy rozkazać, albo posłać, albo przystawić, albo jak z iakowey okoliczności wypada, przystoi, albo należy pisać; także i z Guberskim Rządem i z Izbami tey albo drugiey Gubernij ponieważ one równe są Kollegiom. 4. Każda Izba do podległych sobie subselliow posyła ukazy. i od onych otrzymuie raporty i donoszenia 5. Każda Izba w sprawach zleconych drugiey Izbie niech się wstrzymuie od pisania albo posyłania rozkazow w podległe subsellia

415.

O wzajemnym dopomaganiu rządow, Gubernij i Izb.

Ponieważ wszystkie rządy Guberskie i Jzby równie jak i Kollegia obowiązane są pomagać ku do bremu porządkowi; dla tego w kazdey okoliczności gdzie służba JMPERATORSKIEGO MAJESTATU, interess powszechnego dobra i moc praw tego wyciąga rządy guberskie i Jzby jedne drugim rękę pomocy podaią dla ugruntowania praw, sprawiedliwości i wszelkiego dobra i dla oddalenia tego co szkodę przynosi służbie JMPERATORSKIEGO MAJESTATU pow-

szczególnemu interessowi sprawiedliwości i ustanowionemu porządkowi.

416.

1 Wyższy Ziemski sąd przyimuie Ukazy i rozkazy od Rządu Guberskiego i Izb tey Gubernij gdzie wyższy ziemski sąd ustanowiony jest, do onych posyła raporty i donoszenia. 2. Władza wyższego ziemskiego sądu daley swoiego obrębu sądowego w tey gubernij w którey iest ustanowiony nie rozciąga się 3 wyższy ziemski sąd do podległych sobie subselliow to jest. do powiatowego sądu, szlacheckiey opieki i niższego ziemskiego sądu. posyła rozkazy, i od onych przyimuie raporty i donoszenia 4. Wyższy ziemski sąd, lubo między równemi sobie subselliami: mianowicie Magistratem guberskim i wyższą rozprawą iest pierwszy; jednak w czym ze spraw prawna potrzeba zdarzy się, z onymi się znosi, kommunikacye czyni, z wyrażeniem prawnych przyczyn: niech raczy guberski Magistrat, albo wyższa rozprawa przykazać, albo posłać albo przystawić, albo, jak z jakowey okoliczności wypada, przystoi, albo należy pisać; toż i z wyższemi sądami i guberskim magistratem drugiey gubernij 5 Wyższy ziemski sąd do subselliow podległych innym wyższym sądom niech się wstrzymuie od pisania albo posyłania rozkazow 6. Wyższy ziemski sąd, jeżeli się potrzeba zdarzy przypominać albo naglić drugie jakie wyższe albo niższe

O wyższym ziemskim sądzie.

jemu

jemu nie podległe ſubſeltium do wykonania podług praw; tedy o tym donoſzeniem podaie ſwemu guberſkiemu Rządowi.

417

O Guberſkim Magiſtracie.

1. Guberſki Magiſtrat przyimuie ukazy i rozkazy z Guberſkiego rządu i Jzb tey gubernij, w którey guberſki magiſtrat jeſt uſtanowiony i onym podaie raporty i donoſzenia. 2. Władza guberſkiego magiſtratu daley ſwoiego obrębu ſądowego w tey gubernij w którey ieſt uſtanowiony nie rozciąga się. 3. Guberſki magiſtrat do podległych ſobie ſubſelliow to ieſt do mieſkich magiſtratow i ratuſzow do mieſkich sierocych ſądow, poſyła ukazy, od onych przyimuie raporty i donoſzenia 4. Guberſki magiſtrat będąc między równemi ſobie ſubſelliami, mianowicie: wyżſzym ziemſkim ſądem i wyżſzą rozprawą, ſrzednim, w czym ze ſpraw prawna wypadnie potrzeba, z onemi znosi się, kommunikacye czyni, z wyrażeniem prawnych przyczyn: niech raczy wyżſzy ziemſki ſąd lub wyżſza rozprawa przykazać, albo posłać albo przyſtawić, albo iak z jakowey okoliczności wypada przyſtoi albo należy pisać, toż i z Guberſkim magiſtratem i niżſzemi ſądami drugiey gubernij 5 Guberſki magiſtrat do podległych ſubſelliow wyżſzego ziemſkiego ſądu i wyżſzey rozprawy niech się wſtrzymuie od piſania albo poſylania rozkazow 6. Guberſki magiſtrat, jeżeli się zdarzy potrzeba przypominać albo naglić

inne

kre jakie wyżſze albo niżſze ſobie nie podległe ſubſellium do wykonania podług praw, tedy o tym donoſzeniem podaie ſwemu gubernſkiemu rządowi.

418.

O Wyżſzey Rozprawie.

1. Wyżſza rozprawa przyimuie ukazy i rozkazy z rządu gubernſkiego i Jzb tey gubernij w którey wyżſza rozprawa ieſt uſtanowiona i onym podaie raporty i donoſzenia 2. Władza wyżſzey rozprawy daley ſwego obrębu ſądowego w tey gubernij w którey jeſt uſtanowiona nie rozciąga ſię 3 Wyżſza rozprawa do podległych ſobie ſubſelliow; to jeſt do niżſzych rozpraw i niżſzych ziemſkich ſądow, gdzie niżſze ziemſkie ſądy wyżſzey rozprawie poddane ſą a nie wyżſzemu ziemſkiemu ſądowi, poſyła ukazy i od onych przyimuie raporty i donoſzenia 4. wyżſza rozprawa będąc między równemi ſobie ſubſelliami, mianowicie; wyżſzym ziemſkim ſądem i gubernſkim magiſtratem oſtatnią, w czym że ſpraw potrzeba zdarzy ſię prawna z onemi ſię znosi, kommunikacye czyni z wyrażeniem przyczyn prawnych: niech raczy wyżſzy ziemſki ſąd albo guberſki Magiſtrat przykazać, albo poſłać, albo przyſtawić albo jak z jakowey okoliczności wypada, przyſioi albo należy piſać, toż i z wyżſzemi ſądami i gubernſkim magiſtratem drugiey gubernij 5 Wyżſza rozprawa do podległych ſubſelliow wyżſzego ziemſkiego ſądu i guberſkiego magiſtratu, niech się w

ſtrzy

ſtrzymuie od piſania albo poſyłania rozkazow 6. Wyżſza rozprawa, jeżeli się potrzeba, zdarzy przypominać albo naglić inne jakie wyżſze albo niżſze ſobie nie podległe ſubſellium do wypełńienia podług praw, tedy o tym donoſzeniem podaie ſwemu guberſkiemu rządowi.

419.

O wzaiemnym dopomaganiu wyżſzego ziemſkiego ſądu, guberſkiego magiſtratu i wyżſzey rozprawy.

Ponieważ wſzyſtkie ſądowe ſubſellia równie obowiązane ſą dopomagać kudobremu porządkowi dla zachowania którego całości one ſą uſtanowione, i dla tego w każdey okoliczności gdzie ſłużba JMPERATORSKIEGO MAJESTATU, intereſs powſzechnego dobra i moc praw tego wyciągaią, wyżſzy ziemſki ſąd, guberſki magiſtrat, wyżſza rozprawa, jedne drugiemu rękę po mocy podawać obowiązane ſą, dla ugruntowania praw, ſprawiedliwości i wſzelkiego dobra, i dla odwrócenia tego co ſzkodę przynosi ſłużbie JMPERATORSKIEGO MAIESTATU powſzechnemu intereſsowi, ſprawiedliwości i uſtanowionemu porządkowi.

420.

O Powiatowym ſądzie.

1. Powiatowy ſąd przyimuie ukazy i rozkazy z guberſkiego rządu, Jzb i wyżſzego ziemſkiego ſądu któremu on poddany jeſt w tey gubernij, i do tych ſubſelliow poſyła raporty i donoſzenia. 2 Powiatowego ſądu władza daley tego powiatu w którym jeſt uſtanowiony, nie rozciąga się. 3. Powiato-

wy

wy ſąd do niſzego ziemſkiego ſądu tego powiatu przy ukazie, a do Horodniczego tego miaſta przy kommunikacyi posyła ſwoie dekrety, poſtanowienia, i decyzye dla wypełnienia i od niżſzego Ziemſkiego ſądu przyimuie raporty, a od Horodniczego otrzymuie kommunikacyę o wykonaniu. 4. powiatowy ſąd lubo między rownemi sobie subselliami mianowicie: ſzlachecką opieką, Horodniczym, powiatowym podſkarbim, mieſkim Magiſtratem, Ratuſzem mieſkim sierocym ſądem i niżſzą rozprawą ieſt pierwſzym: jednak wczym ze ſpraw potrzeba zdarzy się prawna, znoſi się, kommunikacye czyni z wyrażeniem przyczyn prawnych: niech raczy ſzlachecka opieka lub Horodniczy, lub Powiatowy podſkarbi, lub mieſki magiſtrat, lub ratuſz lub mieſki sierocy ſąd, lub niżſza rоſprawa przykaże, albo poſłać, albo przyſtawić, jak z jakowey okoliczności wypada, przyſtoi albo należy piſać: toż i z Powiatowym ſądem i z innemi równemi ſądami drugiego Powiatu, albo miaſta albo osady 5. Powiatowy ſąd do podległey juryſdykcyi innemu równemu ſobie ſądowi niech się wſtrzymuie od piſania albo połyłania ſwoich dekretow, poſtanowień i decyzyi, 6. Powiatowy ſąd, jeżeli się potrzeba zdarzy przypominać albo naglic inne jakie wyżſze, albo równe ſubſellium o wykonanie podług praw, tedy o tym donoſzeniem podaie ſwemu guberſkiemu rządowi.

421.

O Szlacheckiey Opiece.

1 Szlachecka opieka przyimuie ukazy i rozkazy z rządu guberſkiego, Izb i wyzſzego ziemſkiego ſądu ktoremu ona poddana, jeſt w tey gubernij i do onych ſubſelliow poſyła raporty i donoſzenia. 2. Szlacheckiey opieki władza daley tego powiatu w ktorym uſtanowiona ieſt nie rozciąga ſię 3 Szlachecka opieka do niżſzego ziemſkiego ſądu tego powiatu przy ukazie, a do Horodniczego tego miaſta przy kommunikacyi poſyła ſwe dekrety, poſtanowienia, i decyzye dla wypełnienia, a z niżſzego ziemſkiego ſądu przyimuie raporty, od Horodniczego zaś otrzymuie kommunikacyę o wykonaniu 4. Ponieważ Szlachecka opieka uſtanowiona ieſt przy powiatowym ſądzie i z nimna rowni jeſt, i dla tego z powiatowym ſądem, Horodniczym, powiatowym podſkarbim, mieſkim magiſtratem, ratuſzem, mieſkim sierocym ſądem, i niżſzą rozprawą w czym ze ſpraw zdarzy się potrzeba prawna, znosi się, kommunikacye czyni, z wyrażeniem przyczyn prawnych: niech raczy powiatowy ſąd, albo Horodniczy, albo powiatowy podſkarbi, albo mieſki magiſtrat, albo Ratuſz albo mieſki sierocy ſąd, albo niżſza rozprawa, przykazać, lub poſłać, lub przyſtawic. lub iak z jakowey okoliczności wypada, przyſtoi, albo należy pisać; tož i z ſzlachecką opieką i innemi rownemi ſądami drugiego powiatu albo miaſta albo o

ſa

ſady 5. Szlachecka opieka do podległey juryſdykcyi innemu równemu ſobie ſądowi niech się wtrzymuie od piſania, lub poſyłania ſwych dekretow, poſtanowień, i decyzyi 6. Szlachecka opieka ieżeli się potrzeba żdarzy przypominać albo naglić inne iakie wyżſze albo równe ſubſellium do wykonania podług praw, tedy o tym podaie donoſzenie ſwemu guberſkiemu rządowi

422.

1. Mieſki magiſtrat, albo Ratuſz przyimuie ukazy i rozkazy z guberſkiego magiſtratu, któremu on poddany ieſt w tey gubernij i do onych poſyła raporty i donoſzenia 2. Mieſkiego magiſtratu albo Ratuſza władza daley tego miaſta albo oſady w którey ſą uſtanowione, i w tym mieście albo ſądzie zapiſanych mieſzkancow nierozciąga się. 3 Mieſki Magiſtrat do Horodniczego tego miaſta przy kommunikacyi poſyła ſwedekreta, poſtanowienia i decyzye dla wypełnienia, i od niego otrzymuie kommunikacyę o wypełnieniu 4. Mieſki Magiſtrat, albo Ratuſz, będąc między rownemi ſobie ſubſelliami, mianowicie Powiatowym ſądem, ſzlachecką opieką, Horodniczym, Powiatowym podſkarbim; mieſkim ſierocym ſądem i niżſzą Rozprawą, ſrzednim; w czym ze spraw zdarzy się prawna potrzeba z onemi się znosi, kommunikacye czyni, z wyrażeniem pisanych przyczyn: niech raczy Po- *O Mieſkim magiſtracie i Ratuſzu.*

wiatowy sąd, albo ſzlachecka opieka, albo Horodniczy, albo Powiatowy podſkarbi, albo poſſać, albo przyſtawić, albo jak z jakowey okoliczności wypada, przyſtoi, albo należy pytac: tożi z mieſkim magiſtratem, i innemi równemi ſądami drugiego powiatu, albo miaſta, albo osady. 5. Mieſki magiſtrat lub Ratuſz do jurysdykcyi podległey innemu równemu ſobie ſądowi niech się wſtrzyma od piſania albo poſyłania ſwych dekretow, poſtanowień i decyzyi. 6. Mieſki magiſtrat, albo Ratusz, jeżeli się zdarzy potrzeba przypominac albo naglić drugie które wyżſze albo równe ſubsellium do wypełnienia podług praw, tedy o tym swemu guberſkiemu rządowi podaie donoszenie.

423.

O Mieſkim ſierocym ſądzie.

1. Mieſki sierocy sąd przyimuie ukazy i rozkazy Rządu guberſkiego Jzb i guberſkiego magiſtratu, któremu on poddany ieſt w tey gubernij, i do onych subselliow przysyła raporty i donoſzenia 2. Mieſkiego sierocego sądu władza daley tego miaſta, w którym uſtanowiony ieſt, i w onym mieście zapisanych mieszkańcow nie rozciąga się; 3. Mieſki sierocy sąd do Horodniczego tego miaſta przy kommunikacyi posyła swe dekrety, poſtanowienia i decyzye dla wypełnienia, i od niego otrzymuie kommunikacyę o wypełnieniu. 4. Ponieważ mieſki sierocy sąd uſtanowiony ieſt przy mieſkim magiſtracie i z onym na równi ieſt; i dla tego z po-

powiatowym sądem, z Szlachecką opieką Horodniczym, powiatowym Podskarbim, mieskim magistratem, Ratuszem i niższą rozprawą, w czym ze spraw zdarzy się prawna potrzeba, z nosi się, kommunikacye czyni, z wyrażeniem prawnych przyczyn: niech raczy Powiatowy sąd, albo Szlachecka opieka, albo Horodniczy, albo Powiatowy Podskarbi, albo mieski magistrat albo ratusz, albo niższa rozprawa przykazać, albo posłać, albo przystawić, albo jak z jakowey okoliczności wypada, przystoi, albo należy pisać; toż i z mieskim sierocym sądem i innemi równemi sądami drugiego powiatu, albo miasta albo osady 5. Mieski sierocy sąd do podległey jurisdykcyi innemu sądowi niech się wstrzyma od pisania i od posyłania swoich dekretow. postanowień, i decyzyi 6. Mieski sierocy sąd, jeżeli się zdarzy potrzeba, przypominać, albo naglić inne które wyższe albo równe subsellium do wypełnienia podług praw, tedy o tym swoiemu guberskiemu rządowi podaie donoszenie.

424

1. Niższa rozprawa przyimuie ukazy i rozkazy guberskiego rzadu, Jzb, i wyższey rozprawy, którey ona jest podległa w tey gubernij, i do onych subselliow przysyła raporty i donoszenia 2. Niższey rozprawy władza daley swoiey podległey jurisdykcyi *O Niższey rozprawie.*

dla

dla którey ustanowiona iest, nie rozciąga się 3. Niższa rozprawa do niższego ziemskiego sądu swoiey podległey jurysdykcyi (tu gdzie ten podległy jest wyższey rozprawie) przy ukazie, gdzie zaś niższy ziemski sąd nie jest podległy wyższey rozprawie, tedy do onego tak jak i do Horodniczego tego miasta przy kommunikacyi posyła swoie dekrety, postanowienia i decyzye dla wypełnienia, i z niższego ziemskiego sądu przyimuie raporty, a od Horodniczego otrzymuie kommunikacyę o wypełnieniu 4. Niższa rozprawa będąc między równemi sobie subselliami, mianowicie; Powiatowym sądem, szlachecką opieką, Horodniczym, powiatowym podskarbim, mieskim magistratem, Ratuszem, i mieskim sierocym sądem, ostatnią, w czym ze spraw jeżeli prawna potrzeba się zdarzy z onemi się znosi, kommunikacye czyni, z wyrażeniem prawnych przyczyn: niech rzeczy powiatowy sąd, albo szlachecka opieka, albo Horodniczy, albo powiatowy pod skarbi, albo mieski magistrat, albo Ratusz albo mieski sierocy sąd, rozkazać, albo posłać; albo przystawić, albo iak z jakowey okoliczności wypada, przystoi, albo należy pisać, także i z niższą rozprawą i innemi równemi sądami drugiego powiatu albo miasta albo osady 5. Niższa rozprawa do podległey jurysdykcyi drugiemu sądowi niech się wstrzyma od pisania albo posłania swoich dekretow, postanowien i decyzyi. 6. niższa

roz

rozprawa, jeżeli potrzeba się zdarzy przypominać i naglić drugie jakie wyżſze albo równe ſubſellium do wypełnienia podług praw, tedy o tym podaie donoſzenie ſwoiemu rządowi guberſkiemu.

425.

1. Horodniczy przyimuie ukazy i rozkazy od głównego komenderuiącego, Gubernatora, rządu guberſkiego i z Jzb, i do onych poſyła raporty i donoſzenia; z kancellaryi zaś powſzechnego opatrywania i ſumniennego ſądu horodniczy przyimuie przedłożenie, informacye, i do onych poſyła uwiadomienia. 2 Horodniczego władza daley tego miaſta, w którym uſtanowiony jeſt i tego miaſta przedmieściow i ſłobod nie rozciąga się Jeżeli zaś o jurisdykcyi przedmieścia, albo ſłobody Horodniczego którey ſpor albo wątpliwość się o każe, tedy o tym punktualna decyzya należy do rządu gubernij. 3 Horodniczy wykonywa ſobie przyſłane z ſądowych ſubſelliow dekrety, poſtanowienia i decyzye, i o wykonaniu donosi i kommunikacye czyni gdzie należy 4. Horodniczy, w czym ze ſpraw prawna potrzeba się zdarzy z powiatowym ſądem, ſzlachecką opieką, powiatowym podſkarbim, mieſkim magiſtratem, *R*atuſzem, mieſkim sierocym ſądem, niżſzą rozprawą, niżſzym ziemſkim ſądem i ziemſkim ciwunem, znosi się przez kommunikacye, wyrażaiąc prawne przyczyny; także i z Horodniczym i inne mi

O Horodniczym

mi równemi ſubselliami drugiego miaſta powiatu albo osady. 5 Horodniczy od wpadanią w podległę juryſdykcyę drugiemu ſubsellium niech się w trzyma 6. Horodniczy, jeżeli potrzeba zdarzy się, przypominać albo naglić jakie ſądowe ſubſellium miaſta albo powiatu do wykonania podług praw, tedy Horodniczy o tym podaie donoſzenie ſwemu rządowi Guberſkiemu. 7. Horodniczy kommunikacye czyni powiatowemu adwokatowi, co gdzie prawom przeciwnego do powinności adwokata należącego uyrzy, albo niewątpliwie dowie się, o tym że donosi i rządowi gnberſkiemn.

426.

1. Powiatowy Podſkarbi przyimuie ukazy i rozkazy od Jmperatorſkiego Podſkarbiego, głównie komenderuiącego, Gubernatora, rządu guberſkiego i ſkarbowey Jzby, i do o nych poſyła raporty i donoſzenia. 2. Powiatowego podſkarbiego jurisdykcya daley tego miaſta, albo powiatu, w którym on jeſt uſtanowiony, nie rozciąga się. 3. Powiatowy Podſkabi ze wſzyſtkiemi ſądowemi ſubſelliami tego miaſta i powiatu w czym ze ſpraw prawna potrzeba się zdarzy znosi się i kommunikacye czyni, wyrażając prawne przyczyny 4 Powiatowy Podſkarbi do podległey jurisdykcyi drugiemu ſubsellium nie mieſza się i żadnych innych ſkarbowych poborow albo dochodow, prócz z tego miaſta, albo powiatu wybieraiących

się

się i w onym mieście albo powiecie nayduiących się niech się nietyka powiatowy Podskarbi, jeżeli potrzeba się zdarzy przypominać i naglić drugie jakie miasto subsellium do wypełnienia podług praw tedy o tym podaie donoszenie skarbowey Jzbie.

427.

O Niższym ziemskim sądzie i ziemskim Ciwunie.

1. Niższy ziemski sąd i ziemski Ciwun przyimuią ukazy i rozkazy od główniekomenderuiącego od Gubernatora, zrządu guberskiego, Jzb, wyższego ziemskiego sądu, wyższey rozprawy (tu gdzie on jest podległy wyższey rozprawie) powiatowego sądu szlacheckiey opieki, niższey rozprawy (tu gdzie niższy ziemski sąd jest podległy wyższey rozpawie) i do onych posyła raportyi donoszenia z Kancellaryi zaś powszechnego opatrywania isumniennego sądu przyimuie przełożenia, informacye, i do onych posyła uwiadomienia. 2. Niższego ziemskiego sądu i ziemskiego Ciwuna władza daley tego powiatu, w którym on jest naczaczony i ustanowiony nie rozciąga się. 3. Niższy ziemski sąd i ziemski Ciwun z Horodniczym, powiatowym podskarbim, mieskim magistratem, Ratuszem, mieskim sierocym sądem, niższą rozprawą (tu, gdzie niższy ziemski sąd nie jest podległy wyższey rozprawie) w czym ze spraw prawna potrzeba się zdarzy, znosi się przez kommunikacye wyrażając prawne przyczyny; także i z niższym ziemskim sądem i ziemskim Ci

 wu

wunem, i innemi ſubſelliami drugiego powiatu. 4. Niżſzy ziemſki ſąd i ziemſki Ciwun od wpadania do podległey juriſdykcyi drugiemu ſubſellium niech się wſtrzyma; w przypadku zaś wylewu wod, albo palenia się lasow, albo scigania i zchwytania rozboynikow, albo złodziejow, albo zbiegow, tedy ziemſki Ciwun albo z nim zasiadający nie uſtaią w dalſzey kontynuacyi powziętey przeciwko wylewom wod, laſow palenia się oſtróżności, albo w sciganiu rozboynikow, złodziejow, albo zbiegow i w ſąsiedzkim powiecie, dawſzy nieodwłócznie wiedzieć sąsiedzkiemu Ciwunowi, a nieprzedłużając więcey przeiscia przez granicy powiatu, iak do tego czaſu poki o tym uwiadomi się tego powiatu ziemſki Ciwun i ſam za tę ſprawę weźmie; obywatele zaś ſąsiedzkiemu Ciwunowi w takowych prawami warowanych przypadkach niech podadzą rękę pomocy ziemſkiemu Ciwunowi dla zaſtrzeżenia powſzechnego bezpieczeńſtwa.

428.

O Powiatowym ſądzie, ſzlacheckiey opiece, Horodniczym, powiatowym podſkarbim, mieſkim magiſtracie, Ratuſzu, mieſkim ſierocym ſądzie, niżſzey rozprawie i niżſzym ziemſkim ſądzie w powſzechności.

Ponieważ wſzyſtkie ſądowe ſubſellia rόwnie obowiązane ſą pomagać ku dobremu porządkowi; i dla tego w każdey okoliczności, gdzie ſłużba JMPERATORSKIEGO MAIESTATU, intereſs powſzechnego dobra, i moc praw tego wyciągają, powiatowy ſąd, ſzlachecka opieka, Horodniczy, powiatowy podſkarbi, mieſki magiſtrat, ratuſz, mieſki sierocy ſąd, niżſza rozprawa, niżſzy ziemſki ſąd, i ziemſki ciwun jedne drugiemu rękę pomocy podawać obowiąza-

ne dla wypełnienia praw, wykonania sprawiedliwości i obowiązkow, zachowania policyi i przyspieszenia wszelkiego dobra, i dla oddalenia tego co przynosi szkodę służbie JMPERATORSKIEGO MAIESTATU powszechnemu interessowi, sprawiedliwości i ustanowionemu porządkowi.

429.

O Kancellaryi powszechnego opatrywania.

Kancellarya powszechnego opatrywania prócz JMPERATORSKIEGO MAIESTATU i Senatu od nikogo nie przyimuie praw i ukazow, rozkazy zaś główne komenderuiącego stosowne do ustanowienia Kancellaryi powszechnego opatrywania wykonywa, a żadnemu drugiemu nie podaie i nie posyła raportow i donoszeniow 2. Kancellarya powszechnego opatrywania chociaż kładnie się niżey rządu guberskiego i Izb, ale od onych nie zależy; i dla tego kiedy ze spraw prawna zdarzy się potrzeba, z onemi się znosi kommunikacye czyni, wyrażając prawne przyczyny, i z sądu guberskiego i Izb rownieie przyimuie i otrzymuie, także i z wyższemi sądami i guberskim magistratem tey albo drugiey gubernie czyni 3 Władza kancellaryi powszechnego opatrywania dalej tey gubernij, w którey jest ustanowiona, nie rozciąga się. 4 Kancellarya powszechnego opatrywania jedynie dla dzieła dobroczynnych spraw sobie powierzonych posyła przełożenia do szlacheckich Marszałkow, do powiatowych sądow, do szlacheckiey opieki,

do Horodniczego, do mieſkich zwierzchnikow do mieſkich magiſtratow, ratuſzow, mieſkich sierocych ſądow, do nizſzey rozprawy, do wyżſzych ziemſkich ſądow i do ziemſkich Ciwunow, i od onych otrzymuie uwiadomienia 5. Kancellarya powſzechnego opatrywania od ſpraw powierzonych drugim ſubſelliom niech się wſtrzyma. 6. W ſprawach Kancellaryi powſzechnego opatrywania pozwala się ſkarbowym adwokatom być zaſtępcami dla pożytku i zaſzczytu ſprawiedliwości tey kancellaryi; wczym ſkarbowi adwokaci i ſą obowiązani dać ſprawę kancellaryi powſzechnego opatrywania. 7. Kancellarya powſzechnego opatrywania, jezeli się zdarzy potrzeba przypominać albo naglić jakie ſądowe ſubſellium do wypełnienia podług praw, tedy o tym donoſi głownemu kommendantowi albo kommunikacyę czyni do rządu guberſkiego.

430.

O Sumniennym ſądzie,

1, Sumnienny ſąd prócz JMPERATORSKIEGO MAIESTATU, Senatu i wyżſzego ſumniennego ſądu od nikogo nie przyimuie praw i ukazow i do nikogo nie podaie i nie poſyła raportow i donoſzeniow. 2. Sumnienny ſąd wedle zaſady ſwoiey nie powinien zależec, w ſwoich ſprawach od żadnego ſądowego ſubſellium w gubernij; ale żeby ſumnienny ſąd gubernij pod należytą obroną i baczeniem dla pożytku i porządnego expediowania ſpraw jemu

jemu powierzonych, być mógł, tedy sumnienny sąd poddaie się głównie kommenderującemu, a w niebytnosci jego rządowi guberskiemu. Sumnienny sąd przyimuie od nich przedłożenia, i podaie im uwiadomienia, ale takowe przedłożenie od głównie kommenderuiącego i rządu guberskiego, sumnienny sąd przy biegu albo decyzyi spraw zgoła nie inaczy poczyta, jak tylko ile one stosuią się do dokładney siły praw, 3. Władza sumniennego sądu daley tey gubernij, w którey jest ustanowiony, nie rozciąga się. 4. Sumnienny sąd posyła przyprzedłożeniu swoie dekrety, postanowienia i decyzye dla wypełnienia, gdzie należy, to jest; albo do niższego ziemskiego sądu, albo do Horodniczego, i od nich otrzymuie uwiadomienia owykonaniu, 5. Sumnienny sąd kiedy ze spraw prawna potrzeba się zdarzy, znosi się przez kommunikacye, wyrażaiąc prawne przyczyny, z Izbami, wyższemi sądami i guberskim magistratem tey albo drugiey gubernij, a do innych subselliow pisze przedłożenia, i od nich przyimuje uwiadomienia. 6, Sumnienny sąd od spraw nie jemu powierzonych niech się wstrzyma 7, Sumnienny sąd, jeżeli potrzeba zdarzy się przypominać albo naglić jakie sądowe subsellium do wykonania podług praw, tedy o tym niech przedłoży rządowi guberskiemu.

431.

O Kancellaryi powszechnego opatrywania i sumniennym sądzie w powszechności.

Ponieważ wszystkie prawidła tych ustaw pomagają ku sprawiedliwosci i w powszechności ku porządkowi spraw, a z pomiędzy onych zawierające w sobie powinności kancellaryi powszechnego opatrywania i sumniennego sądu są jakby dwa zrzódła na wieki leiące dobroczynności na nieszczęśliwych i ubogich w rodzaju ludzkim, i łączące łaskę i sąd w jedno; tedy jak możno aby serc poddanych w których niewygasły wrodzone politowanie i miłośc ku bliźniemu, sentymenta nie były w tym równie podobne wielkiey Monarszey miłości narodu ludzkiego, któreypłodem naynaydostoynieyszym jest te dzieło? albowiem w tych dwoch ustanowieniach JMPERATORSKI MAIESTAT zamyka całę dobroć i dobroczynność swoię dla swoiego narodu, przyzywaiąc do wypełnienia w tym zamiarze swoich poddanych cnotliwych którym należy powierzać funkcyę jak w sumniennym sądzie który slucha głosu prawa arazem i głosu ludzkości, tak i w kancellaryi powszechnego opatrywania, od którey pomocy urządzenia zawisi tak wychowanie, utrzymanie i zachowanie wspoł obywatelow pozbawionych przez los swoy wszystkich od tego srzodkow, jak i osadzenie szkodliwych, i poprawienie rozwiązłych Monarszey chęci za dosyć uczynić w tym nie potrasą sędziowie obu tych rządow, jak tylko przez ofiarę sądu sprawiedliwego przez

nie

nieſkażone ſumnienie, przez pilność w ſwoim urzędzie; w którym, czyſtym ſercem niech postępuią we wſzyſtkich ſprawach do ich należących; boiąc się widzącego Boga ſkrytośc serc i ſprawiedliwości, a unikaiąc wſtydu i u rągania od wſpół obywatelow, za wſzelki grzech przeciwko urzędowi i ſprawiedliwości, który niech że się nie okaże na żadnym wybranym do tey ſunkcyi.

43.

Ponieważ dla dobrego urządzenia jak w powſzechności, tak i wſzczegulności potrzebnym i pożytecznym jeſt wszędzie uſtanowi jaki tylko być może we wſzyſtkim porządek: i dla tego za rzecz pożyteczną się osądza dla oddalenia wszelkiego sporu i nie porządku w gubernij między użytemi oſobami naznaczyć im, i uſtanowionym sub selliom JMPERATORSKIEGO MAIESTATU, raz nazawsze jak pod czas uroczyſtych zgromadzeniow komu za kim iść należy niżey naſtępującym porządkiem, żeby w każdey trafiaiącey się okoliczności każdy bezsprzecznie i zgodnie do policyi zająć mógł iemu przynależące mieysce.

Porządek, jak komu za kim iść w gubernij pod czas uroczyſtego zgromadzenia

1.

Głównie kommenderuiący. 1

2.

Rząd Guberſki, to jeſt: na przedzie Gubernator albo rządca, za nim dwuch Konsyliarzow obok. 2 2 2

3
3 3
3 3 3

3.

Skarbowa Jzba, to jeſt na przedzie Wice Gubernator, albo porucznik rządcy, po tym dyrektor ekonomij i Konsyliarz obok, za nimi dwuch assessorow i guberſki Podſkarbi obok.

4
4 4
4 4

4.

Jzba głównego sądu, to jeſt: na przedzie Prezydent, po tym dwuch Konsyliarzow obok, za niemi dwuch aſsessorow obok.

5
5 5
5 5

5.

Jzba cywilnego sądu, to jeſt: na przedzie Prezydent, po tym dwóch Konsyliarzow obok, za niemi dwuch aſsessorow obok.

6
6 6

6

Guberſki Inſtygator, po tym guberſki Adwokat ſkarbowych spraw, i guberſki Adwokat głównych spraw obok.

7
7 7
7 7

7.

Sumnienny sąd, to jeſt: na przedzie sędzia sumniennego sądu gubernij, potym dwuch szlacheckich zasiadających obok, za niemi dwuch cywilnych zasiadających obok

8

8.

Powiatowy Adwokat.

9 9
9 9
9

9.

Niższy ziemſki sąd, to jeſt: naprzedzie zasiadający. wiele ich jeſt, po dwuch, za niemi ziemſki Ciwun.

10 10 10
10 10 10
10 10 10

10.

Niżſza rozprawa, to jeſt: na przedzie zasiadający po dwuch albo po trzech obok, po tych rozprawny ſędzia

11.

Wyżſza rozprawa, to jeſt: na na przedzie dzieſięć zaſiadających, po dwóch albo po trzech obok, po tych Prezydenci obok.

11 11 11
11 11 11
11 11 11
11 11 11

12.

Wyższey rozprawy Inſtygator, po tym adwokat ſkarbowych spraw, adwokat głównych spraw.

12
12 12

13.

Mieſcy ſtaroſtowie i ſędziowie uſtnego ſądu obok, po tych mieſki magiſtrat, to jeſt Radni na przedzie, za niemi Burmiſtrzowie.

13 13 13
13 13
13 13
13 13

14.

Horodniczy.

14

15.

Guberſki magiſtrat, to jeſt; zaſiadający na przedzie po dwuch obok, po tych Prezydenci obok.

15 15 15
15 15 15
15 15

16.

Guberſkiego magiſtratu Inſtygator, po tym Adwokat ſkarbowych ſpraw, adwokat głównych ſpraw.

16
16 16

17.

Powiatowy Podſkarbi i Komornik przyſięgły.

17 17

18.

Powiatowy ſąd, to jeſt; na przedzie zaſiadający obok, po tych powiatowy ſędzia.

18 18
18

19.

Wyżſzy ziemſki ſąd, to jeſt; na przedzie dzieſięc zaſiadających po dwuch obok, po tych Prezydenci obok.

19 19
19 19
19 19
19 19
19 19

Ee

			20.
	20		Wyżſzego ziemſkiego ſądu Jnſtygator, po
20		20	tym adwokat ſkarbowych ſpraw, adwokat
			głownych ſpraw.
			21.
	21		Szlachecki Marſzałek gubernij, po tym
21		21	powiatowi ſzlacheccy Marſzałkowie po
21		21	dwuch obok, za niemi ſzlachta.
21		21	
			22.
	22		Mieſki zwierzchnik, po tym mieſzczanie

ułożone w Roku 1775.

ROZDZIAL XXX

O Powinności wyżſzego zadwornego ſądu,

433.

W ſtolicy JMPERATORSKIEGO MAJESTATU uſtanawia się wyżſzy zadworny ſąd.

Uſtanawia ſię w ſtolicy wyżſzy zadworny sąd.

434.

W Wyżſzym zadwornym ſądzie zasiadaią pierwſzy i wtóry Prezydenci, dwuch Konſyliarzow i czterech afseſsorow.

O Zasiadaiących w wyżſzym zadwornym ſądzie.

435.

Przy wyżſzym zadwornym ſądzie uſtanowiają się Jnſtygator, adwokat ſkarbowych ſpraw, i adwokat głównych ſpraw.

O Jnſtygatorze i adwokatach

436.

Wyżſzego zadwornego ſądu pierwſzy i wtóry Prezydenci, jeżeli rangi wyżſzey nad tę niemają, liczą się w ſzóſtey klaſsie za urząd poki w powinności zoſtaią

Wyżſzego zadwornego ſądu Prezydenci ſzóſtey klaſsy.

437.

Wyżſzego zadwornego ſądu Konſyliarze i Jnſtygator, jeżeli rangi wyżſzey nad tę nie maią, liczą się w siodmey klaſsie za urząd poki w powinności zoſtaią.

Wyżſzego zadwornego ſądu Konsyliarze i Jnſtygator siódmey klaſsy

438.

Wyżſzego zadwornego ſądu adwokat ſkarbowych ſpraw i adwokat głównych ſpraw, jeżeli rangi wyżſzey nad tę nie maią, liczą się w oſmey klaſsie za urząd poki w powinnosci zoſtaią.

Wyżſzego zadwornego ſądu adwokaci oſmey klaſsy.

Wyższego zadwornego sądu adwokaci osmey Klassy.

Wyższego zadwornego sądu adwokat skarbowych spraw i adwokat głównych spraw, jeżeli rangi wyższey nie mają, liczą się w w osmey klassie za urząd poki w powinności zostaią.

439.

Wyższego zadwornego sądu Assessorowie dziewiątey klassy.

Wyższego zadwornego sądu Assessorowie, jeżeli rangi wyższey nad tę nie mają, liczą się w dziewiątey klassie za urząd poki w powinnosci zostaią.

440.

Prezydentow wyższego zadwornego sądu Senat wybieraiąc dokładasię JMPE. RATORSKIEGO MAIESTATU.

Prezydentow wyższego zadwornego sądu Senat wybiera godnych ludzi na każde wakuiące mieysce po dwuch, donosi o tym JMPERATORSKIEMU MAIESTATU, i czeka rozkazu.

441.

Wyższego zadwornego sądu Konsyliarzow, adwokatow i assessorow Senat wyznacza.

Wyższego zadwornego sądu Konsyliarzow adwokatow skarbowych spraw i adwokata głównych spraw, i assessorow, Senat wyznacza

442.

Wyższego zadwornego sądu Instygatora wyznacza Senat za rekomendacyą Generał Instygatora.

Wyższego zadwornego sądu wyznacza Senat za rekommendacyą Generał Instygatora.

443.

O Podziale wyższego zadwornego sądu na dwa departamenty.

Wyzszy zadworny sąd dzieli się na dwa departamenty.

444.

Pierwszy departament sądzi główne sprawy.

Pierwszemu Departamentowi wyższego zadwornego sądu porucza się sąd głównych spraw.

445.
Wtóremu departamentowi wyżſzego zadwornego ſądu porucza się ſąd cywilnych ſpraw.

Wtóry departament ſądzi cywilne ſprawy.

446.
W Pierwſzym departamencie wyżſzego zadwornego ſądu zasiada pierwſzy Prezydent jeden Konſyliarz, dwuch aſseſsorow w drugim zaś drugi Prezydent, jeden Konſyliarz i dwuch aſseſsorow.

W wyżſzym zadwornym ſądzie w każdym departamencie zaſiada jeden Prezydent, jeden Konſyliarz i dwuch aſseſsorow

447.
Jeżeli się nie zdarzą główne ſprawy tedy oba departamenta dzielą między się pracę w odbywaniu cywilnych ſądow.

Jeżeli nie ma głównych ſpraw, tedy oba departamenta dzielą między ſię pracę

448.
Wyżſzemu zadwornemu ſądowi podległy jeſt niżſzy zadworny ſąd, w teyże ſtolicy uſtanowiony.

Wyżſzemu zadwornemu ſądowi podległy jeſt niżſzy zadworny ſąd w teyże ſtolicy uſtanowiony.

449.
Do wyżſzego zadwornego ſądu wchodzą z appellacyi na niżſzy zadworny ſąd, w teyże ſtolicy uſtanowiony, wſzyſtkie ſprawy, żałoby i procedery zdarzające się między przebywaiącemi w ſtolicy z powodu ſłużby woienney, nadworney, i cywilney, także dla intereſsow dla zarobkow, i dla zabaw ſwoich, i między ludzmi rożney rangi ſtanu nieſzlacheckiego, nie maiącemi w tey gubernij, gdzie ſtolica JMPERATORSKIEGO MAIESTATU, i gdzie ten ſąd uſtanowiony jeſt żadnych wsi, ziem, domow i innych nieruchomych maiątkow, dla których

Jakie ſprawy należą do wyżſzego zadwornego ſądu.

rych by oni podlegali ſądom wyżſzego ziemſkiego ſądu, albo guberſkiego magiſtratu, albo też wyżſzey rozprawy w tey gubernij uſtanowionym; gdzie zaś wyżſzy i niżſzy zadworne ſądy nie ſą uſtanowione, tam wſzyscy takowi podlegli ſądom i rozprawie w uſtanowionych ſubſelliach, do których kto z funkcyi i kondycyi ſwoiey należy,

450.

Zabrania ſię wyżſzemu zadwornemu ſądowi ſądzić ſprawy woyſkowych ludzi tyczące ſię przeſtępſtwa w ſłużbie i powinności.

Zabrania się wyżſzemu zadwornemu ſądowi ſądzić inne ſprawy w aktualney woienney ſłużbie nachodzące się ſzarże, jak tylko te, które z appellacyi na niżſzy zadworny ſąd weyść mogą za długi za inne obowiązki cywilne, ſprawy zaś tyczące się przewinieniow w ſłużbie i powinność, niech będą oddane jedynie ſądowi woyſkowemu na fundamencie woiennych artykułow

451.

Zabrania ſię wyżſzemu zadwornemu ſądowi ſądzić ſprawy ludzi maiących wſie, domy, i inne maiątki w tey gubernij gdzie ten sąd jeſt uſtanowiony.

Zabrania się wyżſzemu zadwornemu ſądowi ſądzić ſprawy ſzlachty, albo innych ludzi wsie, ziemie, domy albo inny nie ruchomy majątek w tey gubernij, gdzie ten ſąd jeſt uſtanowiony, mających

452.

Zabrania ſię wyżſzemu zadwornemu ſądowi ſądzić ſprawy tyczące ſię nieruchomych maiątkow w drugich guberniach leżących.

Zabrania się wyżſzemu zadwornemu ſądowi traktować i expediowac ſprawy tyczące się nieruchomych maiątkow leżących w drugich guberniach, w których zawſze i roztrząſanie onych czynione być powinne,

453.

453.

Jeżeli kto nie kontent z decyzyi wyżſzego zadwornego ſądu, ten w tygodniu nie ukontentowanie ſwoie niech objawi temu ſądowi; i w tedy żałobę ſwoię dla rewizyi w nieść może do Jzby, do ktorey ſprawa należy, ale pierwiey niech wniesie ſto rublow: Te pieniądze w wyżſzym nadwornym ſądzie wiernie się i chowaią do decyzyi Jzby; prócz tego przenoſzący niech się rozpiſze miaſto przysięgi że on podług prawdy myśli iż on ſprawiedliwę ma ſprawę, albo patron jego toż uczyni; i jeżeli Jzba po rewizyi ſprawy obwini go, tedy wniesione pieniądze zoſtaną się w wyżſzym nadwornym ſądzie i oddane będą na procenty, które użyte będą według poſtanowienia i woli wyżſzego zadwornego ſądu po upłynieniu każdego roku. Adwokaci ſkarbowych i głównych ſpraw od w noſzenia ſtu rublow uwalniaią się, albowiem ich urząd jeſt powſzechny tylko miaſto przysięgi rozpiſać się oni powinni.

Jak ſprawę przenosić z wyżſzego zadwornego ſądu do Jzby.

454.

Przenos ſprawy z wyżſzego zadwornego ſądu do Jzby zabrania się, jeżeli proceder idzie o ſprawę, ktorey cena aktualna jeſt mniey ſta rublow

Zabrania się przenos z wyżſzego zadwornego ſądu do Jzby w ſprawie mniey ſta rublow.

455.

Jeżeli kto termin przenoſu przepuści, pieniędzy nie wnie sie, i nie rozpiſze się miaſto przysięgi, jak o tym w 453. paragrafie wyrażono ieſt, ten prawo przenosu traci.

Jak ſię utraca prawo przenosu z wyżſzego zadwornego ſądu do Jzby.

456.

Jak sprawa z wyższego zadworne. go sądu otsyla się do Izby &c.

Kiedy zaś i termin zachowany i pieniądze wniesione i pismienny obowiązek w wyższym nadwornym sądzie oddany jest, tedy wyższy zadworny sąd uwiadamia o tym Izbę: i sprawa do Izby dla rewizyi wniesie się i jeżeli Izba usprawiedliwi appellującego, albo Izba mało co przemieni w decyzyi wyższego nadwornego sądu, tedy pieniądze z tego sądu zwrócą się appellującemu, o czym Izba przykażdey decyzyi wspomnieć nieza niedba.

457.

O Przenosie spraw ubogich bez zapłaty sta rubli dla rewizyi do Izby.

Jeżeli kto zas jest ubogi i pod przysięgą sam, albo przez Plenipotenta ztwierdzi pismiennym obowiązkiem ubostwo swoie iż nie ma sta rublow dla wniesienia do wyższego zadwornego sądu, na ten czas sprawa jego bezpieniężnie dla rewizyi niech się przeniesie do Izby.

458.

O Nałożeniu kary na pieniaczow i na rospoczynaiących spory próżne

Jeżeli zaś wyższy zadworny sąd naydzie że strona powodowa naymnieyszey sprawiedliwości niemiała zaczynać sprawę w niższym zadwornym sądzie i że wszczęła ie bez żadney przyczyny i pozoru sprawiedliwego fundamentu, albo przez jedyne pieniactwo, na ten czas za próżne wszczynanie sporu i procederu wyższy zadworny sąd nałoży na niego winę dwudziestu piąci rublow które oddadzą się na utrzymanie szkoł w stolicy,

459.

Główne sprawy po zakończeniu zdania nie przywodząc onych do skutku, niech się odeszlą z wyższego zadwornego sądu dla rewizyi do Izby głównego sądu.

Główne sprawy przenoszą się z wyższego zadwornego sądu dla rewizyi do Izby głównego sądu.

460.

Kiedy do wyższego zadwornego sądu w procederach od stron powodowey i odwodowey wszystkie pisma z twierdzaiące ich usprawiedliwienia albo ustne dowody na piśmie ułożone, i od nich podane moc maiącymi decydować wyższemu zadwornemu sądowi (toż i w głównych sprawach). tedy nie wyłączaiąc Prezydenta, konsyliarzow i assessorow tego departamentu w którym sprawa się toczy, rzucaią losy między sobą komu z nich wypadnie w tey sprawie referować zebraniu Przy doreferencyi członka tego naktórego wypadł los, inni pilno patrzą aby w sprawie nic nie było opuszczono aby referencya była uczyniona dokładnie, wiernie, i zgodnie z prawdą Jeżeli sprawa przeniesiona jest z niższego zadwornego sądu, tedy autentyczna decyzya i przykaz tych sądow powinny być przeczytane, aby widzieć można było dokładność referencyi we wszystkich okolicznościach.

Zasiadający w wyższym zadwornym sądzie referuią z losu

461.

Po skończoney referencyi kiedy sędziowie zupełnie poięli jak istotę, tak i okoliczności w niesioney sprawy po dostateczney uwodze i doyrzałym wybadaniu się okoli,

Po skończoney referencyi przystępuią do wotowania.

czności bez ociągania się przyſtępują do decyzyi i zaczną wotować.

462.

Porządek, jak po dawać ſwoie zdanie.

Młodſzy zasiadający powie naprzód iſtotę ſprawy, potym dowody, i nakoniec położy konkluzyę ſundują się na prawie i za nim inne zasiadający podług ſtarſzeńſtwa młodzi naprzód onę kładą i miękſzości ſprawę duydzie.

463.

Iak poſtapić w przypadku ſędziowſkiego rozpisania ſię.

Ponieważ wſzelka decyzya ſprawy nie inaczey powinna się czynić tylko punktualnie na mocy uſtaw i podług brzmienia prawa, a zatym w decyzyi nie zgodzie być by nie należało; ale jeżeli gdzie przy decyzyi nad ſpodzianie rozdział głosow ſędziowſkich w cywilney ſprawie okaże się, tedy się ſtanowi 1. że więkſzość głosow ſprawę decyduie, 2. jeżeli się głosy dzielą równie, w ten czas głos Prezydenta daie przewagę. 3. Rożność głosow niech się wniesie do protukołu osobnego który nie pierwiey otworzą az natenczas kiedy ſprawa będzie się potrzebowała dla rewizyi do Izby,

464.

Porządek decyzyi ſpraw.

Dla decyzyi zaś wezmą w cywilnym departamencie po ſprawach ſkarbowych; zgromadzeniow, ſprawy podług niżey naſtępuiącego porządku. 1. Sprawy dłużnikow dla zabezpieczenia kredytorow. 2. Sprawy o kontraktach i innych obowiązkach 3. Sprawy procederowe i wſzelkie ſpory według zdania

ſę

ſędziow i 4. nakoniec wielkie ſprawy, i jeżeli można, tedy wyżſzy zadworny ſąd w ciągu roku odſądzi cały rejeſtr tak, ażeby się ani jedna ſprawa nie zoſtała.

265.

Naybarziey zaś wyżſzemu zadwornemu ſądowi przepiſuie się kończyć w naznaczone prawami kadencye ſprawy, dla których kto trzyma się pod ſtrażą, i jeżeli na wyżſzy zadworny ſąd żałoby będą, że takich ſpraw zaniedbał on przez cały rok bez decyzyi, tedy zasiadaiący w wyżſzym zadwornym ſądzie tracą roczne pensię na pożytek cierpiącego, albo jego naſtepcow, albo ſzkoł w ſtolicy.

O prędkim kończeniu ſpraw, dla których kto trzyma ſię pod ſtrażą.

266.

O Powinności Inſtygatora i adwokatow przy wyżſzym zadwornym ſądzie w powſzechności.

Ponieważ dla przyſpieſzenia sprawiedliwości, i dla zachowania dobrego prawami uſtanowionego porządku w ſądowych ſubſelliach, tak względem ſędziow jak i ze względu ſtron powodowych i odwodowych pożyteczno jeſt, kiedy ſądowe ſubſellia opatrzone ſą ludzmi, oſobliwemi którym przepiſano, i których obowiązkiem jeſt poſzukiwać wykonania uſtaw ukarania winnych, a niewinności być zaſzczytem, i dla tego się uſtanawia w wyżſzym zadwornym ſądzie Inſtygator, adwokat ſkarbowych ſpraw, i adwokat głównych ſpraw-

Przyczyny poſtanowienia Inſtygatora i adwokatow przy wyżſzym zadwornym ſądzie

467.

O Powinności Instygatora przy wyższym zadwornym sądzie.

1.

Iak wyższego zadwornego sądu instygator nadużywania przeciwne ustawam powinien oddalać.

Jeżeli wyższego zadwornego sądu Instygator postrzeże nadużywa nie przeciwne prawom, ustawom albo ukazom, tedy powinien o tym (stosownie do okoliczności) przypominać i uwiadomić guberskiego Justygatora, aby nadużywanie poprawione być mogło.

2.

Przy zaczęciu kadencyi Instygator każe przeczytać dla odnowienie w pamięci potrzebnieysze rozdziały ustaw.

Przy zaczęciu kadencyi zasiadania Instygator każe przeczytać te paragrafy z praw, ustaw, albo ukazow, ktore rozumie, że potrzeba odnowić w pamięci dla naydokładnieyszego zachowania na mocy przysięgi, po rządku i sprawiedliwości w subselliach, ale czytanie takowe niech nie zaymuie czasu więcey półgodziny.

3.

Dziesięć materyi w których Instygator powinien donosić guberskiemu Instygatorowi

Instygator wyższego zadwornego sądu powinien donosić guberskiemu Instygatorowi wszystko to, co do wiadomości jego doydzie stosownie do obowiązku guberskiego rządu mianowicię. tego wyższego zadwornego sądu albo w podległey jurysdykcyi 1. O nie punktualnym w sądowym subsellium wypełnieniu praw, ustaw i ukazow. 2 Jeżeli gdzie jest nieposłuszeństwo albo szemranie 3. O niedbałych w wypełnieniu powinności. 4, ociąganiu się w wykonaniu rozka

zow

zow. 5. o ociągnieniu ſpraw w pocederze 6 O naruſzeniu regul policyi i wſzelkim z mnogim czyniącym się zgorſzeniuo prawom przeciwnym poſtępku, o winie albo przeſtępſtwie 7. O zabronionym kupczeniu albo o pomieſzaniu prawom przeciwnym dozwolonego kupczenia. 8. O naruſzeniu powſzechney ſpokoyności. 9. O naruſzeniu wierności przysięgi. 10. O ſkarbowym i narodowym uſzczerbku.

4.

Jnſtygator poſtrzega, aby władza jednemu ſubsellium poruczone nie przechodzła do drugiego, i jak jemu poſtępować w przypadku opieſzałego wykonania.

Jnſtygator wyżſzego zadwornego ſądu pilnie *poſtrzega* aby w podległey juryſdykcyi tego ſądu jedne ſubſellium nie przywłaſzczało ſobie władzy i expediowania ſpraw uſtanowieniami drugiemu ſubſellium poruczonych, i aby ſprawy się kończyły, a okończone ſprawy prędko i nie odwłocznie w iſtocie po decyzyi wykonane były; i *dla* tego Jnſtygator powinien pytać się barzo często czy wykonano (w taki czas, w który początek i koniec tey ſprawy do konany być może) i jeżeli nie wykonano z jakiey przyczyny tedy Jnſtygator przypominać powinien wykonanie, i dla tego w przypadku ociągania się ma otym donieść guberſkiemu Jnſtygatorowi.

5.

Jeżeli ſię zdarzy wątpliwość do którego ſubſellium ſprawa należy, albo o uſta-

Jeżeli się zdarzy ſprawa takiey iſtoty, że z niey wynika wątpliwość, albo zapytanie, do którego ſubſellium, albo w jakim ſubſellium proceder oney być powinien, albo we-

wſzel

wach tedy ſłuchać konkluzyi Jnſtygatora.

wſzelkiey jnney ſprawie, z którey dla ſędziow wyniknąc może o uſtawach wątpliwość, tedy się ta ſprawa zkommunikuie Jnſtygatorowi i ſłuchają iego konkluzyi przed decyzyą, i potym decyduią ſprawę. Takowę zaś konkluzyę Jnſtygator obowiązany kommunikowac guberſkiemu Jnſtygatorowi i od niego przyimować poprawy konkluzyi zgodne z powſzechnemi uſtanowieniami.

Jeżeli jaka ſprawa zdarzy ſię partykularna i powſzechna albo partykularna lecz do ſkarbowego intereſsu ſię tycząca tedy ſłuchają konkluzyi Jnſtygatora

6.

Jeżeli się zdarzy ſprawa takiey i ſtoty, że ona razem jeſt i partykularną i powſzechną. albo partykularną ale się tycze ſkarbowego intereſsu, tedy się kommunikuie Jnſtygatorowi, i ſłuchają jego konkluzyi przed decyzyą.

Obadwa adwokaci dają ſię Jnſtygatorowi dla rady.

7.

Wyżſzego zadwornego ſądu Jnſtygatorowi dla rady uſtanowiaią się adwokat ſkarbowych ſpraw i adwokat głównych ſpraw i rozumie się, że oni wſzyſcy trzey jednemi uſtami mówią.

Inſtygatorowi i adwokatom nikt mowy nie przerywa.

8.

Wyżſzego zadwornego ſądu Jnſtygatorowi albo adwokatom nikt niech nie przerywa mowy, ale cierpliwie i w milczeniu niech ſłucha każdy ich konkluzyi i przełożenia z obowiązku.

Obadwa departamenty wyżſzego zadwornego ſądu przez

9.

Obadwa departamenty wyżſzego zadwornego ſądu i wyżſze ſądy z ſobą za po

ſrze

frzedn.ictwem fwego Inftygatora i adwokatow znofzą-się przez komunikacyę; i dla tego Inftygator i adwokaci każdego czasu wchodzą każdy do izby fwego fubfellium w którym uftanowieni jeft.

Inftygatora i adwoka. tow wzajemnie zno. fzą fię i t. d.

10,

Jeżeli Inftygator poftrzeże na kim niewypelnienie powinnosci, tedy powinien donosić o tym guberfkiemu inftygatorowi bo każdy inftygator w gubernij jeft okiem guberfkiego inftygatora.

Inftygator wyżfzego zadwornego fądu będąc okiem guberfkiego Inftygatora powinien donofić jemu o nie wypelnieniu przez kogo kolwiek obowiązku

11.

Inftygator i adwokaci wyżfzego zadwornego fądu podlegli fą guberfkiemu, inftygatorow i do jego pofyłaią donofzenie.

Inftygator i adwokaci podlegli guberfkiemu Inftygatorowi

12.

Inftygator ftaranie ma o żywieniu trzymających się pod ftrażą, i aby fprawy tych ludzi prędzey decyzyę otrzymywały, i aby oni prędzey odprawowani byli, i dla tego Inftygator powinien chodzić częsciey do turm, przynaymniey raz w tydzień, a mianowicie w piątki po obiedzie, aby widzieć ftan w turmie trzymających się, i czy dochodzi im wfzyftko to, co dla nich wyznaczono, i czy utrzymuią ich ftosownie we wfzyftkim do ich ftanu i ludzkosci.

Inftygator ftaranie ma o trzymających fię pod ftrażą.

4 8

O Powinności adwokata fkarbowych fpraw i adwokata glównych fpraw przy wyżfzym zadwornym fądzie

1.

Adwokaci służą Instygatorowi radą i imieniem jego kładną konkluzye

Przy wyższym zadwornym sądzie adwokaci, jak w 7. punkcie powinności Instygatora wyższego zadwornego sądu przepisa, no dla tego się ustanawiają, aby Instygatorowi służyli do rady w zdarzających się sprawach wedle powinności jego aby zamiast Instygatora i imieniem jego kładli konkluzye w tym wyższym zadwornym sądzie, w którym oni są ustanowieni.

2.

W Przypadkach wątpliwych naradzają się z Instygatorem i jeżeli wszyscy trzey nie jednego zdania, tedy Instygator odnidsie się do guberskiemu Instygatora.

W Przypadku wątpliwosci do którego subsellium sprawa należy albo w wątpliwości ustawach o których wspomniono w 5. punkcie powinnosci instygatora wyższego zadwornego sądu, Instygator i adwokaci narodziwszy się między sobą powszechnym zdaniem rozwiązują wątpliwość, jeżeli zaś wszyscy trzey nie są jednego zdania, tedy Instygator odnie sie się do guberskiego instygatora.

3.

O Przedmiotach adwokata powinności i t. d.

Wyższego zadwornego sądu adwokatow powinnosc jest. 1. kłasć konkluzye stosowne do zachowania powszechnego prawami ustanowionego porządku. 2. Wynosić żałobę nie uważając na osoby, jako aktorom adwokatowi skarbowych spraw w sprawach narusżających powszechny porządek, albo przeciwnych władzy i powinności; adwokatowi zaś głównych spraw wynosić żałobę, jako aktorowi w głównych wystepkach i przestępstwach

pſtwach prawa naruſzających zawſze tam gdzie aktora niemaſz ale dowody ſą, ſaktorami zaś adwokaci nie inaczey bywają, jak donioſſzy o tym guberſkiemu Jnſtygatorowi i pokazawſzy jemu ſwoie w tey ſprawie dowody, i otrzymawſzy od niego pozwolenie albo zezwolenie.

4.

Względem powierzoney powinności, adwokaci mają prawo potrzebować w tym ſubſellium, gdzie oni ſą uſtanowieni, kommunikacyi wſzelkiey ſprawy tyczącey się ich powinności, takowe ſą ſprawy tyczące się ſkarbowego intereſsu, albo uſzczerbku w ſporach o ziemie, oni ſkarbowe ziemi i prawa ochraniać powinni, ſprawy naruſzające powſzechny porządek, albo przeciwne władzy i powinności, ſprawy tyczące się zakazanego poboru z ludu, albo ſzkodliwe podſuwy, ſprawy tyczące się do zgromadzenia, ſprawy małoletnich, którzy opiekunow nie mają i inne temu podobne w ich urząd wpływające albo się onego tyczące, żadną miarą niewchodzą jednak w ſprawy między partykularnemi oſobami nie tyczące się wyżey wyrażonych w tym punkcie.

Adwokaci mają prawo potrzebować kommunikacyi wſzelkiey ſprawy do ich powinności wpływającey.

5.

W ſprawach kommunikowanych, albo kiedy który adwokat ſtał się aktorem, tedy według właſności ſprawy, adwokat ma prawo przełożyć ſądowi, i potrzebować albo oſobiſtego przyſłania do ſądu obwinionego,

Adwokaci w kommunikowanych ſprawach i w ſprawach w których oni z powinności aktorami ſą jakie prawa mają.

albo jego plenipotenta, albo przystawienia zapozwanego na mieysce do sądu, alboroż kazu sądowego aby zapozwanybył posadzony pod strażę jeżeli przestępstwo takiego rodzaju jest że prawa to nakazują, albo nałożenia winy albo dania reprymandy, albo innych decyzyi sądowych według właśności sprawy, jednym słowem: adwokaci mają prawo w sprawach ich powinności wynosić w sądowym subsellium, w którym oni są ustanowieni, żałobę, prozbę, prosić o inkwizycyę po produktach sprawy i przedseрowaniem dekretu przełożyc czego w procederze nie dostaje, appellować od sądzoney sprawy z niższych sądow do wyższych doglądać i pieczęmieć o zachowaniu porządku każdemu subsellium przepisanego, i aby strony powodowa i odwodowa winnę sądowi i sędziom poszanowanie okazywały, aby sądowe subsellia zbierali się w swoim czasie i kadencyi pilnowali i sessye miewali w wyznaczone czasy. W pzypadku zas podeyrzenia w sprawie na którego zasiadającego jeżeli się sam niewstrzyma od zasiadania tedy adwokaci jemu przystoynie to napomknąc obowiązani, aby winy swego czasu wyexekwowane były; a Adwokaci sami za wszelkie zaniedbanie podlegają sowitey winie; oniteż godzą zprzeczki i zwady, mogące wyniknąć jak między sędziami, tak i między prawującemi się, kiedy oto doydzie do nich rekwizycya.

6.

6.

Adwokatom zabrania się w sprawach tyczących się ich urzędu i skarbowego interessu dawać rady komu kolwiek albo do czyich spraw należeć.

Adwokatom zabrania się nikomu nie dawać rady w sprawach do ich powinności zciągaiących się, albo należeć do tych spraw.

7.

Adwokat głównych spraw kiedy uyrzy proceder i winy strony odwodowey, tedy w raz przedstawia sądowi swe konkluzye; jeżeli zaś sąd usprawiedliwia obwinionego natenczas adwokat pod utratą swego mieysca obowiązany jest obiawić stronie odwodowey delacyę i delatora jeżeli strona odwodowa tego potrzebować będzie, aby jasno i jawno było, że adwokat głównych spraw nie jest potwarcą niewinności.

Adwokat głównych spraw ma przełożyć swoie konkluzye w zaczętey sprawie i kiedy ma przedstawować delacye, albo delatorow

8.

Instygator i Adwokaci czasu decyzyi sprawy z koła wychodzą, sądowe zaś lubsel lia decydują wszystkie sprawy według dokładney mocy i słow praw, bez względu na rekwizycye albo przełożenia.

Adwokaci Instygator wychodzą czasu decyzyi z koła.

9.

Adwokaci w przypadku potrzeby jeden drugiego mieysce zastępują, jeżeli którego niema, za próżne zaczęcie powinni oni zapłacić wszystkie expensa i szkody, utracić mieysce i wycierpieć tę karę pod którę poddać kogo się starali, jeżeli się okaże że umyślnie kogo zpotwarzyli.

Adwokaci jeden drugiego mieysce zastępuią jakiey winie podpadaią w cywilnych i głównych sprawach, jeżeli zpotwarzą niewinnych ludzi.

Jak wyżſzy zadworny ſąd z innemi ſubſelliami poſtępować ma.

1. Wyżſzy zadworny ſąd przyimuie ukazy i rozkazy od rządu guberſkiego i Izb tey gubernij, w ktorey wyżſzy zadworny ſąd jeſt uſtanowiony, i onym podaie raporty i donoſzenia. 2. Władza wyżſzego zadwornego ſądu daley ſobie podlegley juryſdykcyi w tey ſtolicy, w ktorey jeſt uſtanowiona nie rozciąga się 3. Wyżſzy zadworny ſąd do niżſzego zadwornego ſądu w tey że ſtolicy uſtanowionego poſyła ukazy, i od niego przyimuie raporty i donoſzenia. 4. Wyżſzy zadworny ſąd będąc wtórym miedzy równemi ſobie ſubſelliami a mianowicie: wyżſzym ziemſkim ſądem, guberſkim magiſtratem i wyżſzą rozprawą w czym że ſpraw zdarzy się prawna przyczyna, z niemi równym ſpoſobem i z ober Policmeyſtrem znosi się, kommunikacye czyni z wyrażeniem prawnych przyczyn: niech raczy wyżſzy ziemſki ſąd, albo guberſki Magiſtrat, albo wyżſza rozprawa, albo ober policmeyſter przykazać albo poſłać, albo wyſłać, albo jak z jakiey okoliczności wypada, przyſtoi, albo należy piſać, także i z wyżſzemi ziemſkiemi ſądami, wyżſzemi zadwornemi ſądami gdzie indziey uſtanowionemi guberſkiemi Magiſtratami i wyżſzemi rozprawami innych gubernij (rozumie się, że i te ſubſellia z wyżſzym zadwornym ſądem wzaiemnie takimze ſpoſobem poſtępują) 5. Wyższy zadworny ſąd do podległych

głych fubselliow innych wyżfzych fądow niech się wftrzyma pifać, a bo pofłać rozkaz 6. Wyżfzy zadworny fąd, jeżeli się zdarzy potrzeba, przypominać, albo naglić inne jakie wyżfze albo niżfze fobie nie po dległe fubfellium do wykonania według praw, tedy o tym podaie fwoiemu guberfkiemu rządowi donofzenie.

470.

O wzaiemnym do pomaganiu wyżfzego zadwornego fądu wyżfzego ziemfkiego fądu guberfkiego magiftratu i wyżfzey rozprawy.

Ponieważ wfzyftkie fądowe fubfellia obowiązane fą dopomagać ku dobremu porządkowi, dla zachowania ktorego w całości oni fą uftanowieni, i dla tego w każdym zdarzeniu, gdzie fłużba JMPERATORSKIEGO MAIESTATU, interefs powfzechnego dobra i moc praw tego potrzebuie, wyżfzy ziemfki fąd, wyżfzy zadworny fąd guberfki magiftrat i wyżfza rozprawa jeden drugiemu rękę pomocy podawać obowiązane, fą dla utwierdzenie praw, fprawiedliwości i wfzelkiego dobra i dla odwrócenia tego co fzkodę przynosi fłużbie JMPERATORSKIEGO MAJESTATU, powfzechnemu interefsowi, fprawiedliwości i uftanowionemu porządkowi.

471.

Jak wyżfzemu i niżfzemu zadwornemu fądowi, i za kim iść w gubernii pod czas uroczyftych zgromadzeniow.

Ponieważ dla dobrego urządzenia jak w powfzechności, tak i w fzczegulnosci, potrzebna i pożyteczna rzecz jeft wfzędzie uftanowić jaki tylko być może we wfzyftkim porządek; i dla tego za rzecz pożyteczną się fądzi dla oddalenia wfzelkiey fprzeczki

i nie

i nieporządku w gubernij międzу użytemi osobami, dla ludzi i ustanowionych subselliow JMPERATORSKIEGO MAIESTATU raz nazawsze naznaczyć, w uroczyste zebrania jak komu za kim iść należy podług uporządkowania jakie w rozdziale XXIX. w paragrafie 432. jest uczynione aby w każdey wypadającey okoliczności każdy nie sprzecznie zgodnie do policyi zająć mógł sobie przynależące mieysce; więc stosownie do tego postanowia się, aby w podobnych zdarzeniach, gdzie ustanowiony jest wyższy i niższy zadworne sądy, za powiatowemi podskarbiemu i przysięgłemi komornikami, jak w numerze 17 wspomnionego paragrafu pokazano, szedł niższy zadworny sąd, to jest na przedzie dway assessorowie obok, a po tych zadworny sędzia; za niemi póydzie wyższy zadworny sąd takim sposobem, że na przedzie będą, Assessorow po dwuch obok potych dwuch Konsyliarzow obok, a za niemi obydwa Prezydenci obok, potym zaś póydą wyższego zadwornego sądu Inftygator, a potym adwokat skarbowych spraw i adwokat głownych spraw obok, za tym zaś póydą powiatowy sąd i tam d jak w 432 powiedziano.

ROZ-

ROZDZIAŁ XXXI

O Niżſzym zadwornym ſądzie i jego powinności.

472.

W Stolicy JMPERATORSKIEGO MAIESTATU uſtanówia się niżſzy zadworny ſąd

Uſtanowia ſię, w ſtolicy niżſzy zadworny ſąd.

473.

W Niżſzym zadwornym ſądzie zasiada zadworny ſędzia i dwuch zasiadających.

O zaſiadających w niżſzym zadwornym ſądzie.

474.

Zadworny ſędzia, jeżeli rangi wyżſzey nad tę niema, liczy się w oſmey klaſsie, za urząd poki w powinności zoſtaie.

Niżſzego zadwornego ſądu ſędzia oſmey Klaſsy.

475.

W Niżſzym zadwornym ſądzie zasiadający jeżeli rangi wyżſzey nad tę nie maią liczą się w dziewiątey klaſsie za urząd poki w powinności zoſtają.

W Niżſzym zadwornym ſądzie zaſiadający ſą dziewiątey Klassie.

476.

Zadworny ſędzia i zasiadaiący uſtanawiają się przez Senat.

Zadworny ſędzia i zaſiadający uſtanawiaią ſię przez Senat

477.

Niżſzy zadworny ſąd powinien czynić w ſtolicy JMPERATORSKIEGO MAIESTATU ſprawiedliwość jak w głównych, tak i w cywilnych ſprawach między przebywającemi w tey ſtolicy w obowiązku ſłużby woienney Zadworney i cywilney, także dla intereſsu, zarobku i zabaw ſwoich i między

Jakie ſprawy należą do niżſzego zadwornego ſądu.

dzy

dzy wſzelkiemi rozney rangi ſtanu nieſzlacheckiego nie mającemi w tey gubernij, gdzie ſtolica JMPERATORSKIEGO MAIESTATU, i gdzie ten ſąd uſtanowiony jeſt żadnych wsi, gruntow, domow i innych nie ruchomych majątkow dla których by oni należeli do ſądow, powiatowego ſądu, albo mieſkiego magiſtratu, albo niżſzey rozprawy w tey gubernij uſtanowionych; gdzie zaś wyżſzy i niżſzy zadworne ſądy nie ſą uſtanowione, tam o wſzyſtkich takowych wie ſąd i rozprawa w uſtanowionych ſubſelliach do ktorego kto z urzędu i kondycyi ſwoiey należy.

478.

Zabrania ſię niżſzemu zadwornemu ſądowi ſądzić ſprawy woyſkowych ludzi tyczące ſię przeſtępſtwa w ſłużbie i powinności.

Zabrania się niżſzemu zadwornemu ſądowi ſądzić ſprawy inne w aktualney woyſkowey ſłużbie nachodzących się rang, jak tylko te, które weyść mogą o długach i innych obowiązkach cywilnych; ſprawy zaś tyczące się przeſtempſtwa w ſłużbie i powinności niech będą zoſtawione jedynie ſądowi woyſkowemu na fundamencie artykułow wojennych.

479.

Zabrania ſię niżſzemu zadwornemu ſądowi ſądzić ſprawy ludzi mających wsie, domy inne majątki w tey gubernij, w której ten ſąd jeſt uſtanowiony.

Zabrania się niżſzemu zadwornemu ſądowi ſądzić ſprawy ſzlachty albo innych ludzi, wsie, grunta, domy albo inne nie ruchome majątki w tey gubernij, gdzie ten ſąd jeſt uſtanowiony, maiących.

480

480.

Zabrania się niższemu zadwornemu sądowi traktować i expediować sprawy tyczące się nieruchomych maiątkow leżących w drugich guberniach, w których zawsze roztrząsanie onych czynione być powinne.

Zabrania się niższemu zadwornemu sądowi sądzić sprawy tyczące się nieruchomych majątkow w drugich guberniach leżących.

481.

Niższy zadworny sąd sam przez się nie wchodzi w rozbor żaden, ale się bierze za sprawę, albo za żałobą albo pozwem szczegulnych osob albo adwokatow, albo za komunikacyą drugiego sądu, albo za rozkazem tey gubernij guberskiego rządu, albo Izby, albo wyższego zadwornego sądu.

Niższy zadworny sąd nie inaczey przystępuie do roztrząsania sprawy, jak za żałobą, pozwem komunikacyą, albo rozkazem.

482.

Jeżeli kto nie kontent z decyzyi niższego zadwornego sądu, ten za tydzień nieukontentowanie swoie niech oznaymi temu sądowi sam, albo przez adwokata, i tedy żałobę swoią wnieść może do wyższego zadwornego sądu, ale naprzód niech w niesie dwadzieście pięć rublow do niższego zadwornego sądu. Te pieniądze w niższym zadwornym sądzie wiernie się chowaią do decyzyi wyższego zadwornego sądu; nadto appellujący niech się rozpisze miasto przysięgi, że on według prawdy myśli iż sprawiedliwę ma sprawę, albo adwokat jego toż uczyni, i jeżeli wyższy zadworny sąd naydzie że przenos albo appellacya uczyniona bez wszelkiey sprawiedliwości, i niższego zadwornego sądu decyzyę usprawiedliwi, tedy wniesione pieniądze zostaną się w niższym zadwornym sądzie, i oddane będą

Jak sprawę przenosić z niższego zadwornego sądu do wyższego zadwornego sądu.

na procenty, które się używaią według postanowienia i woli niższego zadwornego sądu po upłynieniu każdego roku.

Zabrania się przenos z niższego zadwornego sądu do wyższego zadwornego sądu w sprawie mnieyszey dwudziestu pięci rublow

483.

Przenos sprawy z niższego zadwornego sądu do wyższego zadwornego sądu zabrania się, jeżeli proceder idzie w sprawie, którego w ten czas cena jest mnieysza dwudziestu pięci rublow.

Jak się traci prawo przenosu z niższego zadwornego sądu do wyższego zadwornego sądu.

484.

Jeżeli kto termin przepuści, pieniedzy nie wniesie do niższego zadwornego sądu, i nie podpisze się miasto przysięgi, jak o tym w 482 paragrafie wyrażono, ten traci prawo przenosu.

Jak sprawa z niższego zadwornego sądu odsyła się do wyższego zadwornego sądu i t. d.

485.

Jeżeli zaś i termin zachowany i pieniądze wniesione i podpis do niższego żadwornego sądu oddany, wtedy niższy zadworny sąd uwiadamia o tym wyższy zadworny sąd, i sprawa do wyższego zadwornego sądu odsyła się, i jeżeli wyższy zadworny sąd usprawiedliwi appelluiącego, albo wyższy zadworny sąd mało co przemieni w decyzyi niższego zadwornego sądu; tedy pieniądze z tego sądu zwrócą się appelluiącemu, o czym wyższy zadworny sąd przykożdey decyzyi wspomnieć nie zaniedba.

O Przenoszeniu spraw ubogich bez zapłaty dwudziestu pięci rublow do wyż.

486.

Jeżeli kto ubogi i pod przysięgą sam albo przez plenipotenta ztwierdzi, że dla ubóstwa swego niema dwudziestu pięci rublow dla wniesienia do wyższego zadwornego

nego ſądu, tedy ſprawa jego bez pieniężnie przeniesie się do wyżſzego zadwornego ſądu. *ſzego zadwornego ſądu.*

487.

Kto z takowych dla ſłużby, ſpraw za, robku i zabaw przebywaiących w ſtolicy. kupi wieś albo inny maiątek w drugiey gubernij leżący, ten prawo wieczyſte niech poda do niżſzego zadwornego ſądu a niżſzy zadworny ſąd do ſądowych drzwi przybiie kartę, że wieś albo maiątek takowy kupiony przez takiego i za takę cenę, i otym kommunikacyę uczyni do wyżſzego zadwornego ſądu, aby i ten toż uczynił; także i Senatowi znać da dla wniesienia do publicznych wiadomości oboich ſtolic, i przez guberſki rząd kommunikacyę uczyni do guberſkiego rządu tey gubernij, gdzie się nayduie przedany i kupiony majątek, ażeby i tam poſtąpiono było takimże ſpoſobem, jak w uſtawach o rządzie gubernſkim rozdziału XV w paragrafie 205 jeſt poſtanowiono; i jeżeli od tego czaſu przez dwa lata nikt nieſtanie z zaprzeczeniem tedy nadal wſzelkie zaprzeczenie przeciw prawu wieczyſtemu niech upada i wieś albo majątek kupującemu w tym powiecie można podać bez ſprzecznie *O Kupowaniu wſi w Niżſzym zadwornym ſądzie.*

488.

*N*iżſzemu zadwornemu ſądowi przepiſuie się kończyć w wyznaczone według prawa kadencye ſprawy, dla których kto trzyma się pod ſtrażą: i jeżeli na niżſzy zadworny ſąd żałoby będą, że takowę ſprawę zoſta- *O Prędkim kończeniu ſpraw dla których kto trzyma ſię pod ſtrażą.*

hha

wił cały rok bez decyzyi, tedy zasiadający w niższym zadwornym sądzie tracą roczną pensyę na pożytek cierpiącego, albo jego następcow, albo szkoł w stolicy.

489.

Jak niższy zadworny sąd z innemi subselliami postępować ma.

1. Niższy zadworny sąd przyimuie ukazy i rozkazy z rządu guberskiego, Izb i wyższego zadwornego sądu w teyże stolicy ustanowionego i do onych subselliow przysyła raporty i donoszenie. 2. *Niższego* zadwornego sądu władza daley za sobie podległę jurysdykcyę w teyże stolicy, gdzie on ustanowiony jest, nierozszerza się. 3. Niższy zadworny sąd przy kommunikacy do Ober policmeystra posyła swoie dekreta, postanowienia i decyzye dla wykonania, i o tym otrzymuie od niegoż kommunikacyę. 4. *Niższy* zadworny sąd, będąc między równemi sobie subselliami, a mianowicie: po wiatowym sądem, szlachecką opieką mieskim magistratem, Ratuszem, sierocym sądem i niższą rozprawą pierwszym po szlacheckiey opiece, w czym że spraw zdarzy się prawna potrzeba znosi się, kommunikacye czyni z wyrażeniem prawnych przyczyn niech raczy Powiatowy sąd, albo szlachecka opieka, albo ober policmeyster, albo powiatowy Podskarbi, albo mieski magistrat, albo ratusz, albo mieski sierocy sąd, albo niższa rozprawa, przykazać, albo posłać, albo wysłać, albo jak z jakiey okoliczności wypada, przystoi, albo należy pisać; także i z niższemi zadwornemi sądami gdzie

in-

indziey uſtanowionemi i innemi ſobie równemi ſubſelliami drugiego miaſta, albo powiatu albo oſady; (rozumie ſię że i tu ſubſellia z niżſzym zadwornym ſądem wzaiemnie takimże ſpoſobem poſtępują) 5. *Niżſzy* zadworny ſąd do podległey juryſdykcyi drugiemu równemu ſobie ſądowi niech ſię wſtrzyma od piſania, albo poſyłania ſwoich dekretow, albo poſtanowień i decyzyi. 6. *Niżſzy* zadworny ſąd, jeżeli ſię potrzeba zdarzy przypominać albo naglić jakie wyżſze albo równe ſubſellium do wykonania podług praw, tedy o tym podaie ſwojemu guberſkiemu rządowi donoſzenia.

490.

Ponieważ wſzyſtkie ſądowe ſubſellia równie obowiązane ſą dopomagać ku dobremu porządkowi; i dla tego we wſzelkiey okoliczności, gdzie ſłużba JMPERATORSKIEGO MAIESTATU, intereſs powſzechnego dobra i moc praw tego potrzebuią, Powiatowy ſąd, ſzlachecka opieka, niżſzy zadworny ſąd; ober Policmeyſter, Powiatowy podſkarbi, mieſki magiſtrat, mieſki ſierocy ſąd, niżſza Rozprawa, niżſzy ziemſki ſąd, i powiatowy Ciwun jeden drugiemu rękę pomocy podawać obowiązane ſą dla wypełnienia praw, wykonania ſprawiedliwości i urzędu, zachowania policyi, przyſpieſzenia wſzelkiego dobra, i dla odwrócenia tego co ſzkodę przynosi ſłużbie JMPERATORSKIEGO MAJESTATU, powſzechnemu intereſsowi, ſprawiedliwości i uſtanowionemu porządkowi,

O wzajemnym dopomaganiu niżſzego zadwornego ſądu, powiatowego ſądu, ſzlacheckiey opieki, Mieſkiego magiſtratu, niżſzey rozprawy i niżſzego ziemſkiego ſądu i innych.

Jak niższemu zadwornemu sądowi i za kim iść w gubernij pod czas uroczystych zgromadzeniow

491.

Ponieważ dla dobrego urządzenia jak w powszechności, tak i w szczególności potrzebna i pożyteczna rzecz jest, wszędzie ustanowić, jaki tylko być może, we wszystkim porządek; i dla tego za rzecz pożyteczną się sądzi dla oddalenia wszelkiey sprzeczki i nie porządku w gubernij między użytemi osobami, ludziom i ustanowionym subselliom JMPERATORSKIEGO MAIESTATU raz nazawsze naznaczyć w uroczyste zgromadzenia jak komu za kim iść należy przez uporządkowanie, jakowe w Rozdziale XXIX, w paragrafie 432. jest uczynione: aby w każdey wypadaiącey okoliczności, każdy nie sprzecznie i zgodnie do policyi zająć mógł sobie przynależące mieysce; więc stosownie do tego postanawia się aby w podobnych zdarzeniach, gdzie ustanowiony jest wyższy i niższy zadworne sądy, za Powiatowemi podskarbiemi, i przysięgłemi Komornikami jak w 17 numerze wspomnionego paragrafu wyrażono jest, szedł niższy zadworny sąd, to jest naprzedzie dway zasiadaiący obok, a po tych zadworny sędzia, za nimi poydzie wyższy zadworny sąd, jak otym w XXX. Rodziale w paragrafie 471, powiedziano

Ułożono w Roku 1770

Na autentyku podpisano własną JMPERATORSKIEGO MAJESTATU ręką tak.

KATARZYNA

w Sankt Petersburgu
Januar. 4 dnia,
1780 Roku

Sztat Mohilewſkiego Namieſtnictwa ſkładaiącego się z dwunaſtu Powiatow a mianowicie Mohilewſkiego, Czausowſkiego Starobychowſkiego, Orſzańſkiego, Babinowickiego Kopyſkiego Sieńſkiego, Mściſławſkiego Czerekowſkiego, Klimowickiego, Rohaczewſkiego i Bielickiego

	Liczba osob	Jm pensyi wznaczoney. Iednemu Ruble	wszystkim Ruble
W Rządzie Namieſtniczym czyli Guberſkim.			
Jmperatorſki Namieſtnik, albo General Gubernator.	1.		
O prócz penſyi rangi ſwoiey ma naſtoł ſześć tysięcy Rublow, które otrzymuie za ſzczegulnym ukazem.			
Przynim: Adjutantow.	2.	200.	400.
Przynim: Sekretarzow jeden dla ruſkiey a drugi dla polſkiey expedycyi jedynaſtey Klaſsy.	2.	250	500.
Rządca albo Gubernator.	1.	1800	1800
Jemu na ſtoł. ſześć ſet duſz.			
Konſyliarzow ſzoſtey Klaſsy.	2.	600	1200
Summa			3900
W IZBACH.			
W Izbie głównych ſpraw.			
Prezydent piątey Klaſsy.	1.	840	840
Konsyliarzow ſzóſtey klaſsy.	2.	600	1200.
Aſseſsorow oſmey Klaſsy.	2.	300	600
Summa			2640
W Izbie cywilnych ſpraw.			
Prezydent piątey Klaſsy	1.	840	840
Konſyliarzow ſzoſtey Klaſsy.	2.	600	1200
Aſseſsorow oſmey Klaſsy.	2	300	600
Summa			2640

W Skarbowey Izbie.	Liczba osob	Jm pensyi wyznaczoney. Jednemu. Ruble	wszystkim. Ruble
Porucznik Rządcy, albo wice Gubernator piątey Klassy.	1	1200	1200
Ekonomij Dyrektor szostey Klassy.	1	1000	1000
Konsyliarz szóstey Klassy.	1	600	600
Guberski Podskarbi osmey Klassy.	1	300	300
Assessorow osmey Klassy.	2	300	600.
Przysięgłych wyznaczonych z apszytowanychgwardyi unter officerow.	4.	80	320
Summa			4020
Guberski Instygator szostey Klassy.	1.	600	600
Guberskich adwokatow siódmey Klassy.	2.	360	720.
Sekretarzow jedynastey Klassy wrządzie jeden, w Izbach głównych spraw jeden, cywilnych spraw jeden, w skarbowey dwuch i przy expedycyi Ekonomij Dyrektora jeden.	6.	250	1500
Tłumacz trzynastey Klassy, w rządzie jeden, w Izbach głównych spraw jeden, cywilney jeden, przy Dyrektorze ekonomij jeden	4.	180	720
Jeżeli w którey Izbie zdarzy się potrzeba do pomocy tłumaczow z innych Izb, tedy pracują oni wzajemnie wszyscy.			
Na Kancellaryiskich służących, to jest protokolistow, Rejestratorow, archiwariuszow porównianych w Klassach z zostającemi teraz w Kollegiach i w innych dla pismiennych spraw, takoż na introligatorow, stróżow i in			

	Liczba osob	Jm pensyi wyznaczoney	
		Iednemu.	wszystkim.
		ruble	ruble
innych, których wszystkich ustanowienia liczby i pensyi według pracy, spuszczaiąc się na urządzenie rządu, i na kancellaryiskie rozchody w namiestniczym rządzie i Izbach			0980
Summa			10520
Sumienny sąd.			
Sędzia Sumiennego sądu szóstey Klassy	1.	600	600
z Szlachty zasiadających siódmey Klassy	2.	360	720
z Mieszczan zasiadaiących dziesiątey klassy.	2.	200	400
z Włościan zasiadaiących.	2.	60	120
Na kancellaryskich służących i na rozchod			390
Summa			2230
Wyższy ziemski sąd,			
Pierwszy Prezydent.) Szóstey Klassy	1.	600	) 1200
Drugi Prezydent.	1.	600	
Zasiadaiących siódmey Klassy.	10	360	3600
Jnstygator siódmey Klassy	1.	360	360
Adwokatow osmey Klassy	2,	300	600
Sekretarzow dwunastey Klassy.	2.	250	500
Tłumacz	1	180	180
Na kancellaryiskich służących i na rozchod departamentow.			2103
Summa			8543
Guberski Magistrat.			
Pierwszy) Prezydenci siódmey Klassy Drugi	2.	360	) 720
Zasiadającycd dziesiątey klassy.	6.	200	1200
Jnstygator osmey klassy	1.	300	300
Adwokatow dziesiątey klassy.	2.	200	400

	Liczba osob	Im pensyi wyznaczoney: Iednemu	Im pensyi wyznaczoney: wszystkim
		ruble	ruble
Sekretarzow dwunastey klasy	2	250	500
Publiczny notariusz	1.	150	150
Tłumacz	1.	150	150
Na kancellaryiskich służących i na rozchod			1448
Summa			4868
Wyższa Rozprawa			
Pierwszy, Drugi)Prezydenci siódmey klassy	2.	360	)720
Zasiadających.	10	60	600
Instygator osmey klasy.	1.	300	300
Adwokatow dziesiątey klasy.	2.	200	400
Sekretarzow dwunastey klasy.	2.	250	500
Tłumacz.	1,	150	150
Na kancellaryiskich służących i na rozchod.			1548
Summa			4218
Kancellaryi powszechnego opatrywania			
Sekretarz jedynastey klasy,	1.	250	250
Na Kancellaryiski rozchod			100
Kancellaryiskich służących używa Namiestnik do tey kancellaryi według potrzeby z innych subselliow. Summa			
			350
Przy Namiestniczym rządzie			
Guberski komornik			400
Guberski architekt	1.	400	300
Mechanik albo machin i młynow mayster	1.	300	200
Summa	1.	200	900

	Liczba oſob	Im penſyi wyznaczoney. Iednemu ruble	wſzyſtkim ruble.
Summa na Guberſki rząd			44829
W miaſtach, gdzie niemaſz Komendantow Horodniczych oſmey klaſsy.	9.	300	2700
Na kancellaryiſkich ſłużących i na rozchod		130	1170
Komendantom trzem na kancellaryiſkich ſłużących i na rozchod.		130	390
Summa			4260
W Powiatowym ſądzie			
Powiatowy ſędzia òſmey klaſsy.	1.	300	300
Zaſiadaiących dzieſiątey klaſsy.	2.	250	500
Sekretarz czternaſtey klaſsy.	1.	200	200
Na kancellaryiſkich ſłużących i na rozchod			588
na jeden Summa			1588
na dwanaście powiatowych ſądow:			19056
W Powiatowym podſkarbſtwie			
Powiatowy podſkarbi dzieſiątey klaſsy	1.	250	250
Przyſięgłych z apſzytowanych gwardyi unter officerow.	4	80	320
Na kancellaryiſkich ſłużących i na rozchod			368
Summa na jedne			938
A na dwanaście powiatowych podſkarſtw			11256
Przy ſzlacheckich opiekach.			
Protokoliſtow czternaſtey klaſsy.	12	100	1200
Na kancellaryiſkie rozchody		50	600
Na dwanaście ſzlacheckich opiek			1800

	Liczba osób	Im pensyi wyznaczoney. Iednemu.	wszystkim.
Sekretarz i kancellaryiscy służący biorą się do opiek wedlng potrzeby z powiatowego sądu.			
W Niższym ziemskim sądzie		Ruble	Ruble
Ziemski Kapitan albo Ciwun dziewiątey Klassy.	1	250	250
z Szlachty zasiadających dziesiątey Klassy.	2.	200	400
z Włoscian zasiadających.	2.	60	120
Sekretarz czternastey klassy	1.	200	200
Na kancellaryiskich służących i na rozchod			238
Summa na jeden			1208
a na dwanaście			14496
W mieskim magistracie.			
Burmistrzow dwunastey Klassy	2.	120	240
Radnych trzynastey Klassy	4.	100	400
Summa na jeden mieski Magistrat			640
a na dwanaści			7680
w Niższey Rozprawie			
Rozprawny sędzia dziewiątey Klassy	1.	250	250
Zasiadających.	4	60	240.
Sekretarz czternastey Klassy.	1.	200	200
Na kancellaryiskich służących i na rozchod			508
Summa na jednę			1198
a na dwie			2396
Powiatowych komornikow.	12	300	3600
Powiatowych Adwokatow jedynastey klassy	12	150	1800
Doktorow mieskich i powiatowych	12	300	3600
Felszerow mieskich i powiatowych	12	140	1680
Podfelszerych	24	60	1440
Felszerskich uczniow	24	30	720.
Summa			12840
Summa na powiaty			73784
Summa na całe Mohilewskie Namiestnictwo.			111863.

Wielce żądamy, owſzem Namieſtnikowi Jmperatorſkiemu potrzeba zachęcac, aby młodzież ſzlachetna po zkończeniu ſzkoł przykładała się do uczenia się niemniey dla nich pożyteczney rzeczy znać prawa ſwoiey czyzny i ſposoby o ſądownictwa, i aby zatym przyſtawała do kancellaryi. Inie poczytuiąc zgoła być pokrzywdzeniem zlachectwa nabywanie od pierwſzych ſtopniow kancellaryiſkich, wiadomości i ſpoſobności do ſpraw i w onych takie wydoſkonalienie się aby mogła poſtępując do wyżſzych rang, dogodnie i chwalebnie ſprawować ſwoy urząd z pożytkiem powſzechnym; takim albowiem pierwſzeńſtwo zawſze się da przy wybiorze i poſtanowieniu ich w poważnieyſzych ſubſelliach na cywilne urzędy.

Na autentyku własną JMPERATORSKIEGO MAIESTATU ręką podpiſano tak *niech tak będzie przez lat dwie*

KATARZYNA

10 Januarij 1778
S. Peteśburg

SZTAT

O liczbie woyſkowych urzędnikow rang konnych i pieſzych w Namieſtnictwie Mohilewſkim przy jednym guberſkim i jedynaſtu powiatowych rządach.

Nazwiſka rang przy guberſkim	Liczba oſob	Im roczney gazy: Jednemu rubl:	Jednemu Kop:	Wſzyſtkim rub:	Wſzyſtkim Kop	
Kapitan	1.	247	36l-4	247	36,1-4	
Porucznik	1.	151	78l-8	151	78.1-8	
Podporucznik	1,	126	38l-8	126.	38.1-8	przy konnych
Serżant	3	15		45.		w tey liczbie przy konnych jeden wachmiſtr.
Kaptenarmus	1.	12		12		
Kapralow	6.	11		66		w tey liczbie przy konnych dwuch:
Proſtych	116	7	50	870		w tey liczbie konnych dragunow 24 ludzi
Doboſzow	2.	7	50	15		
Feldſzer	1.	7	50	7.	50	
Summa przy jednym guberſkim	132			1541	2-2	
Przy jednym powiatowym						
Podporucznik	1.	126	38l-8	126	38-8	
Serżant	1.	15		15		w tey liczbie przy konnych jeden.
Kapralow	3.	11		33		
Proſtych	28	7.	50	210		w tey liczbie konnych dragunow 8. ludzi
Doboſz	1,	7.	50	7.	50	
Summa przy jednym powiatow:	34			391	88l-8	
Summa cała przy jednym guberſkim i jedynaſtu powiatowych	506			5851	34l-8	

O prócz wyżey wyrażoney i wyznaczoney gazy dla wſzyſtkich unter oſſicerowi proſtych, zwyczayny pieſzy, a dla konnych draguńſki tak wierzchni jako i ſpodni mundur i obuwie w wyznaczone według ſztatu terminy ma ſie robić pod dozorem tych rządow przy których oni woyſkowi oſſicyerowie naydować się będą, a ſummy na to mają się brać z dochodow przynależących do ſztat kantory rownie jako i dla dragunow i poſtanowionych przy nich wachmiſtrzow i kapralow; koni na początek zkupić, a potym na remoncie utrzymywać punktualnie według potwierdzonego na nowo 1775 Roku Jan 16 dnia ſztatu draguńſkiego pułku, z teyże oznaczoney ſummy.

Prowiant i krupy, a dla koni furaż dawać w naturze, kupując od tych że rządow, albo według przedażney ceny pieniędzmi, jednakże nie wyżey położoney w wojennym ſztacie ſummy, z ſztatſkich że dochodow.

Co się tycze ſtrzelb, amunicyi, kulbak z przyborem, tedy wſzyſtkim pieſzym i konnym unter oſſicyerom i proſtym temlaki i patrontaſze, konnym zaś i kulbaki z przyborem na początek wydać z krygs kommiſsariatu z wziętych u karabinierſkich pułkow, a ſtrzelby, piſtolety, ſzpady i ſzable także z wziętych u połkow z zbrojowey kancellaryi.

Dla wſzyſtkich zaś wyżey wſpomnionych ammunicyinych i zbrojowych rzeczy, tak że i dla kulbak z należącym do nich przyborem, z przyczyny że one nie zawſze ale czaſem w używaniu będą, termin się niekładnie, a mieć one przy reperacyi poki cale nie ſtaną się niezgodnemi; i dla tego na reperacye onych i na dal na uſtawiczne utrzymywanie wydawać licząc w rok na każdego człeka pieſzego po jednemu rublu, a na konnego z kuciem koni po dwa rubli, co uczyni przy guberſkim ſto pięcdziesiąt ſześć rublow, przy powiatowym czterdzieści dwa ruble, z czego kupować w przypadku potrzeby proch, ołow, i ſkałki, z ſztatſkich że dochodow.

na autentyku podpiſano właſną JMP: Maj ręką tak *niech tak będzie*

KATARZYNA

20 Jan, 1778. w S. Petersburgu.

PUBLIKACYA

Sankt Petersburſki guberſki Rząd przy teraznieyſzym nowym rodzaiu ſądowych ſubſelliow, przez uſtawy JMPERATORSKIEGO MAIESTATU uporządkowanych, za obowiązek ſobie poczyta publikować wſzyſtkim mieſzkaiącym w tey Gubernij, dla odwrócenia wſzelkiego niezrozumienia w jakich ſprawach dokąd mianowicie z pomiędzy uſtanowionych w niey ſubselliow na początku się udawać? trzymając się w tym proſtey mocy i dokładnego rozumienia naywyżſzych uſtaw.

Uſtaw Rozdział V. § 97

1 Do Guberſkiego rządu podawac proszenie we wſzyſtkich ſprawach exekucyinych i prędkiey expedycyi albo rozkazu potrzebujących także i w tych w ktorych kontradykcya albo ſprzeczka być nie może, jak naprzykład w podpiſanych przez dłużnika rachunkach albo wexlach, albo kontraktach jasnych i jawnych i za ktoremi na terminie płata nie naſtąpiła. W takowych ſprawach żałoby wnoſzą się do guberſkiego rządu a przezeń czyni się przynaglenie Jeżeli zaś jaka ſprawa okaże się być ſprzeczną i niejakiey wątpliwości podległą, naten czas się odſyła dla rozięcia ſpor wiodących do tych ſubſelliow, do których należy

Paragraf 98.

Położenie areſztu na majątek albo na część onego za długi za dekretem ſądowego ſubſellium, jeſt dziełem guberſkiego rządu. Tamże należą i prożby względem przewłoki w podległych ſubſelliach, i naglenie czyni się przez guberſki rząd po roztrząsnieniu okoliczności.

2. Do Powiatowego ſądu podawać proſzenie w ſprawach głównych tyczących się ſzlachty w tuteyſzey gubernij wsie albo grunta mającey, i ich poddanych w teyże gubernij żyjących. — *Rozdział xv. Paragraf. 197*

Także w proceder owowych i ſprzecznych ſprawach ichże tyczących się. — *Paragraf. 199.*

O ſprzeczne miedzy i granice, o kuple i podanie wsi w powiecie. — *Paragraf 205.*

3. Do mieſkiego magiſtratu podawać proſzenia we wſzyſtkich ſprawach napiſanych w 2. punkcie, tyczących się kupcow, mieſzczan, Mayſtrow i wſzelkiego nazwiſka obywatelow, mających po miaſtach domy, kramy, fabryki i zaprowadzenia. — *Rozdział xx.*

Też o kuple domow i innych budowli i placow w mieście. — *Paragraf. 290*

4. Do niżſzey Rozprawy podawać proſzenia w takowychże ſprawach, jak wyżey w drugim punkcie piſano, tyczących się dookoliczan albo wſzelkich dawniey ſłużywſzych ludzi albo rolnikow albo Imperatorſkich poddanych albo Imperatorſkich poddanych przypisanych do jakich bądz mieyśc, albo do zaprowadzeniow także do furmanow ekonomicznych i monarſzych poddanych i innych doczeſnie pod koronnym rządem zoſtających. — *Rozdział xxiii Paragraf 333.*

5. Do niżſzego zadwornego ſądu podawać proſzenia w takich że ſprawach tyczących się ludzi przebywaiących w ſtolicy dla ſłużby woyſkowey, zadworney i cywilney, także dla ſpraw, zarobku i zabaw — *Rozdział xxxi Paragraf. 477.*

swoich i wszelkich mieskiego stanu bywszych urzędnikow niemaiących w tey gubernij wktorey stolica Imperatorskiego Majestatu, i gdzie ten sąd jest ustanowiony, żadnych wsi, gruntow, domow, i innych nieruchomych maiątkow, dla których by oni podlegali sądowi Powiatowemu, albo mieskiego Magistratu, albo niższey rozprawy w tey gubernij ustanowionych. Gdzie zaś wyższy i niższy zadworne sądy nie są ustanowione, tam o wszystkich takowych wie sąd i rozprawa w ustanowionych *subselliach*, dla których kto z z urzędu i kondycyi swoiey należy.

Paragraf 478. Zabraniasię *Niższemu* zadwornemu sądowi sądzić inne sprawy w aktualney woyskowey służbie nachodzących się Officyerow, jak tylko te, które weyść mogą o długi i inne obowiązki cywilne: sprawy zaś tyczące się przestępstw w służbie i powinności, niech będą zostawione jedynie sądowi woyskowemu na fundamencie woiennych artykułow.

Paragraf 479. Zabrania się niższemu zadwornemu sądowi sądzić sprawy szlachty albo innych osob wsie, grunta, domy albo inny nieruchomy maiątek w tey gubernij w którey ten sąd ustanowiony jest maiących.

Paragraf 480. Zabrania się niższemu zadwornemu sądowi expediować i odbywać sprawy tyczące się nieruchomych maiątkow leżących w innych guberniach, w których zawsze rozbior onych czyniony być powinien.

Paragraf 487. O kupieniu wsi albo innych w drugich guberniach leżących maiątkow przez tako-

wych

wych niższemu zadwornemu sądowi podległych, publikować w owym sądzie.

6, Do szlacheckiey opieki podawac proszenia w sprawach tyczących się starania o pozostałych po rodzicach małoletnich sierotach i ich majątku, także i wdowach. Rozdział xvi Paragraf 213 214

7 Do mieskiego sierocego sądu podawać proszenia w sprawach tyczących się starania o małoletnich sierotach także o wdowach pozostałych w tym mieście po wszelkiego stanu mieszkańcach. rozdział xxi Paragraf 297 298

8 Do Sumniennego sądu odezwę czynić w sprawach tyczących się takich przestępcow ktorzy czasem dla nieszczęśliwego jakiego kolwiek przypadku, albo dla zeyścia się różnych okoliczności wpadli w występki los ich uciskaiące nad miarę tego co popełnili, także względem przestępstw popełnionych przez pomieszanych albo małoletnich, i w sprawach czarownikow albo czarow, ile że w one zamykają w sobie głupstwo, oszukanie i nieznanie. rozdział xxvi Paragraf. 399.

Sumniennego sądu powinność jest w cywilnych sprawach godzić tych spor wiodących, którzy przez prośbę przybiegaią do rozbioru sumiennego sądu. Paragraf 400.

9, Do Kancellaryi powszechnego opatrywania odzywać się w sprawach tyczących się starania i doglądania ustanowieniow i gruntownego ufundowania 1. narodowych szkoł 2. ustanowienia i doglądania sierocych domow dla starania i wychowania sierot męskiey i białey płci, pozostałych po rodzi- rozdział xxv. Paragraf 380.

cach bez ſpoſobu wyżywienia 3. Uſtanowienia i doglądania ſzpitalow albo łazaretow, dla uleczenia chorych. 4. Uſtanowienia i doglądania ſzpitalow dla męſkiey i białey płci ubogich, kalek, zgrzybiałych którzy wyżywienia niemają. 5. uſtanowienia i doglądania oſobnego domu dla nieuleczonych chorych którzy wyżywienia nie maią. 6. uſtanowienia i doglądania domu dla zwariowanych, 7. Uſtanowienia i doglądania domow roboczych dla oboiey płci 8. Uſtanowienia i doglądania cuchtauzow także dla oboiey płci ludzi

Rozdziały XVII XVIII 9. XII

10. W tuteyſzey ſtolicy należy do urzędu ober policmeyſtra, w innych zaś miaſtach do Komendantow i Horodniczych a po powiatach do niżſzego ziemſkiego ſądu a oſobliwie do Ciwuna, dozor i ſtaranie w ſprawach wypełnienia i poſtrzegania wſzyſtkiego co jeſt przepiſano przez prawo, przy prowadzenia do ſkutku rozkazow rządu i decyzyi Jzb i ſądow; czynienia podaniow utrzymywania w regularności i ochędoſtwie ulic, drog, rzek, moſtow i przewozow, poſtrzegania aby nikt zabronionymi nie handlował towarami; wiadomość o targowych cenach wſzelkiego nazwiſka legumin, o prawdziwości, dokładności i pieczęci miar i wagi, o nie przyimowaniu, nie trzymaniu i nie utrzymaniu zbiegow, o oſtrożnościach od zaraźliwych chorob, o oſtrożnościach w czasie padnienia bydła; o przyprowadzeniu do poſłuſzeńſtwa nieſłuchaiących, o pro

tek

tekcyi skrzywdzonego przeciw wszelkim gwałtem; o przeprowadzeniu przechodzącego woyska i komend, o dostarczeniu onemu prawami przepisanych wygod, o wyznaczeniu kwater, a dla koni latem pastwisk, o postrzeganiu aby od przechodzących komend jak mieszkańcom krzywdy, tak i szkody w zasianym zbożu sianożęciach, lasach, i po ogrodach czynione nie były, o staraniu przekarmienia ubogich; i chwytaniu włoczęgow pod pretextem ubogich przybłąkawszych się z innych powiatow; o posłaniu okomend dla zabrania podwozow na szkodę kabakow, o doglądaniu i staraniu w mieście skarbowe budowle ostróżnościach od ognia i pożarow; o zachęcaniu do uprawy ziemi i do pracowitości.

Przy konkluzyi Sanktpetersburski guberski rząd wszystkim podległym sobie subselliom przepisuie, aby one, gdy ktokolwiek przez niewiadomość odezwie się przez prozbę albo pozew nie do tego subsellium do ktorego według ustaw odezwać się należało, przy zwróceniu proszącym doniesień i prosześniow obiaśniali w nadpisach swoich, że sprawa takowa nie przynależy do nich, ale się odnosi do powinności takiego to rządu po imieniu, na fundamencie takiego to paragrafu naywyższych ustaw.

SUMMARIUSZ ROZDZIAŁOW

